RESPONSUM JURIS,

IN ARDUA ET GRAVI QUADAM CAUSA, CONCERNENTE PROCESSUM QUENDAM, CONTRA SAGAM, NULLITER Institutum, & inde exortam diffamationem.

UBI QUÆSTIONES QUÆDAM, DE NOCTURNIS SAGARUM CONVENTICULIS, SALTATIONIBUS, USURPATIONE supellectilium piorum in illis, transmutationibus personarum in alia animalia, confessionibus, assertionibus & denuntiationibus, exactè examinantur, & requisita totius Processus Criminalis proponuntur,

ANNEXIS ALIIS QUIBUSDAM, AD PRÆSENTEM facti speciem, pertinentibus Quæstionibus, solidè enucleatis,

AUCTORE
THEODORO REINKINGK,
Hæreditario in Wellingsbüttel, Regiæ Majestatis Daniæ nunc Consiliario & Cancellario, in Ducatibus Sleswici & Holsatiæ. &c.

GISSÆ HASSORUM,
Sumptibus HERMANNI VELSTENII
Bibliopolæ Gissensis.

ANNO M. DC. LXII.

[Second edition, with name of author. The first is of 1630.]

SUMMARIA.

OMnia quę bene & dextrè geruntur divino Nomini aſcribenda.

2. Ratio instituti Dominorum Conſulentium.

3. Neceſſitas reſpondendi de jure.

4. Veritatis & juſtitię favor, rebus omnibus antiquior & in nullius hominis gratiã negligendus.

5. Maximè ubi de Fama bonorum & pręſertim Nobilium agitur.

6. Quod flores illibati in pratis, id Nobilium familiæ in repub.

7. I. Quæſtionis Cap. I. de Nocturnis Lamiarum & Dæmonum ſaltationibus, &c. Et quare quęſtio illa, ob Diaboli aſtutias difficilis.

8. Sententia affirmantium veros & perſonales conventus, ejusq; auctores recenſentur.

9. I. Ratio ab innumeris ipſarum Lamiarum confeſſionibus.

10. Confeſſionis vis & efficacia.

11. Pluralitas & conformitas plurium unanimiter confitentium, rem facit certam & indubiam.

12. Concors depoſitio, non ſolum in ipſo facto, ſed etiam in circumſtantiis multum operatur.

13. Experientia rerum omnium Magiſtra.

14. Exempla rem declarant & quaſi digito oſtendunt & tactui ſubjiciunt.

15. Legitimum quandoque ab exemplis ſumitur argumentum.

16. Rei judicatę quę ſit auctoritas, & num. 17. uſque ad 23.

24. Diabolo poſſibile eſt, homines, maximè ſibi addictos, de loco in locum transferre, idq; exemplis illuſtratur.

25. Diabolus ipſum ſalvatorem aſſumpſit, & ſupra templi pinnaculum ſtatuit.

26. Dęmones in naturalibus nudis, non infirmiores bonis angelis.

27. Angeli boni poſſunt hominem portare & vehere per aëra.

28. Diabolus ſe adorari deſiderat ut Deus.

29. Sagarum confeſſiones de adoratione Diaboli in forma hirci.

30. Argumentum à veriſimili, quid in jure operetur, & nu. 31. 32. 33.

34. Diabolus Simia Dei, non ſolum quo ad affectum cultum, ſed etiam quoad modum col ndi.

35. In omni actu realitas & veritas potius quã fictio pręſumitur.

36. Duę fictiones circa eandem rem & perſonam non tolerantur.

37. Sagę plerumq; perſonaliter paciſcuntur cum Dęmone, cum abjuratione SS. Trinitatis, certis quibuſdam adhibitis ſolennibus.

38. Ex primordio negotii poſterior formatur ſucceſſus.

39. Perſonę quę in nocturnis ſaltationibus Lamiarum conſpiciuntur cũ verè adſint, conſequẽs eſt eas quę in tali convẽtu conſpiciuntur, Sagas & Magicis artibus adductas eſſe.

40. Auctores corporalem Lamiarum evolationẽ regulariter ſtatuentes recenſẽtur.

41. Sanior & verior ſententia contraria.

42. In opinionum conflictu, ſecurus navigat qui cum textu navigat.

43. Quorundam Theologorum & ICtorum diſtorta reſponſio ad cap. Epiſcopi 26. q. 5.

44. Intellectus illius capit.

45. Diabolus multos & infinitos habet fallendi homines, modos.

46. *Lamiæ Divinitatis aliquid tribuunt Satanę.*
47. *Ratio legis eam extendit, & n. 48. 49. 50. Et sicut genus complectitur omnes species, ita ratio in lege expressa, omnes casus, n, 51.*
52. *In claris standū textui nec ad hærēdum glossis.*
53. *Interpretatio in claris redolet calumniam, num. 54. 55.*
56. *Bodinus & alii d. cap. Episcopi referunt inter [paleas.*
57. *Impugnant Concilii Anquirensis auctoritatē.*
58. *Negatur hoc cap. referri inter Paleas.*
59. *Concilium Anquirense defenditur.*
60. *Pontificis Romani primatus quando ceperit?*
61. *Aliter impugnatur dictum Concilium.*
92. *Juris Canon. Capitula auctoritatem habent à Pontifice, undecunque desumpta sint.*
63. *Iuris Canonici auctoritas in terris Imperii recepta, maximè in causis concernentibus conscientiam & res spirituales.*
64. *n. 65. Ubi limitatur & declaratur.*
66. *Status Augustanę Confessionis certo modo observant Jus Canonicum.*
67. *Improbatur eorum sententia, qui omnes Sagarum conventus & actiones imaginarias esse defendunt & propterea non adeò severè in eas animadvertendum.*
68. *Congregationes nocturnas Sagarum ut plurimum fieri illusoriè.*
69. *Defenditur hac sententia à ratione naturali.*
70. *Naturę principiis non convenit, ut corpus penetret per spacium improportionatum.*
71. *Experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis.*
72. *Aptitudinis actus præsupponendus in quolibet supposito, & termini habiles.*
73. *Sagarum confessiones, de transmutatione corporum in feles & alia animalia.*
74. *Essentia rerum immutabiles.*
75. *Virtutem transformandi unam creaturam in aliam unius & solius Dei virtus est.*
76. *Augustini ea de re sententia.*
77. *Verius est Sagas plerumque post inunctionem Satanicam, phantasticè quàm verè transferri ad conventus.*
78. *Cardani de singulari unguento traditio.*
79. *Keckerm. de Phantastica Sagarū illusione.*
80. *Exempla observata, mulierum conspectarum in choreis, quę tamen revera domi & apud maritos fuerunt.*
81. *Puellę de qua in hoc responso agitur ineptæ & stolidæ confessiones.*
82. *De mortui non verè comparent in conventibus Sagarum, cum virtus resuscitandi mortuos soli Deo competat. Hæreticum est illud Diabolo tribuere, eod. nu.*
83. *Exemplum Samuelis demortui apparentis Sauli, adfertur.*
84. *Non verum Samuelem, sed Diabolum in ejus forma Sauli apparuisse, defēditur ex Jure Canonico & aliis rationibus.*
85. *Augustini & Martyris ea de re sententia.*
86. *Diabolus quomodo Sauli verum prędixerit & quo fine quandoq; verū prędicat.*
87. *De futuris plerumq; Diabolus ambiguè rēspondit.*
88. *Opponitur locus Syrac. 46. v. fin.*
89. *Liber iste non est Canonicus.*
90. *Veritas modicis & paucis, solidis tamen rationibus contenta est. Ratio una fortior vincit plures, eod. num.*
91. *Auctores hujus posterioris sentētię adferuntur.*
92. *Glossę auctoritas alias antecellit.*
93. *A glossa, tanquam communi non facilè in Judicando receditur, maximè si cum textu transit.*
94. *Augustini, Lutheri, Melanthonis & aliorū auctoritates adferūtur, & n. 95. 96. 97.*
98. *Res non accipit veritatem à Lamiarū & aliorū confessionibus.*
99. *Spontanea confessio in criminalibus non sufficit, nisi aliunde de delicto constet.*

100. *Saga-*

SUMMARIA.

II. Caput I. Quæstionis.

 146. Disti-

SUMMARIA.

146. *Distinguitur inter opera Diaboli, quę ex generali, & quæ non nisi ex speciali Dei permissione facit.*
147. *Explicantur verba Jobi, cap. 41.*
148. *Terra & plenitudo ejus Domini est.*
149. *Satanas quo sensu Princeps mundi, n. 150. & 151.*
152. *Diabolus sine permissione Dei, ne quidem pediculos producere potest, & nec in porcos potestatem habet, n. 153. & 154.*
155. *Diabolus suis quandoq; plerumq; tamen falsas tribuit divitias, & unde eas accipiat, n. 156. & 157.*

SECUNDA QUÆSTIO.

158. *Fama quid, n. 159. Quomodo læditur, n. 160. & 161.*
162. *Sagę & Veneficæ infamibus annumerantur, junct. n. 163. & 164.*
165. *Testis de auditu, licet non plenam probationem, præsumptionem tamen facit. Et in delictis occultis & exceptis velut veneficii plenam probationem, n. 166.*
167. *Diabolus præteritorum optime recordatur.*
168. *Plena notitia habetur per visum & auditum, & n. 169.*
170. *Lamiæ asserenti se vidisse aliquem in nocturnis conventibus, non solum ad effectum inquirendi, sed etiam torquendi non creditur.*
171. *Diabolum non posse præsentare personas honestas in suis conventibus, nec famam nostram in ejus esse potestate, n. 172. & 173.*
174. *Confessiones spontaneę, mediante tortura repetitæ, probant contra tertium.*
175. *Confessiones per terrorem elicitæ illis æquiparantur.*
176. *Geminatio errorem excludit, magna ejus vis, n. 177. Maximè in Lamiarum confessione, n. 178.*
179. *Confessiones ad banchũ juris facta & morte confirmatæ, multum probant. Et n. 180.*
181. *Probatio sufficiens quæ inducit Judicem ad credulitatem.*
182. *Diffamatio unde oriatur spectandum.*
183. *Judex vir bonus.*
184. *Fama non ex rumore sed delicto læditur.*
185. *Delicta maximè gravia non pręsumuntur, n. 186. 187. 188.*
189. *Pro Nobilibus major pręsumptio, & n. 190. 191. 192. 193.*
194. *Principi & majoris lucis dignitate pręfulgenti magis creditur.*
195. *Vitę integritas & honestas, sinistram famam expurgat, & Indicia tollunt, n. 196.*
197. *Bona vita, bona mors,* wol gelebet / wol gestorben.
198. *Timenti Dn. bene erit in extremis.*
199. *De nostra salute judicamus ex Canone fidei, de proximi, ex canone charitatis, tanquam ex fructibus de arbore.*
200. *Raro in fine conversio seria.*
201. *Diffamatio quę Judici viam inquisitionis aperit, non à levibus, sed fide dignis fieri debet.*
202. *Perditorum hominum vox bonorum famam non lędit.*
203. *Fęmineus sexus, fragilis, varius, fallax.*
204. *Fœmina de Jure Can. in criminalibus veri fidem non facit, maximè male & perditè educata, n. 205.*
206. *Minor 20. annis, in criminalibus non est testis. Et datur ei contra propriam confessionem sine curatore in criminali Iudicio factam restitutio, n. 207.*
208. *Testis inhabilis assertio, perinde habetur ac si facta non esset.*
209. *Obsessorum indicia, & n. 210.*
211. *In dubio pręsumptiones secundum communiter accidentia formantur, n. 212.*
213. *Argumentum à solitis validũ & usitatum, num. 214. 215.*
216. *Facti quę sunt, non pręsumuntur. Neque mutatio*

330. *Præsumptio juris transfert onus probandi & quidem durius.*
331. *De præterito in præsens præsumitur.*
332. *Fœmina radiis mariti coruscat.*
333. *Nemo persecutor sui præsumitur ordinis & charitas ordinata à se ipsa incipit.* 334. *æqualitas ordinis & generis mutuum favorem conciliat, & n.* 335.
336. Es muß ein kalter Winter seyn / daß ein Fuchß den andern fresse.
337. *Querulantes contra processum, ex antiquis non novis probationibus, debent probare suas querelas. Vid n.* 664. *& seq.*
338. *Nihil imputandum his, qui peritiores consuluerunt.*
339. *Facti alieni ignorantia tolerabilis.*
340. *In facti quæstione summus etiam Princeps errare potest.*
341. *De facti quæstionibus non respondet Princeps nec ICti, n.* 342.
343. *In crimine veneficii non servatur ordinarius Processus.*
344. *Non multum laborandum de ordine processus, ubi reum habemus confessum.*
345. *Confessio rei purgat omne vitium processus. Et ea data frustra disputari de nullitate processus, n.* 346.
347. *Iudicii ordo inventus pro eruenda veritate.*
348. *Per confessionem habetur veritas.*
349. *Præsente fine cessant media.*
350. *Confessio rem & delictum facit notorium, & num.* 351.
352. *In notoriis relaxatur ordo juris.*
353. *In sortilegii sive veneficii materia sufficere confessionem Lamiarum, de Processione ad ludos, etiamsi non constet de corpore delicti.*
354. *Ritè procedenti judici nihil imputandũ tametsi aliquid sinistri occasione illius processus per accidens emergat. Et n.* 355.
356. *Stylus curiæ pro lege servandus. Et num.* 357. *Ubi quid sit stylus.*
358. *Quod stylus etiam in criminalibus servãdus.*
359. *Quæ præter intentionem accidunt fato potius, quàm noxæ adscribenda, num.* 360.
361. *In criminalibus etiamsi per inquisitionem procedatur, formandus libellus & reo cum termino intimandus.*
362. *Extrajudicialis inquisitio præcedit, & ex ea formatur judicialis.*
363. *Libellus inquisitorius debet continere locum, tempus, diem, &c.*
364. *In inquisitione judiciali requiruntur omnes solennitates quæ in accusatione.*
365. *Legalis procedendi modus præscriptus in constit. Carolin.*
366. *Criminosi publicè & judicialiter accusandi.*
367. *Lis contestanda, junct. n.* 368.
369. *Lite contestata, reus in Iudicio respondere tenetur ad libellum accusatorum.*
370. *Reo dandus defensor ex officio, si per ignorantiam non petat, etiam in processu Sagarum, n.* 371. 372. *Idque in tota Hassia ita servatur, n.* 373.
374. *Contra minorem inquisitio sine curatore dato, non est legitima.*
375. *Minor neque in criminalibus in Iudicio legitimè stat sine curatore, num.* 376. *Et tanquam de præjudiciali quæstione prius dispiciendum, an quis major vel minor sit, n.* 377.
378. *Confessio minoris in Judicio sine curatore non nocet.*
379. *Malè servari in quibusdam locis contrariũ.*
380. *Consuetudo exorbitans de loco ad locum, non est extendenda.*
381. *Dd. de ea attestantibus, parum creditur. Ejus ratio, n.* 382.
383. *Facti quæstio incerta & plena circumstantiarum.*
384. *Multi credunt consuetudinem & aberrant, Et in ea asserenda ICtos facilè decipi, num.* 385. 386. 387.

388.

SUMMARIA.

388. *Reo etiam de delicto confesso, antequam condemnetur, dandus terminus, num. 389. Etiam in gravissimis criminibus, num. 390. Etsi non petatur, n. 391. 392. Ejus ratio, 393.*

394. *Festus Paul. noluit condemnare ante concessum defensionis terminum.*

395. *Confessiones erroneę revocabiles, & aliæ revocationis causæ, num. 396. & seqq. usque ad num. 400.*

401. *Terminus defensionis denegari non potest à judice, quodcunq; liberum arbitrium habente. Nec contrarium statuto aut consuetudine induci posse, num. 402. 403.*

404. *Suggestio & interrogatio in individuis, non præcedente diffamatione & indiciis, prohibita.*

405. *Talis interrogandi modus leno suggestionis.*

406. *Agitato ad finem processu, submittendum, num. 407. 408. 409.*

410. *Sententia ex processu nullo publicata ipso jure nulla est. Et talis censetur si ex actis non justificetur, num. 411.*

412. *Sagę quando ultimo supplicio afficiendæ, num. 413. usq; ad 417.*

418. *Quoties ordinaria pœna judicis arbitrio mitiganda à lege permittitur, capitalis regulariter non imponenda, num. 419.*

420. *Dictio* Sonst/ *quid importet.*

421. *Pater si offerat filium criminosum is mitius puniendus, etiam in atrocissimo crimine Majestatis, num. 422. 423. 424.*

425. *Nullus affectus vincit paternum, etiam in liberis immorigeris, num. 426.*

427. *Pater & filius eadem persona. Eadem caro, num. 428. 429. Nec meliorem liberi habere possunt amicum, n. 430.*

431. *Nemo carnem suam ita odit, ut eam lanienæ offerat.*

432. *Patri novercalibus delenimentis inducto & corrupto non consentiendum, num. 433. 434. & 435.*

436. *Noverca privignis inimica præsumitur, & jus notatio, n. 437. 438. Odium novercale. n. 439. 440.*

441. *Liberos apud novercas non educandos, Jura suadent.*

442. *Mitigationem pœnæ cæteris paribus suadere solet sexus qualitas.*

443. *Mulier unde dicta, ad lapsum proclivior esse, ex historia creationis refertur, num. 444. vas fragile, n. 445. ei pœna mitiganda, n. 446. & 447.*

448. *Ætas minor etiam in pœnis mitigandis consideratur, n. 449. 450. 451. ubi ratio Tyraquelli.*

452. *Multi in prima ętate turpes, viri evadunt laudabiles.*

453. *Minori quidem in delictis non succurritur, quoad remissionem, sed quoad mitigationem pœnæ.*

454. *Educationis ratio habenda.*

455. *Ætas quinquennii doli expers, & n. 456.*

457. *Saga propter abjuratione in infantia quinquennali commissam, postea adultior facta ex hoc solum capitaliter puniri non potest.*

458. *In delictis vel maximè initium & occasio inspicienda.*

459. *Infans quinq; annorum, cum efficaciter consentire non possit, nec pactum cum Diabolo ictum in ea ętate dici poterit, n. 460. nisi major factus renovet illam pactionem, n. seq.*

461. *Diabolus homines obsessos & in solitudine existentes maximè tentare nititur, & 462. referuntur exempla Lothi, n. 463. Filiorum Jacob, n. 464. salvatoris, num. 465.*

466. *Solitudo homini perniciosa.*

467. *Obsessorum calamitati condolendum.*

468. *Sagę non facilè illachrymantur.*

469. *Duę abnegationis sive Apostasię recensentur species.*

470. *Illa quę fit sine rebaptizatione & addi-*

ctione

675. Ad damnationem ex confessione inferẽdam præter certitudinem delicti, etiam de confessione rei certò ex concludenter constare debet.
676. Confessio unius alteri haut nocet.
677. Confessiones sine præviis indiciis haud validant processum nullum.
678. Nullum per se effectum non operatur.
679. Confessiones minorennis absque curatore factæ sunt nullæ.
680. Actus nullus & non factus parificantur.
681. Confessio invalida alteri non nocet, nec continetur sub statuto de confessione.
682. Confessiones reorum in criminalibus ad liquidationem facti, nisi de eo aliunde judici constet, haut sufficiunt.
683. Iura, quæ volunt, in notoriis relaxari juris ordinem quomodo intelligenda.
684. Differunt, delictum esse notorium, ac de eo constare notoriè, & in quâ parte?
785. Iura de notorio, procedunt in notoriis substantiâ & qualitate.
686. Ordinem juris ad relaxandum omnes facti qualitates notorias esse oportet, sicut ex his palam sit, reo defensionem nullam competere.
687. Iura de notorio procedunt in notorio facti actu permanentis.
688. Confessio non est sufficiens ad notorietatem delicti, quando contra illam quid opponi potest, ut exemplif.
689. Farinacius sine juris ratione & textu haut sequendus.
690. Ponzinibium à Farinacio in contrarium allegatum magis pro autore facere ostenditur.
691. Regula, quoad de exceptione constet, statur.
692. Regulam habens per se, intentionem fundatam habere dicitur.
693. Rei veneficii ex solâ confessione haut damnandi, sed regulari juris dispositioni relinquẽdi.
694. Periculosum est, ultimo supplicio affici Sagas ex sola confessione.
695. In criminalibus non sat est confusa notitia, sed diligens omnium circumstantiarum requiritur inquisitio.
696. Facti de qualitate præter factum constare debet.
697. Intellectus l. quod Reipublicæ. 33. ff. de injur.
698. Verborum, secundum bonos mores, quæ, & quotuplex significatio? & 699. n. 700.
701. Utilitatis publicæ & privatæ connexio ejusque servanda principalis ratio & solertia.
702. Salus populi, suprema lex.
703. Iustitia non est, propter nocentes innocentem supprimere & diffamare.
704. Innocentes detrimentis affici non debent.
705. Magistratui injuriam facere non licet.
706. Iustificari impium, vel cõdemnari justum, abominabile est coram Deo.
707. Deus propter decem Iustos etiam multis injustorum parcit millibus.
708. Inducta ad salutem, in perniciem non detorquenda.
709. Iustum juste persequendum.
710. Mala non facienda, ut eveniant bona.
711. Bonum faciendum, si ex eo majus sequatur malum.
712. Omnia, quæ licent, non expediunt.
713. Licitum ita coarctari debet, ut evitetur illicitum.
714. Innocentem damnare majus malum quàm absolvere nocentem.
715. Malum pati satius est quàm facere peccatũ.
716. Injuriam quomodocunq; facere omni & vel naturali jure vetitum.
717. Iudices cum Dei & legum timore tribunal conscendant.
718. Iudicum actus regulantur à justitia poli & fori, adhititâ curâ, ne dilectione proximi offensa pro potestate tempestate utatur.
719. Princeps summus prætextu publicæ utilitatis subditos damnificare nequit, sed quicquid agit, sine injuria alterius esse debet.

720. In-

765. *Remissio juris sui non presumitur, quando alia conjectura capi potest.*

766. *Remissio juris est quasi donatio.*

767. *Jactare suum nemo præsumitur.*

768. *L. diffamari, remedium quasi actionis injuriarum preparatorium est.*

QUINTA QUÆSTIO.

769. *Injuriam facere quocunq; modo & naturali & civili jure vetitum.*

770. *Magistratus etiam vel judex ab injuriâ non excusatur.*

771. *Etiamsi magistratus nō esset singularis persona, sed universitas, collegium, capitulū, &c.*

772. *Dolus, delictum & sic etiam pœna in Universitatem cadit.*

773. *Delictum gravius æstimatur ob dignitatem delinquentis.*

774. *Quanto quis est sublimior, tanto sit & perfectior.*

775. *Vitium tantò conspectius, quantò major est, qui peccat.*

776. *Clerici vita integritate exemploq; aliis prælucere debent.*

777. *Cominęi dictum.*

778. *Magistratus quando censeatur alicui facere injuriam.*

779. *Injuriosum verbum vel factum quodvis animo injuriandi fieri præsumitur.*

780. *Injuriandi animo dicenti se non fecisse incumbit probatio.*

781. *Occasione ex prabitâ jure quis conveniri & puniri potest.*

782. *Rei illicitę operā danti imputatur eventus.*

783. *Damni occasionem dans damnum fecisse videtur.*

784. *Occidat quis an mortis causam præbeat, ni-*

785. *Imperitia culpę annumeratur.* (*hil refert.*

786. *Judex, qui damnavit innocentem etiā capite plecti potest, vel saltem deponi, si id per negligentiam faciat.*

787. *Injuriarum quis tenetur, etsi non nominārit eum, quem infamat.*

788. *Injuriosa verba impersionaliter prolata obligant actione injuriarum.*

789. *Dicere: Non putaram, prudentis non est.*

790. *Judex providere debet, quod virisimiliter contingere potest.*

791. *Abortionis vel amatorio poculo occidens, de homicidio tenetur.*

792. *Vim inferens, de vi omnibus inde secutis damnis tenetur.*

793. *Judex non debet cum discrimine aliena existimationis iniquè vagari.*

794. *Culpa non excusat, quę casum precessit.*

795. *Causa justa instituti ubi reddi nequit, calumnia præsumitur.*

796. *Ratificatio etiam in delictis mandato æqui-*

798. *Ratificatio vel tacita sufficit.* (*paratur.*

799. *Universitas per tacitam ratihabitionem delicti particeps redditur etsi communicato nullo consilio patratum sit.*

800. *Consensus capituli colligitur ex cōjecturis, ad hoc ut omnes tentantur & puniantur.*

801. *Capitulum dicitur collegium parvum.*

802. *Omnes de capitulo presumuntur habuisse notitiam actus, eumq; ratificasse.*

803. *Universitas vel capitulū ut actione pœnali pulsetur, necesse est, communicato consilio & habito tractatu factum illicitum insecutum fuisse.*

804. *Bartolus dicitur Iuris nostri speculum & lucerna, item pater juris.*

805. *Universitas ex delicto quorundam conveniri nequit.*

806. *Licet illi sint precipui & primores capituli.*

807. *Universitati delictum particularium personarum haut nocet.*

808. *Universitas factum singulorum ut præstet, statuto effici nequit.* (*hominibus.*

809. *Capitulum diversum est à singulis in eo*

810. *In-*

SUMMARIA.

INDEX QUÆSTIONUM.

DEO

DEO DIRIGENTE NIHIL EST QUOD ARCEAT.

IN cujus Sacrosancto nomine (cui omnia quæ bene & dextrè expedimus, meritò accepta ferimus, † *Esaia 26.v.12.*) propositam facti speciem eique annexas quęstiones considerando non desunt ratio- 1
nes, quæ nos in ardua hac & difficili causa ne responderemus, deterrere & retrahere possent, maximè verò quod Dn. Consulentes præcipuas quæstiones, concernentes quendam processum Criminalem in facti specie enarratum Reverendi Capituli N. proposuerint, in quibus necessariò de ejusdem Processus Nullitatibus dispiciendum, unde facilè malevolentia & odium conciliari posset. Verum enim verò cùm tam ex proposita facti specie, quàm inserta eidem expressâ protestatione Dnn. Consulentium mens & intentio satis appareat, † quod hoc suo 2
instituto, neque prædictum Reverend. Capitulum, nec quemcunque alium immeritum cujuscunq; status & conditionis is sit, perstringere, diffamare, vel contra jus fasq; gravare velint, sed potius matris suæ nobilissimæ & honestissimæ quondam matronæ, jam prædefunctæ, & sororis virginis pudicissimæ adhuc viventis, injustè contra divina & humana jura occasione prædicti Processus diffamatarum innocentiam defendere, adeoq; toti familiæ Nobilissimæ quodammodò aspersam maculam abluere, & per legitimos juris tramites, calumniantium iniquitates expellere, sibimet imperarint, impetrare à nobis non potuimus, quin hoc, quod & nostræ professionis officium, veritas, justitia, & proximi charitas à nobis postulat, Dnn. Consulentibus pro viribus & talento nobis concredito præstaremus, nostramq; sententiam ex fide & religione aperiremus, idq; in nullius hominis favorem vel odium, sed sine omni affectu: Etsi enim mallemus negotium hoc arduum & difficile peritiori & magis exercitato commissum fuisse ad deducendum; cum tamen non incognitum nobis sit, jurisperitos † qui ho- 3
nores ex jure adepti sint, eo ipso adstrictos esse, ut de jure consulti respondeant:

l.1.in princ.ff.de Iust.& jur. cap. ex tenore de for.compet. cap. nemo petitorium, 11.q.3.*gl.in l.2.& ibi* Bart. *C.de proxim.sacror.scrin.* Felin.*cap.si pro debilitate extra de offic.deleg.* Dn.Hermann.Vult.*cons.Marp.35.n.1.vol.3.* Tum etiam quod

4 veritatis & justitiæ favor † rebus omnibus antiquior esse debeat. Syracid. *c.4. v. 33. & seqq. l. cum ita legatum, ff. de condit. & demonstrat. l.1. in fin. C. de Lat. libert. toll.* Johan. Dilect. Durant. *de art. testand. tit. 11. caut. fin. n. fin.* Et præcipuum sit in rebus humanis de veritate testimonium reddere. Thom. de Aquin. *li.1. de regim. princip. ca.7. quem ad hoc adducit,* Matth. de Afflict. *in præfat. ante Decis. Neapol. n.7.* Proditor enim veritatis est, qui vel non pronunciat, vel non liberè defendit eam. Chrysost. *cap. nolite timere, 11. q.3.* Quia is prodesse non vult. Augustin. *in cap. quisquis metu, 11. d. q.3.* adeoq; pro aucupanda cujusdam hominis, etiam summi Principis gratia non est negligenda veritatis atq; justitiæ majestas, ut ait Alexand. Imol. *consil.9. li.1.* Nicol. Reusner. *consil.1. in procem. lib.1.* Fac. *text. in d. cap. quisquis metu.* Hæc enim vincit omnia & vivit in æternum. Roland. à Vall. *consil. 32. n.41. vol.4.* Idq; vel maximè ubi agitur de redimenda hominum innocuorum
5 fama † & existimatione: cum cordati omnes in odore bonę famæ delectari debemus, *cap. licet in beato Petro extra de accusat.* Ludolph. Schrad. *de feud. part. 9. ca. 4. n.105.* præsertim Nobilium, quorum familiâs vetustas, sine labe & macula conservari, reipub. interest, *l.1. §.13. ff. de ventr. inspic. l.9. C. de quæst.* Valent. Forster.
6 *de success. ab intestat lib.3. c.4. n.20.* Quod enim flores illibati in pratis, † id nobilium familiæ splendidæ in republica, Obrecht. *in disput. de Regal. th.115.* Ideoque meritò omnes boni Nobilitati favemus. *M. T. Cicerone teste.* Quamobrem sine ulteriori prologo, & circuitu, non conterendo tempus in mutiloquio, quod prudentissimos stomachari solet, ut dicit Aretin. *consil.11.* Hieron. Grachar. *consil. de Syndicat. n.1.* propositas ordine quæstiones aggrediemur.

QUÆSTIO I.

De Nocturnis Lamiarum & Dæmonum Saltationibus, & num Personaliter semper conveniant? &c.

PRIMAM quod attinet quæstionem, illa duo continet capita. Prius est quid de nocturnis Lamiarum & Dæmonum saltationibus in genere, & in specie, de confessione istius dementatæ seu obsessæ, in facti specie denominatæ puellæ, assertione quoad istas Lamiarum seu Dæmonum saltationes sentien-
7 dum. † Difficilis sanè, intricata & propter varias Diaboli astutias, & difformes virorum Doctissimorum observationes, exempla, diversasque opiniones, hæc est quæstio. Et eum etiam veneranda Facultas Theologica almæ hujus Academiæ Giessensis desuper sit consulta, illorum sententia hac in re potissimum erit inspicienda. Interim & nostram brevibus explicabimus, salvo semper rectiori aliorum judicio.

Sunt & quidem non postremi Nominis Theologi, JCti, Politici, & Phy-
8 sici, † qui multis rationibus, ipsaque experientiâ teste, arguté defendere conantur,

nantur, mulieres istas cum Diabolo pactum habentes, & ab eo dementatas, quas Lamias seu Strigas vulgò Zauberin / Hexen / Unholdt vocamus, certis & statis anni temporibus diebus & horis verè & corporaliter ad destinatum locum, à Diabolo, brevissimo temporis spatio deferri, furcâ, baculo, vel scopis vehi, & ita revera convenire, commessari, choreis & saltationibus, aliisque jocis & ludis delectari, &c. idque I. probant ex innumeris ipsarum Lamiarum confessionibus, † tam sponte quam torturâ mediante factis. 9

Francisc. Spin, *de Strigib. c. 2. in fin.* Joh. Bodin. *de Magor. Dæmonom. lib. 2. c. 4.* Petr. Binsfeld. *de Confess. malef. membr. 2. conclus.* 12. *& alii.* quibus omninò standum videtur, cùm nullum certius dari possit testimonium, quàm proprii oris confessio, † *l. un. C. de confess. tot. tit. ff. eod.* Menoch. *præsumpt. 61. n. 8.* Wes. *cons.* 10
72. n. 29. illudq; de quo constat per confessionem, dicitur sciri pro certo *gl. in c. si sacerdos extr. de offic. ordin.* & verè apparere. Immol. *in c. cum contingat extr. eod. tit.* Hyppolit. de Marsil. *ad rubr. n. 81. C. de probat.* Est enim confessio ad instar rei judicatæ, quæ habetur pro veritate, *l. 1. l. 3. l. 4. l. 6. ff. de confess.* Mascard. *de probat. concl. 334. & 349.* Joh. Gœdd. *consil. Marp. 28. n. 60. vol. 2.* rem faciens notoriam & manifestam, Menoch. *remed. 1. recuper. possess. n. 218. & 222.* Wesenb. *consil. 2. nu. 61. & seqq.* Johan. Meichsner. *Decis. Cameral. 9 fol. 187. tom. 3.*

Secundò non parùm juvat hanc opinionem & præcedentem rationem, quod hoc non una vel altera lamia, sed innumeræ, † diversis separatis ac remotissimè distantibus locis ita examinatæ, concorditer & quasi uno ore fassæ sint. 11
Sicut autem deformitas & variatio confitentium rem facit dubiam & incertam, ita conformitas concorditer asserentium rem facit certam & indubiam.

l. qui sententiam, ibi: aut certè omnium, qui tormentis vel interrogationibus fuerint dediti, in unum conspirante concordanteq; confessione convictus fuerit, *C. de pœn.* Cui adstipulatur, quod non solum in principali negotio, sed etiam in enarratione circumstantiarum concordent, † in descriptione loci, in 12
confessione unguenti, in unctione, & ex ea secuta avolatione præmissis quibusdam verbis: Obenauß und nirgend an / per caminos & foramina fenestrarum & parietum Diaboli ope confestim facta, &c. Franc. Spin. *de Strig. d. c. 2. in fin.*

Tertiò adducunt experientiam, † quam rerum omnium magistram rectè 13
dixit Aristot. *lib. 1. Metaphys. Et notat. in cap. quàm sit de Election. fac. cap. cupientes eod. tit. in 6. cap. statutum. de rescript.* eamq; in cognoscendis criminibus non parum attendendam suadet Prosp. Farinac. *in practic. crimin. quæst. 52. n. 154.* Jam verò multis sic asserentibus: (quos infra suo loco nominabimus) ita fuit visum, & per exempla plurima cognitum, ideoque ita credendum & pro vero habendum, per tradita Francisc. Ponzin. *tract. de Lam. n. 39.* Exempla enim rem declarant, † *l. 1. §. quod vulgo, ff. de vi & vi arm. l. ut responsum, C. de transact. l. damni, §. fin. ff. de damn. infect.* & quasi digito ostendunt, ac tractui subjiciunt. Bald. *consil.* 14
247. vol. 1. Hyppolit. Riminald. *consil. 602. n. 27. per l. 1. ff. de præscript.* ideoq; legitimum

15 timum ab iis ſumitur argumentum † eorum, quæ in eodem genere & ad eundem
effectum longo retro tempore acciderunt & obſervata ſunt, *arg. cap. cauſam quæ*
1. ubi Felin. *extr. de Teſtib. l. acta, ff. de re judic. l. cum lite. ff. judicat. ſolv.* Bart. *ad l.*
nemo. 13. C. de ſent. & interloc. omn. jud.
Quartò accedit, non ſolùm ita fuiſſe à plurimis Judicibus habitâ diligenti
inquiſitione compertum, ſed iſti ſententiæ inhærendo etiam judicatum. Quæ
16 autem ſit rei judicatæ auctoritas, † omnibus conſtat, obtinet enim vim legis.
17 *l. nam Imperator. noſter, 38. ff. de legib. l. 37. eod.* Et pro veritate habetur. † *l. in-*
genuum, ff. de his qui ſunt ſui vel al. jur. l. res judicata de reg. jur. imò tantæ eſt po-
18 tentiæ, ut falſum mutet in verum † *gl. in l. ſi non ſortem, §. hereditatis, ff. de condict.*
19 *indeb.* Johan. Vincent. Honded. *conſil. 61. n. 9. vol.* 1. album in nigrum † Cravett.
conſil. 79. n. 1. Jaſ. *in l.* Julianus, 2. *ff. de condit. inſtit.* Johan. Meichſn. *deciſ. Camerar.*
20 *22. n. 6. tom. 3.* Faciatq; de non ente ens, & de indebito debitum † *l. 1. de condict.*
indebit. Johan. Gœdd. *conſil. Marp. 26. n.* 109. *vol. 1.* inducatq; notorium, & præ-
21 ſumptionem juris & de jure, † quæ probationem in contrarium admittere nau-
ſeant, *c. veſtra, c. fin. de cohab. cleric.* Weſenbec. Meichſner. *d. deciſ. 22. n. 7.* An-
22 dreas Geil. *tractat. de pignorat. c. ult. n. 2.* adeoq; altera eſſe natura cenſetur, † quæ
det originem, perimat, tollat, augeat, extinguat, ut poſt *Bald.* & alios tradit Dn.
Herman. Vult. *conſil. Marp. 30. n.* 103. *vol. 2.* Hinc Imperator. Alexand. Præſidem
provinciæ jubet ea, quæ in eodem controverſiarum genere frequenter ſervata
23 ſunt, causâ cognita ſtatuere. † *l. 1. C. quæ ſit long. conſuet. junct. l. fin. C. eod.*
Quintum argumentum deſumunt à poſſibili, videlicet poſſibile eſſe Dæ-
24 moni, homines corporaliter de loco ad locum transferre, † idque ſatis conſtare
ex aliis Magorum operationibus, qui palliis ſuis homines illæſos ad longinquos
locos per aërem tranſvexerint, item campſionibus ſeu permutationibus puero-
rum vulgò **Wechſel-Kinder** / idque quam plurimis exemplis ſpecialibus addu-
ctis probant Auctores mallei malefic. *Iacob. Sprenger.* & Henric. *Inſtitut. part. 2.*
25 *quæſt.* 1. *cap. 3.* imò Diabolus ipſum Dei filium creatorem ſuum aſſumpſit † & ſta-
tuit eum ſuprà pinnaculum templi: & rurſus ſuper montem tranſvexit, *Matth. 4.*
Ergò non debet ei, cui quod plus eſt licet, quod minus eſt non licere, *l. non de-*
bet. ff. de reg. jur. Accedit etiam, quod Dæmones in naturalibus non ſolùm pares
26 bonis Angelis, † ſed etiam quibuſdam longè ſuperiores exiſtant, quæ naturalia
per lapſum non ſunt imminuta, ſed tantùm gratioſa, ideò adhuc in eis remanent,
licet obfuſcata & ligata, Auctor. mallei malefic. *part. 2. q. 1. c. 3. verſ. nec & ſecundũ*
Franciſc. Spin. *de ſtrigib. cap. 4.* Paul. Girland. *de ſortileg. q. 6. nu. 4.* juxta illud Do-
mini apud *Iobum cap.* 41. dicentis, non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat
27 comparari. Jam verò bonum Angelum † hominem poſſe per aërem tranſve-
here corporaliter, habemus *Daniel.* 15. de Angelo, qui capillo capitis apprehen-
ſum Prophetam Abacuc ex Judæa duxit in Babylonem, modico temporis ſpa-
tio, & itidem inde reduxit.

Sextum

Sextum desumunt à verisimili: Cùm enim tanta sit malitia Diaboli, ut se
adorari velit ceu Deum, † sicut hac tentatione ipsum salvatorem aggressus est, 28
d.c.4.Matth. Ac sagæ seu mulieres istæ dementatæ, in hoc etiam confessione suâ
concordant quod in ejusmodi ludis nocturnis Diabolum in forma hirci saltan- 29
tem adorent, † verisimile est Dæmonem non imaginariâ adoratione conten-
tum esse, sed eas ad ipsum ludum verè & realiter apportare, ut etiam vere & rea-
liter adoretur, Argumentum autem à verisimili in jure bonum est. † 30

*l. si extraneus, ff. de condict. ob caus. l. Lucius, §. Titio, ff. de liber. & posthum. l.
fin. C. de hered. instit.* Quod enim verisimile est, probabile est, & speciem veri ha-
bet, † sicut è converso, quod non est verisimile, speciem habet falsi, ut dixit Bald. 31
in l.1. C. de servit. fugitiv. Jas. *in l. si extraneus, n.8. C. de condict. ob turp. caus.* Ernest.
Cothman. *consil.15.n.124. vol.* 1. ideoq; qui arguit à verisimili, † arguit à ratione 32
naturali, cùm verisimilitudo sit cognata naturæ, Bald. *consil.*180.*nu.3.vol.3.* Vult.
consil. Marp.15.n.154.vol.1. Et in dubio † verisimile habetur pro verò, Anton. Fab. 33
in Consult. de Ducat. Montisferr. part.1. fol.32. in fin. Cui adminiculatur, quòd Dia-
bolus sit simia Dei, † & non solùm ipsum cultum divinum, sed & modum simi- 34
lem colendi affectet, ut apparet ex *d.c.4. Matth.* ibi: hæc omnia tibi dabo, si pro-
stratus adoraveris me, idque multis adductis exemplis ostendit & probat Wil-
helm. Zepper. *in l. Mosaic. lib.4.c.5.*

Septimò facit, quòd in omni actu realitas & veritas potiùs, quàm fictio
præsumatur, † cùm illa sit secundùm, hæc præter naturam, *l. 3. §. hæc verba. ff. de* 35
*negot. gest. l. filium quem pater, ibi: ne imagine naturæ adumbretur veritas, ff. de
liber. & posthum. junct. l. fideicommissum, 76. ff. de condit. & demonstr.* Valentin.
Forster. *de success. ab intest. lib. 6. c. 24.* Quin imò hoc casu duæ concurrerent fi- 36
ctiones, † una in imaginaria translatione, altera in imaginaria adoratione, cùm
tamen juris ratio non patiatur duas fictiones concurrere in eadē persona, & cir-
ca eandē rē, *gl. & Dd. in l.1, C. de dot. promiss.* Zas. *ad l. singularia, n.16 ff. de reb. cred.*

Octavò facit, quod plerunque Sagæ personaliter paciscuntur cum Dæmo- 37
ne † & is verè adhibitis quibusdam solennibus, istas abjurare facit venerandam
Trinitatem, & sibi homagium præstari, prout ex Sagarum confessionibus & ex-
emplis apparet. Atqui rem quamcunq; suâ metimur origine.

l. qui id quod, ff. de donat. l. fin. ff. si ex noxal. caus. agat, Regner. Sixtinus *consil.* 38
Marp.18.n.35.vol.2. & ex primordio † negocii posterior solet formari eventus.
*l. potior, l. quia balneum, ff. qui potior, in pignor. l. un. in fin. Cod. de impon. lucr. de-
script.* Roland. à Valle *consil.76.n.20.vol.3.* Cravett. *consil.* 1000.*n.33.* neque pro-
gressus præsumitur degenerare à suo principio Petrin. Bellus *pe re milit. part.*10.
tit.2.n.34. ideoque sicut pactum ipsum & homagium verè & realiter fit, ita etiam
verè & realiter effectum & continuationem illius, videlicet adorationem, quæ
illi consequens est, fieri censendum est. Quale enim principium, tale prin-
cipiatum.

Nonò hac præsupposita opinione illud tanquam consequens & conse-
39 ctarium infertur, quod cum Sagæ seu lamiæ realiter & corporaliter † ad ejusmodi ludos & saltationes nocturnas conveniunt, eas, quæ in tali conventu conspiciuntur, verè adesse, nec ullam ibi conspici, quæ non verè & realiter adsit, & ipsi Diabolo tanquam Præsidi & Magistro istarum Chorearum & ludorum, homagium præstiterit, & Magicis artibus constricta sit, ideoque satis certum esse indicium, personas ita realiter in ejusmodi ludis præsenter conspectas & indicatas, Diabolo & magicis artibus addictas, & de iis non solùm suspectas, sed quodammodò convictas esse.

Uti refert Petr. Binsfeld. *de confession. malefic. membr. z. conclus. dubio* 2. aliàs hoc sequeretur absurdum, non solùm ipsas lamias, sed etiam honestas & pias fœminas ad istos ludos deferri, iisque interesse posse. Argumentum autem à vitando absurdo in jure nostro validum & frequens est, *l. nam absurdum, ff. de bon. libert. l. observare, §. fin. ff. de offic. Pro-Cons. gloss. in l. offilius, ff. de legat.* 3. Hartmannus Pistor. *lib.* 2. *q.* 29. *n.* 41. *& q.* 13. *n.* 30. Bruckman. *in § venatio, c.* 4. *n.* 25.

40 Hanc sententiam de corporali, reali & vera Lamiarum avolatione, † & præsentia in ludis, ex enumeratis modò & aliis fundamentis quam plurimi tuentur Theologi, maximè inquisitores hereticæ pravitatis, nec non etiam JCti & Politici non postremi nominis.

Jacob. Sprenger. & Henric. *Instit. in malleo malefic. part.* 2. *q.* 1. *c.* 3. Barthol. Spine. *de strigib. c.* 2. *& seqq.* Paul. Ghrilland. *de sortileg. quæst.* 7. *nu.* 8. *& seq.* Petr. Greg. Tholosan. *de republ, lib.* 13. *c.* 28. Joachim. Camerar. *in procem.* Plutarchus *de defect. Oracul. fol.* 332. Johan. Bodin. *de magor. Dæmonomon. li.* 2. *c.* 4. ubi quamplurima suæ sententiæ adducit exempla, non per somnia, ut ipse ait, sed per judicia contradictoria; confessiones, condemnationes, &c. observata, Petrus Binsfeld. *de confession. malefic. post præludi. conch.* 12. *& passim.*

Verùm quamvis hæc speciosè multisque probabilibus argumentis, exemplis, & auctoritatibus prædicti auctores, & alii qui eos sequuntur, ita disputent & defendere conentur: major tamen & sanior pars Theologorum, JCtorum, Politicorum, & Physicorum, firmioribus & solidioribus fundamentis in eam
41 propendent sententiam, † istos Lamiarum conventus, ludos, choreas, comessationes, apparitiones plerumque esse illusiones & ludificationes Dæmonum, & ut plurimùm præstigias & spectra tantùm fœminarum in ludis & choreis istiusmodi spectari, non autem vera corpora, quæ & nobis semper verior visa fuit.

Et quidem hæc sententia nititur auctoritate Concilii Anquirensis, vel ut alii volunt, Ancirensis, cujus decretum canonizatur in *cap. Episcop.* 26. *quæst.* 5. ubi ex Decreto prædicti concilii ita statuitur: Ipse Satanas qui transfigurat se in Angelum lucis, ut scriptura 2. *ad Corinth. c.* 11. cùm mentem cujuscunque mulieris cœperit, & eam per infidelitatem sibi subjugaverit, illicò transformat se in diversarum species personarum atque similitudines, & mentem quam captivam

vam tenet, in somniis deludens, modò læta, modò tristia, modò cognitas modò incognitas personas ostendens, per devia quæque deducit, & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore evenire opinatur, &c. Huic concordat *text. in c. nec mirum, d. caus. 26. q. eadem.* Joh. Köpp. *obs. 130. n. 7.* ubi dicit ad prædictum canonem Episcopi solidum hactenus se non vidisse responsum. Eandemq; sententiam sequi Augustin. *in lib. de Spirit. & lit. c. 28. ibid. testat.* atque in dubio opiuionum procellis † securus navigat, qui cum 24
textu navigat, inquit Udalr. Zas. *ad l. properandum, §. & siquidem, n. 8. C. de judic.* habet enim ut pedem figat, *ut loquitur Bald.*

Et cum hic textus sectatoribus contrariæ opinionis oculorum aciem valde perstringat, prænominati supra auctores mallei malefic, aliique inquisitores, quique eos propter auctoritatem vel gratiam sequuntur, allegatum c. Episcopi 43
vrriè torquent, † & perspicuam illius dispositionis literam variis interpretationibus evertere conantur, communiter inferentes, in isto capit. non agi de hac secta modernarum Lamiarum, seu strigarum, sed aliâ longè diversa.

Barthol. Spin. *de Strig. cap. 25.* Alfons. à Castr. *lib. 1. de Iust. hæret. punit. cap. 16.* Paul. Ghrilland, *de Sortileg. q. 7.* Idque multis persequitur Petr. Binsfeld. *de Conf. malef. circ. fin. in resolut. argumentorum.*

Verùm isthac tergiversatione & similibus commentis, textus allegati auctoritatem non infringunt. Quamvis enim iste loquatur de ejusmodi secta sa- 44
garum seu à Diabolo deceptarum fœminarum, † quæ credebant, quod equitarent cum Diana Dea paganorum & Herodiade, & innumerâ multitudine mulierum super quasdam bestias, &c. Item quæ putârint aliquid Numinis & divinitatis esse præter Deum: quâ ignorantia modernæ lamiæ non laborant, cum similibus diversitatis circumstantiis: attamen certum est, in realitate & fundamento isthæc convenire, quamvis in modo & circumstantiis varient. Conveniunt enim I. in hoc, quod sicuti nostri temporis Sagæ & dementatæ mulierculæ, à Deo, ad Satanam se convertunt: ita & relatæ in illo capit. mulieres, sceleratæ & ad Satanam conversæ, & Dæmonum illusionibus seductæ, illius præstigiis credere dicuntur. II. Sicuti relatæ in d. cap. mulieres putârunt se equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, & Diabolo, comparenti in forma Dianæ, velut Dominæ, obedire, eique servire: ita & modernæ Lamiæ confitentur ejusmodi delationes, conventicula, & quod in illis ut plurimum Diabolo in forma hirci apparenti serviant & obediant.

Habet enim multos & infinitos fallendi homines modos Diabolus, † qui 45
tamen semper est sui similis, & per diversas fallacias, actus, & fraudes ad eandem metam collimat, ut artibus suis, & præstigiis, homines à veri Dei invocatione ad sui cultum perducat, & in æternæ damnationis barathrum præcipitet. Quod enim olim Diabolus in formæ Dianæ & Herodiadis [tunc temporis

enim

enim ita in commodum id fuit, propter recens desertum, & adhuc in memoria & opinione multorum ad Christi fidem conversorum, residentem Ethnicismum, in quo Diana pro Dea colebatur) versutus hostis practicavit, comitando Sagas, & ad conventicula deducendo, id hodie in forma hirci vel equitis, aut alius phantasmatis efficit. Nam ex ipsarum Lamiarum confessionibus, asserentium se hircis, scopis & bestiis insidere & equitare, idem apparet: Quòd & modernæ
46 Lamiæ aliquid divinitatis Diabolo tribuant, † id ex eo satis apparet, quod divinos honores eidem deferant, cultu adorationis & venerationis Eandem itaq; & tunc egit, & hodie adhuc Diabolus agit fabulam, sive tragœdiam, & ad eundem effectum, quamvis modo alio atque alio. Cùm itaq; ratio decisionis illius cap. sit generalis (prout semper lege ipsâ generalior debet esse ratio) ita ut in fundamento tam nostri temporis Lamiis, à Diabolo deceptis, quàm ibi, ab eodem demantatis convenire possit, ipsa etiam lex in nostri temporis Lamiis locum ha-
47 bebit. Ubi enim eadem ratio, † ubi idem jus dominetur oportet.

l.generali,ff.de fidejuss. Cravett.*consil.* 187.*num.*2.idq; obtinet, etiamsi lex
48 † in hypothesi certarum personarum vel circumstantiarum intuitu disponat specialiter, ratione tamen additâ generali, nihilominùs generaliter accipitur, *text.in l.regula, circ.fin.ibi:* & licet municipum mentio fiat in hac epistola, tamen etiam in quamlibet persona idem observabitur, *ff.de jur. & fact. ignor.* Bart.*ibid.* Hie-
49 ronym. Schurff.*consil.18.n.4.cent.*1. Casus enim similis † expresso, ex indentitate rationis habetur pro expresso, *arg.l.fin.ubi* Bart. *C. de instit.& subst.* Bald.*in l.diversas,n.3.C.mand.* Paul. Paris.*consil.66.n.59.* Cravett.*consil.62.n.*14.*& cons.* 130. *n.*7. Tiber. Decian.*respons.28.n.23.lib.* 2. ideoq; interpretatio quæ fit ex rationis
50 in lege expressæ generalitate † non est extensiva, vel comprehensiva.

Surd.*consil.25.n.38.& 39.vol.*1. Gylmann.*in symphorem.supplic.tom.*1.*part.*1. *tit.*3.*n.*7.*in fin.fol:*187. Prosp. Farinac.*consil.*30 *num.* 77.*lib.*1. Dauth. *in exposit.l. fin.n.87.C.de pact.*

51 Sicut namq; genus † complectitur omnes species (inter se licet diversas & contrarias) ita ratio in lege expressa omnes casus expressis similes, Bald.*in l. de quibus.ff.de legib.* Dec.*in l.demo,*11.*n.*5.*C.qui testam.fac.poss.* Forster.*in tractat. de success.ab intest.lib.*7.*c.*4.*n.*14. Johan. Meichsner.*decis.Cameral.*9.*n.*206.*tom.* 3. etiamsi in una atque altera circumstantia varient, cùm simile non sit idem. Quamobrem cùm dispositio & ratio dicti nostri textus sit clara & perspicua, lo-
52 cum habet regula tradita à Verallo *Decis.Rom.* 28.*n.*3. quod in claris † stare debeamus textui expresso, *per tex.in l.ille aut ille,§.cum in verbis,ff.de legat.3.l.continuus,§.cum ita ff.de verb.oblig.* Decian.*consil.*503.*n.*3. nec adherere glossis, Bald
53 *consil.342.col.2.vol.1.* Nam interpretatio † in casu claro redolet calumniã, ut post Curt. scribit Meichsner.*decis.Cam.30.n.3.tom.3.* Herm. Vult.*consil. Marp.29.n.5. vol.2.addens ex* Baldo *ad l.certo generi,ff.de servit. rust.&* Bursat.*cons.*360.*n.* 24.
54 *vol.*4. ubi dicit infirmitatẽ intellectus † esse, quærere conjecturas cùm habemus verba

verba clara: & eo casu nimium subtilizare † nihil aliud est, quam perniciose errare, ut dixit Joseph. Ludovic. *decis. Lucens.* 48. *n.* 2. ideoq; aliâ viâ textus nostri auctoritatem conantur evertere, Johann. Bodinus, *d. supr. loco.* & Petr. Gregorius Tholosan. *de republ. d. cap. 28. n. 16.* ubi refert hoc cap. inter paleas, † quæ non habent juris auctoritatem. 55 56

Deinde dicit concilium illud Ancyrense, † ex cujus decretis hoc cap. legitur desumptum, esse suspectum, cùm nesciatur, quo anno, & sub quo Pontifice illud sit celebratum. 57

Breviter respondemus negando, quod illud capit. referatur inter paleas, † quia istis capitulis, quæ inter paleas referuntur, illud verbum, PALEA, expresse semper legimus super inscriptum, uti apparet ex inscriptione capit. Constantinus distinct. 96. & similium. 58

Præterea constat ex Historicis concilium illud Acyrense, † seu ut quidam illud denominant, Acyranum, celebratum fuisse circa An. Christi 357. 59

Ut apparet ex Chronolog. D. Christophori Helvici, insignis Historici, Chronologi, ac Theologi quondam in Illustri Giess. Academ. Profess. sub. rubr. de Conciliis. Et scribit Gabriel. Prateol. *in narrat. de Concil. Eccles. Christ. n. 3.* in hæc verba: Concilium Ancyranum fuit quidem provinciale, ab Ancyra Galatiæ civitate dictum, sed tamen receptum in 6. Synodo generali Constantinopoli, ut patet ex Canone 6. Synod. Et expresse canonizatur in *c. quoniam sancta distinct. 16. junct. c. prima adnotatio, distinct. ead. Et in c. de libell. distinct.* 20.

Neque ad rem facit, quod non referatur, sub quo Pontifice illud concilium sit celebratum, quia circa id tempus generalis iste Pontificis Romani primatus † nondum fuit in esse, quem primus Bonifac. 3. Papa à Phoca Imperatore anno circiter 607. sibi redemit. 60

Onurph Panuin. *in vit. Bonifac.* 3. Cario *in Chronolog. sub rubr. Imperatores Constantinopolitani de imper.* Phoc. Alciat. *ad l. omni innovatione, C. de Sacrosanct. Eccles.* C. Mentzer. *in disp. Anti-Pistor. ult. thes.* 18. Bronchorst. *in miscellan. assert.* 80. *cent.* 2.

Et cum hoc negare non possit Petr. Binsfeld. *alleg. supr. loc.* aliter respondet, videlicet † Consilium illud non fuisse generale, sed Provinciale, ideoq; non potuisse statuere ita contra sacras literas. Verùm neq; hoc elidit auctoritatem nostri textus, cùm certum sit juris Canonici capitula auctoritatem habere à Pontifice, † undecunque illa & ex quibiscunque scrip tis seu conciliis desumpta sint. Sic capitula illa quæ ex Divi *Augustini, Hieronymi, Cypriani. Chrysostomi*, aliorumque Patrum scriptis desumpta sunt, juris authoritatem obtinent, & ad causarum decisionem allegantur, non quatenus sunt *Augustini, Hieron. &c.* sed quatenus à Pontifice, usurpante juris condendi potestatem, comprobata & inter Canones relata sunt. Thom. *12. q.* 104. *artic.* 3. Imol. *in c. cum tanto, nu.* 7. *&* 8. *de consuet.* Ravis. *consil. 68. nu.* 106. *lib.* 4. *quos in simili allegat, & decidendo sequitur.*

Prosp. Farinac. *decis.* Rot. Rom. 74. *n.* 5. ubi refert, Dominos de Rota censuisse, quod Pontifex ceu Legislator præceptum veteris testamenti judiciale mortuum, possit, vivificare illud, desuper disponendo: similiter & concilii cujuscunq; decreta pro jure assumere, & ejus auctoritatem tribuere poterit, quod tamen in dubium vocare videtur, Mart. Delt. *Disquisit. Magic. lib. 5. sect.* 16. Qui tamen confutatur in tractatu *anonym.* de processu adversus crimen veneficii, *Colon. Agrippin. An.* 1629. *sumptibus Constantini Minch. edito, p. 63. & seq. ubi ita scribit.*

„ Existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis authoritatem derogari non „ posse: Quod his rationibus probatur.

„ I. Quia Canon hic corpori Juris Canonici, & jam olim ab antiquo & „ novissimè à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, ut nullo „ verbo aut signo, quod in aliis suppositiis fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici au- „ thoritas abrogetur.

„ II. Quia Glossa aliisque Canonistis & interpretibus *ibidem* ita receptus „ est, ut nec unus, quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, ut dixi- „ mus, recipiunt Burchardus, Navarrus locis citatis: Nec Theologi hactenus eum „ repudiarunt; sed defendit recens etiam Suaretz *tom. 1. de relig. li. 2. de superst.. c.* 16. „ *n.* 26. Nec dubitant Vasq. *ad 1. p. 5. Thom. disp.* 184 *c.* 2. & Valentia *disp. 4. q. 2. pun.* 2.

„ Durum est autem in materia propriè Canonica concernente, à communi „ Canonistarum omnium, cæterorumq; Doctorum sententia recedere.

„ III. Idem Canon prima etiam origine sua maximæ & vetustissimæ au- „ ctoritatis esse comprobatur: cum sit vel ipsius concilii Ancyrani I. Ut Gratia- „ nus, & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto ibidem notarunt; non „ quidem uns ex ordinariis ejus concilii canonibus, sed ex quodam appendice seu „ generali decreto ab eodem Concilio edito, ut referunt Binius *tom.* 1. *conciliorum* „ (ubi etiam concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæ- „ no) & Caranza in summa concilior. Sub finem Concilii Ancyrani, ubi refert id „ approbatum à Synodo Trullana cap. 2. Vel certè sit Damasi Papæ, è quodam „ Concilio Romano, ut sentiunt Baronius, *An. Christi* 314. & Binius *loc. cit.*

„ Quandoquidem prorsus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ extat „ Romæ, *in pervetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariæ Majoris*; ubi postquam „ reliqua relata essent ex Synodo Romana, in quo Damasus Macedonium & A- „ pollinarem damnavit, adjungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficiis, su-* „ *perstitionibus & incantationibus servientes.* Ac simul, ne quis aliò hoc trahat, ex- „ pressa sit mentio earum mulierum, quæ putabant, *se nocturno silentio, cum Hero-* „ *diade & universa multitudine mulierum super bestias equitare, & multa terrarũ* „ *spatia peragere*, ut refert recens quædã annotatio Gregorianæ editionis Decreti.

„ Et fieri etiam potest, ut Canon ille à Concilio Acyrano dudum editus, „ denuò quasi renovatus, & ad praxin revocatus fuerit Decreto Damasi, & benè „ Suaretz *loc citat.*

IV. Acce-

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur *tom. 3. Augustini lib. de spirit. & lit. cap.* 28. Qui etsi non sit Augustini, sed authoris non paulò recentioris, *est tamen liber doctus & pius*, ut recenset Bellarminus, *lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino*: Et multò verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quàm contrà.

V. Deniq; nullum est firmum argumentum, quo probetur, canonem illum suppositum esse, imò nullum ferè aliud, quam quòd à materiæ in eo decisæ & assertæ inconvenientia noviter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad convellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum authoritatem, & per se odiosum & sæpè fallax, & hoc loco importunum infirmumque est; cùm sine ullo absurdo illius doctrina rectè explicari & defendi possit, ut mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius *lib. 5. sect. 6.* quædam, quæ scilicet minùs probantur, à Burchardo, vel aliis inserta; cùm ea dudum ante Burchardum, sive in decretis ipsius consilii Ancyrani, sive in vita Damasi, legantur; ut taceam auctorem libri *de spirit. & lit. cit. locis*. Ex quibus omnibus concludimus, hunc canonem, secundùm id, quod in eo per se & principaliter intentum ac definitum est, planè habere vim Ecclesiasticæ regulæ. Et hoc est primum pronunciatum, quòd de hac re statuimus.

Quicquid itaque sit de illo Concilio, satis est, quod hoc capit. à Pontifice inter canones relatum, & juris indubitati auctoritate donatum sit. Verùm dices, quid Pontificis & juris ab eo constituti auctoritas ad nos, qui in terris Imperii vivimus, eumq; superiorem non agnoscimus? Paucis respondemus, juris canonici auctoritatem passim in terris receptam † maximè in causis concernentibus 63
conscientiam & res spirituales.

Mynsing. *obs. 6. cent. 4.* Johan. Dauth. *de testam. n. 8.* Hermann. Vult. *in prolegom. Iurisprud.* Modestin. Pistor. *consil. 16. num. 6. vol.* 1. non quidem in gratiam Pontificiæ † auctoritatis, & velut ab eo profectum, sed tanquam jus nostrum, 64
spontaneo ac liberrimo Principum ac Procerum Imperii consensu receptum.

Regner. Sixtin. *de regalib. lib. 1. c. 4. n.* 118. *in fin.* Johann. Gœdd. *de contrah. stip. cap. 6. conclus. 7. nu.* 109 neq; simpliciter & in totum, † sed quatenus res in iis 65
propositæ juris naturalis & divini vestigia imitantur, *juxta text. in c. fin. in notat. distinct. 9.* Matth. Stephan. *de jurisdict. lib. 3. part. 1. c. 3. n. 23.*

Et quoad Augustanæ Confessionis addictos Status & cives Imperii ita expressè consulendo determinavit, † post Modest. pist. *alleg. modo consil. Celeberri-* 66
mus Germaniæ IC. Ernest. Cothm. *consil. 28. n. 70. vol.* 1. ubi in hæc verba scribit: Augustanam Confessionem profitentes jura ista Canonica omninò obligare, quatenus nominatim non sunt abrogata, neque etiam juri divino repugnant, jam verò textus capituli nostri neque juri divino repugnat, neque abrogatus est

lege aliqua civili, tantò minus naturali rationi repugnat, ut ei magis quàm contraria congruat sententia, ut ex seqq. apparebit.

67 Non tamen eorum comprobamus sententiam, † qui contra literam & sensum hujus capituli illud extruere volunt, omnes lamiarum cum Diabolo negotiationes, actiones, veneficiorum præparationes, & hominibus ac brutis præparatorum applicationes esse merè imaginarias, & nuda phantasmata, adeoq; in eas non ita severè animadvertendum, quod expressè pugnaret cum sacris literis & legibus nostris, quæ illas occidere jubent, *Exod. 22. vers. 18.* quod præcipuè Paul. Ghrilland. *de Sortil. q. 3. n. 9.* & alii ex dissentientibus impugnant.

Neque hoc, quasi nunquam Diaboli potentiâ effici possit, ut Lamiæ corporaliter ad locum conventiculi deferantur, contra quos potissimum allegati supra auctores & inquisitores disputant, sed juxta verum sensum illius capituli, ut
68 plurimùm congregationes & saltationes istas nocturnas † fieri illusoriè & phantasticè. Ita etiam declarat Johann. Scultet. *in tract* von Zauberey/vnd Zauberern/ *c. 7.* Confer etiam quæ novissimè scripsit Fridericus Balduinus, *de Casib. conscient. lib. 3. c. 5. cas. 7.* ubi dedicat negari non posse Diabolum *interdum* corpora suorum mancipiorum aliò transferre & ab hac sententia non alienus est Martin. Delr. *Disquis. Magicas lib. 2. quæst. 16. fol. 169.* ubi dicitur illam se putare opinionem verissimam: NONNUNQUAM verè Sagas transferri à Dæmone de loco ad locum, hirco vel alteri animali, vel arundini veræ, scoparumvè baculo etiam vero, sed acto & sublevato à Dæmone inequitantes, corporaliter conventui nefario interesse. *Hactenus ille.*

Uti juris auctoritate hæc nititur sententia, ita secundò rationi naturali magis congruit; Siquidem ex plurimis Lamiarum confessionibus, † quæ ab utriusq; opinionis defensoribus adferuntur, constat, eas credere & asserere, quod post-
69 quam se oleo Diaboli arte ad id confecto inuxerint, per caminum, exiguas fenestrarum vel parietum rimas, aliaq; angustiora loca, scopis insidẽtes evolare, & per aerem ad locum destinatum deferri possint. Hoc autẽ cum naturæ pugnat principiis, † ut corpus majus penetret per spacium improportionatum, per fora-
70 mina videlicet fenestrarum & parietis, quod per Dæmonem non magis fieri posset, quàm ut Camelus transiret per foramen acus, quod ab ipso Salvatore habetur pro impossibili, *Matth. 19. v. 24.* & eruditè deducit Johan. Wier. *de præstig. Dæmon. li 3. c. 13.* & post eum Johan. Gœdelman. *in tract. suo de Lam. l. 2. c. 4. n. 40.* Ubi addit hanc rationem, quod Corpus, & quicquid in loco circumscribitur, seu omne locatum debeat esse suo loco proportionatum, alioquin dandam esse corporum penetrationem, quod contra naturam & omne Physicũ est principium. Indeq; & nostri dicunt, quod experimenta † verorum sermonum debet
71 concordare cum rebus sensatis, *ut not.* Bald. *in tract. Schismat. quem posuit sub rubr. C. si quis aliquem test. prohib. Et in l fin. C. de edict.* Div. Hadr. *toll. & in l. testium C. de testib.*

72 Et præsupponendus est † aptitudinis actus in quolibet corpore naturali,

ut est Philosophorum regula, quam nostri ita inferunt, semper in quovis actu præsupponendos esse terminos habiles, *l. adigere 6. §. quamvis. ff. de Iur. patronat.* Anton. Fab. *in C. rer. in* Sabaud. *judic. lib. 5. tit. 17. defin. 1.*

Accedit & hoc, quod ex ipsarum Lamiarum plurimis confessionibus constet, † quod putent & asserant, quasdam ex numero illarum, non rarò à Diabolo 73
verè transmutari in feles, aliasq; bestias; quæ essentiarum in creaturis mutatio verè & realiter fieri omninò non potest, † cùm essentiæ rerum sint immutabiles, 74
Scalig. *lib. 2. de Caus. ling. lat. pag.* 202. *& p.* 131. ubi dicit, essentiam rerum mutari, qui dixerit, scuticâ castigandum esse.

Virtutem † istam transformandi unam creaturam in aliam, neq; Diabolo 75
propriam esse, neq; à Deo ei permissam, sed soli suæ divinæ Potentiæ reservatam, æq; ac vim producendi creaturas ex nihilo, qua etiam à Dæmoniis gentium distinguitur, *Ierem.* 10. novissimè multis deducit Frider. Balduin. *de Casib. conscient. lib. 3. c. 5. cas.* 8. ubi etiam adducit August. †. *lib. 18. de Civit. Dei, c.* 17. in 76
hæc verba scribentem: Nec sanè Dæmones naturas creant, sed specietenus, quæ à verò Deo sunt creata commutant, ut videantur esse, quod non sunt. Non itaque solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim dæmonum arte vel potestate, in membra vel lineamenta bestialia veraciter posse converti: Sed phantasticum hominis qui etiam cogitando vel somniando per rerum innumerabilia genera variatur, & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominum sensibus, &c. Quinimò hæreticum esse istam vim transformandi Diabolo tribuere scribit Decian. *in tractat. Crimin. lib. 5. cap. 17. vers. 38. uti eum ad hoc allegat* Farinaci *de Hæresi. quæst.* 181. *n* 18.

Ideoq; verius & naturali rationi ejusq; principiis convenientius est, post junctionem Diabolicâ superstitione factam, Lamias plerumq; in profundum somnum incidere, & à Diabolo forti quadam imaginatione, phantasiis † & præ- 77
stigiis in apparentia variarum specierum occupari & sic illis illudi, maximè cum & Medici unctionibus quibusdam quandoque naturaliter somnum vehentissimum inducant, injunctis temporibus ægroti, ut experimento adducto Barthol. Spine. *in tract. suo de Strigib. cap. 2. probat*: vel etiam potionibus adhibitis, quas ipsi soporifera vocant, quæ ita profundum somnum inducunt, ut etiam exquisitissimis corpori illatis cruciatibus non expergiscantur, prout fieri audivimus in abscissione membrorum infectorum.

De ejusmodi unguento † quod singularem efficaciam habet, ut per illud 78
variæ conspiciantur rerum species scribit Cardan. *li.* 18. *Subtil.* differentem refert Wier. *d. lib. 3. c.* 17. & scribit Keckerm. *in disp. suis extraord. disp. de fulmin prob. 2.*

In Lamiis multa à Satana effici phantastica † somniorum ludibria & men- 79
tis illusiones: cùm etiam naturaliter nonnullis sæpissimè tam expressa rerum simulachra objiciantur in somniis, ex Physicis quibusdam mirabilibus constare

 exem-

exemplis, ut non somniantes, sed vigilantes ea externis sensibus apprehendisse aut externo opere executos sese fuisse jurare ausint, ideoq; non difficile esse Diabolo, cooperante spirituali & occultâ fascinatione, ita Lamiis illudere.

Nec desunt pro Tertiò exempla singulariter observata, quòd eo ipso
80 tempore, † quo Sagæ confessæ & conspectæ sunt fuisse in ludis & choreis, apud maritos in lecto, vel alio loco revera fuerint. Hujus rei experimenta recenset Alciatus, se à magnæ fidei hominibus cognovisse. Et refert notabile exemplum Paul. Ghrilland. *de sortileg. c.* 10. Quod maritus quidam in oppido agri Sabinensis uxorem de hoc crimine suspectam habens, decreverit, (cùm ex rumore eam sæpiùs ejusmodi choreis interfuisse cognosceret) ipsam observare, cœperitq; plurimis noctibus diligenter vigilare, noctesq; circiter duodecim egerit insomnes, studiosè attendens, num illa ad ludos istos nocturnos evagaretur: Hic nihil unquam fraudis comperit, sed manibus eam semper in lecto contrectavit. Paulò post illa accusata & quæstionibus subjecta, confessa eo ipso tempore & horâ, quâ maritus eam in lecto manibus contrectatam tenuit interfuisse choreis, quòd & aliæ ejusdem criminis accusatæ fassæ sunt. Maritus verò in conjugis patrocinium præstito juramento gravissimo affirmavit, istam illâ noctè, maximè illâ horâ secum decubiisse in lecto.

Aliud exemplum non minùs notabile adducit Johann. Godelmann. *dict. supr. loc. n.* 29. quod in Ducatu Megapolitano acciderit, de famulâ quadam, Domino suspecta, ex qua ipse confessionem extorserat, quod certo & designato tempore, ipsi migrandum sit in montem Bructerorum. Dominus ille adjunctis sibi pastore & domesticis famulam diligenter in conclavi custodit, & observat, quòd postquam illa unguentis corpus suum illevit, in profundum somnum inciderit, ut excitari non potuerit. Altero autem mane interrogata respondit, se in monte Bructerorum cum aliis mulierculis revera fuisse, nec aliud sibi persuaderi passa est. Alia passim ab aliis observata recensentur exempla. Neque est, quòd hic aliquis regerat, Diabolum potiùs assumptâ ita uxoris & famulæ dormientis formâ, marito & Domino illusisse; Nam ad hoc tersè respondet Alciaciatus *d. mod. loc.* Cur non, inquit, potiùs Cacodæmonem cum suis Dæmonibus, uxorem verò cum suo marito fuisse præsumis? cur verum corpus in ficto lusu, phantasticum in verò lecto fuisse potiùs credes?

Idque quartò tantò magis in præsenti facti specie, inspectâ puellæ istius
18 stolidæ Margaretæ N. de qua in actis memoratur, confessione, † quæ circumstantias & apparitiones tales enarravit, quas vel ipsi adversæ partis sectatores non nisi pro meris Diaboli illusionibus, imaginationibus, & phantasiis haberent, utpote quod Lamiæ ex poste vinum prompserint, wie in der alten N. Hauß / etliche Hexen conventus vnd Gesabbath gehalten / hetten sie den Wein auß dem Stender gezapffet / Item in dem Conventu zu Bremen / in der N. Lust-Hausse / weren die frembden Zauberschen / so hernacher Nahmhafft gemacht / nach

nach gehaltener Gasterey auß dem Fenster geflogen / vnd sich als Kräen ins Fenster gesetzet/*ut apparet ex Protocoll. de 23. & 24. Januar.* Item/daß sie sich im tantzen können Vnsichtbar machen/sonsten nicht/ꝛc *Ptrotocoll. de 27 Ian. ad 13. art.* Item/das ein angegebene Hexe die N. sich in gestalt einer Fliegen/so dan einer Katzen verwandele/auch von J. F. Gn. deß Herrn Bischoffs zu N. Tische/zu vnd auß S. F. G. Schüssel waß sie wol an Speise durch Zauberey erlangen könne. *Protocoll. de 13. Februar.*

Item reali & corporali Lamiarum præsentiæ in choreis maximè repugnat, quod nominata modò puella viros & fœminas jam dudum defunctas in allegatis à se choreis præsentes quasi vidisse asserat, quod inevitabile argumentum est illusionum Dæmonicarum, excludendæ regularis & perpetuæ corporalis præsentiæ Lamiarum in nocturnis vel diurnis conventibus, † Certum enim est semel mortuos homines Diabolum non posse resuscitare & corporaliter sistere in istis conventiculis, cùm resuscitare mortuos solius divinæ sit opus potentiæ, *per tradita* Farinac. *in Pract. crimin. q. 20. n. 79. ubi dicit*: hæreticum esse id Diabolo tribuere, adeò ut is omnibus suis viribus ne pulicem mortuum suscitare possit, ut scribit Petr. Gregor. Tholosan. *de Republ. lib. 13. c. 28. n. 10.* 82

Huic tamen obstare videtur, † quod mulier Pythonissa Diaboli, & magicis artibus Samuelem ad petitionem Saulis à mortuis reduxerit, quem verum fuisse Samuelem vel ex eo apparet, quod & futura, & vera prædixerit, quæ in Diabolum non cadunt, quia is neque futura prædicere potest, neque vera narrare solet, 1. *Samuel. cap. 28.* 83

Respondetur † *ex cap. nec mirum 26. quæst. 5.* Quod indignum sit secundum verba historiæ commodare assensum. Fieri enim non potuit, ut arte magicâ attraheretur vir & nativitatate sanctus & vitæ operibus justus. Aut enim invitus adductus est, & nullum suffragium habet Dei gratia, & scriptura quæ testatur, quod animæ justorum in manu Dei sint, & tormentum non tangat eos, *Sap. 3. v. 1.* neque ulla molestia, *Apoc. 14. v. 13.* Aut voluntarius, & amisit bonum spirituale, quod positus in carne quæsierat, quod absurdum est; quia qui hinc justus recedit, permanet justus, & coronam justitiæ sibi à salvatore applicatam det, *Apoc. c. 2. v. 10.* 84

Hoc enim est præstigium Satanæ, ut habet textus in d. c. nec mirum quo ut plurimos fallat, etiam honos in potestate se habere confingit, ideoque ut errorem faceret, in quo glorificaretur, in habitu viri justi se subornavit. Præterea Historicè hæc ita in d. cap. 28. describuntur, mens videlicet Saulis, habitus Samuelis, non expresso, vera an falsa sint. Quinimò si verus Samuel apparuisset, utique is ut vir justus non passus fuisset se adorari, qui prædicaverat solum Deum adorandum, sed potius restitisset ceu Angelus ille fecit, *Apocal.* 19 qui Johanni adorationis cultum ipsi deferenti respondit; Noli hoc facere, conservus tuus sum, &c

Cui accedit quod iste Samuel dixit ad Saul: Cras eris mecum. Jam verò Saul fuit reprobatus, Samuel verò justificatus, quomodò ergò potuit verus ille esse Samuel? Cùm inter fidelium & infidelium animas Chaos magnum sit confirmatum, ut nec hi ad illos neque illi ad hos venire possint: *Lucæ 16. v. 26.*

85 Eamque † sententiam sancti Patres tuentur. Augustin. *lib. 2. de Mirabilibus S. script. cap. 11. ita scribit.* Qualiter Samuel à Pythonissa suscitatus dicitur, „ dum illa dæmoniacis incantationibus & præstigiis ut videtur? Et quomodo Saul „ qui in viventibus Dei prophetis responsum non invenit resuscitatum morte Pro„ phetam audire meruit. Unde non hunc esse Samuelem illum prophetam, „ per factum facilius intelligitur: Sed Diabolus qui se transfert in An„ gelum lucis, in Phantasia Samuelis consideretur. *Et in lib. 2. ad Simplician. q 3. ita* „ *concludit*; Ut non verè spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed „ aliquod phantasma & imaginariam illusionem, Diaboli machinationibus fa„ ctam, quam propterea scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines, „ earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt, idem etiam sentit, Justinus Martyr. *Responsione ad quæst. 52. uti eum allegat.* Osiand. *in glos. ad cap. 28.* Samuel. Chemnit. *in 3. parte Exam. concil. Trident.* Et testatur historia, sive parabola de Divite, & Lazaro quod ille, cum in tormentis esset, rogans Abraham, ut ex mortuis aliquis ad convertendos fratres suos iret & ad pœnitentiam eos hortaretur, repulsam omninò tulerit, *Lucæ 16. v. 29. & seqq.* Et de hac quæstione remissivè agit Farinac. *in tract. de Hæres. q. 181. n. 58.*

86 Neque adversatur, quod ibi Sauli † instans ipsius exitium & mortem prædixerit, quia hoc non difficile fuit Diabolo ex apparatu hostium Saulis, aliisque circumstantiis, signis & conjecturis, maximè cùm à Saule tunc Dei protectio & gratia recesserat, & is extremis desperationis laqueis involutus erat, imminentem prope mortem prædicere.

Neque obstat, quod vera dixerit, quia & hoc Diabolum sæpius fecisse apparet, modò finem suum consequatur. Quinimò singulari Dei permissione Diabolum vera prædicere posse dubium non est. Et notat Paul. Ghrilland. *de Sortileg. quæst. 6. n. 7.* quod Diabolus, ut facilius hominem decipiat, de futuris
87 interrogatus respondeat † implicitè & verbis dubiis, quæ in utrumque eventum ab ipso deinde torqueri possunt, juxta illud quod Græcis prænunciâsse legitur isto versiculo: Ajo, te Ajacidem Romanos vincere posse. Simile illud Perusino cuidam consulenti Diabolum datum responsum: Ibis, redibis, non morieris in bello. Sic & hoc casu non explicitè & implicitè Sathanas respondit Sauli, dicendo: cras eris mecum, quæ utique verba, si aliter res cecidisset, satis artificiosè potuisset in alium sensum vertere.

88 Sed adhuc unicum videtur adversari, † quod legitur *Syrac. 46. vers. fin.* ubi iste Samuel tanquam verus Samuel & Propheta describitur: Huic tamen
89 *Resp.* I. librum istum † non esse Canonicum, sed Apocryphum, II. Syracides ibi

ibi narrat tantùm historiam, prout illa in libris Samuelis describitur, nihil autem
desuper disponit aut asseverat de vero vel ficto Samuele, uti respondet Ludovi-
cus Lavater *in tract.* von Gespensten/*etc. part. 2. cap. 8.* Et in jure nostro habemus
quòd verba narrativa nihil disponant, *l. verba ubi.* Bald. & Salycet. *C. de testam.
milit.* Bart. *in l. ex hac scriptura de donat.* Wesenbec. *consil. 37. n. 7.*

His itaque fundamentis & rationibus licet numero paucioribus, pondere
tamen multò solidioribus veritas posterioris sententiæ de nocturnis istis Lamia-
rum conventiculis, videlicet plerumque illusiones & phantasmata & non vera
corpora in istiusmodi conventibus apparere, satis emergit. Nam veritas paucis 90
& modicis, † efficacibus tamen rationibus contenta est, *arg. l. ita vulneratus, ff.
ad L. Aquil.* Udalr. Zasius *consil. 13. n. 16. in fin. vol. 2.* Anton. Quett. *consil. 75. n. 1.* &
tribus verbis, ut dicit Besold. *in tract. de reformat. & pac. Religion. dissert. 1. n. 8.* &
ratio una fortior, vincit plures minùs fortes Zas. *consil. 15. n. 42. vol. 1.*

Sicuti unus Nestor apud Græcos olim pluris erat, quàm mille Thersites,
dicente Horatio: Thersites numerum, non vires auxit Achivis. Neq; hæc no-
stra sententia, † quam hîc tuemur, singularis, sed à Patribus suprà citatis & pluri- 91
mis tàm Theologis, quàm JCtis, Politicis, & Physicis communiter approbata
est: Nam primò post textus allegatos eam approbat *glossa, ad d. c. Episcopi 26. q.
5.* cujus auctoritas † alias antecellit, secundùm Bart. *in l. ut vim ff. de just. & jur.* 92
Abb. *in c. 1. de constitut.* Zas. *consil. 3. n. 63. lib. 2.* Regner. Sixtin. *consil. Marp. 11. nu.
66. vol. 3.* Nevizan. *in sylv. Nupt. tit. quomodo judicandum, n. 25.* & in dubio ob
contrarias Dd. opiniones glossæ opinio præfertur Johan. Vincent. Honded.
consil. 60. n. 28. vol. 2. ideoq; ab ea † tanquam communi in judicando & consu- 93
lendo recedendum non esse scribit Bald. *in l. cum hereditas, C. deposit.* Salycet. *in l.
traditionibus, C. de pact.* Matth. de Afflict. *decis. 384. n. 3.* Guid. Pap. *decis. 277. n. 2.*
idq; maximè quando cum textu navigat Henning Goden. *consil. 109. n. 13.* Ernest.
Cothman. *consil. 45. n. 34. vol. 5.* Regner. Sixtin. *consil. Marp. 11. n. 66. vol. 3.* Idem
sentire B. Augustinum, † suprà relatum est, *in lib. de spirit. & Anim. c. 28. habetur* 94
in notat. ad d. c. Episcopi. Et de Civit. Dei. lib. 18. c. 18.

In eam sententiam descendit † beatus Lutherus, ut testatur Johann. Go- 95
delman. *de Lam. lib. 2. c. 4. n. 28.* ubi refert, quod cùm aliquando ipsius conjux ei
narrasset, à Diabolo puerperam sublatam fuisse respondit in hæc verba: Es hat
der Frawen also gedaucht/alß führe sie der Teuffel in die Lufft / dann er machet
Leute schlaffend / welches er auch leichtlich thun kan/ vnd machet Gauckelwerck
jhnen vor den Augen/damit sie spielen/so lang biß sie erwachen.

Philipp. Melancht. *in libell. suo de anima*, ubi dicit, quartum genus † So- 96
mniorum esse Diabolicum, ut cum veneficæ videntur sibi interesse conviviis ac
ludis, cum sæpè compertum sit eas nusquam abiisse, sed dormientes gestu &
clamore somnia conviviorum & saltationum significasse. Johannes Geyer /
Theolog. D. & Pastor quondam Cathedr. Ecclesiæ Argentoratensis, eandem

sententiam in multis concionibus legitur comprobasse, ut apparet ex extractu quarundam concionum Wieri tractatui *de præstig.* annexo. Et inter alia, in concione quam habuit die Mercurii post Reminiscere An. 1508. ita legitur effatus.

97 Nun fragstu/ † was sagestu aber vns von den Weibern die zu Nacht fahren/vnd so sie zusammen kommen/du fragest/ob etwas daran sey/ wann sie fahren in Fraw Venus Berg/fahren sie/ oder bleiben sie/oder ist es ein Gespenst? Ich gebe die antwort zum ersten: daß sie hin vnnd her fahren/ vnd bleiben doch an einer Stadt/aber sie meinen daß sie fahren/ dann der Teuffel kan jhn einen Schein also in den Kopff machen/vnd also eine Phantasey/ daß sie nicht anders meinen/dann sie fahren allenthalben/ vnd meinen sie gehen beyeinander/ vnd bey andern Frawen/vnd tantzen/ vnd springen/ idque rationibus, & exemplo notabili observatæ muliercułæ, quæ postquam sed ad effectum evolationis inunxerat, deinceps in profundum somnum inciderit, & in somniis elusa ita gesticulata sit, ut scamno decidens caput læserit, firmat. Et ita etiam sentiunt.

Francisc. Ponzinib. JC. Placentin. *in tract. suo de Lam. n. 44. & seqq.* Alciat. *lib. 8 Parerg. c. 22. ubi dicit hanc esse communem nostrat. Interpret.* Godelman. *de Lamiis, d. c. 4. n. 15.* ubi pariter testatur de communi Martin. Arles. *in tractat. de superstit.* Sigismund. Scacc. JCtus Romanus Celeberrimus *de Iudic. li. 1. c. 82. n. 10.* Johan. Fichard. *consil. 111. n. 2. & ibi*: daß ich aber so viel auff daß Nachtfahren/ vnd Tantzen nicht gibe/darzu beweget mich/ꝛc. Ulric. Molitor *in Dialog. 11. de Venefic. & Vim.* ubi notabile exemplum adducit, quem allegat & sequitur Ernest. Cothman. *consil. 12. n. 229. vol. 1.* Henric. Bocer. JC. & Professor. Acad. Tübing. *in tractat. de quæstion. c. 3. sub n. 98. vers. verum enim verò.* Et Johann. Harprecht. ejusdem Academ. Tübingens. Professor, *ad § item lex Cornelia. n. 258. & seq. inst. de publ. Iudic.* Matth. Stephani Professor Academ. Gripswaldensis *cent. 4. q. 96. lit. b.* Johan. Köppen *observ. 130. n. 7.* Johan. Schult. *in tractat.* von Zauberey oder Zauberern/ *c. 7.* ubi post multas & solidas rationes hisce concludit verbis: Ist derohalben Fabelwerck/ alles waß man saget von jhrem Schmierfahren in gemein: Ita à Johanne Georgio Principe Comite Palatino Rheni consultus Francisc. Jacob. Ziegler. Advocatus Cameræ Spirensis de jure respondit 27. Febr. Anno 1580. in quo consilio dicit ita concludere, præjudiciis & superstitionibus non occupatos Theologos, JCtos & alios, quod consilium extat inter additiones ad Johan. Wier. *tract. de Præstig.* ubi etiam alia ejusdem sententiæ Doctorum virorum responsa referuntur.

Augustin. Lerchheim in seinem Bedencken von Zauberey/ *sub rubr.* reiten vnd fahren die Hexen auff Böcken/ Besem Gabeln/ ꝛc. zum Wohlleben vnnd Tantz/ ubi rationes, exempla, Lutheri aliorumque auctoritatem pro hac citat sententia, Wier. *de præstig. Dæmon. li. 3. c. 12. 13. & seqq. & lib. de Lam. c. 5.* Keckerm. *in disputat. extraordin. disp. de som. problem. 2.* Cardan. *li. 18. unguent. Lam. de subtilit. & lib. 15. c. 8. de variet. rer.*

Respon-

Respondetur ad argumenta contraria.

RESTat nunc ut ad argumenta pro contraria sententia adducta respondeamus. Et quidem ad I. Respondemus, † rem non accipere veritatem à con- 98
fessione Lamiarum, sed à propria entitate & existentia, *l. Publia in fin. ibiq;* Bart. *nu. 2. & not. ejus ff. deposit l. in contractibus, §. 1. C. de non numer. pecun. l. pecunia C. de solut.* Cravett. *consil. 1. pro gener. n. 466.*

Quid enim si aliquis confiteatur & affirmet se Chymeram esse, ideò tamen, quia ignarus vel illusus id opinatur, Chymera non est. Hinc etiam est, † ut in cri- 99
minalibus spontanea delicti confessio non sufficiat nisi aliter de ipso delicto constet, *l. 1. §. item illud & l. necessarios §. non alias, ubi* Bart. *ff. ad SC. Syllejan. l. 1. §.* Divus Severus, *junct. §. 1. ff. de quæstion.* Anton. Fab. *in C. rer. in* Sabaud. *judicat. li. 9. tit. 12. definit. 2. n. 8.* Myns. *3. obs. 41.* Geil. *1. de Pac. publ. cap. 15. n. 8.* Clar. *§. fin. 55. n. 10.*

Deinde cùm iste confessiones † proficiscantur à talibus personis, quæ 100
sunt dementatæ & illusæ à Diabolo, erroneæ sunt, ideoque non admittendæ, *l. error. & l. cum post. C. de Iur. & fact. ignor. notat in l. de ætate, §. fin. ff. de interrog.*

Destructo enim consequenti, † in quo stat ratio antecedentis; destruitur 101
etiam antecedens, *l. apud antiquos C. de furt. l. si partem. ff. de publ. jud.* Bald. *in l. Conventicula C. de episcop. &* Cleric. Francisc. Ponzinib. *de Lam. n. 52.*

Sunt enim actiones † seu passiones Lamiarum similes furiosis, idem de il- 102
lis, earumq; confessionibus, quò ad hoc negotium, quod de furiosis eorumque assertionibus statuendum est *per text. d. c. Episcopi.* Godelman. *d. cap. 4. n. 24.*

Error † autem confessionis probatur eo ipso, quo probatur se rem aliter 103
habere, Angel. *de Malefic. in verb. comparuerunt. & in term. defens. produxerunt. n. 1.* Claud. *in addition. ad* Berthazol. *consil. 103. lit. L.* Vincent. Honded. *consil. 66. n. 69. & consil. 102. n. 44. li. 2.* Prosp. Farin. *consil. 106. n. 11. in fin. & nu. 13. & consil. 170. n. 12. li. 2.* non solùm in totum, sed etiam pro parte. Alciat. *de Præsumpt. reg. 3. præsumpt. 21.* Mascard. *de Probat. lib. 1. concl. 384. n. 2.* Imò in criminalibus † error 104
censetur probatus etiam per præsumptiones & verisimiles conjecturas. Bald. *in l. 2. n. 4. C. de custod. reor.* Salycet. *ad l. fin. n. 2. C. de probat.* Berthazol. *consil. 162. n. 9.*

Atqui ex supra relatis decidendi rationibus, experientia & exemplis non solùm præsumptivè, sed concludenter satis probatum est, ejusmodi Lamias isthæc confitentes errare in jure & Diaboli præstigiis plerumque fascinari & illudi in facto, ideoq; ejusmodi confessionibus erroneis & fascinatis parum fidendum. Et hinc est quod nostri dicunt contra errantem in jure ex hoc solùm non posse criminaliter procedi, Plot. *de in lit. jur. §. 6. nu. 32. quem post alios ad hoc allegat.* Prosp. Farinac. *d. consil. 106. n. 3.*

Quod itaque dictum est confessionem esse instar rei judicatæ, † haberi 105
pro veritate, & facere rem verè apparere & notoriam, procedit, si confessio non dependeat ex fundamento juris auctoritate ipsisque rerum documentis

pro erroneo, incerto, fluxo & fragili aliquoties comperto, sed sit verisimilis, fide digna, juri congrua, habens conformationem sive adæquationem rei & principiorum, in ordine ad intellectum, quod non est in confessionibus istis Lamiarum supra relatis.

Neque etiam secundum argumentum multùm stringit, quod videlicet Lamiæ in circumstantiis conveniant, & quam plurimæ quasi uno ore rem geri

106 confiteantur, † siquidem cum omnes Lamiæ eadem Diaboli arte captivæ teneantur, & eodem ferè modo fascinentur & eludantur, nihil mirum si & eandem cantent cantilenam: maximè cum constet Diabolum etiam studere, ut semper sui similis existat Johan. Bodin. *de Magor Dæmonum. li. 2. c. 4. pag. 212.* ne regnum ejus in se divisum desoletur, ut testatur Salvator noster. *Luc. c.* 11.

Ideoque etiamsi mille mulierculæ eundem errent errorem, nihil obest ve-

107 ritati † cùm multitudo errantium non faciat errori patrocinium, pervulgata.

Hinc ipse Jehova supremus Legislator, in judicio, inquit, plurimorum non acquiesces sententiæ, ut à vero devies, *Exod. c. 23. v. 2. 3.* Et constat quod Dia-

108 bolus † spiritus sit mendax, non in uno vel altero tantùm, sed etiam, quam plurimis, juxta illud: Egrediar & ero spiritus mendax, in ore *omnium* Prophetarum Achab *3. Reg. 22.*

Ad III. Respondetur cum à contrariæ opinionis sectatoribus allegata

109 experientia † majori ex parte fragili confessionum Lamiarum fundamento nitatur, parùm ei fidendum. Neq; exemplis ita variis, singularibus, contrariis & incertis, certa resultare & oriri potest experientia. Nam datâ vel unâ instantia cor-

110 ruit † argumentum vel maximè ab experientia deductum. *arg. §. pavonum, instit. de rer. divis. l. is qui §. ego & denique §. quæsitum. ff. quod vi aut clam.* Card. Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 6. nu. 43.* Carol. Molin. *ad consuetud. Parisiens. tit. 1. §. 13. gloss. 7. n. 4. ubi dicit*: Ad tollendam consequentiam sufficere unam dare instantiam. Atqui plurima ex historiis indubiis observata sunt exempla, quod spectra tantùm fœminarum, dæmonis illusione & præstigiis in Sagarum ludis sæpe visa fuerint, ipsæ autem fœminæ eodem tempore corporibus suis Physicis vel maritorum suorum lateri junctæ, vel coram aliis viris honestis domi mensæ adsederint, uti ex auctoribus suprà allegatis passim videre est. Ideoque non exemplis sed legibus judicandum esse compertum habemus, *l. nemo & ibi Dd. C. de sentent. & interlocut. judic.*

111 Et quamvis ad juris constituti † existentiam inferendam & arguendam exempla rectè adducantur, jus tamen non faciunt. Pro nostra autem sententia habemus juris constituti auctoritatem, exempla multò certiora & rationes ve-

112 risimiliores naturæ magis congruentes. quo etiam casu quando deficit lex, † ratio concludit sine alia auctoritate. Sigismund. Scacc. *de Iudic. lib. 2. cap. 2. n. 706.* maximè si ex naturæ desumpta sit principiis & sensu communi, cujus facultas omnem aliam cognitionem facile antecellit, teste Phil. Comin. *lib. 3. Comment.*

Nam

Nam stultus est, qui quærit aliam rationem, quàm naturam vel sensum, dicit Bald. *in l.1.C.de serv.fugitiv.allegans.ad hoc Averroem.* ideoq; in jure nostro, ubi deficit lex, videmus allegari rationem naturalem, *l.scire oportet, §.suffi.ff.de excus.*

Et Bald. rationem † naturalem dicit clypeum sub quo tegatur jus nostrum, 113 Et est *text.in l.un.C.de caduc.toll.fac.l.cum ratio ff.de bon.damnator.* ubi JC. rationem naturalem, legem quandam tacitam, appellat. Jam verò, ut in decidendi rationibus deduximus, verisimilius, & naturæ ac sensui communi convenientius est, istas Lamiarum evolationes per caminum, vel exiguam fenestram & parietis rimam, equitationes super scopis, baculo &c. conventus, comessationes, saltationes, illusoriè potius, quàm verè fieri, ne penetrationes quandoq; & essentiarum mutationes admittantur. Ideoq; meritò ei standum.

Pariter ad IV. Respondetur, non obstare nobis quod multi inhærendo priori sententiæ ita pronunciarint, quia, ut Poculus respondit, non tam spectandum est quid Romæ factum, quàm quid fieri debeat, *text.in l.sed licet.12.ff.de offic.Præsid.*

Non enim judici † fas est exempla sequendo contra jus constitutum pro- 114 cedere, *princip.Instit.de offic.judic.Novell.82.c.2.&13.Novell.18.c.5.c.judicet.* ibi: bonus judex nihil ex arbitrio suo facit: sed juxta leges & jura pronunciat. *Ordin. Cameral.part.1.tit.13.*

Et sententia † super expresso juris & facti errore lata ipso jure nulla est, 115 *l.2.ubi gl.&* Bart. *C.quand.provoc.non est necess.l.1 §.1.ff.quæ sent.sine appellat.rescind.cap.cum inter circ.fin.vers.quamvis & ibi gloss.de re judic.* Speculat. *tit.de sententia §.juxta vers.* uti & ratione manifestæ iniquitatis, Anton. Gabriel. *tit.de Sentent.libr.2.concl 7.* Sebastian. Vant. *de Nullitat.tit.ex defect.process.nu.122.& seq.* Dn. Referens apud Meichs. *decis.Camer.20.n.42.tom.3.*

Sententia † autem nulliter & contra juris ordinem procedendo lata nun- 116 quam transit in rem judicatam, *l.1.C.quand.provoc.non est necess.l.4.§.condemnatum, ff.de re judic.* Bart. *in l.1.C.senten.rescind.non poss.* Innoc. *in cap.fraternitatis, de frigid.& maleficiat.* Surd. *consil.99.n.20.* Berthazol. *consil.crim.79.n.2.& 3.li.2.*

Nam paria sunt † non esse judicatum, vel nulliter esse judicatum, *d.l.4.§.* 117 *condemnatum, ff.de re judic.* Andr. de Isern. *in cap.1.§.præterea quæ sit prim.caus.benef.amitt.* quod eleganter & pluribus rationibus firmat Matth. de Afflict. *Decis.182.num.4.* Hinc Papa in Clement. Pastoralis de re judic. inquit, sententia, quæ juris caret effectu † auctoritate, & nomine careat rei judicatæ, ut nec in opinio- 118 ne communi aut vulgi labiis nomen habere sententiæ mereatur; In jure autem & facto errare contrariæ sententiæ assertores supra deduximus. Cessant itaque quæ de auctoritate rei iudicatæ adducta sunt. Deinde quod dicitur rem † ju- 119 dicatam mutare verum in falsum, & album in nigrum, non ita crudè, sed civiliter, & cum grano Salis accipiendum est, videlicet quod falsum mutet in verum non essentialiter, sed quoad effectum, ut rectè declarat Bald. *in c.præsentia de re-*

nunciat. Cravett. *consil.79.n.1.* Meichsner. *d.decis.2.3.n.6.tom.3.* Caroc. *de Remed. contra sentent.iniqu.except.24.*

120 Nam essentia † veritatis mutari non potest, est enim res solidissima & murus inexpugnabilis, Esdr. *cap.4.lib.2.* Bald. *in c. sicut de probat.* Matth. de Afflict. *decis.253.n.7.* Hinc Ulpianus, veritas, inquit, rerum gestarum erroribus non vitiatur; *l.illicitas,6.§.veritas,ff.de offic.præsid.* Neq; propter procedendi ineptitudinem tollitur, *l.ait.* Prætor. *§,2.ff.de minor.* Zas.1. *consil.6.num.9.* Hæc enim vincit omnia, & vivit in æternum, ut suprà monuimus *ex* Rolando à Valle, *consil.32.n.*
121 *34.vol.4.* ei enim † tanquam matri justitiæ omnia cedunt, Bald. *in l. Libertini, ff. de stat.homin.* Syrac. *c.4.v.33.& seq.* Et dixit Dominus, ego sum veritas. Quamob-
122 rem † plus uno verum esse non potest, Nicol. Reusner. *consil. 1. in princ. lib. 1.* idq; per nostrum affirmare vel negare non immutatur, *l. cum falsa, Cod. de jur. & fact.ignor.* Herman. Vult. *consil. Marp.30. n.74. vol.3.* & licet res judicata quo ad effectum juris inducat præsumptionem juris & de jure, quæ probationem in
123 contrarium admittere nauseat, attamen si quis etiam post rem judicatam † admissus (quamvis de jure admittendus non esset) veritatem & sententiæ iniquitatem probet, sententia retractanda est, ut scribit Innocent *in c.cum* Berold *de re judic.* Jas. *in l.patre furioso,col.3.de his qui sunt sui vel al.jur.* Dec. *in l.edita,n.82.C. de edendo,* Jacob. Menoch. *remed.4. adipiscend.possess.n.608.*

124 Secundò respondemus, † rem judicatam etiam plurimis in locis, non facere jus universale, & inter omnes: sed tantùm in illis casibus, & inter illas personas, inter quas judicatum est in eorum persona & causa terminari, nec ad alios extendi tanquam rem inter alios actam, *l.si fundus,16.§.si pluris,ff.de pignor.l.13.§ pen.de Iurejur.* Wesenb. *in Paratit.n.3.ff.de Iust.& Iur* Zasius *in l.sæpè n.11.ff.de re jud.* Anton. Fab. *in C.rer.in Saband.Iudic.lib.2.tit.9.defin.n.8.in notat.* Matth. de Afflict. *decis.396.n.3.4. Et decis.402.n.5.* Cach. *decis.65.n.3.* Et inter easdē tantùm personas notoriū inducit. *cap.fin.de cohabit.Cleric.* Geil. *de Pignor. c.24.n.2.*

Neq; etiam adversatur *l.1.cum similibus, C.quæ sit long. consuetud.* quia illa jura non loquantur de exemplis, quasi secundum ea judicare debeat judex, quod jure prohibitum, *d.l.nemo.C.de sentent.*

Sed de consuetudine recepta & introducta. Rerum autem judicatarum
125 auctoritas † probat quidem aliquando, non tamen inducit consuetudinem, ut eruditè more suo scribit Anton. Fab. *ad l.35.ff.de ll.arg.l.38. eod.tit.* ubi JC. consuetudinem à rerum judicatarum auctoritate, per particulam disjunctivam *Aut*, separat. Nec minus tersè Jacob. Cujac. *lib.20.obs.1.* addens, quod non res judi-
126 cata † consuetudinem faciat, sed tacitus illiteratusque populi consensus. Johan. Meichsner. *decis.Camer.14. 178.tom.3.*

Ad V. Respondetur, nos non negare Diabolum esse ejus potentiæ & vi-
127 rium † ut possit Dei permissione homines sibi animo & corpore devotos in altum tollere, & per aëra ducere ad loca etiam remota, uti experientia & multa exempla

exempla docent, videlicet Simonis Magi, Fausti & aliorum ac plurimarum sagarum, hoc enim non est in quæstione. Neq; enim statim à posse ad esse rectè & consequenter concluditur: maximè cùm & aliæ concurrant circumstantiæ, ex quibus vel penetratio corporum naturalium, vel mutatio essentiarum, & alia etiam ipsi Diabolo impossibilia consequerentur. Nihil itaq; ad rem exemplum à Salvatoris assumptione adductum. Item de bonorum & malorum Angelorum comparatione. Qua de re latè agit Joh. Scultet. *in tract* von Zauberey/*c.7.*

Neque etiam negamus † aliquando, cæteris tamen paribus, Lamiam vel 128
alium, qui superstitiosè Diabolicis præstigiis fidit, corporaliter deferri posse ad locum remotum, ubi Diabolus ejusmodi illusoria comitia, saltationes & festivitates celebrat, spectantiq; certarum personarum notas & ignotas species aliaque ludicra exhibere posse, quò pertinent exempla adducta à Bodin. *de Dæmonomon. lib. 2. c. 1. pag. 204. & seqq.* ubi inter alia † de marito quodam narrat, qui ex 129
suggestione uxoris suæ Lamiæ, simul cum ea se oleo inunxerat, quem Diabolus pronunciatis aliquot vocibus, Lochiis in arenarias Burdegallenses, quæ à Lochiis minimum quindecim dierum itinere absint, exportavit. Hunc in ignota illa multitudine dicere cœpisse Deus mi, ubi sumus? Et eo dicto statim cœtum disparuisse, illum verò nudum & solum mansisse & oberâsse in agris. Et hoc quidem exemplo illud apparet, maritum istum propter superstitionem unctionis, ex Dei permissu localiter eò translatum fuisse: minimè tamen ipsius uxorem, & alias quas ibi visus sibi fuit cernere personas & Lamias, ibi revera & corpora- 130
liter adfuisse inde consequitur, quia tunc illæ disparere non potuissent. Nam † verum corpus nullo modo disparere & evanescere potest, licet à Diabolo loco moveri possit, Alciat. *d. c. 2. lib. 8. Parerg.*

Ad VI. Respondemus Diabolum affectare † à suis fidelibus cultum ado- 131
rationis, sed eo quo potest, & sibi magis commodum est, modo. Commodum autem non videtur ejusmodi conventus personales instituere, cùm ex tali congregatione facilius explorari possent Sagæ. Est enim princeps tenebrarum, & odit lucem. Et satis est ei quod mentes & corda hominum captivas & ad sui adorationem & cultum promptas in obsequio teneat. Imò constat ex confessionibus Sagarum, Diabolum privatim intra parietes domesticos ab illis adorari. Joh. Bodin. *de Dæmonomon. d. lib. 2. c. 4. pag. 211.*

Dicitur quidem † Diabolus Simia Dei, non tamen effectu, sed affectu. 132
Nam justus est Jehova Deus noster, & viæ ejus veritas & justitia, *Psalm. 119.*

Diabolus verò injustus deceptor & mendax ab initio. Concidunt itaque argumenta à verosimili adducta, cùm magis verisimilia pro hac sententia superius adducta meritò vincant minus verisimilia.

Ad VII. Respondetur, realitatem potius quàm fictionem præsumi, cæteris tamen paribus. Nã Diabolũ fictionibus hominibus potius illudere, ex sacris notius est, quàm ut ullâ probatione indigeat. Est enim † deceptor & mẽdax, qui mil- 133
le no-

le nocendi modos habet, *ut in cap. nec mirum*, 26. *quæst.* 5. *text. in cap. visus*, 15. *quæst*. 2.

Sic illusit Sauli fictum Samuelem producens pro vero. Quid enim frequentiùs fictionibus diabolicis in personis Lamiarum? Multas ejus generis deceptiones & illusiones hæc nostra, de qua agimus, puella confessa est, quod videlicet ipsi Diabolus dederit gemmas, aurum, pecunias, quæ tamen omnia posteà evanuerint, vel in stramenta, ossa & alias res nihili mutata sint, ut apparet ex
134 Actis. Prætereà † ubi habemus præsumptionem Juris & de Jure, hoc est, dispositionem Legis sive Canonis, *ut hîc in d. cap. Episcopi*, 26. *q*. 5. ei meritò fasces submittere, omnes alias conjecturas oportet. Menoch. *de Præsumpt. lib.* 1. *q.* 3. 4. 5. 6.

Neque obest, quod de duabus fictionibus circa eandem rem non concurrentibus allatum est; Quia id procedit in fictionibus Juris, ad evitandas plures specialitates circa eandem rem: Hic autem agimus de figmentis & illusionibus Diaboli, qui est pater mendacii & fictiones fictionibus cumulat.

Ad VIII. Respondemus, illud argumentum desumi è separatis ideoque
135 nihil certi concludere. Licet enim † Diabolus aliquando in spectro apparens, personaliter paciscatur, quod tamen rationibus, quibusdam adductis omninò pernegare, contendit Wier. *de Præstig. lib.* 3. *cap.* 2. *&* 3. & sibi homagium, abjurato Christo præstari faciat à Lamiis: illud tamen non semper fieri expeditum
136 est. Unde orta distinctio † inter tacitam & expressam professionem Diabolo factam. Hæc est quæ immediatè ipsi fit Diabolo: Illa verò, quam quis facit alteri Diaboli ministro, seu Lamiæ, nomine Dæmonis recipienti, cum promissione, quod ei velit obsequi, Paul Ghrilland. *de Sortileg. quæst.* 3. *n.* 1. *& seqq.* Prosp. Farin: *in pract. Crimin. q.* 20. *n.* 77. *& seqq.* Damhouder. *in Prax. Crimin. c.* 61. *n.* 100. *& seqq.* Itaq; non probat adesse, quod contingit abesse, *l. non hoc C. unde cognati. l. natales C. de probat.*

Non itaque sequitur, aliquando Diabolus facit sibi præstari homagium realiter à sagis: Ergò eas etiam semper realiter transfert ad choreas, ut ibi eum adorent. Quamobrem neque pactum est uniforme, neque ea quæ sequuntur. Ex hisce non difficile erit respondere ad IX. argumentum, quod tanquam consectarium ex præcedentibus deductum fuit.

Nam collapsa ruunt subtractis columnis.

Et destructo præsupposito & radice infectâ, destruitur etiam id quod inde infertur. *l. fin. ff. de aquir. posses.* Tiber. Decian. *Resp.* 98. *n.* 16. Johan. Oldendorp. *consil. Marp.* 5. *n.* 54. *vol.* 3. Geil. 2. *obs.* 4. *n.* 10.

Cum itaque ex iis quæ pro contra deducta sunt, liqueat conventus istos, & quæ in iis peraguntur, ut plurimum esse figmenta & illusiones diaboli, quibus mentes Lamiarum fascinat, illicò transformans se in diversarum personarum species, atque similitudines, modò læta, modò tristia, modò cognitas,
137 modò incognitas personas ostendens: prono quasi fluit alveo, † nihil esse fidendum

dendum nudis Lamiarum assertionibus hoc fundamento nitentibus, quod tales vel tales personas conspexerint in choreis & saltationibus. Si enim Diabolus se potest transfigurare in Angelum lucis, *2. Corinth.* 11. Et in Samuelis prophetæ ac viri Justi jam defuncti ficta forma Sauli regi apparere & se adorandum exhibere potuit. *1. Samuel. cap.* 28. Quidni etiam in forma & specie honestæ matronæ stolidis & à se dementatis mulierculis illudere poterit, ut iis persuadeat, se etiam honestas personas in sua potestate habere, ut eò magis istis suis artibus tribuant, *cap. nec mirum, 26. quæst.* 5.

Et de hoc argumento & præsertim hujus nostræ puellæ confessione quoad circumstantias particulares in 2. & 3. Quæstione plurius agemus.

CAPUT II. QUÆSTIONIS I.

Superest secundum Caput I. Quæstionis: *An videlicet Diabolus & Sagæ piorum & fidelium hominum suppellectilia, utpote cochlearia, cultellos, & similia per artem Magicam surripere iisque in Diabolicis istis conventibus, commessationibus & choreis uti possint?*

ET quidem primâ fronte illud tam ex rationibus, quàm rerum documentis & experimentis affirmandum videtur.

Constat enim I. Ex Scriptura S. † quod omnia quæ sub cœlo sint, ejus 138
sint *Iob.* 41. *vers.* 2. Unde Salvatorem nostrum tentans, ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum dixit: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me, *Matth.* 4, *v.* 8. 9.

Neque in hoc legimus Salvatorem eidem contradixisse: Si itaque omnia quæ sub cœlo sunt, Diaboli sunt: Utique is erit rerum suarum moderator & arbiter *l. in re mandat, C. mandat.* hoc est, poterit eas pro libitu à quocunq; vel immediatè vel mediatè, per Lamias & suos fideles jure dominii auferre, & ad suos suorumque ludos & usus transferre.

Secundò, expresè Diabolus in Scripturis appellatur † princeps mundi, 139
Iohan. 12. *vers.* 31. *& cap.* 14. *v.* 30. *& cap.* 16. *v.* 11. Ergò & jure principis omnia sua asserit, *1. Samuel. cap.* 8.

Tertiò, apparet eum hoc jure usum esse † in Jobi viri sancti rebus & pos- 140
sessionibus *Iob cap.* 1. ubi legimus, eum privatum à Sathana omnibus bonis suis; Quare & hodiè crescente adhuc cominus malitiâ in rebus & suppellectilibus piorum idem jus eum habere posse dubitandum non erit.

Quartò, in terminis & ad præsentem facti speciem facit exemplum † 141
quod refert Camerar. *in prooem. &c.* Plutarch. *de defect. oracul.* Johan. Godelman. *de Lam. lib. 2, cap. 4. n.* 12.

Compertum esse quendam Lanium nocte iter facientem per nemus quoddam, audiisse inter arbusta colloquia lasciviæ plena, cum risu & Jocis: Ille constitit, deinde accessit propius atque introspexit, tandem etiam introivit. Tum verò subitò evanuisse conspectas ab ipso humanas species virorum & mulierum, relictis mensis exstructis, cum poculis & cæteris vasis epulorum & vini, in quibus & Scyphi argentei viserentur, quorum duobus sublatis abiit. Hic mane ad Magistratum rem omnem defert exhibitis Scyphis, quos Magistratus ex signis impressis agnovit, & iis quorum signa ista erant accersitis, Scyphos ad agnoscendum exhibet: qui suos agnoscunt. Jubet Magistratus eos domum ire, & videre nunquid suos fortè, apud se reperiant. Eunt non inveniunt. Unde uxoribus ipsorum in suspicionem venientibus, comprehensæ illæ & indicato sodalitio mirificæ res detectæ & facinora cognita. Ex quo exemplo apparet, Diabolum ejusmodi supellectilia surripere & in nocturnis suorum conventibus iisdem uti.

142. Præterea licet sola Dei benedictio ditet, constat tamen & † diabolum suis quoque conjuratis pecunias & divitias tribuere, prout etiam constat ex hujus nostræ puellæ confessione (sive ratione) asserentis, Diabolum sibi pecunias dedisse, quas Chyrurgo pro curatione brachii Hamburgi dederit. Ideoque

143 sine dubio illas aliis surripit & his confert. Notabile refert exemplum † Keckerman. *in System. suo Phys. lib. 6. cap. 4.* quod accidit *Anno* 1603. in loco quodam zur Uhr dicto non procul à Dantisco, ubi lodices, quæ dealbandi gratiâ soli erant expositæ post meridiem à Dracone, qui utique fuit Diabolus, qui vocatur Draco magnus & Serpens antiquus *Apocal. cap* 12. *v.* 3. sunt sublatæ.

Verum hisce non obstantibus verius esse credimus, Diabolum regulari-

144 ter † res & facultates, maximè autem supellectilia piorum, quibus quotidie in pietate & vera Dei agnitione legitimè utuntur, reverâ surripere & in Diabolicis suis conventibus, comessationibus & choreis usurpare non posse, nisi ex speciali & singulari Dei dispensatione, ex certa sibique soli nota causâ id permittente.

145 Ideoque non nisi rarissima hujus rei extant exempla. Deus † enim ideo distincta voluit esse rerum dominia, ut cuique suum fartum tectumque maneret, ideoq; Diabolus hanc potestatem pro libitu piorum res eripiendi non habet, nisi ex speciali dispensatione, aliâs ille omnia turbaret & dominia rerum incerta efficeret, unde tandem Rerumpublicarum & Politiarum destructio, aliaque infinita sequerentur inconvenientiâ.

Et si fortè quis regerat, Diabolum nihil sine Dei permissione efficere posse. Ergo hoc non esse singulare in rebus & supellectilibus piorum auferendis? Fatemur quidem id verum esse, interim hanc putamus declarationem

146 addendam, & distinguendum † inter opera Diaboli, quæ ex generali permissione Dei efficit, utpote, quando obambulat inter homines velut Leo rugiens, quærens quem devoret, *1. Petr. c.* 5. *v.* 8. Item quando offert occasionem peccandi,

quando

quando tensat homines, & præcipuè mulierculas, ut eas ad artem inducat magicam, inductas eludat: Et inter opera ejus, quæ non nisi ex speciali Dei permissione facit, utpote quando in persona, vel facultatibus piorum, quid facit, ut in persona & rebus Jobi aliorumq; piorum aliquando accidit. Neque aliud ex dictis scripturæ, & exemplis in contrarium adductis elicitur.

Nam ad I. Respondetur: † Verba illa *Iobi cap.* 41. Quamvis à quibusdam 147
scriptoribus referantur ad diabolum, Dei tamen esse, ex præcedentibus illis: Quis ante dedit, &c. Colligitur, & pertinent ad omnisufficientiam Dei, teste *Iobi c.*35.*v.*7. Et Pauli *Rom.c.*11.*v.*34. Præterea quando diabolus ad salvatorem dixit, se ei omnia daturum, palàm pro more suo, mentitus est: Quia scriptum est: † Domini est terra & plenitudo ejus: orbis terrarum & universi, qui habi- 148
tant in eo, *Psal.*24.*v.*1. *Exodi* 19.*v.*5. 1.*Cor.*10.*v.*26. Idq; tam jure creationis, quia ipse omnia creavit, quàm jure conservationis, gubernationis & dispensationis.

Ad II. Respondetur: Quod † Satanas dicitur princeps mundi, non re- 149
spectu terræ & plenitudinis ejus, sed respectu impiorum in mundo accipiendum est. Est enim potens in filiis infidelitatis, quorum ipse est caput justo Dei judicio. Interim Deus rerum mundanarum dominium Satanæ neutiquam cedit, tametsi eo quantum ad impios, pro apparitore & ministro utatur, David Pareus *in Comment. Epist. c.*10.*v.*26. Hinc *Cyrill. lib.* 8. *in Ioh.* 16. *inquit*: Absit, ut Diabolum † principem mundi ita dictum existimemus, ut eum cœlo & terræ domina- 150
ri posse credamus. Non enim ipse est author & gubernator mundi, quemadmodum nonnulli falsò existimant; sed mundus sic sumitur pro pravis hominibus, qui secularia sectantur desideria, & suis indulgent cupiditatibus. Horum princeps Satanas est; quia eis pro suo arbitratu principatur, præcipitesque ad nutum in gravia scelera impellit atq; detrudit.

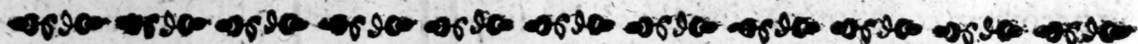
Ad III. Respondemus, Singulari & expressa Dei permissione † Dia- 151
bolum illam facultatem consecutum fuisse in bona & facultates Jobi. Cùm enim Diabolus pietatem & fidelitatem Jobi, ex rerum humanarum felicitate æstimaret & affluentia, quod videlicet non frustrà timeret Deum, sed quòd vallaverit domum ejus, universamq; substantiam, quòd operibus manuum ejus benedixerit, &c. Quibus si privaretur, in faciem benediceret Deo. Quamobrem ut heroicum constantiæ & in rebus adversis patientiæ exemplar omnibus piis exhiberet, & Satanæ calumnias refelleret, dixit ad eum: ecce universa quæ habet, in manu tua sunt. *Iob. c.*1. *& seqq.* Cùm itaq, hoc ex singulari Dei permissione & causa factum sit, non est extra eam extendendum. Aliâs enim constat, quòd citra Dei permissionem, † Diaboli & Sagæ ne quidem pediculos educe- 152
re queant, *Exod.* 8.*v.*18. Et ne quidem in † porcos potestatem habeant, *Matth.* 8. 152
*vers.*31. Unde Tertull. *lib. de fug. in persecut. c.*2. *ait*: Nec in porcorum gregem diaboli legio potestatem habuit, nisi eam de Deo impetrasset: tantùm abest, ut in oves Dei habeat. Possum dicere, porcorum quoq; setas tunc apud Deum fuisse

 numera-

numeratas, nedum capillos Sanctorum, *Matth.* 10. *v.* 30. *Actor.* 27. *v.* 35. Et scribit Augustin. *in Psal.* 86. Si posset aliquid Diabolus, nullus nostrum maneret: Tantùm facit, quantùm ei permittitur.

154 IV. Quantùm ad exempla † adducta attinet, & quidem primum Respondemus, quòd scyphi isti procul dubio cum consensu istarum Lamiarum in nemus illud transferri & deportati fuerint. Volenti autem & consentienti, ut nostri dicunt, non fit injuria, *l. 1. in fin. de injur. l. cum donationis, 34. Cod. de transact.* Ideoq; illud exemplum non quadrat ad præsentem facti speciem, ubi de hone-
155 storum & piorum hominum quæritur supellectilibus. Et licet † Diabolus suis aliquando conjuratis, divitias tribuat Dei permissu, vel falsas & dolosas, quod fit plerumq;, vel etiam veras quod fit rarissimè. [sunt enim divitiæ hominum in manu Dei, Genes. 31. *v.* 9. *Proverb.* 22. *vers.* 2.] Idq; etiam firmat Martin, Delr. *Disquisit. Magic. lib. 2. quæst. 12. sub n.* 10. Ubi in eandem scribens sententiam dicit: Diabolum posse quidem ditare suos, si Deus permitteret, & ille vellet. Rarò tamen id Deum permittere, & plerumq; Diabolum ludificari suos, & licet paucis aliquod paucas & veras largiatur pecunias, tamen ut plurimùm decipere inani spe & specie: quod multis exemplis firmat Remig. *test. oculat. lib 1. dæmonolatr. cap.* 4. Hactenus Delr. non tamen inde sequitur, quòd illas piis surripiat, potest
156 enim aliunde habere. † Sunt enim varii ab hominibus in terram defossi thesauri, item ingens auri, argenti, gemmarumque vis naufragiis in mare submersa, quam Dei permissu usurpare potest, Keckerman. *d. lib.* 5. *System. physic. c.* 4. Cæteroquin Diabolus per se pauperrimus & avarissimus spiritus, falsis plerumque divitiarum speciebus, conjuratis suis illudit, quod multis exemplis probat Georgius Remigius *lib. 1. Dæmonolatr. c.* 4.

Et huc faciunt hujus nostræ puellæ confessæ illusiones, quibus Diabolus ei illusit sub specie gemmarum, &c. Ut suprà monuimus. Et apparet ex *Protocoll. de* 23. & 24 *die Ianuarii, ibi:* Ihr Bul bring ihr Perlen vnd Gold/wann sie es weg lege/seye es ein Knoche oder Strohalm. Exemplum allatum à Keckermanno
157 est singulare: † Sine dubio autem illud justo & nobis incognito Dei Judicio ita permissum. Sunt enim Judicia Dei multa occulta, nulla tamen injusta. Et tantùm de duobus primæ quæstionis capitibus.

QUÆSTIO II.

In secunda Quæstione quæritur: *Anne istius in actis nominatæ, à Diabolo delusæ puellæ minorennis assertiones, ejus sint ponderis & momenti, ut Nobilissimæ & honestissimæ matronæ N. ejusque filiæ bonam famam, honorem & existimationem lædere & apud cordatos juris æquiq; amantes homines gravare possit?*

Et qui

ET quidem prima fronte ita statuendum videtur. Nam constat † famam 158
sive existimationem esse illæsæ dignitatis statum, moribus seu legibus comprobatum; Ut inquit Callistratus *in l. cognitionum*, §.1. *& ibi* Bart. *& Dd. ff. de extraord. cognit.*

Quando verò † status ille dignitatis læditur, tum fama alicujus gravatur 159
& oritur infamia, quæ est macula existimationis, damnum famæ, seu diffamia Jacob. Cujac. *in Paratul. C. ex quibus caus. alic. infam. irrog.*

Læditur autem vel saltem minuitur, † quoties quis inter malos connu- 160
meratur & bonus esse desinit. Marquard. Freher. *de Existimat. lib. 3. cap. 4. nu.* 1. Hug. Donell. *lib. 18. Commentar. cap. 6.*

Tales maximè † censendi sunt, qui se lamiarum & maleficarum consortio 161
sociant, Deum creatorem suum abjurant, & humani generis inimici existunt, *l. 7. l. ulli. C. de malefic. & Mathematic.*

Ideoque totum hoc † genus infame ipso jure & professione, sua esse, du- 162
bitandum non est, *l. 5. C. de malefic. cap. constituimus. 3. quæst 5. cap. infames. 6. q. 1.* Freher. *d. lib. 3. de Existimat. cap. 19. n. 3.*

Si enim hi, qui artis † ludicræ causâ in scenam prodibant edicto perpetuo 163
notabantur, *l. 1. ff. de his qui not. infam.* Donell. *d. lib. 18. c. 7. & ibid.* Hill. *§. in notat*

Quantò magis id obtinebit in illis hominibus, qui divini & humani fœderis oblati cum diabolo paciscuntur, & statis ac certis temporibus in ludicram & nefandam ejus scenam prodeunt, & cum conjuratis pessimo exemplo congregantur: Ducto argumento à minori ad majus, quod in jure validum & firmum. *Auth. multò magis C. de Sacrosanct. Eccles.*

Constat autem † ex puellæ istius memoratæ delatione & confessione, 164
quod Diabolus & vetula quædam in actis nominata illi dixerint prædictam Dominam viduam N. ejusque filiam, maleficorum consortio addictas esse. *Protocoll. de 31. Ianuarii. sub tit. E. ibi*: **Es hette der Teuffel vnd die N. auch andere sie berichtet / daß die N. N. N. vnd die N. vnd jhre Dochter auch in die compagnia gehöreten.** Ideoque id non parum illarum existimationem & famam aggravat. Nam licet † testis de auditu alieno non faciat plenam probationem, facit præ- 165
sumptionem: Bald. *consil. 219. incipit, testes & attestationes sub n. 3. vers. præterea saltem. lib. 4.* Prosp. Farinac. *tract. de Testib. quæst. 69. n. 32. per text. in cap. hoc videtur. 22. q. 5.* Maximè si nominet auctorem, à quo audiverit (prout hîc puella nostra Diabolum simul & vetulam auctores nominavit.) *cap. licet ex quadam extra de testib.* Joh. Meichsner. *decis. Camer. 1. n. 35. vers. quia respondetur Tom. 3.*

Quinimò † in delictis occultis & exceptis, quævè sunt difficilis probatio- 166
nis, quale est veneficii crimen, testimonium de auditu fidem facere scripserunt Hostiens. *in cap. præterea col. 3. num. 4. in fin. Et ibid.* Johan. Andr. *post. num.* 10. Ancharan. *num. 4. vers. & in delictis quæ occultò fiunt, extra de testib.*

Et licet † Diabolus futura exactè scire non possit, præteritorum tamen, 167

etiam hominibus occultorum, optimè recordatur, cum ratione eorum quæ facta sunt in ipsum nulla cadat oblivio, nec ignorantia, quia cuncta notissima tenet ante oculos Thom. de Aquin. *in tract. qq. quæst. 16. art. 6.* Et plus de occultis & secretis præteritorum est instructus solus quam omnes homines de mundo simul, *Vt post D. August. Thom. & alios scribit* Paul. Ghrilland. *de Sortileg. q. 6. n. 2. & n.* 5. Ubi dicit, quod Diabolus cognoscat & videat omnia furta, etiam latentissima, & alia hujusmodi crimina licet occultissima.

II. Prædicta puella non solum de auditu alieno sed etiam de visu proprio testatur, quod ipsa Dominam viduam viderit in nocturnis conventibus & choreis cum aliis denominatis Lamiis & strigibus, & quod auxiliata sit iisdem, cum res quasdam Diabolica arte confectas straverint in via, per quam transiturus erat Reverendissimus, N. ex quo etiam magnum fuerit datum damnum Celsitudini suæ ejusdemque sorori. *Protocoll. de 13. Februar. Anno 1617.*

198 Jam † verò plena notitia habetur per visum & auditum; quia sensus non decipitur circa proprium objectum, *l. solam & ibi* Bald. *in princ. C. de testib.* Joh. Meichsner. *de Camer. 3. n. 8. tom. 3 idq; tit. quando aliquis dicit rem in conspectu suo agitatam esse.* Bart. *in l. jubemus n. 9. C. de reg. milit. annon lib.* 12.

169 Quod enim † oculus videt, nemo sanus negat. Hieronym. Montan. *in tract. de finib. reg. cap. 30. n.* 3. Wes. *consil. 58. n. 14.* Hippol. Riminald. *consil. 415. n. 2.*

170 Et in specie ac nostris terminis, quod Lamiæ † asserenti se vidisse hanc vel illam fœminam in cursu & ludis diabolicis fides habenda sit non solùm ad effectum inquirendi, sed etiam torquendi, multis conatur defendere Petrus Binsfeld. *de Probat. malefic. post conclus. 6. dub. 2. pag. mihi. 333. & aliquot seqq.* Joh. Bod. *de Magor. Dæmonom. lib. 4. c. 2.*

III. Huc pertinent, quæ scribunt auctores Mallei maleficorum *part. 2. q.*
171 1. *c.* 11. † Dæmonem non posse per se honestas matronas infamare, apparendo in earum effigie ad maleficandum, ut inde tanquam maleficæ reputarentur & suspectæ redderentur, adeoq; famam nostram non esse in Diaboli potestate.

172 IV. Facit, quod non semel † sed sæpius prædictam viduam in ejusmodi ludis viderit: Item quod arte Magica cochlear aureum Reverendiss. sorori Principissæ sustulerit, aliquoties illud in ludis usurpaverit, & postea unà cum denominata quadam vetula 40. thaleris vendiderit: *Protocoll. de 13. Febr. An. 1617.* Cui etiam res ipsa respondit, cum aureum cochlear cum aliis rebus prædictæ Celsiss. Principissæ revera sublatum fuerit.

173 V. Non parum † præcedentibus adminiculatur, quod hæc puella non solùm metu proprio de Domina vidua sæpè memorata confessa sit, sed etiam formidine torturæ & monstrato sibi carnifice cum instrumentis, eandem confessionem repetierit, & in ea perseveraverit.

174 Confessiones † autem spontaneæ contra tertium, si mediante tortura repetantur, vim habent probationis, *per ea quæ tradit* Clar. *li. 5. sentent. §. fin. q. 25. n.* 1.

Illæ

Illæ autem † confessiones quæ eliciuntur per terrorem tormentorum 175
præsente carnifice & instrumentis, comparantur iis quæ torturâ insecutâ factæ sunt, *l. 2. ibi* Formidine tormentorum. *C. quos appell. non recip.* Henricus Bocerus *de Quæst. cap. 5. n. 27.*

VI. Veritas istius assertionis & confessionis, non parum exinde etiam videtur apparere, quòd puella ista sæpiùs istam confessionem reiteravit, ut apparet
ex Protocoll. Atqui geminatio † errorem excludit, & magnam animi arguit firmi- 176
tatem, Marsill. *in l. 1. §. quæstioni, ff. de quæstion. & consil. 113. n. 2.* Felin. *in c. si cautio, extr. de fide instrum. n. 39.* Dec. *consil. 185. n. 10.* Hippolyt. Riminald. *consil. 480.*
n. 10. 12. & 13. Ubi addit, quòd † geminatio multoq; magis triplicatio vel quadru- 177
plicatio confessionis omninò inducat veritatis præsumptionem, Johannes
Gœdd *in respon. Jur. de Baron. Vallend. n. 348.* Idq; in † confessionibus Lamiarum 178
maximopere attendendum scribit Petr. Binsfeld. *d. tract. de probat. malefic. concl. 6.*

Cui VII. Accedit puellæ asseveratio, quòd in ista confessione velit perseverare in vita & morte: Sie wolle bey jhrer Aussage leben vnd sterben. *Protocoll.*
de 14. Februar. Atq; etiam ita non solùm in judicio, seu ut loquuntur † ad ban- 179
chum Juris eam iteraverit, sed in illa usq; ad extremum vitæ halitum perseveravit, Peinlich Halßgerichts Ordnung / *artic. 31. vers.* zum fünfften / Bocerus *de*
quæstion. c. 3. sub n. 46. in fin. vide ibid. resp. Confessiones autem reorum † morte 180
confirmatæ non exiguam probandi fidem habent, cum nemo immemor æternæ salutis decedere velle præsumatur, *c. sancimus, vers. & licet, 1 q. 7. l. ult. vers. & licet, C. ad Leg. Jul. repetund.* Bald. *consil. 476. li. 5. ubi dicit*, quòd nemo præsumatur, velle mori cum mendacio & peccato, Cravett. *consil. 287. n. 7. vers. tertio respondeo.*

IIX. Non parum videtur gravare famam & existimationem prædictæ Dominæ viduæ & ejus filiæ, quòd Judex loci hasce confessiones tanquam verosimiles probationes in Protocollum suum receperit, & posteà publicè in loco judicii criminalis, tanquam res veras recitari fecerit, suppressis quidem, ob ipsa
tamen puellâ sæpiùs proclamatis nominibus. Censetur enim † probatio suffici- 181
ens, quæ inducit Judicem ad credulitatem, & ad judicandum, talem esse veritatem suo Judicio, cum ad aliud probatio non tentat, Socin. Jun. *consil. 90. num. 18.* Menoch. *2. arbitrar. quæst. cent. 1. cas. 90. n. 2.* Andr. Geil. *2. observ. 94. num. 10. per text. in l. ad fidem, ff. de testib. l. quinquaginta, in fin. ff. de probat.* Meichsner. *decis. Cameral. 14. n. 182. Tom. 3.*

Cùm itaque istæ denunciationes Judicem eò induxerint, ut eas veras crederet, [cum utique si falsas putasset, minimè in Judicio publicè recitari, ne quidem suppressis nominibus passus esset,] sequitur quòd exinde orta diffamatio Dominæ viduæ & ejus filiæ, famam & existimationem non parum denigret.
Nam in † diffamatione plerumq; spectatur, unde illa ortum habeat, ut si à fide- 182
dignis, talis etiam meritò habenda est, Bart. *in l. de minore, §. plurimum. n. 23. ff. de quæstion.* Fulgos. *consil. 77. 3.* Decis. *consil. 56. n. 4.* Hippol. Riminald. *consil. 88. n. 9.*

Chilian

Chilian. Johan. Vincent. Honded. 1. *consil.* 102. *n.* 73. König. *in process.c.2.nu.1.2.* Paul. Matth. Wehner. *in pract. observat. verb.* Berüchtigung, *pag.* 65. Marquard. Freher. *de fam. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 10.

183 Judicem verò † virum bonum censeri leges & Jura nostra disponunt, *l. continuus,* 137. *§.* 2. *ff. de verb. oblig.* Quamobrem diffamia isthæc orta à Judice ejusq; processu & sententia honorem & existimationem si non juris, saltem facti infamia gravabit, *per ea quæ tradit* Wesenbec. *in paratitl. n.* 2. *ff. de his qui not. infam.* Et huc facit, quod propertius in Cynthiam scribit:

Crede mihi quamvis contemnas murmura famæ
Hic tibi rubori, Cynthia, versus erit.

Hisce IX. Accedit, quod Domini Judices 2. *&* 3. *de Iulii, An.* 17. præsentes tunc temporis testari rogati, quid de Domina vidua, ejusq; liberis sentirent, & quid diffamationi isti tribuerent, directò respondere detrectaverint, & testimonium honestatis & integræ vitæ non obscurè denegârint, uti ex actis transmissis constat.

Verum enim verò, hæ quæ modò adductæ sunt rationes re penitiùs inspectâ, & ad juris & rectæ rationis trutinam suspensæ, non sunt ejus ponderis & momenti, ut vel hilum prædictæ Nobiliss. Dominæ viduæ piè defunctæ ejusq; filiæ, virginis pudicissimæ existimationi ac bonæ famæ apud cordatos justi honestiq; amantes viros & fæminas, detrahere & ullo modo gravare possint.

184 Idq; I. Quod non † ex falso rumore à quocunq; tandem sparso, sed solo delicto & crimine fama denigretur & amittatur. *l. cognitionum, §. existimatio, ff. de extraord. cognit.* Ubi JC. Callistratus dicit, existimationis & dignitatis illæsæ statum ex delicto nostro authoritate legum minui, *l. qui accusare,* 8. *ibi, alii propter delictum proprium, ut infames, ff. de accusat. l. milites,* 13. *ff. missionum, ibi: cum quis propter delictum, ff. de re milit.* Causâ itaq; infamiæ aliunde esse non potest, quàm ex proprio cujusq; crimine, dolo & malitia: Per injurias verò calumnias, contumelias ab alio quocunq; illatas, famam suam nemini auferri, summè tenendum est, *inquit* Marquard. Freher. *de existimat. li.* 2. *c.* 10. *n.* 6. Ubi addit, quòd si secus esset, infames forent tot Philosophi, tot boni & sapientes viri, qui injurias flocci penderunt; & in deterrimi improbissimiq; cujusq; potestate esset, famam bonis eripere, quod minimè gentium est admittendum. Bocer. *ad l. un. Cod. de famos. libell. c.* 4. Hilliger. *in Donell. enucleat. lib.* 18. *c.* 6. *lit. H.* Sed Domina vidua ejusq; filia de nullo crimine, cordatis unquam fuit suspecta tantò minùs convicta ut ex sequentibus apparebit. Ergò.

185 II. Cum delicta † maximè atrociora ad contemptum Dei, & ad perniciem humani generis tendentia, quale hoc est veneficii, *l.* 6. *C. de malefic.* contra naturam sint, adeoq; de nomine præsumi debent; *l.* 2. *l.* 3. *ff. de Iustit. & Iure, l. filius is, ff. de condition. justit.*

186 Sed potiùs quilibet integer † & bonus censendus, donec contrarium proba-

probationibus luce meridiana clarioribus demonstretur, *l.fin. C.de probat.text. in cap.fin.de præsumpt.cap.estote de reg.jur.cap.* 1. *de scrutin. in ordin. faciend. cap, sancimus.* Zas.2.*consil.q.*5.*p* 2.*nu.*19.*fac.text.in l.cum frater §. rogo ff. de legat.*2. Cravett.*consil.*60.*num.*7.Menoch.5.*Præsumpt.*1.

Et hæc † integritatis præsumptio à natura est, *secund.consil. in l.fin.C.quod met.caus.* Alciat.*de Præsumpt.reg.*3.*præsumpt.* 2.*in princ.* Roland. à Valla *consil.*69. *n.*10.*vol.* 2. Hinc Divus Gregor.*in cap. in cunctis.*11. *q.*3.*scribit.* Majora † mala cum forsitan dicuntur, nisi probata, credi non debent. Natura enim hominis per se ad bonum directa, & qualia sunt principia, talia præsumuntur principiata.*d. cap.fin. & ibi gl.in verb.præsumatur.* Andr. Geil 2.*obs.*110.*n.*6. 187 188

Idque tantò magis in personis Nobilibus vel honesta stirpe descendentibus, † pro quibus major quàm pro plebejis militat præsumptio virtutis & honestatis.*arg.l.si à bonæ fidei.ff.de rei vindic.* Joh.Cirier.*de Primogen.lib.* 2.*q.*4.*art.*2. *n.*4.Alciat.*de Præsumpt.reg.*1.*præsumpt.*48.*in princip.* Tyraquell.*de Nobilit.c.*20. *n.*20.1.Prosper.Farinac.2,*consil.crimin.*151.*n.*19. Herman.Vult.*consil.Marp.*18. *n.*170.*vol.*3. 189

Quia naturæ † consentaneum est ex melioribus ortos meliores esse, *inquit.* Arist.*lib.*3.*Politic.cap* 8.Tiber.Decian.*Respons.*18.*n.*22.*vol.*1. Unde Poëta: 190

Fortes creantur fortibus & bonis;
Est in juvencis est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Hinc etiam fit ut Nobilibus † attestantibus major fides habeatur, quàm plebejis, *tradit.* Bald.*in l.testiũ col.fin.C.de testib.* Cravett.*consil.*6.*n.*28.*& fac.l.*3.*in pr.ff.de test.l.ob carmen.§.fin.ff.eod.l.majorẽ.§.ff.de pact.cap.multa extr.de prætẽd.* Joh.Meichsner.*decis.Camer.*9.*n.*71. Ubi in præcedentibus dixit, quoad pro Nobilibus † multum præsumatur: Indeque, ut procedatur contra Nobilem, fortiora indicia haberi debent, quàm contra plebejum, *teste* Clar.§.*fin.q.*28.*sub n.*2. 191 192

III. Id multo magis procedit in nostra facti specie cum Domina vidua, non solum avorum suorum nobilitate, & mariti Reverendi ac Nobilissimi radiis coruscarit, sed etiam singulari pietate & morum honestate aliis præluxerit, liberos suos in timore Dei ad virtutis & literarum studia quo decet & par est Zelo instrui fecerit.

Ejus rei I. † testimonium ei perhibente Reverendiss. ac Illustrissimo illius loci Episcopo, tanquam superiore suo Magistratu, uti apparet ex instrumento publico *de* 3. *Julii Anno* 1617.*ibi*: Reverendiss.& Illustriss. hielte die Fraw N. in dieser bezüchtigung vor vnschuldig / könte oder wölte derselbigen keinen glauben beymessen / es sey ihr dann anders vberwiesen / ꝛc. Principi † autem & superiori Magistratui integritatis & honestatis testimonium alicui perhibenti tantò magis creditur, quantò clariori ille lumine præfulget. *l. inter claras C. de* 193 194

summ. Trinit. text. & gloss. in Clement. nn. de probat. Cacheran. *Decis. 122. n. 4. & in* Mascard. *de Probation. conclus. 1227.* Johan. Meichsner. *Decis. 14. num. 6. Tom. 3.* Treutler. *consil. 109. num. 2. & seqq.*

Secundò. Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi testimonio accedit Reverendus Dn. Superintendens aliique Ecclesiæ & Scholæ illius loci ministri, qui omnes & singuli per Notarium & testes requisiti, concorditer de Dominæ viduæ honestate, integritate & pia liberorum educatione, uno quasi ore attestantur, & quod etiam ab aliis honestis audiverint, eam pro tali haberi, uti inter alia ex prædicti Domini Superintendentis assertione in publicum Instrumentum redacta constat: Es sey jhm diese diffamatio Hertzlich leidt. Sey aber zu N. nicht lang in Dienste gewesen/ hette sonsten von allen seinen confratribus nicht allein/ sondern auch von allen Ehrlichen Leudten anders nicht gehöret / als daß die Fraw N. vnd jhre Kinder ein ehrliches Gottfürchtiges Leben geführet hetten / wolte auch darauff jhr vnd jhren Kindern / vnter des Gantzen ministerii Pitschafft ein Gutt gezeugniß mit teilen/ da man es begehren werde.

Ex quibus omnib. honesta Dominæ viduæ fama, pietas & vitæ inculpatæ
195 integritas, plenè & luculenter probatur, † quæ omnem aliam famam & sinistram præsumptionem, si ulla appareret, (qualis in præsenti facti specie nulla legitima contra Dominam viduam existit, ut suo loco probabimus,) expurgant & tollunt, *Vt dicit* Bald. *in C. fin. col. 7. ff. de fer. per text. in l. non omnis §. à barbaris ff. de re milit. & in l. fin. col. ult. C. de probat. cum aliis allegatis per* Felin. *in cap. cum contingat col. 2. de rescript.* Paul. Paris. *consil. 163. nu. 16. vol. 4.* Vinc. Honded. *consil. 100. num. 20. vol. 1.* Nicol. Boer. *Decis. 165. in fin.* Berthazol. *consil. crimin. 101. n. 9. li. 7. ubi dicit:* Quod merita præcedentis vitæ suspicionem mali excludant. Aym.
196 Cravett. *consil. 99. n. 11. vol. 1.* adeò ut stante bona fama † indicia quantumvis urgentia (quæ tamen in præsenti facti specie nulla, nedum urgentia, contra Dominam viduam ejusque filiam ex actis appareat,) contra diffamatum vel inquisitum tollantur & expurgentur. Raph. Cuman. *consil. 135. col. 2.* Paris. *d. consil. 163. n. 17.* ubi dicit, hanc esse communem omnium Dd. sententiam. Berthazol. *consil. 284. n. 7. lib. 2.* Ubi pariter dicit, commune esse dictum. Nicol. Boer. *d. Decis. 165. in fin.* ubi asserit per curiam Burdegalensem pluries sic fuisse judicatum. Aym. Cravett. *consil. 244. n. 6.* ubi ex Jason. dicit, hoc singulariter esse notandum. Vincent. Honded. *consil. 102. n. 53. lib. 1.* ubi ex Laurent. occa. itidem de communi attestatur.

Hisce accedit quod sæpè memorata vidua non solùm quoad vitam actam, pietatis & honestatis, [cum quibus crimen sortilegii, apostasiæ & veneficii nullo modo consistere potest,] apud omnes cordatos, maximè verò apud supremum suum magistratum Reverendiss. & Illustrissimum loci Episcopum, atque Ecclesiæ ministros luculentum testimonium habuerit: Sed etiam in vera Dei & Salvatoris agnitione & professione, usque ad extremum vitæ halitum perseveraverit;

atque

atque piè naturæ debitum persolverit, uti in concione funebri publicè habita & typis divulgata attestatur prædictus Dominus, Superintendens. N. ita, ut ipse ejus pietatem, ex verbo Dei consolationem & fidei constantiam admiratus sit: referendo nos ad prædictam concionem. Quod utique impiis, sagis & veneficis rarò contingere solet, sed in iis plerumque, ut dicit Poëta:

Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Hic Galli in proverbio:

Bien nourir, fait bien dormir.
Et bien viure, bien mourir.

Hoc est: lautum alimentum, bonus somnus: † probatam vitam, pia mors 197
insequitur. Et nostri dicunt: Wol gelebt / wol gestorben/ Juxta scripturam: † 198
Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur, *Syracid.cap.1.v.13.& Psalm.41.v.3. & 4.* Et quamvis † de nostra tantum sa- 199
lute ex canone fidei, de proximi tamen piè defuncti salute ex canone charitatis, tanquam ex fructibus de arbore, rectè judicamus, *Matth.12.v.33.* Non enim de spinis ficus, neque de rubo colligimus uvas, inquit salvator *Luca 6.v.44.* Bonus homo de bono cordis thesauro, profert bona, malus homo de malo thesauro profert mala *Matth.cap.12.v.35.* Admodum rarò accidit, † ut qui in tota vita im- 200
piè vixit, maximè in crimine veneficii, in agone ut convertatur.

Unde Augustinus de Latrone in cruce: totam, inquit, legi & perlegi scripturam, & nullum in extremis præter hunc unum conversum inveni. Et faciunt huc tradita ejusdem August. *in c.nullus expectet.33.q.3. de Pœnitent. distinct.7. ubi dicit*: Vix, vel rarò justam accidere in fine conversionem.

IV. Juris aperti & indubitati est, quod † diffamatio ad hoc, ut bonam ali- 201
cujus famam & existimationem apud honestos gravet, vel judici ad inquirendum viam aperiat, non ab hominibus levibus, malevolis, improbis & malevolis, improbis & maledicis, sed ab honestis, providis & fide dignis ortum habere debet, *text.in cap.qualiter & quando, 24.extr.de accusat. cap. cum oporteat, & ibi* Innocent. Butz. *nu.18.extr.eod.* P.H.O. *Carol V.art.25.§.* Erstlich *in fin.ibi*: doch soll solcher Leumuth nicht von leichtfertigen Leuten/ꝛc. Ancharan.*consil.263.* Incipit in quæstione presbyteri, *col.2.Deci.consil.575.col.2. Aym.Gravett.consil.41. n.1.* Zas. *consil.6.n.18.li.2.* Prosp. Farinac. *consil.158.in fin.lr.2.* Hieronym. Schurff. *consil.90.n.1.cent.2.* Ernest. Cothman. *consil.12.nu.174 & 182.vol.1.* Anton. Fab. *in Cod.rer.in saband.Iudic.lib.9.tit.21.defin.20.n.2.in nat.* Marquard. Freber. *de* 202
fam.& infam.lib.3.c.2.n.10. Ubi dicit, † perditorum atque infimæ classis hominum vocem, qui plerumque bonos oderunt, bonorum famam non lædere, cui concordans monita *Syracid.cap.19.v.13.& seqq.*

Atqui puella ista in actis nominata, à cujus assertione, ex Diaboli ut ipsa narravit ore procedente, hæc orta diffamatio.

203
Fuit I. puella adeoque fœmineæ complexionis. † hoc est, fragilis, varia,

fallax, loquax, corruptibilis, uti tam antiqui quam moderni humanarum & legalium literarum interpretes undique exclamant, *Vt post* Tyraquell. *de ll. connub. lib. 9. nu. 49.* scribit Prosper. Farinac. *de Testib. quæst. 59. nu. 4.* Mascard. *de Probat. conclus. 762. n. 3. & seqq.* Nevitan. *in sylv. nupt. lib. 4. sub. n. 204.*

204 Quamobrem de Jure Canonico † in criminalibus fœmina regulariter veri fidem non facit, *text. in C. mulierem, ibi: nec testis esse. ubi & gl. 33. q. 5. c. forus, ibi: si viri non fœmina, de V. S.* Vincent. Honded. *consil.* 100. *nu.* 24. *lib.* 1. Clar. *§. fin. q. 24. vers. de Iure Canonico.* Villalob. *de comm. opinion. lit. M. n.* 143. Et hanc sententiam communem, & jure expeditam esse multis confirmat. Farinac. *de quæst. 59. n. 13. & seqq. & quibus concordat* Fürstl. Würtenb. Landtr. *part. 1. p. 96. §. Item* die Frawen/ *quod adducit* Bocer. *tract. de Quæstion. c. 3. n. 149.*

205 II. Malè & perditè educata narratur: † Ideoque non nisi malum & perditum fructum, ab eâ, expectare licuit, *per ea, quæ tradit* Bodin. *lib. 5. de Republ. pag. mihi* 811.

III. Adhuc minorennis, 17. nimirum annorum, cujus ætatis inter omnes constat fragile & infirmum esse consilium, & multis captionibus suppositum, multorumq; insidiis expositum. *Inquit.* Ulpian. *IC. in l. 1. in pr. ff. de minor.* Ideo-
206 que expressa juris auctoritate † minor viginti annis, in criminali & publico judicio in testimonium citari non debet, nec in eo testis idoneus est. *inquit* JC. Venulej. *in l. in testimonium, 20. ff. de testibus gloss. in l. inviti. ff. eod.* Prosp. Farinac. *in tract. de Testibus, q. 58. n. 21.* Ubi dicit id esse verissimum & magis communiter receptum: Atq; ita annis præteritis in facti specie Rostochio ad facultatem Juridicam Academ. Giess. eandem respondisse testatur Henricus Nebelthaû *Decis. 19. per tot.* Et in nostris terminis ita consuluit Dn. Ernest. Cothmann. *consil. 4. n.*
207 *68. vol. 3.* Indeque † minori etiam de proprio facto in criminali judicio facta confessio sine curatore non ita præjudicat, quin contra eam in integrum restitui possit, *per ea quæ tradit.* Matth. de Afflict. *Decis.* 208. Henricus Bocer. *de Quæstionibus, d. cap. 3. n. 26.*

208 IV. Cum itaque † assertio ejus, qui inhabilis est ad testificandum perinde habetur ac si facta non fuissent. *Nov. de testibus, 90. c. 9.* Bocer. *d. c 3. sub n. 153.* Et hujus nostræ puellæ assertiones, & inde ortæ diffamationes, juris auctoritate perinde habendæ, ac si nunquam factæ fuissent, cum illa multis modis ad testificandum inhabilis fuerit.

209 V. Non parum in præsenti facti specie attendendum, quòd † puella ista pro corporaliter à Diabolo obsessa habita fuerit, & is sæpissimè ex ea locutus sit mirabilia & varia, uti pro notorio illius loci in facti specie præsupponitur, & attestatur haut obscurè Superintendens & Ministri Ecclesiæ N. in documento publico, adjecto Apologiæ nomine Reverendi Capituli N. typis divulgatæ, daß nemblich dieß Mägdlein Margaretha N. genand / zuvor mit Worten vnd Geberden sich also angestellet/ alß seye sie vom Teuffel leibhafftig besessen/ dahero die Predi-

Prediger / zu etlichen vnderschiedenen Zeiten das besessene Mägdlein wie sie es damahls vermeinet/für den Altar gestellet/mit jhm in Gegenwart des Volcks gebetet / die Litaney vnd andere Psalmen gesungen/worauff es sich ansehen lassen / wie auch das Mägdlein bekand/alß wehre der Teuffel von jhr gewichen / ꝛc. Welches auch sie/die Prediger verhoffet/ ꝛc. Es hatte aber doch kurtz hernach der arglistige Sathan sich wiederumb bey jhr finden lassen / viel wunderbahrliche Sachen durch sie geredet/ [quòd omeinò notandum. Non enim Sagarum hoc proprium est, ut per os earum corporaliter loquatur Sathan, sed obsessorum] vnd zuvernehmen geben/daß sie sich mit dem Teuffel hette verbunden/der sie ohn lengst von dannen Leibhafftig in die Welt geführet/vnd für wenig Tagen wieder dahin kommen lassen/ꝛc. Da dann jhr Bekandnüß/so sie für der Obrigkeit deponirt/(NB. conditionalem assertionem.)für Warhafftig befunden wird/hielten sie die Prediger/es nach jhrer Einfalt vnd Meynung vor ein Zauberwerck.

Et quamvis Dominus Superintendens & Ministri prædictæ Ecclesiæ N. videantur in hoc ipsorum responso id asserere, quod antea istam puellam pro obsessa habuerint, tempore verò instituti processus eò inclinârint, si vera durante processu narrârit, assertionis istas habendas pro negotiis magicis; tamen hîc probè notandum, primò, quòd venerandum ministerium N. puellam nostram, antequam corporaliter à Diabolo illuc transferretur, ex verbis & gestibus, aliisq; signis apparentibus habuerit pro obsessa. Et narratur in facti specie, das wie ein Ehrwürdig ministerium zu N. sich bemühet / das Mägdlein vom vnsaubern Geist zu liberiren/derselbe auß jhr geredet/vnd vnter andern begehret/ jhm zuerlauben / in einen damals gegenwertig gewesenen Hund zufahren / alsdann wolte er weichen/quod obsessorum esse indicium † vel Evangelica passim 210
testatur historia, *Matth.* 8. *v.* 31. Secundò obsessio Diabolica non obscurè etiam inde apparet, quod postquam Ecclesiæ ministri putârant, & ipsa etiam puella fassa erat, se liberatam ab obsessione, Diabolus denuò eam invaserit, & corporaliter aliò transtulerit, quod utiq; regulariter in personis Sagarum & Veneficarum accidere non solet, ut à Diabolo ita palàm per aërem, & quidem per longum tempus vehantur, lacerentur & concutiantur. Ideoq; magis in dubietate ista pro obsessione (cum obsessos homines eo modo divexare soleat Satan) quàm pro magia, (cùm in personis illi addictis, rarissimè id accidat) præsumendum est. Nam in dubio † præsumptiones secundùm communiter acciden- 211
tia formandæ sunt, & inde arguendum, *gloss. in l. neq; natales, Cod. de probat.* Baldus *consil.* 70. *col.* 2. *lib.* 1. *& consil.* 351. *circ. fin. lib.* 1. *ubi dicit*, quòd † ex frequentia 212
& generalitate præsumatur veritas, hoc est, pro vero haberi id, quod frequenter & communiter accidit, Agm. Cravett. *consil.* 40. *n.* 1.

Indeque † argumentum à solitis ductum in jure validum & usitatum est, 123
arg. l. si quis donaturus, & ibid. gl. ff. de usufr. Bart. *in l. cert. condictio, §. nummos, ff. de reb. credend. l. quod si nolit, §. quod assidua & ibi* Baldus *ff. de aedilit. edict.* Prosper

 Faci-

Farinacius *consil.172.n.5.lib.2.* Nicol. Everh. *in loco à solit. & consuet.41.n.35.* Ubi dicit, hoc argumentum esse validissimum, Herman. Vult. *consil. Marp.15.n.264 & seqq.* Ubi dicit, hoc argumentum necessariò & concludenter à communiter accidentibus probare. Hinc JCtus Paulus in obscuris, inquit, inspici solet quod verisimilius est, aut quod plerunq; fieri solet, *l. in obscuris, 114 ff. de reg. juris.*

214 Tertiò, quòd † obsessio ista puellæ, eo tempore, quò absens fuit, duraverit, apparet ex variis circumstantiis, ut videre est ex *Protocoll. de 23. Ianuar. Anno* 1617. ubi narravit puella, daß sie der böse Feind zu N. vffgenommen / durch die Lufft hinweg geführet / ꝛc. Item / der Teuffel hette sie vber die Elbe vnd vber die See in Spanien geführet / da sie Pomerantzen-Äpffel von den Bäumen gessen / da sie der Teuffel einßmahls vom Baum herunter gestossen / daß jhr der Arm auß dem Glied kommen. Gleicher Gestalt hette er sie zu Hamburg tractiret / da jhr der Büttel den Arm wieder geheilet / ꝛc. Item der Teuffel hette jhr alle Haar auß dem Kopff gerissen. Maximè verò ex verbis Dantisci post sumptam ibidem S. Cœnam coram Sacerdote effusis, wie sie zu Dantzig zum Tisch des Herren gangen / vnd doch nicht zur Beicht gewesen / welches deß Orths nicht Breüchlich / were der Pastor gewahr worden / daß sie ein frembde Person / hette sie hernacher zu Rede gestellet / vnd wie er jhre Beschaffenheit (verstehe / daß sie besessen: aliâs enim eam non secum in ædes suas adduxisset, & cibum præbuisset) erfahren / mit in sein Hauß genommen / vnd gefraget / wie sie dazu kommen / daß sie zu Gottes Tisch gangen / weil es mit jhr also bewand / hette sie auff deß Teuffels angeben
215 geantwortet. NB. Ob nicht ein Böser könte vnter der Brücken sitzen / vnd lassen einen frommen Mann vberweg reiten oder gehen / ꝛc. Hanc autem loquelam, obsessam, non veneficam arguere, testantur Auctores mallei maleficarum, Jacob. Spreng. & Henric. *instit. part. 2. q. 1. cap. 10.* Ubi referunt historiam de obsesso quodam sacerdote: Ex quo Diabolus interrogatus, ubinam fuerit, quando Sacerdos iste Sacramentum sumpsisset: respondit sub lingua. Ulterius requisitus, qua temeritate ad præsentiam creatoris non aufugerit? Tunc Dæmon: nunquid sub ponte se unquam quis occultare potest, donec desuper sanctus vel bonus vir pertranseat. Idem iisdem ferè formalibus de obsessis recenset, Johan. Bodin. *de Magor. Dæmonomam. lib. 3. c. 6.*

Cùm itaque isthæc verba obsessis magis conveniant, & per eos hisce formalibus Diabolum longo retrò tempore locutum esse constet, utique & talem puellam nostram fuisse, videlicet obsessam censendum est, cùm ita per os ejus Dantisci locutus fuit Diabolus, Sicut per os aliorum obsessorum: Cui adstipulatur actus ille, qui accidit, cum in reditu hæc puella apud Pastoris cujusdam in pago Newkirchen ancillam pernoctasset, da hette sie sich in der Nacht also verhalten / daß die Magd bey jhr auff dem Bette nit hette bleiben können / wehre der Pastor auffgestanden / mit den Kindern gebetet / da wehre es besser worden / quæ omnia puellam magis obsessam, quàm Sagam fuisse arguunt.

Cùm itaque ex hisce tanquam certis & indubitatis indiciis constet, puellam fuisse à Dæmone obsessam, cumque testibus prædictis ministris N. in suo documento per os puellæ fuisse varia & mirabilia locutum, neq; quicquam certi deliberatione & ex actis apparet, illa utique non præsumitur; Quia facti est; Quæ autem † facti sunt, non præsumuntur; nisi probentur, *l. adversatio, C. de non num.* 216
pec. l. sive, C. de probat. l. in bello, §. facta, ff. de capton. & postlim. reverf. c. quoniam contra de probat. ca. tenor de re jud. Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 4. n. 18. cum seq.* Menoch. *3. præsumpt. 10. n. 10.* Wes. *consil. 7. sub n. 7.* Tantò minus † mutatio & 217
alteratio qualitatis, affectus & status præsumitur, *l. sancimus, C. de testam.* Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. & præsumpt. 20. & 25.* Wes. *consil. 34. n. 41.* Nam † mu- 218
tatio est accidens, & accidentia non præsumuntur, *gl. in l. si verò. §. qui pro rei qualitate, & ibi Ius, ff. qui satisd. cog.* Jacob. Menoch. *consil. 1. n. 121.*

Indeque de † præteritis in præsens jura nostra præsumunt, hoc est, talem 219
quenquam hodiè videri, qualis fuit tempore præterito, *l. sive possidetis, & ibi Dd. C. de probat.* Bald. *in h. in persona, in 2. not. C. eod.* Johan. Sichard. *ad l. 4. n. 2. C. de restit. minor.* Everh. *in loc. legatib. loc. à tempore ad tempus, n. 4.* Quæ juris præsum-
ptiones instar probationis & documenti † sunt, donec contrarium evidentissi- 220
mè probetur, *l. licet imperator, 74. de legat. 1. l. 1. C. de apoch. l. fin. in princ. quod met. caus.* Andreas Geil. *2. observ. 97. sub nu. 6.* Matth. de Afflict. *decis. 13. n. 24.* Wesenbec. *in paratitl. sub n. 19. ff. de probat. & præsumpt.*

Quin imò etiam † in dubiis & ambiguis, qualia tamen obsessionis diabo- 221
licæ suprà adducta indicia dici vix possunt, perpetuam habemus regulam: Benigniora semper præferenda esse, teste JCto Gajo, *in l. semper in dubiis de reg. juris:* maximè in pœnalibus, teste JCto Paulo, *in l. factum, 155 §. fin. & in l. rapienda, 168 ff. eod.* Quibus adstipulatur JC. Marcellus, *in l. ea quæ §. 1. d. tit. ubi dicit* in re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minùs justiùs est, quàm tutiùs. Atqui illa interpretatio, quæ suadet præsumere, † puellam istam fuisse obses- 222
sam propter adducta urgentia illa obsessionis indicia & attestationem ministerii, benignior & favorabilior est, quàm altera sortilegii magiæ seu veneficii: Ideoque eam justiùs arripimus & tutiùs sequimur: tum quia magis favet animæ saluti, Nam † obsessio tàm his qui fideles & in gratia, quàm extra gratiam con- 223
stituti sunt, justo Dei Judicio accidere potest, *ut notant auctores mallei maleficar. part. 2. q. 1. cap. 10. vers. potest etiam*, ubi scribunt: Ideò & in gratia extra gratiam existentes, secundùm altitudinem incomprehensibilium judiciorum Dei inhabitari substantialiter possunt, idque magis pertinere ad malum pœnæ, quàm culpæ. Et ità etiam novissimè pluribus ostendit Frider. Balduin. *de casib. conscient. lib. 3. cap. 3. cas. 4.* addens ibid. pios, fidem & bonam conscientiam, etiam tempore obsessionis retinere, *junct. cas. 7.* Magia autem & sortilegium non potest cadere in actu credentes, & in gratia constitutos, cum sit plerumque conjuncta cum apostasia & abjuratione Salvatoris, implicando pactum cum Diabolo: Tùm

224 etiam quia † obsessio potest esse delicti, in foro soli, exclusiva: Hæc autem semper delicti, & quidem publici & criminalis est inclusiva. Certa autem est Juris
225 Maxima, quod † præsumptiones delicti exclusivæ, ex eodem facto descendentes præponderent & prævaleant præsumptionibus delictum includentibus, Bart. *in l. non solum, §. sed si cum posset, ff. de nov. oper. nunc* Felin. *in cap. cum ex officii, n. 31. vers. dixit etiam, extr. de præscript.* Udalric. Zas. *2. consil. 2. nu. 21.* Ernest. Cothmannus *2. consil.* 70. *n. 22.* Godd. *2. consil. Marp.* 28. *sub n.* 108. Petr. Ancharan. *libr. 3. quæst.* 72. *n. 26.* Johan. Harprecht. *ad §. injuria autem, n.* 195. *Instit. de injur.*
226 Ideoq, † quando capi potest conjectura delicti & non delicti, semper capere debemus eum sensum, per quem quis non cadit in delictum, Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 1. n. 1. & seqq.* Bursat. *consil. 271. n.* 1. *& seqq.* Grammat. *decis.* 18. *n.* 5. Gilhaus. *in arbor. crimin. cap.* 6. §. *32. n.* 29. *&* 30. Prosper. Farinac. 2. *consil.*
227 138. *n. 26. & in practic. crimin. q.* 4. 7. *n.* 248. Unde † & testibus delictum excludentibus magis creditur, quàm pro delicto deponentibus, per tradita Honded. 1. *consil.* 102. *n. 39. & seqq.* Farinac. 2 *consil.* 138. *n.* 2.

Et quamvis prædicti ministri Ecclesiæ N. tempore instituti processus varias istius puellæ assertiones pro negociis magicis habuerint: Tamen I. constat ex eorum attestatione, ipsos hæsitanter respondisse, tanquam super casu non ita certo. II. Non expressè attestatos esse, quòd puella ista fuerit Lamia seu Venefica **ein Zäuberin**; sed quòd ipsius assertiones habuerint pro negociis magicis **hieltens für ein Zauberwerck.** Idq; III. Non purè, sed conditionaliter, si videlicet veræ essent istius puellæ assertiones, **da das Bekandnüß jetzgedachten Mägdleins/so sie vor der Oberkeit deponirt/für Warhafftig befunden wirdt/achten wirs/rc.** Sed luce meridiana clariùs jam constat, multa ficta & falsissima, nec non varia & contraria, cum quibus veritas stare non potest, Diabolum per illam puellem locutum fuisse, neq; Magistrum loci in facti inquisitione, eam, quam debebat vigore Jurium & Carolinarum constitutionum criminalium, diligentiam & curam adhibuisse, uti in subsequenti quæstione ex Protocollo & aliis actis nobis transmissis, hæc omnia ad oculum demonstrabimus. Ideoq; dubia ista, & conditionalis attestatio ministerii N. parum opitulatur Apologiæ Dominorum Capitularium; maximè deficiente conditione, veritate videlicet, in plurimis ab ista puella assertis articulis. Certi autem & indubitati Juris est,
228 conditionalem † actum vel attestationem non nisi existente conditione perfici, *l. hac venditio, 7. in princ. ff. de contrah. empt. l. cedere diem, vers. ubi sub conditione, ff. de V. S. l. proinde,, ff. de reb. cred.* Quia † conditio nihil ponit in esse, *l. si quis sub*
229 *conditione, ff. si quis omiss. caus. testam. cum similibus,* Bart. *& alii, in l. 1. ff. de condit. & demonstr.* Valent. Forst. *consil. Marpurg. 8. n. 13. vol. 1.*
230 Ideoque cum hæc conditiol † si videlicet veræ essent assertiones puellæ, in multis notoriè defecerit, in plurimis propter varietatem & contrarietatem assertionum subsistere non potuit, perinde habenda est ista attestatio prædicti

mini-

ministerii, ac si facta nunquam fuisset, *l. Mavius, l. qui heredem, ff. de condit. & demonstr. l. pecuniam, ubi* Alex. *n. 4. ff. si cert. pet.* Paris. *consil. 31. n. 7. vol. 4.* Cacheran. *decis. pedemont. 50 n. 12.* Rol. à Vall. *consil. 59. n. 7. vol. 3.* Vincent. Honded. *consil. 63. n. 102.* Herman. Vult. *consil. Marp. 15. n. 282. vol. 1.*

Siquidem † assentiens vel attestans sub conditione expressâ, vel præsumpta, si ea deficiat, assensus etiam seu attestatio isthæc planè evanescit, per ea, quæ tradit Ferdinand. Vasq. *de success. creat. lib. 2. § 18. n. 69.* Anton. Fab. *in Cod. rer. in Sabaud. judicat. lib. 2. tit. 3. defin. 1. n. 11. in notat.* Nam conditio † attestationi adjecta habetur pro causa & fundamento, Tyraquell. *in tractat. c. ssante caus. part. 1. limit. 1. n. 56. 60. 61.* Wesenbec. *consil. 16. n. 9.* Matth. de Afflict. *decis. 355. n. 5.* 251 252

Deficiente igitur conditione † deficit causa fundamentalis, & per consequens, effectus & id, quod superstructum est, corruet *per tradita* Andr. Geil. *2. observ. 132. n. 4. & passim per tot. junct. observ. 136.* Quin imò † conditio relata ad factum præteritum, secundùm certitudinem naturæ, non dicitur suspendere actum, sed in effectu est pura prout factum, quod respicit, per rerum naturam ita se habet, vel non habet, quamvis quoad nostram notitiam vel ignorantiam suspendat, donec de facto præsupposito & conditione constet, *l. cum ad præsens, 37. cum seqq. ff. de reb. cred.* Joan. Sichard. *ad l. captatorias, 11. n. 14. C. de testam. milit.* 253 254

Attestatio autem ministerii N. innititur conditioni respicienti præteritum, facti narrati videlicet veritatem, quæ cum emergente posteà rerum quarundam evidentia, item stante assertionum puellæ varietate & contrarietate, illisq; per processum non legitimè discussis defecerit, perinde habenda est, ac si simpliciter & purè dixissent, se istas puellæ assertiones, tanquam ex parte falsissimas, & à Diabolo patre mendacii ejusq; asseclis adornatas, itemq; varias & contrarias sibi invicem fidem detrahentes, pro negociis magicis non habere: Et procul dubio, ita resolvenda est: Dieweil das Bekandnüß jetzt jedachten Mägdleins nicht für Warhafft / sondern guten theyls vom läidigen Teuffel vnnd seinen Werckzeugen erlogen / falsch vnd vnrichtig auch wiederwertig befunden / kann es jhrer der Herrn Prediger Meinung nach / für kein Zauberwerck gehalten werden. Deinde non sunt contraria, † unam eandemque fæminam posse & esse obsessam, & per Diabolum eò inductam (maximè cùm hanc puellam ita solam diu circumduxerit & quasi in potestate habuerit) ut pactum cum eo habeat: Cum ut suprà monuimus, obsessio tàm his, qui extra gratiam, quàm qui in gratia existunt, contingere possit. Quibus omnibus accedit puellæ nostræ matrem & avunculum tàm gravi Melancholiâ occupatos fuisse, ut illis mentis planè induxerit exilium, ita ut necesse fuerit eos custodire, ne sibi ipsis manus inferrent. Hujus autem semina † solent ipso materno sanguine & lacte, non rarò quasi per traducem transmitti. Quæ autem sit vis Melancholiæ in phantasmatibus & confingendis rebus falsis pro veris, passim testantur Medici & Physici, maximè Wier. *in tract. suo de præstig. Dæmon.* & alii quos suprà allegavimus 255 256

vimus in primæ quæstionis resolutione. Frideric. Balduin. *de Casib. Conscient. lib.* *cap.* 4. *cas.* 1. *& seqq. per tot. ubi in procem. ad cap.* 4. eos obsessis comparans ita scribit: Quanquam obsessi à melancholicis multum differunt: illorum enim corpora, horum animos malignus spiritus affligit: cum obsessis tamen magnum sæpe numerò cognationem habent Melancholici. Nam humor melancholicus est Diabolo convenientissimus, & Dæmoniaci à maligno spiritu liberati, plerumq; in melancholiam incidunt. Ideoque semper magis insidiatur Diabolus hominibus ad melancholiam inclinantibus, tanquam subjectis ad illudendum magis a-
237 ptis. Unde illud: Cor melancholicum, † paratissimum esse Diaboli balneum.

Quintò, Etiamsi omnia hæc removerentur obstacula, & nullus desiderari posset defectus in persona istius puellæ, à qua orta est hæc diffamatio, tamen vel hoc unicum pro innocentia Dominæ defunctæ viduæ, ejusque superstitis filiæ, præsidium est inexpugnabile, murus aheneus & clypeus inconcussus, quod fal-
238 sitas † istius diffamationis singulari Dei beneficio ita in lucem emerserit & omnibus innotuerit, ut nulla tergiversatione celari possit. Constat enim ex *Protocollo de* 13. *Februar. An.* 1617. quòd hæc puella, ejusq; pater & noverca, Dominam viduam detulerint, & malitiosè diffamârint, quòd aureum cochlear unà cum quadam in actis nominata vetula Reverendiss. Episcopi N. sorori per artificium Magicum suffuratæ sint, & posteà 40. vel 50. thaleris vendiderint. Jam verò ex actis nobis transmissis, den mit Ruten außgestrichenen Löffel-Dieb betreffendt/ liquet, & N. ubi formato processu facta executio, & passim notorium est, quòd cochlear illud neq; à Domina Vidua, neque ulla arte magica, sed à fure verè & naturaliter surreptum fuerit, qui fur spontè confessus & convictus, per sententiam de Consilio Facultatis Juridicæ Marpurgensis, virgis cæsus & relegatus fuit. Quod cum tàm ex actis, quàm ipsa facti specie † notorium sit, ul-
239 teriori deductione non eget, quia se ipsum ostendit, & nullâ tergiversatione celari potest, Ferdinand. Vasq. *in præfat. illustr. controvers. n.* 25. *& l.* 1. *controv. ca.* 2.
240 Indeque ex notorio † indubitata rei certitudo oritur: quæ ita se vulgò exhibet, ut negari non possit. Bald. *in kea quidem. nu* 8. *C. de accusat.* Matth. Wesenb. *consil.* 13. *n.* 62. Prosper. Farinac. 1 *consil.* 30. *sub n.* 90. Hic itaq; Dei beneficio, pes-
241 sundato mendacii Diabolici & falsissimæ diffamationis fumo, † triumphavit *nescia vinci veritas*, non minùs quàm fulgentissimi Solis radii, in medio nebulæ meridionalis: Et per hoc Dominæ viduæ ejusque filiæ famam non minùs quàm Susannæ olim fœminæ castissimæ injustè diffamatæ, & temerè contaminatæ, in tàm manifesta veritate, Jehova Justus Judex sartam tectamque conservavit, ut legimus in Historia Susannæ, Dan. 13. Quare reviviscat vir secundùm cor Dei, 1. Sam. 13. *v.* 14. 1. Reg 14. *v.* 8. Act. 13. *v.* 22. & increpet mendaces: Obstruatur os loquentium iniqua, quod Lutherus ita vertit: die Lügenmäuler sollen verstopffet werden/ Psalm. 63. *v. fin.* Audiamus & Isidorum de sum. bono ita exclamantem:
O quàm magna est vis veritatis, quæ omnia ingenia, astutias & calliditates su-
perat.

perat, ac contrà ficta simulataque figmenta se ipsam defendit, refert Nevizan. *in Sylv. nupt. lib. 4. n. 114.* Matth. de Afflict. *Decis. 253. n. 7.*

Præterea ex *Protocollo eodem 13. Februar.* die conscripto apparet, puellam hanc Dominam viduam N. detulisse, quòd unâ cum nominatis quibusdam fæminis, in nocturno quodam conventu, res venenatas Diaboli arte confectas, in via, per quam transeundum fuit Reverendissimo Episcopo N. sparserit, exindeque Reverendissimæ suæ Celsitudini, damnum magnum, uti & Celsissimæ Sorori ejusdem contractum esse. Quod ipsum purum putum Diaboli fuisse figmentum, & ipsa rei evidentia, & Reverendiss. sua Celsitudo cui in isto itinere, neque ejusdem Sorori Celsissimæ, ullum damnum contigit, satis superque testantur. Ex quibus apparet puellam istam, ficta pro veris, Diaboli & malorum hominum suggestione excogitasse, & Judici ad interrogationem nulliter & contrà Jus factam enarrasse, & cùm non solum in uno atq; altero falsitas ista detecta sit, sed in plurimis omnes ejus tales habendæ & æstimandæ sunt assertiones. † Nam falsus in uno, falsus censetur in omnibus, Bald. *in l. fin. n. 18. C. de* 242 *edict. Div. toll.* Salycet. *in l. si ex falsis, num. 14. in princ. junct. vers.* Sed veritas est in contrarium, *C. de transact.* Innocent. & Canonistæ communiter *in c. fraternis, de hæret.* Prosper. Farinac. *2. consil. 172. n. 9.* Paris. *consil 88. n. 82. lib. 3.* Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 53. nu. 8.* Ubi multis hanc firmat conclusionem, & communem esse testatur, eamque locum habere, sive capitula de quibus quis deposuit, sint connexa sive separata, nihilominus data falsitate in uno, præsumi in omnibus, quam declarationem pariter communi Dd. calculo comprobari ibidem testatur. Et mendax in uno, mendax in omnibus, Prosper. Farinac. *2. consil. 166. n. 18*

Notorium autem est, ex ipsa emergente rei evidentia, non solùm in uno, † sed in plurimis hanc puellam mentitam esse. Ideoq; omnes ejus assertiones corruant, & in nullo fides adhibenda, Bald. *in l. conventicula. nu. 7. Cod. de Episcop. &* 243 *Cleric.* Ruin. *consil. 158. n. 25. l. 5.* Bursat. *consil. 70. n. 28. l. 1.* Vincent. Honded. *1. consil. 107. n. 22.* Berthazol. *consil. crimin. 71. n. 28.*

Et huic falsissimæ puellæ istius assertioni tantò minùs fidei tribuere debuisset Judex prudens (cui etiam ante omnia apud Reverendiss. de damno isto prætenso inquirendum fuisset) quòd præter falsitatem deposuerit se de nocte cognovisse Dominam viduam, unâ cum aliis, conficta illa venena in perniciem Reverendissimi præparantem & in via spargentem. Testis † autem deponens 244 se aliquem cognovisse de nocte, non solùm se ipsum naturaliter repellit, sed etiam ex hoc ipso de falso suspectus redditur, Jas. *in l. si non speciali, n. 10. C. de testib.* Bursat. *consil. 34. n. 7. lib. 1.* Prosper. Farinac. *2. consil. 142. n. 21.*

Non obstante, † quòd Luna luceret; quia testes deponentes, se vidisse ad 245 lumen Lunæ, non sunt integræ fidei, Felin. *in c. sicut n. 5. extr. de re Iudic.* Boss. *in tit. de Iudic. n. 173. vers. & eodem modo.* Ubi dicit, quòd quicquid sit in civilibus, in † criminalibus tamen talem probationem nihil concludere, & hoc post alios à se 246

 adductos

adductos consulendo secutus est, Prosper. Farinac. *in Practic. crimin. meritò primus, Consil. 166. num. 14.*

Sextò, Assertiones puellæ istius, à qua orta hæc est diffamatio, contra Dominam viduam ejusque filiam, majori ex parte, non solum evidenter falsæ & fictæ repertæ sunt, sed etiam propter variationes & contrarietates ita se ipsas destruunt, ut apud cordatos & verum ac justum amantes, nihil planè fidei mereri possint, quas variationes & contrarietates in sequenti quæstione ad oculum ex ipso Protocollo demonstrabimus.

247 Variatio † autem & multo magis contradictio circa ejusdem facti narrationem non potest esse sine calumnia & evidenti mendacio, *inquit* Anton. Fab. *in C. rer. in Sabaud. Iudic. lib. 9. tit. 21. de fin. 5. n. 2. in notat.*

248 Ideoque † arguit suspicionem falsi & incerti. *arg. l. ejus qui. Vbi* Bart. *ff. ad L. Cornel. de fals.* Tiber. Decian. *Respons. 91. numero* 19. *vol. 3.* Johan. Goedd. *consil. num. 284 vol. 3.*

249 Et variantes † & sibi contrarii fortissima se juris præsumptione onerant, & non merentur, ut audiantur, vel ut ipsis aliqua fides adhibeatur, *l. qui falsa ff. de testib.* Paris. *consil. 77. n. 3.* Aym. Cravett. *consil. 178. n.* 4. Jas. *in l. fin. C. de fideicom.* Herman. Vult. *consil. Marp. 15. n.* 100. *vol.* 1. Meichsner. *Decis. cam. 18. n. 43. tom. 3.*

250 Quare nullum evidentius signum est falsitatis arguendæ, quod testis † verum non dicat, quàm si circa idem factum varia & contraria deponat. Bald. *in l. sed et si possessori, §. sed et si verum. ff. de Iurejur.* Aretin. *consil. 71. col. pen.* Foller. *in Pract. crim. in verb. Item quod commisit falsitatem. n. 72. quos ad hoc adducit & sequitur* Prosp. Farinac. *2. consil. 138. n. 11.*

Septimo. In præsenti facti specie non parum perpendendum quod puella ista proprio motu nunquam Dominam viduam ejusque filiam apud Magistratum detulerit, vel ullam ejus mentionem fecerit, sed quod pater ejus, in cujus ædibus ista catenis constricta detenta fuit, (qui narratur inimicus fuisse Dominæ viduæ propterea quod ejus operas in construendo Epitaphio prædefuncti mariti, non conduxerit,) una cum uxore Noverca puellæ, primi delatores apud magistrum exstiterint, & quod Judex posteà, contra juris ordinem desuper interrogaverit puellam, puæ patris & nocercæ delationem & diffamationem utiq; ex composito, ut ex multis verisimilibus colligitur circumstantiis, ratificavit; Et ita istæ assertiones potius sunt malevolorum suggestiones, quàm confessiones. Siquidem ex Protocollo apparet, quod puella ista ad delationem patris & novercæ 23. die Januarii An. 1617. ad deputatos & Syndicum Capituli vocata & in genere examinata, & quæ proprio motu confessa est. Protocollo inserta sunt, ubi multa & varia narravit, quo pacto & à quibus magicas artes didicerit, item quas personas in conventibus Lamiarum conspexerit, vel tales esse putaverit, easque nominatim recensuit, nullam tamen in tota illa narratione proprio motu & non ad suggestionem patris vel judicis, factâ depositione, ullo verbo,

Dominæ

Dominæ viduæ vel ejus filiæ meminerit. Idem videre est ex *Protocollo de 24. & 27. die Ianuaris.* Ubi pariter puella nullam Dominæ viduæ vel ejus filiæ mentionem fecit. Sed postquam pater ejus 31. die Januarii Dominam viduam apud Judicem detulisset, quasi à filia sua audiverit: prædictam viduam unà cum filia N. esse in illa societate, puella deinde ad delationem patris à judice per suggestionem quasi desuper interrogata, id affirmavit, ratione dicti adjectâ, **Es hatte der Teuffel vnd die N. auch andere sie berichtet / die N. vnd jhre Dochter wehre auch in der compagni.** Pariter *ex Protocollo die 13. Febr.* apparet, quod non puella ista motu proprio apud Judicem fassa est, Dominam viduam Reverendissimo suæque celsitudinis sorori confictum istud damnum attraxisse, & aureum cochlear, cujus supra meminimus arte magica surripuisse, ac postea 40. vel 50. thaleris vendidisse, sed patre inimico Dominæ viduæ & noverca prius falsissimè ita rem deferentibus, & procul dubio odii virulentiâ suggerentibus, ita contra notoriam rei veritatem, eorum delationes mendaces comprobârit: Siquidem ex dicto *Protocollo die 13. Febr.* abunde patet, ad generalem judicis inquisitionem præmissam, nihil horum puellam istam de Domina vidua ejusq; filia falsissimè diffamatis motu proprio, sed ad interrogationem judicis ex delatione patris & novercæ meminisse, in quo Judex examinator terminos inquisitionis transgressus esse videtur. Siquidem Judex † recto tramite in faciendis examinibus procedere 251
debet ad finem indagandæ veritatis, non autem reum specialibus interrogationibus suis involvere & inducere ad confitendum: cum id suggerentis potius quàm interrogantis esse videatur, *inquit* Jul. Clar. *lib. 5. Sentent. §. fin. q. 45. nu.* 11. *cui concord. text. in constitut. crim.* Carol. V. *art. 31. vers.* Zum Ersten/ &c. Ubi præscribitur judicibus, † quod non debeant reos interrogare super hoc vel illo in- 252
dividuo de Cajo vel Sempronio, sed generaliter, quia illa interrogatio in individuo est quædam suggestio, *ut dictum est* Anton. Gomez. *Variar. resolut. tom. 3. cap.* 11. *n.* 17. Sigismund. Scacc. *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 86, *n.* 7. Ubi dicit, † quod reus 253
non sit interrogandus de sociis in specie, quando non præcederet judicium: quia esset suggestio & Judex perderet propriam animam, & processus esset ipso jure nullus, Prosp. Farinac. *consil. crimin.* 83. *n.* 6. *& ibid. in addit. tit.* 6. *lib.* 1.

Atque ita etiam respondit Juridica Facultas Coloniensis, asserentes quod ita interrogare † in individuo, sit potius incitare & suggerere, vel quærere, 254
quodque ad talem nominationem facta inculpatio suggestionis vitio inficiatur, & magis propter suggestionem, & ad placendum & satisfaciendum judici interroganti, quàm quod res ita se habeat, emissa censeatur, aliter quam in generali interrogatione, in quam hæc suspicio non cadit: quod consilium exstat inter consil. Ernest. Cothman. *post consil.* 29. *nn.* 307. *vol.* 3. Ubi id aliis adductis firmant. Ideoque etiam † in veneficii processu observandum monet Godelman. 255
de Mag. & Venefic. lib. 3. cap. 9. n. 16.

Quamobrem verisimile est, stolidam hanc puellam à judice ex delatione

 patris

patris suggerente, super Domina vidua interrogatam, putasse, se rem gratam facturam patri & examinatoribus, si ita ut ipsi interrogarent, & de Domina vidua ejusque filia responsum cuperent, responderet: maximè cum antea generaliter examinata puella ista nihil unquam, de Domina vidua ejusque filia motu proprio fassa sit, sed tantum patris inimici & novercæ delationes falsissimas ad judicis suggestionem affirmârit, quilibet videt, quid ejusmodi delationibus ab inimico factis & per suggestionem inordinatam extortis confessioni-
256 bus, indeque exortæ diffamationi, tribuendum sit. Diffamationi † enim, quæ initium sumpsit ab inimicis eorumque delatione, cujus postea falsitas notoriè detecta, planè nihil tribuendum esse tam recta ratio, quàm juris suadet auctoritas: *cap. cum oporteat, cap. qualiter & quando extra de accusat. l. 3. in pr. ff. de testib.* P. H. Ordn. Caroli V. *art. 25. vers.* Erstlich *ibi*: doch soll solcher böser Leumuth nicht von feinden oder leichtfertigen Leuten kommen/*rc. cum similibus.* Grammat.
257 *consil. 38. n. 13.* Berthazol. 2. *consil. 284. n. ult.* Ubi dicit, admittere † inimici dictum non esse nocivum: Maximè cum in præsenti facti specie narretur causa probabilis & verisimilis inimicitiæ, quod videlicet Domina vidua in conficiendo Epitaphio prædefuncti Domini mariti non hujus sed alterius operas conduxerit. Quia verum est, quod dicitur: Figulus figulo invidet. Ideoque † eandemar-
258 tem exercentes præsumuntur inimici, *per tradita* Jas *consil. 167. n. 7. in fin. vol. 4.* Mant. *consil. 122. n. 12. vol. 1.* Tiber. Decian. *in tract. Crim. lib. 3. c. 26. n.* 18. Et consequenter etiam eos odio habere censentur, qui horum potiùs quam illorum
259 operas conducunt. Sufficit † autem ad effectum repellendæ diffamationis etiam præsumpta inimicitia, Innoc. *cum 1. & ff. in fin. de re judic.* Bald. *in l. præscriptione col pen. C si contra jus vel util publ.* Menoch. *1. arbitrar. cas. 28. num. 6. & 7.* Vinc. Honded. 1. *consil. 100. n. 27. & 28.*

Hisce accedit, quod in facti specie narratur, præter hæc alia multa parentes hujus puellæ illi de innocentibus quos odio habuerant in ædibus suis, ubi catenis constricta fuit, suggessisse, quæ tamen falsissima fuerint. Ideoque probabilis est conjectura idem fecisse de Domina vidua.

Quæ omnia ex abundanti hîc adducimus, cùm satis sit falsitatem, justo Dei judicio & emergente veritate, detectam esse, circa surreptum per furem cochlear, eoque detecto & publicè virgis propterea cæsum, adeoque ipsam Dominæ viduæ ejusque filiæ contra jus fasque diffamatarum innocentiam, de terra clamasse in cœlum usque.

Restat, ut ad argumenta in contrarium adducta respondeamus, siquidem
260 † dubiorum solutio est veritatis inquisitio, Nicol. Reusn. *cons. 1, in fin. princ.* Et quamvis ista dubia ex hisce quæ pro ratione decidendi adducta sunt, sua sponte corruant, brevibus tamen singula percurremus.

261 Ad I. itaque progrediendo respondemus. † Famam sive existimationem alicujus non falsa delatione & malevolorum diffamatione, sed solo criminè & delicto

delicto minui, lædi, vel tolli, per ea quæ superius in prima decidendi ratione ad-
ducta sunt. Non enim ideo quis † bonus esse desinit & inter malos connumera- 262
tur, quod à levissimis, à Diabolo delusis vel etiam corporaliter obsessis malus
esse pronunciatur, aliàs nec ipse † Salvator noster bonus mansisset, qui aliquo- 263
ties seditionis aliorumque criminum fuit accusatus & inculpatus. Tantò minus
ad justificandam diffamationem satis est, quod puella apud judicem confessa sit,
se à Diabolo & vetula quadam audivisse, Dominam viduam ejusq; filiam esse in
compagnia seu consortio sagarum: Quia Diabolus, † ut vel ipsa nominis nota- 264
tio arguit, calumniator, falsus delator, & homicida ab initio est, qui in veritate
non stetit; sed mendacium loquitur; Quia mendax est & pater ejus, teste ipso
Salvatore *Iohan. cap. 8. v. 44.* cum similibus.

Deinde apud juris interpretes recepta est Brocardica, testi † vel delatori 265
asserenti se audivisse aliquid ab alio plus non credi, quam crederetur ei, à quo se
dicit audivisse, ne plus credatur † copiæ quam originali. Oldrad. *consil. 69.* Cra- 266
vett. *consil. 6. n. 67.* Vinc. Honded. *consil. 102. n. 58. vol. 1.*

Non enim creditur testibus, † quorum repelluntur auctores *cap. fraterni-* 167
tatis de hæretic. cap. nullus, 3. q. 4. Bart. *in l. admonendi. ff. de Iurejur.* Cravet. *cons. 112.*
n. 13. Qualis autem sit auctor & testis veritatis Diabolus ex modò adducto scri-
pturæ loco patet. Neque hoc Diaboli testimonium juvatur prætensâ vetulæ no-
minatæ in contestem assertione, quia hoc falsum etiam est, cum ex actis non ap-
pareat, vetulam istam nominatam hoc dixisse & dictum comprobasse. Deinde
etiamsi id vetula ista unâ cum Diabolo puellæ isti dixissent, ex hoc tamen Dia-
boli testimonium & suggestio non valida redderetur: Cum & vetula ista testis
idonea non fuisset.

Quamobrem † testis unus non potest supplere defectum alterius, quando 268
eorum nullus est integer & omni exceptione major, Corn. *consil. 172. num. 20.*
Gabr. *lib. 7. Conclus. comm. concl. 5. nu. 7. & 8. tit. de Testibus.* Becc. *consil. 85. nu. 20.*
Prosp. Farinac. *Consil. crim. 166. n. 25. lib. 2.*

Præterea licet † præteritorum optimè recordetur Diabolus, verum ta- 269
men de illis dicere non solet, sed omnes suas actiones dirigit ad decipiendos &
fallendos homines, ut subvertat veritatem & justitiam, *Genes. 3. v. 1. Zach. 2. 3. v.*
1. Actor. 13. vers. 10.

Non majoris ponderis & efficaciæ est secundum argumentum. Siquidem
ex iis, quæ in prima quæstione latè deduximus, constat, † ut plurimum spectra 270
fœminarum per illusiones Diabolicas in istis nocturnis conventibus, non veras
fœminas apparere, ipsumque Diabolum in varias species & figuras se transfor-
mare & sagis illudere, oculos sensumque fascinare. Ideoque nihil tali assertioni
sagarum, quarum oculi fascinantur à Diabolo, & sensus decipitur credendum
est. Cum talia dicta procedant à Dæmone, qui per deceptos homines alios deci-
pere gestit quotidie. *cap. qui sine Salvatore, 26. quæstione 2. & quæ præterea allegat*
Francisc.

Francisc. Ponticin. *de Cam. n.* 65. Et pro majori hujus dubii resolutione referimus nos ad resolutionem *primæ Quæstionis supra n.* 38. *& mult. seqq.* ne bis idem odiosè dicamus.

Quantum verò adductam *Petri Binsfeld. Iohan. Bodin.* & aliorum qui idem
271 asserunt, auctoritatem attinet, † quia sine fundamento juris & rationis loquuntur, parum attendenda est: *Et illis text. in d. cap. Episcopi. & in cap. neque mirū,* 26. *quæst.* 5. aliasque solidissimas rationes & auctoritates multò augustiores *suprà in resolutione d.* 1. *Quæstionis* adductas opponimus. *Quibus accedunt ea, quæ scribit* Sigism. Scacc. JCtus Roman. Celeberrimus, *lib.* 1. *de Iudic. cap.* 82. *n* 10.
272 Quod videlicet † Lamiæ seu striges cum reperiuntur in illis choreis, Dæmonum illusionibus deceptæ, multa eorum ludificatione & arte videant, quæ falsa & ficta sunt, & ipsæ vera existimant: addens ibidem, malè facere judices facilè aliquid tribuentes istiusmodi Lamiarum depositionibus, eosque judices *Crabrones* appellat, & adducit exemplum de quodam ignaro commissario, qui ex tali depositione de veneficio diffamatam quæstionibus subjecerat, eundem ex decreto supremi inquisitionis Senatus, debitas dedisse pœnas. Et faciunt quæ
273 consulendo scripsit Ernestus Cothmannus, † quod ejusmodi assertiones in gravissimo veneficii crimine contra viros bonos & honestas matronas per se solæ nihil suspicionis sinistræ excitare, aut earum bonam famam & existimationem denigrare possint, *per multa Iura ad hoc adducta Consil.* 4. *n.* 59. *& n.* 61. *vol.* 3. *& Consil.* 12. *n.* 229. *vol.* 1. *Idq́ pluribus deducit* Joh Godelm. *de Venefic. li.* 3. *c.* 9. *per tot.*
274 Et mirum est, quâ ratione *Binsfeld. Bodin.* & alii ex hoc, quod Lamiæ dicant, se vidisse aliquam in choreis, solidi quid inferre possint, cum † ipsi scribant, non semper corporaliter transferri Lamias, sed quandoque illusione & imaginatione & phantasiâ. Vide Binsfeld. *in tract. de Confess. malefic. memb.* 1. *conclus.*
275 Quod itaque se habet ad fieri & non fieri, ex eo non potest certò & infal-
276 libiliter concludi, † cum non probat adesse, quod contingit abesse, *l. neque natales, C. de probat.* Wes. *consil.* 38. *n.* 29. Maximè in † criminalibus, in quibus probationes debent de necessario concludere, & non de contingenti, *per ea quæ tradit* Hieron. de Cævall. *Pract. qq.* 302. *n.* 5. Deinde hæc puellæ confessio, quod viderit Dominam viduam in choreis sagarum, collata cum priori, se hoc audivisse à Diabolo implicat variationem quæ sine evidenti falsitatis & mendacii suspicione subsistere vix potest, per ea quæ supra deduximus.
277 *Tertia* dubitandi ratio desumpta ex auctoribus mallei malefic. Divini & humani Juris fundamento caret. Nam licet † Diabolus honestos viros & matronas, Deo id permittere nolente, infamare non possit, neque in earum specie apparere, nihil tamen magis tentare cum videmus, quàm ut bonos & fide-
278 les accuset, deferat, diffamet, Deo id ita permittente, Apocalyps. 12. *vers.* 10. Job. *c.* 1. *& seqq.* Annon ipsum † Christum creatorem suum calumniis per organa sua laceravit, & diffamavit, quod Samaritanus esset, & haberet Dæmonium?

nium? Johan. *cap.* 8. *v.* 48. Quod blasphemaret Deum, Matth. *cap.* 9. *v.* 3. Et *cap.* 24. *v.* 6. *cap.* 26. *v.* 64. *& seqq.* Si itaque ipsum patremfamil. Beelzebub vocavit: quantò magis fideles & domesticos ejus? uti ipse arguit Salvator, † Matth. 10. 279
vers. 25. Et Matth. *cap.* 5. *v.* 11. ad discipulos suos dicit: Beati estis, cùm maledixerint vobis & dixerint omne malum adversum vos *mentientes* propter me. Jacob Patriarcha incusatur furti, Genes. *cap.* 31. *v.* 31. Joseph filius ejus reus agitur adulterii & carceri includitur, Genes. *cap.* 39. *v.* 14. idem accidit castissimæ Susannæ à duobus senibus nequam, Daniel. *cap.* 13. *v.* 6. in historia Susannæ. Amos Propheta seditionis accusatur, Amos *cap.* 7. *v.* 10. S. Stephanus falsis oneratur testimoniis, quod dixerit verba blasphemiæ in Mosen & Deum, Actor. *cap.* 6. *v.* 11. Paulus & Silas turbarum & motus incusantur, Actor. *cap.* 16. *v.* 20. Jason rebellionis, Actor. *cap.* 17. *v.* 7. & 8. Ejusque rei infinita alia exempla adduci possent. Habet enim hoc proprium, inquit *Gregor.* antiqui hostis invidia, ut quando in pravorum actuum perpetrationem dejicere non valet, opiniones eorum, falsa ad præsens simulando, dejiciat, *cap. habet hoc 2. q. 4. & cap. omnibus vobis ibid.*
Quod etiam Diabolus † in specie justificatorum & fidelium apparere & varias 280
formas assumere possit, *suprà num. 28. & aliquot seqq.* exemplo Samuelis viri justi & Prophetæ, in cujus jam defuncti forma ficta Diabolus Sauli comparuit, probatum est, 1. Samuel. *cap. 28. text. in cap. nec mirum, 26. q. 5.* Unde Apostolus, † 281
ipse Satanas, inquit, transfigurat se in Angelum lucis, 1. Corinth. *cap.* 11. Si itaque Dei permissu & in habitu viri justi eum quandoque comparuisse, & in Angelum lucis se transfigurare posse sacris edocemur literis, fundamento planè caret auctorum modò adductorum traditio. Quin imò ipsi recensent † exemplum ex 282
legenda B. Hieronymi, quod Diabolus se transformârit in formam S. Silvani Episcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi, & fœminam nobilem nocte in lecto ad luxuriam primò verbis, deindè factis sollicitarit: illa clamante Dæmonem sub specie prædicti Episcopi sancti sub lecto se abscondisse, & mentitum fuisse, se esse Episcopum Silvanum. Indeque illum Episcopum posteà diffamatum esse gravissimè. Quod exemplum post alios recenset Martin. Delri. *Disquis. Magic. lib. 3. quæst. 12. n. 5.* Zepper *in Leg. Mosaic. lib. 5. c.* 10. *n.* 7. Et fatetur Delri: alleg. modo loco, negandum non esse, absolutè posse Dæmonem innocentem cohibere formas, si Deus sinat. Neque enim propterea inferendum, † famam 283
nostram esse in Diaboli potestate, cum ne capillum capititis nostri lædere possit sine voluntate Dei.

Quod tamen † Deus aliquando permittat, ut bonorum vitæ, corpori, 284
famæ & bonis jacturum inferat, exemplo ipsius Salvatoris, Jobi & aliorum piorum, notius est, quam ut ulla probatione indigeat. Hinc valde prudenter respondit in tali casu consultus, Johan. Fichard. JCtus Celeberrimus, *Consil. German.* 111. *sub num.* 4 Ubi ita scribit: † Zum Andern weiß man/daß der böse feind 285
frommen Leuthen sonderlich gehässig/ vnd derwegen dieselbe/ wie er kan anfich-

tet / welches jhm dann gegen einer jeden Ehrlichen Frawen / (welche er solchen Weibern im Schlaff leichtlich vorbilden / *Secundum text. in d. cap. Episcopi*) zu vben leicht seyn würde / wann auff solche betrügliche vnd vngewisse besagung solte gegangen werden. *Et in eodem Consil. sub num.* 2. monet, ut parum auctoribus istis
286 † mallei maleficarum tribuamus, cum proprii commodi causa, & ut ipsis aliisq; ejus farinæ inquisitoribus pravitates hæreticæ latior via inquirendi pateret, multa contra veritatem scripsisse.

287 Ad *Quartum* respondemus, non difficilè esse † Diabolo semel delusam sæpius deludere: semel enim sibi addictos in laqueis suis quasi captivos tenet. Quantum verò ad cochlear illud aureum arte magica per Dominam viduam, ut falsò asseruit ista puella, prætensè sublatum attinet, vel ex hoc solo Diaboli calumniæ, apertissima mendacia & falsitas eorum, quæ ex narratione istius puellæ, in protocollum judicii N. hac de re redacta, & posteà non sine injuria Dominæ viduæ ejusque filiæ falsissimè diffamatarum, inconsulta facilitate, & omissa diligenti maximè temporis, loci, aliarumque circumstantiarum inquisitione, licèt suppressis nominibus, tanquam vera in loco judicii criminalis, publicata sunt, satisque superque liquent, cum de vero fure surreptore istius cochlearis, ejusque processu, condemnatione & pœna tàm Dominis Capitularibus, quàm aliis notoriè constet.

Quæ in *Quinta* dubitandi ratione adducta sunt, magis arguunt Nullitatem processus illius, quàm ut Dominæ viduæ existimationi & famæ vel minimam jacturam adferant. Siquidem quantum ad Dominam viduam attinet, cer-
288 tum est, † quod reus neque tormentis neque formidine tormentorum interrogandus sit in specie de hac vel illa persona in individuo, P. H. O. Carol. V. *artic.* 31. §. Zum ersten / *ibi*: Daß dem Sager die Beklagte Person / in der Marter mit Namen nicht fürgehalten / vnd also auff dieselbig Person sonderlich nicht gefragt worden sey / ꝛc. Maximè honesta, contra quam non exstant indicia urgentia & de jure comparata, *Criminal. Const.* Carol. V. *d. art.* 31. §. Zum *IV.*

289 Ideoque interrogatio † facta vel tormentis vel formidine tormentorum, de sociis nominatis in individuo non præcedentibus indiciis, per ea quæ supra
290 deducta sunt, suggestio est. Processus autem † per suggestionem factus sine indiciis legitimis ipso jure nullus. *Vt tradunt* Bero *consil.* 167. *n.* 15. *li.* 3. Sigism. Scacc. *de judic. lib.* 1. *cap.* 85. *sub n.* 37. *& cap.* 87. *sub n.* 7. *per text. in l.* 1. *§. qui quæstionem.*
291 *ff. de quæstion. cujus verba hæc sunt*: Qui † quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter, quis illud fecerit: alterum enim magis suggerentis quam requirentis, videtur, uti Divus Trajanus rescripsit. Jul. Clar. *lib.* 5. *Sentent.* § *fin. quæst.* 21. *num.* 4. *in fin.* Ubi refert à supremo Senatu graviter reprehensum quendam prætorem delegatum, qui delinquentem ita suggerendo interrogaverat. Constat autem ex actis, quod puella ista, ea tantum, quæ 13. *die Februarii Anno* 1617. & præceden-

tibus ex delatione patris & novercæ ad judicis specialem interrogationem, non præcedentibus indiciis legitimis per suggestionem quasi de Domina vidua asserseruerat, sequenti videlicet 14. die Febr. comminatione torturæ & monstrato carnifice cum suis instrumentis repetiisse & eandem cantilenam cecinisse. Quæ prioris depositionis ad suggestionem factæ metu tormentorum extorta repetitio, eodem quo ipsa antecedens interrogatio nullitatis vitio laborat, quia † radice infectâ inficiuntur omnia exinde descendentia. Bald. *in l. ult. col. 1. C. de liber. præter* Tiber. Decian. *Respons. 98. n. 16. vol. 3.* Zas. *2. consil. 10. n. 19.* Et infectâ causâ primitiva inficitur & derivativa, Matth. de Afflict. *Decis. Neapolit 96. n. 3.* 292

Atqui ex iis quæ suprà deducta sunt patet Dominam viduam ejusque filiam non fuisse tales personas, in quas suspicio gravissimi illius criminis cadere potuit, neque ullum legitimum indicium contra eas, (præter delationem puellæ istius patris inimici & levissimi hominis, quæ inter legitima indicia referri non potest,) exstitisse. Ideoque nec judicem decuit, specialiter & in individuo puellam de illis interrogare & assertiones istas quasi suggerere & diffamationi huic occasionem præbere.

Quæ *Sextò* de vi & effectu geminatæ & iteratæ confessionis adducta sunt, in thesi suum quidem habent effectum : Sed in hypothesi nostra nihil planè stringunt, † probatâ videlicet falsitate & deficiente probabilitate sæpius iteratæ 293
confessionis, tum etiam variatione & contradictione in unius ejusdemque facti circumstantiis.

Ad *Septimum* respondemus, istam asseverationem puellæ propter rationes suprà adductas parùm attendendam esse, maximè cum jure aperto constitutum legimus, † asseverationem rei criminosi, dicentis, **Er will daher leben vnd** 294
sterben/etiamsi supplicii tempore repetat, neminem onerare. *text. in l. 3. §. 1. ff. ad SCtum Syll. ubi* JCtus Ulpian. *dicit* : Si quis moriens dixisset, à servo vim mortis allatam esse sibi : dicendum est, non esse credendum Domino, si moriens hoc dixit nisi potuerit & probari. Raph. Cuman. *ad d. l. 3. §. 1.* Prosp. Farinac. *in Pract. Crimin. de indic. & tort quæst. 42. n. 28. 29. 30.* Alciat. *de Præsumpt. reg. 3. præsumpt. 4. n. 7. vers. adverte tamen.* Ubi dicit quod † assertio morientis, in præjudicium 295
tertii, præsumptionem nullam faciat. *Quem allegat & sequitur* Henric. Boëer. *de Quæstion. cap. 3. sub nu. 45. vers. sed argumentum hoc.* Et in terminis † veneficii, 296
Wann die Zauberin auff die besagung stirbt/ *ita tenet* Joh. Godelman. *de Mag. & Venefic. lib. 3. cap. 9. nu. 25. & seqq.* Et in iisdem veneficii terminis ita respondit Ernest. Cothman. *consil. 4. n. 65. vol. 3. ubi dicit.* Certi juris esse, † quod criminosus & infamis, etsi confessionem suam sacerdoti constanter edat, corde appareat contrito, & sacræ Cœnæ sumptione testimonium repetat ; nihil tamen inde suspicionis sinistræ contra homines bonos & honestos excitari & oriri. Similiter à principe imperii consultus respondit Francisc. Jacob. Ziegler. *quondam Camer. Imper. advocat. 27. Febr. Anno* 1580. *quod consilium habetur in addition. ad* 297

Wier. *de Præstig. fol.569.* Amand. Rudenscheid. *in consil. quod in iisdem addition. exstat adducens ad hoc* Emman. Svar. Thesaur. *recept. sentent. nu. 224.* Neque ob-
298 stat quod dicitur, † neminem præsumi immemorem æternæ salutis decedere
299 velle: *ad hoc enim respondet gloss. & Bald. in tit. de pac. constant.* Non † quemlibet morientem præsumi Johannem Baptistam Grammatt. *Decis. 42. nu. 9. & Decis. 56. nu. 16. quem ad hoc allegat.* Menoch. *de Arbitr. lib 2. cas. 89. n. 30.* Oldrad. *consil.*
300 *192. col. 1. vers. nec enim, Ubi dicit,* Quod † non omnis moriens dicat veritatem,
301 *uti eum ad hoc alleg.* Menoch. *consil. 39. n. 70.* Imo † sæpe etiam moribundos esse mendaces. *testatur* Sichard. *in Auth. sed novo Iure. n. 15. C. de serv. fugit. n. 25.*

302 Et testis est † veritatis meridies, experientia, sagas, illustres sæpè & innocentes personas, spe impunitatis, aut ex mero saltem odio (etiam quandoque prævia conjuratione, ut novissima exstant exempla) indicasse, Godelman. *dict. cap. 9. n. 1.* Juxta id, quod dici solet:

Solatium est miseris socios habuisse malorum.

303 Cum enim † ipsis moriendum, etiam aliorum perniciem quærunt: **Sie sehen gern / wann sie brennen müssen / das auch die gantze Welt brennet /** Joh. Fichard. *consil. German. 111. sub n. 4. vers.* **Dieweil man auß erfahrung hat / das solche böse Weiber / rc.** Ideoque si verum esset, puellam istam Sagam fuisse, idem de ea erit judicium.

304 Præsertim † cum Sagæ eum, totius tragediæ auctorem & directorem habeant qui unico malo non satiatus, mille alia ex eodem elicere quotidiè satagit, cum sit homicida & mendax ab initio, Amand. Rudenscheid. *dict. consil.*
305 *addens ibid.* **Daß die tägliche † erfahrung mit bringe das all solche Weiber zu mehr mahlen andere mit Unwarheit besaget / und sie** tanquam complices suæ factionis **angegeben / die dannoch Unschuldig befunden / und von solcher Handlung frey durch Richterlichen ausspruch erkand.**

Deinde constat ex actis puellam istam, quamvis ita asseverando dixerit, **Sie wolte bey ihrer aussage leben und sterben /** postea tamen sententia publicata pœnituisse, & dilationem ad se defendendum petiisse quo ipso omnia antea confessa tacitè revocavit, neque in iis constanter ad mortem usque perseveravit.

Insuper etiamsi huic asseverationi aliquid tribuendum esset, & etiam puella in ea constanter perseverasset, tamen falsitatem ejus assertionum, veritate postea in lucem emergente satis detectam constat.

Octavum argumentum aliquid ponderis habere videtur. Sed ad hoc re-
306 spondetur, judicem † loci (salvo tamen semper ejus honore) non tàm facilem esse debuisse in suspiciendo & postea nulliter publicando, contra Dominam viduam tanquam generis Nobilitate, morum pietate & honestate conspicuam matronam, ejusque filiam virginem Nobilissimam, non verisimiles & à Diabolo confictas delationes levissimorum hominum, & assertionem puellæ à Diabolo delusæ, vel obsessæ; Sed cautiùs debuisse agere & diligentiùs in veritatem.

tatem inquirere. Dixit enim Jehova judicibus: Non suscipies † vocem mendacii, ne opprimatur insons & justus, Exodi *cap.* 23. *v.* 1. *&* 7. Quia sæpe fit commissio, ut monet Syracid. *cap.* 19. *v.* 15. Quod Lutherus ita vertit: Dann mann leugt gern auff die Leuthe: darumb gleube nicht alles waß du hörest. Indeque canones statuunt, non solum illum † reum esse, qui falsum de alio profert, sed etiam eum qui aurem citò criminibus præbet, *text. in cap. non solum* 11 *q.* 3. 307 308

Atqui constat notoriè, ex veritate detecta & ipsa rei evidentia, judicem loci non solum facilem fuisse, & per præposteras interrogationes crimen falsum suggerendo puellæ, sed etiam falsa pro veris contra Dominam viduam ejusque filiam inauditas & non defensas, cum summo earum gravamine, licet suppressis id factum nominibus, publicasse, & ita nulliter publicando diffamationi occasionem præbuisse.

Quod itaq; adductum est, probationem sufficientem censeri, quæ † Judicem inducit ad credulitatem, non de quavis credulitate facili, & inconsulta, sed legali, ex certis & indubitatis rerum argumentis & jure comprobatis indiciis informata, accipiendum est; Quia † Judicis arbitrium regulari debet, secundùm terminos & tramites juris æquitatis, *l.* 1. *ibi. ut legem non offendat*, *ff. de usur. cap. judicet*, 3. *q.* 7. *gl. in l. ea causa*, *ff. de condit. & demonstr. Ordinat. Camer. part.* 3. *tit.* 53. *in verb:* Nicht auß eigenem gesuchten / sondern den rechten informirten Gewissen gleich / richten und vrtheilen / Bald. *in l. fin. in* 4. *notab. Cod. de fideicom.* Berthazol. *consil. crimin.* 432. *n.* 7. Cacheran. *decis. Pedemont.* 79. *n.* 57. *& seqq.* 309 310

Ubi dicit, quod † Judicis arbitrium non debet regulari ex cervice propria, 311
Johan. Sichard. *ad l. captatorias*, *n.* 5. *C. de testam. milit.* dicens, † arbitrium Judicis 312
intelligi tantùm de eo, quod est viri boni & æqui. Et hanc declarationem latè prosequitur Prosp. Farinacius *adduct. multis Iuribus & auctoritatib. in practic. crimin. quæst.* 37. *n.* 193. *& consil.* 59. *n.* 27. *lib.* 1.

Ideoq; non † potest nec debet Judex propter concessum sibi arbitrium 313
iniqua æquis præferre, per ea quæ tradit Menoch. 1. *arbitrar. cas.* 65. *nu.* 1. *& seqq.*

Hinc Josaphat ad Judices, † videre, inquit, quid faciatis; non enim homi- 314
nis exercetis Judicium, sed Domini, 2. Chronic. 19. *v.* 6.

Quod autem iste processus inquisitionis & publicationis maximè quantum Dominam viduam attinet, non fuerit juri conformatus, ex iis, quæ passim suprà & in sequentis quæstionis resolutione deducentur, patebit.

Præterea narratur in facti specie, quosdam ex Judicibus præsentibus, qui vel maximè hujus processus, ex cujus evidenti nullitate, isthæc orta diffamatio, directorium habuerant, adversarios & inimicos fuisse Dominæ viduæ ejusque familiæ, & jam antea eandem contra æquitatem jus fasq; gravasse, ideoque eorum arbitrium parum attendendum; quia, ut inquit Aristoteles, † eos qui de ve- 315
ritate judicare volunt, non adversarios, sed arbitros esse debere, *lib.* 1. *de cæl. c.* 10.
Cui congruit *text. in d. c. judicet, ibi*: Judicet † ille, qui ad pronunciandum nullo 316
odio

317 odio, nullâ offensione, nulla levitate ducitur, 3. *quæst. 7.* Est enim † odium unum ex illis quatuor, quæ pervertunt humanum Judicium, & fructum ejus in amaritudinem, *text. in cap. quatuor, junct. c. seqq. 11. q. 3.*

Quamobrem nihil gravat Dominam viduam ejusque filiam, quòd occasione illius processus nulliter & inordinatè instituti, diffamatio emerserit: quia
318 temerarium Judicium nihil nocet ei, de quo temere judicatur, *text. in c. temerarium, 11. q. 3.* Et ex iis, quæ deducta sunt & deducentur, I. Luce meridiana clarius apparet,
319 † istam diffamationem nihil aliud esse, quàm rumorem vanum, cui initium dedit Diaboli & hominum levissimorum malignitas: incrementum verò credulitas, uti ex Quintiliano *lib. 5. orator. Instit. c. 3. in his nostris terminis consulendo tradit* Ernest. Cothman. *resp. 12. n. 155. vol. 1.*

320 Et quia ejusmodi † diffamatio plerumque transmittitur ab his, qui desiderant, de aliqua re esse famam, ideoque parum ei fidendum, optimi juris nostri opinantur interpretes, per tradita Vincent Honded. *1. consil. 102. n.* 68.

321 Quare † famam ejusmodi esse ut plurimum rem falsam, fallacem, fragilem per malignantium aures artificiosè transmissam, pluribus persequitur Ernest. Cothman. *d. consil. 12. n. 157. & aliquot seqq. vol. 1.* Quin imò quidam ex dirigentibus processum Dominæ viduæ & ejus familiæ in facto narrantur fuisse adver-
322 sarii, & consequenter tales, † qui tanquam suspecti propter inimicitias & præcedentia gravamina, si Domina vidua desuper audita, & ad defensionem admissa fuisset, de jure recusari potuissent, per ea quæ tradit Marant. *in specul. part. 6. tit. & quandoq; appellatur, n. 27. & mult. seqq.* Mynsing. *3. obs. 36.*

323 Fama † autem à suspectis ortum habens, & ipsa non immeritò suspecta est, per tradita Bart. *in l. de minore, §. plurimum, n. 15. ff. de quæstion.* Brun. *inter. crimin. divers. consil. 115. nu. 45. & seq. tom. 2.* quos allegat & sequitur Vincent. Honded. *d. consil. 112. sub n. 73 fac. const. Carolin art. 25. §.* erstlich/ *& artic. 31. §.* zu dritte.

324 Siquidem † ex causis judicamus de effectu, *l. 2. § fin. & l. seq. ff. de dol. l. voluntas, C. de fideicom.* Vult. *1. consil. Marp. 30. n. 76.*

325 Et augentur † suspicionis hujus & inimicitiæ conjecturæ ex his quæ in facti specie subjiciuntur circumstantiæ, quod licet ad suggestionem parentum, puella ista alias quasdam personas nominârit & caluminis prosciderit, earum tamen nomina neque Protocollo inserta, tanto minùs, ea, quæ de iis narraverat in Judicio publicè, sicut de Domina vidua ejusq; filia factum, prælecta fuisse. At-
326 qui † non levis est suspicio, si Judex unum magis gravet quàm alterum, contra quem eadem militat ratio *per ea quæ tradit* Marant. *allegat. loco.*

Quibus accedit, quòd pariter in facto narratur, præsentes Dominos N. N. requisitos à Domina vidua, re cognitâ demum post puellæ supplicium, viam se defendendi & innocentiam suam deducendi aperire noluisse: Copiam Protocolli ac assertionum istarum, à prædicta puella, ejusque parentibus confictarum, in prima requisitione simpliciter denegasse, prætereaque Notarios, quorum operâ

operâ ad effectum præparandæ defensionis usa fuerat, ab officio removisse, & hoc ipso odii & inimicitiæ significationem non obscuram dedisse: cum tamen potiùs Dominæ viduæ favore & privilegiis prædefuncti Domini mariti, ipsorummet Collegii quondam Decani & Directoris gaudenti, omnem honestam expediendæ defensionis legitimæ rationem, ordinis & charitatis ratione id postulante, suppeditare, & eandem, tanquam ordinis sui Collegio addictam ab injuriis & mendaciis vindicare debuissent.

Restat nunc nona & ultima dubitandi ratio, à denegatione directa testimonii Dominorum Judicum N. N. desumpta. Et sanè videre non possumus, quomodo præsentes tunc temporis Domini N.N. honestâ & legali ratione, Dominæ viduæ ejusque filiæ honestatis & integritatis testimonium, quod apud omnes cordatos, maximè universos Ecclesiæ illius loci Ministros omnium suffragio obtinuerunt, & adhuc dum laudabiliter obtinent, denegare potuerint, nisi vel odio, quod in facti narratione præsupponitur, vel etiam inconsultâ credulitate, falsissimarum delationum ducti id fecerint. Sed tunc rectè respondetur ex his, quæ Gregor. Papa Constantio Mediolanensi Episcopo *lib. 6. Epist. 14. rescripsit.* † Majora mala cum forsitan dicuntur, nisi probata, credi non debere. 327
Hæc igitur dixi, inquit ille, ut nimiæ esse levitatis ostenderem, si quis mala gravia credere studeat, quæ probari non possunt. Quæ Epistola Canonizatur *in cap. in canctis, 11. q. 3.* Et quòd tàm reus sit, qui autem citò criminibus præbet, quàm qui falsum profert, *suprà ex cap. non solum ead. caus. quæst. adduximus.* Sed tantùm abest, falsissimas istas delationes probari potuisse, ut potiùs contrarium evidenter in lucem emerserit. Quod cum ita sit, ut ipsos non latere potuit directoris hujus processus, major meritò ipsius veritatis, singulari Dei beneficio cunctis patefactæ, esse debet auctoritas, quàm injustæ illius denegationis, & inde quid sinistri opinantium.

QUÆSTIO III.

Succedit jam tertia Quæstio: *An videlicet Domini Capitulares, qui tempore ordinati processus præsentes fuere, & processum direxêre, tàm in instituto isto processu Sagarum,* **bey dem Hexen-Proceß** / *Ius Commune, Canonicum & Civile, ac S. Imperii Romani Constitutiones, maximè verò Caroli V. Imperator, criminales ordinationes, præ oculis habuerint, & ex earum præscripto egerint, ita ut Deo & Cæsari, Suaq; Majestatis supremo Iudicio Camerali exactam rationem de eo agere possint?*

ET quidem ita asserunt Domini Judices N. N. in Apologia quadam typis divulgata, in Anno 1618. f. **Nun bezeugen es aber die** Acta, quæ inducunt notorium,

notorium, daß Wir (intellige Dominos Judices) so wol gegen die justificirte Margrethen N. als die andere / zu dero Zeit mit verstrickte Weiber / mit behutsamer Sorgfältig: vnd Bedachtsamkeit verfahren / vnd der Peinlichen Halßgerichts-Ordnung steiff vnd feste nachgangen / 2c. Quod ipsum passim in dicta Apologia repetitur, quòd videlicet jura communia, & maximè dictas criminales
328 ordinationes Caroli exactè observârint. Cui etiam accedit Juris præsumptio, † quæ pro Judice & Magistratu militat, quod justè, ritè & rectè processerit, & officio suo functus sit, *l. 2: C. de offic. Civ. Iud.* Bald. *in l. jubemus, §. sanè, C. de SS. Ec-*
329 *clef.* Alciat. *de præsumpt. reg. 9. præsumpt. nu. 1.* Etiamsi Judex † ipse certo quodam modo sustinere videatur personam partis, ut quando inquirit de delicto, per tradita, Bald. *in l. unic. C. ne quis in sua causa judic.* Menoch. *2. præsumpt. 67. num. 7.* Et præter hæc adducunt Domini N. N. *text. in l. filius, 15 ff. de condit. instit.* Ubi JCtus Papinianus, quæ facta inquit, lædunt pietatem, existimationem & verecundiam nostram, & generaliter, quæ contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse, credendum est. Ideoque tantò minùs Dominos N. N. tanquam loci Magistratum ordinarium actum jurisdictionalem exercentem, contra leges & bonos mores quicquam fecisse præsumendum erit. Præsumptionum autem † ju-
330 ris ille est effectus, ut non solùm transferant onus probandi in adversarium, sed etiam ut contrarium probare volens duriore gravetur probatione, *gloss. &* Dd *in l. transactione, C. de transact.* Aym. Cravetta, *consil. 75. n. 12.* Johan. Petr. Surd. *consil. 151. n. 25.*

Secundò adducitur factum in *d. Apologia*, quod Reverendum Collegium N. hactenus Jus & Justitiam laudabiliter, uti par est, & decet tale Collegium No-
331 bile, administrarit. Ideoq; & in hoc casu idem fecisse præsumendum esse: Cum † de præterito præsumatur in præsens, *arg. l. sive possidetis, C. de prob.* Sichard. *ad l. 4. n. 2. C. de restit. min. cum similibus*, Cardin. Tusch. *PP. conclus. 623. lit. J.*

Tertiò, hisce accedit, quòd tantò minùs præsumendum sit, Dominos Capitulares voluisse hoc suo processu Dominam viduam ejusque filiam gravare, tum quia maritus ejus & respectivè pater, prædefunctus ejusdem ordinis & in-
332 super Decanus & Caput fuit Collegii, † cujus favore & privilegiis coruscavit meritò relicta vidua & filia, *l. fœminæ, & seqq. ff. de Senator. l. mulieres, C. de dignit.*
333 Nemo autem præsumitur † persecutor sui ordinis, cum ordinata charitas incipiat à se ipsa, & lupus dicitur proprias carnes lambere, alienas mordere, per doctrinam, Bald. *ad l. 7. C. de servit. gloss. in c. inter de sponsal.* maximè cum & generis ratione idem favor præsumendus sit. Æqualitas namque & similitudo
334 tàm ordinis, † quàm generis, benevolentiæ mater & favoris est conciliatrix, per ea quæ habet Erasm. *in apag. Chilid. 1. cent. 2. adag. 20.* Unde & illud Theo-
335 cryti † Formicæ grata est formica, cicada cicadæ, Accipiter, placet accipitri, &
336 dicunt nostri: † Es muß ein harter Winter sein / das der eine Fuchs den andern fresse:

Quartò

Quartò adducitur, quòd † querulantes contra processum antea factum, 337
teneantur justificare suas querelas ex antiquis, non ex novis actis & probationibus, per tradita Grammat. *consil. crimin, 54. n. 16.* Atqui Domini consulentes, querelas suas magna ex parte deducunt ex novis, & postea emergentibus actis: Ideoq; non videntur esse audiendi.

Quintò Adducunt Domini N.N. in sua Apologia, quòd in hoc processu nihil temerè aut inconsideratè egerint, & non solùm pæcellentem istius loci Medicum, sed & ministerium desuper consuluerint, an istam puellam pro obsessa vel Melancholica haberent, & an confessioni ejus de pacto cum Diabolo initio fidendum? Hos respondisse, uti ex subjecto sub *tit. ff.* signato documento apparet. Nihil itaque † potest imputari his, qui peritiores consuluerunt. Præ- 338
terea asserunt Domini N.N. quòd à nemine audiverint, ipsius puellæ matrem & avunculum tam gravi melancholia fuisse affectos, ut necesse fuerit eos custodire, ne sibi ipsis violentas manus inferrent. Facti autem alieni † ignorantia 339
tolerabilis & justa esse potest, cum ejus interpretatio etiam prudentissimos quosq; plerumque fallat, *text. in l. 2 in fin. ff. de jur. & fact ignor.* Tiber. Decian. *Respons. 14. n. 75. vol. 3.* Et in dubiis facti † etiam summum principem errare pos- 340
se, *text. est in cap. 1. de constit. in 6.*

Indeq; † de facti quæstionibus interrogati, nec JCti, nec Magistratus, 341
nec Princeps olim respondebat, *l. scia. 20. §. fin. de instit. vel. instrum. legat. l. non statim, in pr. ff. ad L. Fab. de plag. quem, 79. §. 1. de Iudic. text. 1. de constit. in 6.*

Sextò, Apparet ex actis Dominos N.N. insuper Facultatem Juridicam inclytæ † Academiæ Helmstadianæ consuluisse, & ab ea petiisse, ut communicato 342
cum Theologis & Medicis consilio, quid juris, in illa facti specie responderent, quia in se Carolin. Constitutiones ad ipsum jubentes adprimè observarunt. Idque non semel, sed iteratò, per ea quæ deducuntur *in dict. Apologia, pag. 14. & seqq.*

Septimò facit, † quod in crimine Veneficii ordinarius processus non usq; adeò 343
necessarius sit, *per ea quæ tradit* Joh. Bodin. *in tr. de Mag. Dæmonoman. lib. 4. c. 3.*

Octavò, non multum in hac facti specie de ordine processus † laborandum 344
cum puella ista, ultrò & sponte de proprio aliorumq; delictis confessa est, cum vel sola confessio ad condemnandum sufficit, & in confessum nullæ sunt aliæ judicis partes, quam condemnare, *l. 1. l. 3. l. 4. l. 5. & l. 6. & quæ ibi not.* Dd. *ff. de confession. l. proinde, §. notandum, ff. ad L. Aquil.* Geil. *1. de pact. publ. c. 15. n.* 8. Hinc Poeta:

Non est confessi causa tuenda rei.

Nonò facit, quod † confessio rei purget omne vitium processus ita ut non 345
respecta Nullitate, possit reus condemnari super contentis in libello, *per tradita* Bart. *in l. si confessus, ff. de custod. reorum*, Bald. *in l. 1. in pr. & l. properandum, Cod. de Iudic.* Et ita a Cameralibus Judicibus aliquoties servatum *testatur* Mynsing. *obs. 77. cent. 5.* Prosper. Farinac. *1. consil. 8. n. 7. in fin. ubi dicit.* Data † propria rei con- 346

fessionem frustra disputari de validitate processus, Gacheran. *decis. 109. sub n. 13. ubi, quod tali casu nec juris nec mundi curetur ordo.* Estq; ratio: Quia ideò judicii
347 † ordinarii vigor inventus est, ut eò meliùs & certiùs perveniri possit ad verita-
348 tem, *arg. l. Iudices ubi*, Sichard. *&* Dd. *Cod. de Iudic.* Atqui per † confessionem rei habetur veritas, *l. Publia. §. fin. ff. l. fin. C. arbitr. tut.* Hartman. Hart. *practic. forens.*
349 *lib. 2. tit. 11. obs. un. n. 4.* Sigismund. Scacc. *de Iudic. lib. 2. cap. 9. n. 48.* † Præsente autem fine cessant media ad finem ducentia, ut est Logicorum canon. Præterea
350 confessio † rem facit notoriam *text. in c. vestra. & in c. tua, & in c. fin. extr. de coch. Cleric.* Bald. *in l. à procedente, C. de ditat.* Matth. de Afflict. *decis. 178. n. 3.* Menoch.
351 *in 1. resp. caus. Finar. n. 139.* Et confessatum † delictū notorium esse, *post* Grammat. *decis. 13. n. 8. & decis. 36. n. 30. & alios à se allegatos, scribit* Prosp. Farinac. *q. 21. n. 13.*
352 Atqui in notoriis relaxatur ordo juris, *cap. pervenitur, extr. de testibus, cap. consului ne appellat: c. manifesta, 2. q. 1.* Rip. *in l. naturaliter. §. nihil. commune. n. 186 in fin.* Dec. *consil. 506. n. 4.* Johan. Meichsner. *decis. Camer. 13. n. 55. Tom. 3.* Prosp. Farinac. *consil. crimin. 85. nu. 115. lib. 1.*

353 *Decimò* accedit, † quod licet aliàs in criminalibus sola rei confessio non sufficiat, nisi constet de corpore delicti, *per text. in l. 1. §.* Divus Severus, *& § si quis ultrò, ff. de quæstion. cum similibus*: attamen in Sortilegii materia sufficere confessionem Lamiarum asserentium se processisse ad ludos, ad ipsas condemnandum, etiamsi non constet de corpore delicti, *per tradit.* Prosp. Farinac. *in pract. Crim. q. 2. n. 26.* Quinimò in hac facti specie, quantum confessionem de Domina vidua factam attinet, constitit etiam de corpore delicti, videlicet cochlear illud aureum Reverendiss. Sorori surreptum fuisse, quod in prædicta Apologia hisce verbis exprimitur: **So ist auch der Güldene Löffel / zur Zeit Verübten Proceß hinweg gewesen / vnd damahls niemand wissen / viel weniger Wir (Dnn. Judices) nachfragen können / wohin derselbe gekommen / ꝛc.**

354 *Vndecimò*, cum ex hisce, quæ deducta sunt, appareat Dominos N. N. † Legaliter & servato Juris ordine, maximè autem *Constitutionibus Criminal. Caroli V.* processisse, nihil iis imputandum esse videtur, si occasione illius processus ad Reipubl. utilitatem instituti, aliquid sinistri contra Dominam viduam ejusq; filiam emerserit, *per text, in l. Quod reipub. 33. ff. de injur. ubi* JCtus Paulus *respon-*
355 *dit*: Quod † Reipublicæ venerandæ causa secundùm bonos mores fit, etiamsi ad contumeliam alicujus pertinet: quia tamen non ea mente Magistratus facit, ut injuriam, sed ad vindictam Majestatis publicæ respiciat, actione injuriarum non teneatur, *Cui congruit respons.* Ulpian. *in l. 13. §. 1. ff. eod. ubi dicit*: Is qui Jure publico utitur, non videtur injuriæ faciendæ causâ hoc facere. Juris enim executio non habet injuriam.

Duodecimò facit, quòd licet Dnn. N. N. vigore recessus Diœcesani cum Reverendissimo Episcopo initi, jure potuerint omnes istius puellæ confessiones & assertiones, omnium nominatarum ab illa personarum nominibus expressis, sine

sine cujusquam justo gravamine, ad publicandum præfecto Judicii criminalis tradere, id tamen in honorem Dominæ viduæ non fecerint, & humanitem juri stricto prætulerint, per ea quæ deducuntur *in prædicta Apolog. pag. 19. & seqq.*

Notum autem est, † statutum patriæ & stylum curiæ pro lege servandum esse, *text. in recess. Imper. de Anno* 1570. §. Wiewol auch in allen wolgeordneten Gerichten nicht weniger nach eines jeden löblich betrachten stylo, &c. *junct.* §. *seq. ibi*: denselben so wohl in decernendis processibus, als decisionibus causarum zu folgen / *l. ult. in fin. C. de injur. l. generaliter, C. de reb. cred.* Geil. *1. obs. n. 1.* Matth. de Afflict. *decis. 79. n.* 4. Estq; † stylus curiæ nihil aliud, quàm lex & legis imperium, *per ea quæ tradit* Ernest. Cothman, *consil.* 4. *n.* 396. *vol.* 5. *per l. sed ea, ff. de legib. l. l. semper. in stipulat. ff. de reg. jur. l.* 2. *C. quemadmodum testam. aper.* Jac. Cujac. *in cap. pen. extr. de confirm. util. & inutil.* Non solùm † in civilibus, sed etiam criminalibus, Prosp. Farinac. 1. *consil.* 85. *n.* 108. Menoch. *2. præsumpt.* 8. *n.* 14. *& seq* Quod autem lege permittente fit, culpa caret, *l. legis virtus, cum similib. ff. de legib.* Quod itaque puella ista in Judicio, Dominæ viduæ suppressa nomina exclamârit † id præter intentionem Dominorum N. N. accidit, ideoque id fato potiùs quàm noxæ eorum imputandum erit, *arg. l.* 52. §. 3. *ff. pro soc. l.* 1. *C. ad L. Cornel. de Sicar.* 356 357 358 359

Hisce *Decimotertiò & ultimò* accedit Responsum † Facultatis Juridicæ Wittenbergensis, eò tendens, processum istum, contra puellam sæpè memoratam, aliasq; ab ea nominatas fœminas ritè institutum. Et propterea personarum nomina suppressa in Judicio expresserit, injuriarum conveniri Dominos N. N. non posse, ut apparet *ex eod. resp. sub lit. I.*

Veruntamen, quamvis hæc & alia ejus generis, pro justificando isto processu, subtiliter & speciosè excogitata, & in medium producta, decisionem hujus quæstionis satis implicent, ac dubiam primâ fronte reddere possint: Omnibus tamen & singulis penitiùs inspectis, & ad veritatis amussim in præsenti facti specie redactis, processum istum contrà sæpe memoratam puellam, & alias ab eadem nominatas personas, institutum maximè autem, quoad Dominam viduam ejusq; filiam per inconsultam publicationem falsarum suggestionum & delationum, contra jus fasq;, ejus occasione diffamatas, non uno nullitatis vitio laborare, & quantum ex actis nobis transmissis apparet, contra Jus Divinum, naturale & commune & criminales constitutiones Caroli V. impingere, certissimum est. Cum autem ipsi Domini N. N. qui Apologiam memoratam typis divulgari fecerunt, ad Jus Commune, & maximè constitutiones Criminales, die P. H. O. provocent, illudq;, & has ad unguem è se ouservatas asserant, de difformitate ejusdem meliùs non apparebit, quàm si acta nobis transmissa cum jure communi, & maximè constitutionibus criminalibus contulerimus. 360

Pro majori hujus quæstionis decidendæ evidentia præmittendum, Dominos Consulentes processum istum, contra modò dictam puellam Margaretham N. aliasque ab ea nominatas fœminas, quarum 4. in carcere habitâ quæ-

stione, mortuæ repertæ sunt, principaliter non impugnare, sed isthæc omnia ipsorum Directorum hujus processus conscientiæ relinquere: Interim tamen cum ipsorum respectivè mater & soror, propter nullitates & neglectum in isto processu juris ordinem, falsissimè diffamatæ, & contra divina, naturalia, gentium & civilia jura, ipsasq; Carolinas constitutiones, præter omnem culpam suam gravatæ sunt, incidenter de isto processu in genere, principaliter autem & in specie, quatenus Dominam viduam ejusq; filiam concernit, despiciendum erit.

Et quidem I. Percurrendo processum in genere, contra puellam nomi-
361 natam, † certum est etiam in criminalibus, sive ad instantiam alicujus per viam accusationis, sive ex officio per viam inquisitionis procedatur, formandum esse contra reum libellum criminalem, eiq; intimandum cum termino comparendi & respondendi *per ea quæ tradit* Jul. Clar. *lib. 5. sentent.* §. *fin. nu. 2. & quæst. 31. n. 8.* Robert. Marant. *in specul. Iudic. part. 6. rubric. Et pervenitur aliquando per viam inquisit. n. 35.* Ernest. Cothman. *consil. 12. n. 26. vol.* I.

362 Sol & enim Judex, † quando ex officio procedit, primò reum extrajudicialiter examinare, & deinde, quæ ex ipsius depositionibus & instituto processu informativo aliunde resciscere potest per Fiscalem in libellum criminalem reducere, eumq; reo cum termino respondendi tradere. Et debet talis † libellus inqui-
363 sitorius, æq; ut ille, qui ab accusatore exhibetur, continere locum, tempus, diem, aliasq; commissi delicti circumstantias, ut reus inde suas formare possit defensiones, Bat. *in l. 1. §. editiones, ff. de edend. & in l. libellorum ff. de accusat.* Abb. *in cap. accepimus, 16. col. fin. de purgat. canon.* Marant. *d. suprà loco. num. 37. addens,*
364 Quod † in inquisitione requirantur omnes solennitates, quæ requiruntur in accusatione. Farinac. 1. *consil. 86. n. 15. & 58.* Ernest. Cothmann. *d. consil. 12. num. 32. & seqq. junct. n. 47. & 48.*

365 Hinc itaq; est legalis † & juridicus procedendi modus, *cui respondet constitutio criminalis* Caroli V. *sub. rub.* Von fürsprechen/ *art.* 88. §. Item in dem nechst nachgesetzten Articul der Klag/ rc. *ibi*: vnd ist nemblich zu mercken / so die Klage von Amptswegen beschehen/ (uti in præsenti facti specie factum,) das alle wege in einer jeden solchen Klage zusampt den Nahmen des Anklägers/ (videlicet ex officio, qui passim Fiscalis appellatur,) soll also gesetzt werden: Klag von der Oberkeit vnd Amptswegen. Ex qua constitutione satis apparet, in omni processu criminali libellum in scriptis faciendum & exhibendum esse: Jam verò ex Actis nobis transmissis constat, in processu nostro, nullum intervenisse libellum accusatorium, sed puellam istam tantùm extrajudicialiter & in processu informativo examinatam, confessiones ejus in tali informatione factas transmissas ad sententiam concipiendam, eaq; concepta, puellam istam minorennem non accusatam, neque à quopiam ddfensam, in Judicium criminale vocatam, confessiones prælectas, & iis ratificatis, statim sententia m condemnatoriam ineam publicatam & non obstante, quod dilationem ad inferendas defensiones petierit unâ cum

patre

patre, executioni mandatam. Et hæc est prima nullitas, quæ impingit in ipsam ordinationem criminalem.

Secundò, Vigore Constitutionis Criminalis CAROLI V. Reus † publicè 366
in judicio criminali accusandus, uti apparet *ex artic. Constit. Crimin. 89. & passim.* Sed ex actis nobis transmissis constat, puellam nostram nunquam fuisse criminaliter in judicio accusatam.

Tertiò, accusatione † sive à patre sive à Fiscalis Procuratore propositâ fieri 367
solet litis contestatio, quæ est lapis angularis judicii, Bald. *in c. 1. de lit. contest.* Jalon *Rubr. nu. 2. C. de in jus voc.* Adeoq; † etiam in Criminalibus nullo modo omitti 368
potest, *l. adultera verb. Crimin. contra eam inchoatum C. ad l. Iul. de adult. l. inter, ibi: cognitione suscepta de publ. jud. Concordat Constitut. Crimin.* Caroli V. *artic. 90.* Jul. Clar. §. *fin. quæst.* 45. *n.* 2. Ubi proponit, quatenus per responsionem rei ad accusationem inquisitionem judicis lis contestata censeatur.

Quartò, † præmissâ plerumq; litis contestatione & prælectâ sibi accusatio- 369
ne reus in judicio criminali ad singulos articulos respondere debet, uti pariter ex Constit. criminalib. Carolini & notissimo judiciorum more compertum est. Et hæ ipsæ responsiones ad libellum criminalem aliquando implicant litis contestationem, *per tradita* Clar. *alleg. modò loc.* Sed & de his nihil ex actis apparet. Quamvis enim puella examinata sit ad denunciationem patris & novercæ, tamen hæc omnia facta sunt sine strepitu judicii & in processu informativo.

Quintò, ne reus simplicitate vel alia inconsultâ facilitate defensiones † suas 370
negligat, & per imprudentiam labatur, liberum est ei petere, ut sibi adjungatur defensor, vel informator, qui in Constitutionibus Carolinis Ein Fürsprech oder Redener vocatur, *art.* 88. Et si reus hoc sibi jus competere ignoret, Judex criminalis de eo reum informare & monere debet, *arg. artic. Criminal. 47. Junct. artic. 13 ibi:* Diese vnser Ordnung Vnterrichtung geben/ sich darnach wissen zuhalten/ Also darmit sie durch Vnwissenheit nicht verkürtz oder gefahrt werden. Et si rei non petant sibi dari defensorem vel advocatum, Judices justi ex officio eis dare solent, ut ex Blanc. *in Pract. crimin. fol. 39. n. 102. meminit.* Jul. Clar. § *fin. q. 49. sub n.* 4. Ernest. Coth. *consil. 29. n. 183. vol. 1.* Et quod † in processu Sagarum id observan- 371
dum est, monent Jacob. Sprenger. & Henric. Institor *Rigidissimi alias censores Sagarũ in Malleo malefic. part. 3. q. 10.* Ubi dicunt, † primam defensionis reorum 372
consistere in hoc, ut iis deputetur Advocatus, *faciũt tradita* Tiber. Decian *tract. Crimin. li. 5. c. 37. n. 37. & 51.* Francisc. Ponzin. *de Lam. n.* 78. Atq; ita † in tota Has- 373
sia & aliis Germaniæ locis reis criminosis etiam non petentibus ex officio adjungi solet defensor. Patet autem ex actis puellam nostram à patre & noverca delatam, nullo planè defensore vel informatore instructam condemnatam fuisse.

Sextò, accedit quod puella ista fuerit minorennis, videlicet 17. annorum. Atqui juris est aperti, † contra minorem sine curatore dato inquiri non posse *l. clarum, & ibi gl.* Cyn. Alberic. Bald. & Salicet. *C. de auctor. præstand.* Et post eos ita con-

ita consideratum & vocatum in Rato Romano *testatur* Prosper. Farinac. *Decis. Rot.* 61. *n.* 28. *lib.* 2. Berthazol. *consil. Crimin.* 380. *n.* 3. Ubi dicit minorem non pos-
375 se condemnari non dato curatore, & non servatis servandis. Siquidem † minor tàm in Criminalibus quàm Civilibus non habet legitimam personam standi in Judicio, *d. l. clarum cum similib. & hoc ita præclarè firmat* Rol. à Valle *consil.* 31. *n.* 8. *vol.* 1. Et dicit hanc esse communem opinionem, Boss. *in tit. si advers. rem*
376 *Iudic. n.* 22. Adeò † processus criminalis contra minorem agitatus non dato ei curatore ad litem nullus sit. *per tradita* Tiber. Decian. *in tract. Crimin. lib.* 5. *c.* 37. *n.* 56. *in fin.* Cornel. *consil.* 198. *n.* 4. Menoch. 2. *arbitrar. cas.* 268. *n.* 2.
377 Ideoque an reus inquisitus, † minor vel major sit, tanquam quid præjudiciale, ante omnia summaria cognitione debet prius terminari *per l. si putas, C. de petit. heredit. & l. quoniam,* Alexandrum *C. de adulter.* Bald. *consil.* 310. *col.* 1. *vers.*
378 *tertio casu &c. quem ad hoc allegat. & sequitur* Menoch. *d. cas.* 268. *n.* 10. Indeq; † confessionem minoris spontaneam in judicio criminali sine curatore factam eidem non nocere *tenet.* Cyn. *in d. clarum, C. de auctor. præstand.* Bart. *ad l. fin. § pupillus. ff. de verc. obligat.* Alberic de Rosat *ad d. l. clarum,* dicens, se sæpe impugnasse confessiones minorum etiam in tormentis factas & obtinuisse. *per d. l. clarum, &c. ita etiam in terminis decidit* Angel. *in tract. Malefic. in verb. comparuerunt inquisiti. vers. nec non si cantus, &c.* Quem ad hoc allegat Rol. à Vall. *consil.* 31. *vol.* 1. *n.* 8. & hæc ejus refert verba formalia: Bene sis cautus tu Judex, quando habes minorem 25. annis in fortiam tuam, pro aliquo delicto, quod nunquam ejus responsionem recipias, nisi eidem dato & processus curatore per te Judicem. Et ita secundùm hanc doctrinam in supremo judicio Neapolitano per totum consilium fuisse votatum & conclusum, *testatur* Matth. de Afflict. *Decis.* 708. &
379 *facit text. in l.* 6. §. 5. *de confess.* Et quamvis † Clar. *in §. fin. quæst.* 50. *n.* 2. in quibusdam locis aliud de facto & quidem malè observari, de jure tamen, præcedentem
380 sententiam esse verissimam testatur, tamen cum ista consuetudo † sit exorbitans à jure communi & consequenter odiosa de loco ad locum, contra jura apertissima & æquissima non est extendenda. Felin. *in cap. auditis, col.* 6. *de præscript.* Jas. *ad l. de quibus, n.* 12. *ff. de legib.* Paul. Paris. *consil.* 25. *n.* 26. *vol.* 1 Robet. Marant. *Disp.*
381 9. *nu.* 31. Quinimò Dd. † attestantibus de consuetudine parum creditur. Jason. *ad d. l. de quibus, n.* 89. Mynsing. 6. *obs.* 68. Ludolph. Schrader. *tract. Feud. part.* 1. *qu.* 1. *nu.* 5. Et hanc esse communem opinionem, *post.* Curt. *& alios testatur* Coler. *de Process. executiv. part.* 3. *cap.* 11. *n.* 72. Berthazol. *consil.* 432. *nu.* 2. *ubi pariter dicit,* communem hanc esse sententiam. Et communiorem dicit Mynsing. *alleg. supra loc.* & magis communiter approbatam, *scribit* Vincent. Honded. *consil.* 110. *n.* 19. *lib.* 1. Et *in* Rot. Roman. *ita fuisse decisum testatur* Bursat. *consil.* 16. *n.* 37. *li.* 1. Estq;
382 ratio, † tum quia consuetudo est varia & modo alba modo nigra: Hostiens. *in in Summ. de consuetud. Roman. sing.* 369. Paul. Paris. *consil.* 31. *n.* 14. & 15. *vol.* 1.
383 Tum † etiam quia consuetudo facti est. *c.* 1. *de constitut. in* 6. *l.* 1. *C. quæ sit long. consuet.*

consuet. Quæ autem facti sunt, prudentissimos quosque fallere possunt, *l. 2. ff. de Iur. & facti ignor.* Nam facti quæstio incerta est & plena circumstantiarum, *uti notat.* Dionys. Gothofred. *ad l. idem erit ff. de stat. hom.* Indeq; † multi aliquando 384
credunt consuetudinem & aberrant, *inquit* Cyn. *ad l. 2. C. quæ sit long. consuet. quē allegat* Meichsner. *Decis. Camer. 14. n. 43. Tom. 3.* Et in ea † asserenda JCtos quan- 385
tumvis exercitatissimos facilè decipi, *post* Bartholom. Socin. *consil. 97. n. 3.* Carol. Ruin. *consil. 86. n. 10. vol. 4. ita respondit* Ernest. Cothman. *Respons. 1. n. 449. vol. 5. addens ibidem doctrinam,* Quod Judex religiosè † sapiens ad unius vel alterius 386
JCti testimonium de consuetudine sine magno & pernicioso justitiæ periculo pronunciare non possit. Idque vel maximè procedit, si Judex imprudens unius vel plurium Dd. qui extra istam provinciam & forum vixerunt de consuetudine illius fori in quo vixerunt attestantes, statim ad suum forum, cujus illi planè fuerunt ignari applicare vellet: *per ea quæ tradit* Joh. Dilect. Duran. *de Art. testand. in tit. de substit. cautel. caut. 35. n. 3.* Bursat. *consil. 43. nu. 54. lib. 1.* Vinc. Honded. *d. consil. 110. n. 20.* Addens, † respectu loci in quo Doctor non fuit versatus, ejus 387
attestatio nullam præsumptionem nedum probationem facere: maximè si testetur de consuetudine juri adversa, *per ea quæ consulendo tradit* Johan. Gœdd. *consil Marp. 32. n. 187. 188. vol 3.*

Neq; putamus probari posse in Diœcesi N. talem contra jus apertum vigere consuetudinem, neq; etiam de ea hīc curandum, cum Dnn. N. N. in sua Apologia passim prætendunt, processum istum secundum tenorem juris communis Cæsarei, Nach verordnung der Rechte/Reichs Constitutionen vnd P. H. O. &c. institutum & absolutum, & tamen salvo eorum honore, in hoc etiam puncto neglectum esse ipsa loquuntur acta & protocolla, collata cum jure communi.

Septimò Juris ratio & æquitatis suadet benignitas ut † reo etiam de delicto 388
convicto & sponte confesso antequam condemnetur detur terminus formandi suas, si quas habere potest, defensiones, contra probationes & proprias confessiones, cur scilicet ex iis non debeat condemnari; *arg. l. desertionem, 3. ff. de re milit. & per illum text. ita concludit* Prosper. Farinac. *in Practic. crimin. quæst. 39. n. 3. adducens* Salicet *in l. 2. post. n. 7. C. de custod. reorum, dicentem,* Quod † reus sponte 389
confessus carceribus mancipetur, assignato sibi termino ad allegandum, quare ex confessione sua ita condemnari non debeat, ubi asserit hanc esse totius mundi Practicam. Et hanc esse certam juris conclusionem, *testatur* Jul. Clar. *lib. 5. Sent. §. fin. quæst. 49. n. 13. addens ex* Marian. *in cap. qualiter & quando n. 232. de accusat. ita servari ex communi observantia & q. 55. n. 9. & seqq.* Grammatic. *consil. 69. n. 1. in fin. & seqq.* Gomez *de Delict. cap. 13. n. 3.* Etiam † in gravissimis criminibus ut 390
læsæ Majestatis divinæ & humanæ Gig. *de Crimin. læs. Majest. lib. 1. tit. qualiter. in crim. læs. Majest. proced.* Decian. *in tract. Crimin. lib. 7. c. n. 11.* Cacher. *Decis. Pedemond. 79. n. 12. & seqq.* Boss. *in tit. de Hæretic. n. 9.* Roland. à Vall. *consil. 12. n. 61. vol. 3.* Paul. Paris. *consil. 2. n. 159. & seqq. lib. 4.* Et iste † terminus defensiones reo dan- 391
dus,

dus, etiamsi ab eo non petatur, Clar. *d. quæst. 49. nu. 13. in fin. & dicit communem* Boss. *in tit. de Confess. nu. 10.* Foller. *in Practic. crimin. in verb. & si confitebuntur part, 1. & part. 3. nu. 64. quem & alios ad hoc allegat & sequitur* Prosp. Farinac. *d.*
292 *quæst. 39. n. 35. ubi ex* Angel. *dicit*, Practicam † esse omnium Criminalistarum, quod terminus prædictus reo confesso detur, sive petatur sive non. Estq; ratio:
393 quia † reus contra propriam confessionem multa allegare potest, errorem videlicet, ætatem, furorem, &c. cum similibus, ex quibus suadentibus ita facti circumstantiis, vel à pœna absolvendus vel etiam mitius puniendus veniret, Grammat. *cons. 16. & Consil. 69. n. 1. in fin.* Clar. §. *fin. quæst. 55. & quæst. 65. in princ. & ita multorum auctoritate consuluit* Prosp. Farinac, *1. consil. 16. n. 15. &* 16. *ubi dicit*, Spontè confessum revocare posse confessionem contrarium probando: quia ad probandam innocentiam defensiones semper admittuntur, ne fortè contingat innocentem damnari, *per allegat ibi. & Consil. 103. n. 2. & seqq.* Jam verò ex actis transmissis non apparet, ullum puellæ nostræ terminum datum, deducendi suas defensiones; sed prælectis in judicio confessionibus extrajudicialibus, & in primo actu judiciali publico, statim publicatam fuisse sententiam capitalem, ac non obstante, quod tàm ipsa, quàm pater ejusdem delator terminum & dilationem communem Sächsische Frist petierint, executionem maturatam & perfectam fuisse. Quod ipsum vel sanioribus gentilibus satis in humanum visum fuisse, atte-
394 statur † Festus, qui Judæis, damnationem Pauli subitam urgentibus, respondit: non esse Romanis consuetudinem reum condemnare, antequam ei detur terminus defendendi & abluendi crimina. Actor. *cap. 25. v. 16.*

Certum autem est, si puellæ datus fuisset terminus, eam, adhibito prudentum consilio, multa contra confessiones istas deducere potuisse, videlicet quod
395 fuerint erroneæ, † adeoque revocabiles, *per tradita* Surd. *consil. 311. n. 72.* Matth. de Afflict. *Decis. 44. n. 2. 3.* Farinac. 1. *consil. 13. n. 10.* Clar. § *fin. d. q. 55. in fin.* (prout emergens postea veritas rei & evidentia in multis id demonstravit, ideoque fa-
396 cilè iste error data defensione, probari potuisset) veluti ad suggestionem †
397 effusæ, Scacc. *de Iudic. lib. 1. cap. 86. n. 7.* Johan. Godelm. *de Mag. & Venefic. lib. 3.*
378 *c. 9. n. 16.* Ætatis † & sexus inconsulta facilitate præcipitatæ: Matth. de Affl. *Decis.*
399 208. Roland. à Vall *consil. 31. n. 8. tit. 1.* Sine curatore † & defensore factæ, *l. clarum, & ibi glos.* Bald. & alii *C. de Authorit. præstand.* Quod † Diabolus per eam tanquam obsessam multa fuerit sæpe locutus, Tiber. Decian. *tract. crimin. lib. 5.*
400 *cap. 37. n. 57. ibi: Etsi Dæmonibus vexetur, quia similis talis censetur furioso.* Item † quod confessiones istæ essent variæ, contrariæ, adeoq; incertæ, non concludentes, quæ non nocent, *l. qui falsa vel varia, ff. de testib. l. testium, §. 1. ff. eod.* Farinac. *consil. n. 15. cum similibus.* Et hæc sanè Nullitas ex parte Dominorum Judicum
401 planè videtur insanabilis: Quia talis terminus defensionis, non posset denegari † à Judice, habente quodcunque liberum & absolutum arbitrium, *glos. in clement. pastoralis, § pen. in verb: licuerit, de re Iud.* Marsil. *in Pract. Crim. §. constante, n. 26.*

Menoch.

Menoch.1.*arbitr.77.nu.1. & seqq. quos ad hoc allegat & sequitur* Farinac.*d.consil.* 103.*n.4.6.7.* Adeò † ut ne quidem aliud statuti vel consuetudinis alicujus prætextu 402
defendi posset: Cum nec per summum Principem contrarium induci queat, *per tradita* Farinac.*consil.16.n.18.* Matth. de Afflict. *Decis.39.* Imò cum iste terminus
† præparandæ defensionis jure nitatur divino, de consuetudine vel stylo aliud 403
induci non posset Rot. Roman. *de Consued. decis.6.num.3.in antiqu.* Bursat.*consil.* 201.*n.70.vers.quod procedit. lib.2.*

Octavò evidens emergit nullitas circa modum interrogandi & examinandi Constat enim ex Protocollo & actis, puellam istam ad nudam Patris & novercæ delationem, de Domina vidua, ejusque filia non solum in Individuo, nullâ tamen præcedente diffamatione & indiciis, sed etiam de omnibus circumstantiis
in delationis capitulis expressis, interrogatam, † quod jure communi & Ca- 404
rolinis constitutionibus expressè reperitur prohibitum, *l.1.§. qui quæstionem, ff.de quæst. Constit. Crimin.* Caroli V. *tit.* Keinem gefangenem die Umbstände der Missethat vorzuhalten; Sondern jhn die gantze von sich selbst sagen zulassen/ꝛc. *Iunct.art.seq.56.ibi.* Wann den Gefangenen in annehmen oder fragen/ dieselbe Umbstände der Missethat vorgesagt/ vnd darauff gefraget werden: *Iunct.*
art.31.faciunt tradita Sccac.*de Iudic.lib.1.cap.86.n.7.8.ubi dicit,* Talem † inter- 405
rogandi modum esse leonem suggestionis, ideoque monet, ut ab eo omnes Judices abstineant. Et hic repetenda, quæ deduximus *suprà in Resolut. 2. quæstion. sub 7. decidendi ratione post n.247.* Et ex hac interrogandi Nullitate evidenti orta fuit Dominæ viduæ ejusque filiæ diffamatio, quam judex prudens examinando secundum juris ordinem præcavere potuisset & debuisset.

Nonò Constitutiones Criminales CAROLI V. non solum præmissum jam procedendi ordinem, ut videlicet reus porrecto libello excusetur, lis contestetur, à reo respondeatur, eique terminus præparandæ defensionis concedatur,
comprobant; sed etiam expressè sanciunt, † quod agitato hinc inde processu 406
ad sententiam judicialiter submittatur & concludatur, *art.92.sub rubr.* Wie die Richter vnd Schöpffen/oder Urtheiler nach beyder Theyl/ vnd allem Fürbringen/auch endlichen Beschluß die Urtheyl fassen/ꝛc. Et hanc † practicam con- 407
cludendi in causa criminali per totam fere Germaniam observari, *testatur* Ludovic. Gilhaus. *in tract. Crimin.cap.5.ram.6.nu.2.* Et quamvis conclusio in causis civilibus non sit de substantia judicii, *per tradita* Marant.*part.4. distinct.* Joh.
Meichsner.*Decis.camer.6.n.* 80. Tamen, † quia Carolina constitutio illam ex- 407
presse in criminalibus exigit, omitti sine Nullitate non potest. Et quod in Camera nulla ne quidem interlocutoria publicetur sententia, nisi causa conclusa per partes, vel judice acceptante eam pro conclusa, *testantur* Geil. *observ.* 107.
numero 2. Joachim. Mynsing.3.*observ.* 17. Quamvis ista † conclusio reum non 409
ita constringat, quin defensiones novas post causæ conclusionem formare & producere possit, *ut declarat* Andr. Geil.*d.observ.107.num.11.* Marant.*alleg.loc.*

At in præsenti facti specie sicut de legitimo processus initio, vel medio, ita nec de conclusione apparet.

Decimò deveniendo ad ipsam sententiæ definitivæ contra puellam istam publicationem, dubium non est, eam omnibus, quæ jam enumeratæ sunt, Nul-
410 litatibus affectam, † adeoque quæ in publicatione ejusdem principaliter vel in consequentiam facta sunt, eodem morbo laborare, *l.1.§.ult.ibi quoniam pro nullo hoc habetur, nec ulla est sententia ff. quod quisq; jur. l.4.§. condemnatum, ff. de re jud. l.ult. ibi. nec nomen quidem sententiæ habere meretur, C. de sentent. ex brevic. recitand.* Clement. Pastoralis *sub fin. de re jud.* Fac. *Constit. Crim.* Caroli V. *art.93. rubr.* Darauff sollen Urtheil-Sprecher / *& in ipso artic. 93. ibi.* Auff alles Gerichtlich einbringen und Handlung / *& art.94. ibi.* Auff obgemelten beschluß / *rc.* Ergò ubi ista non præcesserunt sententiam, quæ ordinatio præcedere vult, illa utiq; nulla
411 erit. Quando enim sententia † ejusque publicatio ex actis justificari non potest, notoriè nulla & injusta censetur. Paul. Paris. *consil. 107. nu. 11. lib. 4.* Gabriel. *consil. 207. num. 5. & seqq.* & *Consil. 167. nu. 60.* Berthazol. *consil. Crimin. 79. n. 2.* Afflict. *Decis. Neap. 182. n. 3. & seqq.* Farinac. *1. consil. 86. n. 63.* & *2. Consil 142. n. 11.*

Undecimò considerando ipsum tenorem sententiæ, ejusque executionem, illa perpensis diligenter præsentis facti circumstantiis, nimis videtur rigida & in severitate excessiva. Nam I. *Sancitum est in Const. Crimin.* Caroli V. *art. 109.*
412 Quod † Sagæ, tunc demum ultimo & quidem ignis supplicio sint afficiendæ, si hominibus per veneficia damna dederunt: *Textus ita habet:* So jemand den Leuten durch Zauberey / Schaden oder Nachtheil zufüget / soll man jhn straffen von Leben zum Todt / und man soll solche Straff mit dem Fewer thun. Wo aber jemand Zauberey gebraucht / und damit niemand Schaden gethan hett / soll er sonst gestrafft werden nach gelegenheit der Sachen *rc.* Ab hac non dis-
413 crepat jus † commune, quod non simpliciter propterea maleficas seu Sagas ultimo supplicio punit, quod cum Diabolo pactum fecerint, sed quia naturæ humanæ humanoque generi inimici multa damna adferant, *ut in l. 11. & in l. nemo aruspicem, 5. ibi. quos maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, &c. & in l. 7. ibi. humani generis inimici, &c. C. de malefic. & Mathemat.* Ex quib⁹
414 † constat damnum hominibus datum potius quam defectionem à cultu Dei ab Imp. pconsideratum, *idq; apertius l. eorum est scientia, 4. C. eod. evincitur.* Ideoque certum est jus civile hoc potissimum spectare, an damnum hominibus per sagas datum sit, ad hoc ut ultimo supplicio afficiatur. *Et testatur* Clar. *in §. Hæresis sub n. 25. pœnam mortis hoc casu hodie non esse in usu.* Et faciunt tradita Farinac. *qu. 20. n. 71. & mult. seqq.* ubi distinctè per multas declarationes & limitationes hanc rem explicat. Menoch. 2. *Arbitr. cas. 388. n. 1. & 16.* ubi arbitrariam dicit pœnam sorti-
415 legii, & refert Platonem ad prædictum modum jam olim distinxisse, Dialogus 11. de legibus. Joh. Godelman. *de Magis & Venefic. lib. 3. c. 11. n. 32.* Ubi, † quod si Magi neminem veneficiis læserint, & tantùm fateantur, se contractum cum

Dæmone

Dæmone misse, pœna extraordinariâ, ut fustigatione, relegatione, mulctâ pecuniariâ resipiscentes puniri posse, idq; firmat *per text. in d. art.* 109. *Crim. Const.* Caroli V. *adducens ibid. n.* 33. Ita judicatum, ut in tali casu ad fustigationem & relegationem Saga condemnata fuerit. Joh. Fichard. *consil.* 111. *nu.* 2. *vers.* So viel dann belanget/ 2c. *Ubi ita scribit*: Dieweil dann dieselbe Person sonst kein Zauberey getrieben / noch Schaden gethan/ noch etwas anders gehandelt / dann daß sie ein mal oder zwey mit zum Tantze geführet worden/ vnd mit dem Bösen jhres bedünckens gemeinsamet / (quod tamen nostra puella constanter negavit,) sie vnd aber jhr solches alles leydt sein lesset/ vnd sich wieder zu Gott bekehret/ so würde ich dieselbe nicht allein in den andern gleich zum Fewer nicht zu Verdammen/ sondern auch mit keiner Leibes straff zubelegen. Hactenus Fichard. ubi tandem in isto casu concludit ad relegationem, † in eamque sententiam descendere solere supremum Sabaudiæ Senatum, *testatur* Anton Fab. *in C. rer. in Sabaud. Iudic. li.* 9. *tit* 12 *defin.* 1. *n.* 3. *& defin.* 2. *n.* 5. *& seqq.* Laurent. Kirchov. *inter varia German. Consil.* 12. *n.* 9. *tom.* 2. Ubi pariter intelligit Constitut. Carolin. ut altero casu non pœna mortis, sed relegatio vel alia extraordinaria pœna imponatur. Et ita † etiam de consuetudine rigorosam mortis pœnam tali casu non servari, *scribit* Prosp. Farinac. *in Pract. crim. q.* 20. *n.* 89. Atqui ex actis constat, puellam nostram nullum hominibus damnum veneficiis & arte Magicâ dedisse, neque cum Diabolo rem habuisse. Ideoque vigore Constitutionis Carolinæ non ultimo supplicio; sed aliâ extraordinaria pœna puniendam fuisse. Et licet initio de equo & gallo gallinaceo quædam narraverit, postea tamen idipsum revocavit, neque unquam judicialiter ratificavit: Neque etiam ex actis constat judicem in corpus delicti, prout tali casu jubet Constitutio Carolina inquisivisse. Quoties autem lex † ex aliqua causa certo casu pœnam ordinariam arbitrio judicis mitigari vult, non potest imponi capitalis, *l. qui ædes, ff. de incend. ruin. naufr.* Aretin. *in tract. Malefic. in gloss. scienter & dolosè col.* 5. Marian. Socin. *in cap. inquisit. in pr. de accusat.* Berthazol. *Consil. crim.* 118. *n.* 3. Marant. *Disp.* 3. *n.* 18. Menoch. *l. Arbitrar. cas.* 86. *n.* 3. *Junct. n.* 5. Rolland. à Vall. *consil.* 51. *n.* 40. *vol.* 1. *per text. in d. l. qui ædes.* Atqui Carolina † Constitutio *d. artic.* 109. isto casu, quando hominibus per veneficium nullum fuit damnum datum, sancit, pœnam ultimi supplicii & quidem ignis non esse infligendam, sed ex arbitrio moderandam, quod satis ex ipsis verbis *d. art.* apparet. Nam primò præmittit casum, quo per veneficium hominibus damnum datum fuit, & tunc statuit pœnam ultimi supplicii: Deinde subjungit alterum casum per dictionem adversativam: Wo aber jemands Zauberey gebraucht / vnd damit niemand Schaden gethan hette / soll sonst gestrafft werden nach gelegenheit der Sachen. Quæ dictio. Sonst/ † hoc est, aliter, satis innuit: in posteriori casu Sagam vel veneficam alia, quàm ultimi supplicii pœna plectendam, illamque expressè tali casu prohibitam esse. Est enim dictio ista, Sonst/ adversativa, sui naturâ diversum à priori inferens, & aliam à præcedente casu,

416 417 418 419 420

casu dispositionem arguens, *ut notavit* Gylman *in Symphorem. tom. 4. part. 1. vol. 14. n. 204. vol. 109. uti eum allegat.* Paul, Matth. Wehner. *in Pract. obs. verb.* Sonsten. Et licet non desint magni nominis JCti & scriptores alii, qui hoc etiam casu mortis pœnam propter solum pactum Sagarum cum Diabolo dictent: tamen nec allegati auctores postremæ sunt existimationis, & Constitutiones Carolinæ 11. textus illis multum adstipulatur. Quamvis etiam omninò expeditum, & sine controversia esset, quod nostro casu, capitalem pœnam lex statuisset, quam tamen non expresse statuit, judicem ad mitigationem flectere debuisset, quod
421 puella nostra à patre † & noverca delata, & judici ad pœnam oblata fuerit, quo casu legibus ita cavetur, quod si pater, filium præsidi offerat, de capitali crimine accusatum vel inquisitum, non debere præsidem filium ultimo supplicio damnare, & sic non ordinariâ pœnâ, sed mitiori, additâ ratione, ne scilicet, patrem faciat ministrum impietatis, in sanguinem filii, *ut est text. in l. milites, §. desertorem & ibi gl. ff. de re milit. Et sic per illum text. infert* Salicet. *in l. propter insidias, C. qui accusar. poss.* Felin. *in cap. accusasti. n. 13. ff. de accusat.* Marsil. *in l. 1. §. ad quæstionem, n. 16. ff. de quæstion.* Tiber. Decian. *in tract. Crimin. lib. 13. c. 13* Tyraquell. *tract. de Pœn. leg. caus. 18.* Cravett. *consil.* 309. *n. 3.* Menoch. 3. *Arbitr. cas. 347. per tot.* Scipio Gentil. *de bon. matern. cap. 2. pag.* 8.

422 Et hoc etiam in † atrocissimo læsæ Majestatis crimine in casu quodam consuluisse & obtinuisse, Paul. de Castr. *testatur, Capoll. cautel. 1. ubi refert. casum:* Filium quendam Comitis Palatini, cõmisisse crimen læsæ Majestatis, patrem propriâ auctoritate ipsum præsentasse Imperatori: dubitatum fuisse nunquid esset decapitandus, & consuluit Paul. de Castr. quod non, per textum modò allegatum: Imperitorem verò voluisse videre ipsum textum, quo viso eum liberasse à pœna mortis, relegando per decennium, *uti refert ipse* Castr. *in d. l. propter insidias, C. qui accusar. non poss.* Et licet allegata lex loquatur de desertoribus militiæ, tamen ratio ibidem expressa generalis est videlicet ne Judex patrem faciat ministrũ impietatis, in sanguinẽ filii quæ utiq; in omnibus aliis criminibus capitalibus locũ habet. Ideoq; allegati modo Dd. textũ illũ ita generaliter intelligunt.

423 Et propterea † Lex non adeò facilè, etiam in crimine insidiarum paratarum, licentiam parenti concedit accusandi filium, quin potiùs eum moneat pietatis naturalis, *dum in d. l. propter insidias, C. qui accusar. non poss.* inquit, modò pietas & ratio naturalis, animi tui intentionem non revocet, quasi diceret: licet civilis lex hoc tibi patri permittat, memento tamen ab eo abhorrere jus sanguinis & naturæ, cum patria potestas non in atrocitate, sed in pietate consistat, *ut est text. in l. Divus, in fin. ff. ad l. Pompei, de parricid.*

424 Et ideò, inquit Papinianus † patri, & non marito, mulierem & adulterum deprehensum, permissum est occidere, additâ ratione: qui plerumque pietas paterni nominis optimum pro liberis consilium capit, *l. nec in ea, §. ult. ff. de*
425 *adult.* Et † nullus affectus vincit paternum, *text. in l. fin. C. de curat. furios.*

Idque

Idq; non solùm obtinet † in liberis probis & piis, sed etiam improbis, uti 426
apparet ab exemplo Davidis viri justi & secundum cor Dei, qui, licet Absolon filius cum pellicibus ejus fœdè concubuisset, Ammon fratrē occidisset, ipsumq; Davidem regno pellere conabatur, & hæc omnia patri nota essent: attamen auditâ ejus morte, vestes laceravit & exclamavit: Fili mi Absolon, Absolon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, 2. Reg. *cap.* 18. Quod & aliis quàm plurimis Sacræ & profanæ historiæ exemplis, si opus esset, firmari posset.

Est enim † pater & filius (seu filia) eadem penè persona, *l. fin. C. de impub. & ali. substitut.* Et † eadem caro, *c. contradicimus*, §. *hac auctoritate*, 35. *q.* 3. adeò ut 427 428
in liberis † corpus parentis periclitari censeatur, §. *fin. instit. de noxal. act. Et ideò* 429
inquit gloss. & post eam Angel. *in l. quidam cum filium, ff. de hered. instit.* Nec † liberi ullum meliorem amicum habere possint, Bald. *in c. per tuas, col.* 2. *de probat.* 430

Cùm itaq; pater iste, puellam filiam suam apud Judicem detulerit, & ad puniendum obtulerit, censendum non est, cum adeò paterni nominis & sanguinis oblitum. eâ intentione id fecisse, ut mortis pœnâ afficeretur: Quis enim carnem † suam ita odit, ut eum lanienæ offerat, & sui destructionem appetat? 431
Idque etiam inde satis apparet, quòd publicatâ in filiam capitis sententiâ, dilationem instanter petierit, & ab ea quasi provocarit, sed frustra, contra tamen humanitatem & juris benignitatem. Et quamvis initio filiam, pietatis & paterni sanguinis quodammodo oblitus, crudeliter satis ad pœnam obtulerit, unâ cum noverca, debuisset tamen prudens & humanus Judex considerare † patri, novercalibus delenimentis, instigationibúsve corrupto, malignè circa sanguinem suum judicium & injuriam inferenti consentiendum non esse, *ut monet text. ad liter. in l. non est, 4. ff. de in offic. testam.* 432

Siquidem † pater, quoties contra liberos neglecto pietatis officio, aliquid facit, perinde id æstimandum, quasi non sanæ mentis fuerit, *inquit* Marcianus JC. *in l. hoc calore, 2. ff. eod. tit.* Et patrem † id facientem, morbum in cerebro & rationis defectum habere, *dicit* Bald. *in Auth. ex causa, col. 7. n. 26. vers. secundo accipio, C. de liber. præterit.* Socin. Jun. *consil. 59. n. 13. vol. 3.* 433 434

Ex quibus apparet, † Novercas eò parentes contra liberos instigationibus suis perducere posse, ut furiosis similes existant, ac sanguinis & pietatis jura negligant. Indeq; noverca † præsumitur inimica privignis. Tiber. Decian. 435 436
in tract. crim. lib. 3. cap. 25. n. 83. Et quicquid † pater facit contra liberos habentes 437
novercas, id fecisse præsumitur novercalibus persuasionibus corruptus, *uti docent* Bald. Angel. Castrens. *& alii in d. l. hoc colore, ff. de inoffic.* Bertrand. *consil. 22. n. 4. vol. 3.* Herman. Vult. *consil. Marp. 29. n. 89. vol. 1.* Unde non inconvenienter nominis potiùs allusione, quàm derivatione, † novercam quasi nocentem arcū dictam putavit Accurs. *in §. socrum, instit de Nup. & gl. in c. pastoralis, in verb. principia de re Iudic.* Solent, inquit, † novercæ in privignos sævire. Inde & illud pro- 438 439
verbium: † *Odium novercale*; propterea, quod novercis omnibus innatum sit fa- 440

tale quoddam & implacabile odium adversus privignos, ut explicat Erasmus Roterodam. *in adag.* Chiliad. *2. cent. 2. adag. 95. Iuxta illud* Euripid. *in Alcestid.*

Hostis, noverca est, ante natis liberis
Nibiloq; mitior nocente viperâ.

Hinc Ovidius *lib. 1. Metamorphos.*

Lurida terribiles miscent aconita novercæ.

441 Ac propterea jura suadent † liberos apud novercas educari non debere, *l. 1. C. ubi pupill. educ. deb.* Aretin. *in l. si disceptetur, ff. eod. tit.* Quod & Virgilius *Ecclog. 9. innuit sub persona privigni dicens:*

Est mihi namq; domi pater, est injusta noverca.

Cùm itaque hisce non attentis, puella à patre novercalibus delenimentis corrupto, ad puniendum oblata, ultimo supplicio affecta sit, Judex loci eum impietatis ministrum, in sanguinem filiæ jam ante per obsessionem Diabolicam satis afflictæ, & ita majori commiseratione dignæ, fecit, *per text. in d... milites, §. desertorem, ff. de re militar.*

442 III. Mitigationem † cæteris paribus, suadere solet & sexus qualitas, propter infirmitatem & lubricum consilii, indeque plerumq; fæminæ contra propria censentur laborare commoda, *l. 2. §. verba ff. ad SC. Vellejan. l. si mulier, C.*
443 *eod.* Zang. *de except. part. 3. cap 9. n. 1.* Quare † mulier à mollitie mentis dicitur *per*
444 *text. in c. quod proposuisti, 32. q. 7.* Et constat ex † creationis historia Diabolum in forma serpentis non virum, sed mulierem tanquam simpliciorem, & ad lapsum procliviorem prius aggressum fuisse, Genes. *ca. 3. v. 1. Ibidemq;* Parc. *in comment.*
445 *fac text. in c. indignantur, 32. q. 6.* Ideoq; huic sexui, † quem Petrus vas fragile ap-
446 pellat, magis esse condolendum, † etiam quoad mitigandam pœnarum asperitatem, tàm Canonistæ, quàm Legistæ communiter concludunt, *text. in cap. sicut dignum, 6. extr. de homicid.* Ubi Alexand. 3. Papa. *Exoniensi Episcopo ita rescribit;*
447 Sanè cum † vir discretus existas, pleniùs nosti, quòd in delictis non solùm quantitas & qualitas delicti, sed *ætas, scientia, Sexus*, atq; conditio in delinquentibus sint attendenda, *glos. ibid. in verb. sexus, text. in l. Sacrilegii pœnam. 6. in pr. ibi pro conditione, sexus vel severiùs vel clementiùs statuere. ff. ad L. Iul. peculat. l. 38. §. 1. 2. 3. ff. ad L. Iul. de adult.* Tiber. Decian. *li. 5. c. 38. n. 62.* Andr. Geil. *1. de pac. publ. ca. 1. nu* 7. Petr. Laiman. *de Sagis, q. 1.* Hinc Virgilius *lib. 2. Æneid.*

——— *Nullum memorabile nomen*
Fœminea in pœna est.

448 IV. Humaniorem sententiam suadere debuisset puellæ hujus † ætas minor, cum 17. ætatis annum vix egressa fuerit. Nam licet minor ætas in delictis non in totum à pœna excuset, tamen interdum miseratio ætatis Judicem ad mediocrem pœnam perducere solet, *dicit text. in l. auxilium, §. 1. ff. de minoribus, text. in l. Sacrilegii pœnā, in pr. ibi pro conditione ætatis vel severiùs, ve clementiùs statuere ff. ad L. Iul. peculat. text. in c. sicut dignū, verb. sed ætas attendenda, extr. de homicid.*

Et

Et † Claudiæ, fratres Impp. propter ætatem crimen incestus remisisse *dicit* JC. *in l.38.§.fratres l.aut facta,§.persona,ibi:in ejus rei cōsideratione ætatis quoque ratio habeatur,ff.de pœn. fere,108.ff de reg.Iur.* Ubi JC.Paulus, Ferè, inquit in omnibus pœnalibus judiciis & ætati & imprudentiæ succurritur, Dec. *ad d.l.fere, n.3.* Angel. Aretin. *in tract.de malefic.in verb.scienter,dolosè,n.12.* Ubi sic ait: Cautus debet esse Judex, in quo minor ex delicto tenetur, quòd mitiùs agat cum eo, cum majore. Unde magis communiter concludunt *Dd.* quòd quando † propter delictum venit imponenda pœna mortis, habita ætatis ratione, regulariter Judicem devenire non posse ad decapitationem, sed aliam extraordinariam pœnam imponere debere, *per ea quæ tradit* Berthazol. *consil.crimin.* 118.*n.1.& 2.* Ubi ita plures. & pluribus locis fuisse judicatum, *asserit* Roland. à Valle *consil.51.vol.1.n.40.& seqq.& consil.77.n.6. & seqq.vol.3. Ubi 24.adductis argumentis & rationibus hanc firmat sententiam,* Grammat *decis.23.n.12.* Ubi refert ita servatum fuisse, per consilium Neapolitan. uti eum allegat & sequitur Clar. *in §. in fin. q.60. sub n.3.* Addens ita *Dd.* tenere frequentiori calculo. Prosp. Farinac. 2. *consil.187 num. 6.& nn.10. & in pract.crimin. quæst.92.* Vincent. Honded. *consil.104.n.35. vol.1.* Tyraqnell. *de pæn.temperand.caus.7.per tot.Ubi n.5.* inter alias † hanc adducit rationem, quod adolescentia suapte quasi naturâ sit irramentum vitiorum & levitatis, ideò si peccet adolescens vel adolescentia, magis id ascribendum ætatis vitio, quàm pertinaci malitiæ & improbitati, cum nondum ætati isti plenum sit rationis judicium atque consilium. Idque non solùm in malæ, sed etiam in bonæ indolis adolescentibus obtinere, ostendit Regius propheta dicens de se: *Delicta Iuventutis meæ ne memineris Domine,* Psal. 25.v.7. Et Jobus vir justus exclamat: *Et consumere me vis peccatis adolescentia mea.* Job *cap.13. vers.26.* Et testatur Horatius de se, Ode 16. *carm.lib.*

——— me quoq;
tentavit in dulci Iuventa,
ferror,& in cæteros Iambos,
misit furentem.

Indeque † multi in prima ætate turpes & omnium judicio damnati, postmodum tamen laudabiles extiterunt, *teste* Lactant. *de ira Dei, c.22.* Et quamvis multi *Dd,* variè hac de re sentiunt, eò tamen ferè omnes collimant, propter prædicta jura & rationes, † minori quidem in delictis non succurri, ut scilicet restituatur omninò, ne pœnâ aliquâ plectatur, sed verè puniendum esse, sed mitiùs, capitali pœna regulariter in aliam commutatâ. *Quam etiam defendit* Wesenbec. *in Paratitl.n.26.ff.ad L.Cornel.de sicar.Ubi urget ration.* Angel. & Bald. quòd videlicet in minori, quamvis pubere non sit tantus dolus, quantus in majore. Ideoque nec eadem pœna. Quo etiam collimat constitutio Crimin. Carol. V. artic. 179. ubi ætatis, maximè in infligendis pœnis rationem habendam esse sancit, ita ut nō ordinaria, sed Judicis prudentis arbitrio plectatur, quod arbitrium ad mortem non

non facile extendi debere, *testatur* Wesenbec. *d. modo, loc.* Menoch. *1. arbitr. cas.* 86. Imò ne quidem posse hoc casu multis firmat Barthazol. *consil. crimin.* 378. *n.* 6.7. Roland. à Velle *d. consil.* 51. *n.* 40. *& seqq.*

Hisce V. *accedit*, quod puella nostra matre in tenera infantia orbata malis & improbis vetulis à patre educanda fuerit tradita, à quibus si verum est, quod
454 narravit, anno ætatis suæ quinto Diabolo associata fuit. Quę occasio † pravæ educationis & seductionis in ipsa prima infantia à prudente judice non parum atten-
455 denda. *arg. cap. dixit* Apostolus 26. *q.* 3. Et certum est in illam † ætatem quinquennii neq; dolum neq; pœnam cadere, cum ejusmodi infantes quinquennes reverâ, quid agunt non intelligant, nec multum à furiosis distent, *inquit* Justin. Imper. *in* §. *furiosus instit, de inutil. stip. l. sed & si.* 5. §. *pen. ff. ad L. Aquil. & in l.* 3. §. 1. *de se-*
456 *pulchr.* Hinc Modestin. † Infantem cum furioso comparans, in delictis, dicit, quod alterum innocentia consilii tueatur, alterum fati infelicitas. *in l, infans,* 12. *ff. ad L. cornel. de sicar. fac. l. infans,* 60. *ff. de rei vindic.* Clar. §. *fin. quæst.* 60. *nu.* 2. Covar. *in relect. clement. si furiosus. part.* 3. *n.* 1. *&* 5. *de homicid.* Andr. Geil. 2. *observ.* 110. *n.* 20. 21. *& seqq.* Menoch. 2. *Arbitr. cas.* 325. *n.* 2. *& seqq, & cas* 329. *n.* 2. *& seqq.*

Cum itaque ex actis appareat, puellam nostram ex ea tantùm & non alia causa, capite mulctatam, quasi ex propria confessione pactum cum Diabolo ha-
457 buerit, † illud vero quinto ætatis suæ anno inierit, non potuit ulla pœna propterea de jure, nedum capitis, postea adultior, nondum tamen major effecta puniri. *Vt tradit* Marsil. *in d. l. Infans. col.* 2. *quem allegat* Tyraquell. *de Pœn. temperand. d. caus.* 1. *n.* 8.

458 Cum ut in omnibus aliis rebus ita vel maximè in † delictis initium sit spectandum & occasio per jura vulgata. Quin imò de isto pacto expresse nihil deposuit, sed hoc dixit, Sie sey ungefehr fünff Jahr alt gewesen/ wie N. jhres Vettern alte Magd jhr den Teuffel gebeten/ daß er sie solte wahren/ vnd nachlauffen/ vnd sie solte jhn wieder wahren. Item sie N. hette anfangs nicht gesagt/ daß er der böse Feind/ sondern einer auß jhrer Freündschafft were. *Protocoll. de* 23. *die Ianuar.* Unde constat puellam ab initio non solùm propter infantiæ ætatem sed etiam
459 errorem non consensisse. Nihil † enim magis consensui contrarium quam error: Ideoq; non consentiunt qui errant, *text. in l. si quis per errorem, ff. de Iurisd.*
460 Pactum † autem sine consensu dari non potest, *l.* 1. §. 2 3. *ff. de pact.*
461 Et quamvis contra hoc replicari possit, † puellam nostram posteà puberem factam Bremæ pactum hoc, si vera est ejus confessio, renovasse, & alia solennia præstitisse: tamen hîc maximoperè considerandum quod antequam Bremam venerit, à Diabolo fuerit corporaliter obsessa, & pro tali non solum à ministerio, sed omnibus vulgò habita. Deinde pariter ex actis apparet, Diabolum eam tanquam obsessam corporaliter in loco N. assumpsisse & per aërem hinc inde vexisse, & cum eam ita solam detinuerit, majorem utique potestatem nactus fuit eam decipiendi, & ad pactum tale, si verùm est quod dixit, inducendi.

cendi. Notum enim est ex † historia sacra, Diabolum homines in solitudine 462
existentes maximoperè tentare, & laqueis suis involvere. Loth. † cum solus 463
erat cum filiabus, perduxit eum Diabolus ad ad incestum, Genes. 19. Cum † filii 464
Jacobi soli erant, vendiderunt fratrem suum JOSEPHUM, Genes. 37. Quin
imò hanc occasionem arripuit Diabolus † Salvatorem nostrum in deserto so- 465
lum versantem tentandi, & ad defectionem inducendi, Matth. 4. Unde Eccle-
siastes † væ homini soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se, Eccles. 466
cap. 4. *v.* 10. Ideoque si ut narravit, isthac occasione puella nostra ad renovatio-
nem pacti in infantia initi, inducta fuit, calamitati † ejus meritò condolendum 467
fuisset, tanquam à Dæmonibus vexatæ, *per ea quæ tradit* Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 38. *n.* 57. Præterea non apparet, Judicem in circumstantias personæ, loci, temporis per subsidium inquisivisse, adeoq; omnia hæc, quæ de renovatione narravit, sicut & alia falsa, & à Diabolo conficta esse potuerunt.

Hisce VI. *accedit*, quòd puella ista conditionem suam deploraverit, & de vitæ emendatione, ac pœnitentia spem non obscuram fecerit, uti apparet ex *Protocoll. de* 24. *die Ianuar.* Sie wolte gern wieder darvon/wann sie könte darvon kommen/sie könte nun wol beten das Vatter vnser / vnd etliche Psalmen / singe auch bißweilen/Gott der Vatter wohne vns bey: Et quod non solùm verbis, sed etiam lachrymis hoc contestata sit, habetur in *Protocoll. de* 27. *Ianuar. ad artic.* 1. *ibi*: vnd insonderheit bey dem 3. Articul/weinete sie bitterlich.

Atqui Paul. Ghrilland. Johan. Bodin. Item Auctores mallei maleficarum
de experientia attestantur, validissimum signum cognoscendi † Sagas, quod 468
lachrymas emittere non possint, *Conf. dictos auctores Mall. malefic. part.* 3. *quest.* 15. Godelman. *de Mag. & Venefic. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 26.

Huc etiam pertinent, quæ scribit Paul. Ghrilland. *in tract. de Sortileg. quæst.*
7. *nu.* 35. ubi dicit, quod istarum Apostasiarum † duæ sint species, una quæ sim- 469
pliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam Dæmonis; altera quæ postquam Christi fidem abnegavit, iterum se baptizat expressè in nomine Diaboli, & aliud sibi nomen imponit. (Qua de re tamen ex actis nostro casu
nihil constat.) Licet itaq; † utraq; species sit damnata, prior tamen si peccatum 470
suum revocat, admittitur ad pœnitentiam, & evitat pœnas corporales, sicut hæretici pœnitentes, *ut in l. Manichæos, C. de hæret.* Hactenus Ghrilland. *quem refert & sequitur* Francisc. Jacob. Ziegler. *in consil. de Lamiis, quod extat in addition.* Johan. Wier. *de præstig. Dæmon. Faciunt tradita* Farinac. *in pract. crim. de quæst.* 20. *num.* 105. Johan. Godelman. *de Mag. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 45. *& seq.*

Ubi ad hoc adducit quandam Constitutionem Caroli Magni, in eandem inclinat sententiam Johan. Köppen *observ.* 130. *n.* 8. *& n.* 10. Ludov. Gilhaus. *in arbor. Iudic. crim. c.* 2. *tit.* 17. *n.* 17. *vers. porrò si Lamiæ fatentur.* Et multis sacrarum literarum argumentis id firmat Johan. Scultet. *in trad.* von Zauberey vnd Zauberern/*c.* 12. *ibi ita scribit*: Wer nun solcher Bekehrten verschonet/der verschonet

der Christen/vnd nicht der Zäuberer. Ihr sprechet/sie sind nicht werth/daß sie wieder angenommen vñ gedultet werden/ob sie sich gleich rechtschaffen bekeren. Ich frage aber lieben Herren warumb? haben sie jemand mit Gifft getödt? Ihr saget nein. Warumb wolt jhr sie dann nicht leiden? Ihr sprechet sie haben GOtt verläugnet/vnnd dem Teuffel gedienet: Warumb leydet jhr dann andere/die deßgleichen thun/ꝛc. Junctis iis, *quæ in cap. 7. p. mihi, 81. scribit*: Neque exactis constat, hanc puellam Bremæ Deum expresse & solenniter abnegasse, sed hoc dixit, Es were/wie sie zu Bremen vff der Gasterey gewesen ein Creutz geleget/vnd ein Güldene Decke darüber/darauff hette sie müssen liegen gehen/vnd den Himmel vnd die Sterne verschweren/da were sie Braut worden. *Protoc. de 14. die Febr. post merid.*

471 Jam vero † stellas & astra abjurans, licet impie faciat, proprie tamen Christum abjurasse dici non potest. *Faciunt etiam huc quæ scribit* Godelman.
472 *alleg. cap. 11. n. 50.* Quid usitatius, † inquit inter milites & mercatores, quàm ut parvi lucelli gratiâ, in una hora aliquoties Deum abnegent, & se Diabolo devoveant. *Quod latius persequitur* Augustin. Lerchheimer/in seinem Bedencken von Zäuberey/*sub rubric.* von Straff der Hexen oder Vnholden. Et certè cum Ec-
473 clesia tanquam † pia mater, omnibus, etiam Sagis & Divinatoribus curiosis gremium suum aperiat, & pœnitentes recipiat, Actor. 19. v. 29. nec fatigata sit unquam veniam indulgere, *c. duo, 23. quæst. 4. c. super eo, in princ. de hæretic. in 6. l. liquet, vers. sed quia circ. fin. de Sum. Trinit.* Non videmus, quare ejusmodi Sagæ minorrenni, si nullum hominibus aut pecoribus damnum dederit, neque etiam cum Diabolo se commiscuerit, propter solam simplicem defectionem à Deo, quam seriâ pœnitentiâ emendare studeat, ultimi supplicii pœna indistinctè dictanda, & in Ecclesia, propter antegressam Dei abnegationem, planè non sit toleranda, Jehova enim dicit: Quoties ingemuerit peccator, vivendo vivet, & non
474 morietur. De Cypriano † refertur, ipsum ab ineunte ætate Magicis artibus deditum, & in iis educatum fuisse, ita ut vix parem suâ ætate in illis artibus habuerit: assumpto vero Christi nomine & pœnitentiâ actâ, ita in doctrina Christi profecisse, ut tandem in Episcopum Carthaginensem electus, postea fidei constantiam martyrio coronârit & comprobarit, *ut ex specul. Histor. lib. 13. cap. 122. &* Lambert. Dan. *in flagell. hæret. p. 104. & 285. refert*, Johan. Scultet. *d. c. 12.*

475 VII. In temperandis † pœnis, maximè arbitrio Judicis commissis, considerari solet, an reus ultrò & spontè delictum fateatur, & seipsum quasi deferat, *l. edicto, in pr. ff. de Iur. Fisc. gl. in l. 3. §. ult. ff. de alien. jud. mut. caus. text. in l. in eos, in fin. ff. de custod. & exhib. reos.* Tyraquell. *de pœn. temper and. caus. 30.* Et hanc dicit communem opinionem Simancas. *de instit. Catholic. cap. 55. n. 6.* Bero. *in c. si Clerici, in pr. n. 88. de Iudic.*

476 Et quamvis † Clar. *in §. fin. q. 60. n. 34.* dicat, Judices de hoc non curare interim hæc ratio junctis aliis per se urgentissimis, eò magis movere debuisset hunc

hunc casum majore dignum esse misericordia, *sicuti hoc argumentum usurpans, consulendo dixit* Berthazol.*consil.crimin.356.n.6.junct.consil.505.n.27.*

Major enim † spes est residuæ bonæ indolis, ingenuitatis & emendationis in his, qui seipsos ultrò quasi deferunt, delicta confitentur, quàm qui etiam delati & suspicione gravissima onerati, malitiosè delicta celant & pernegant. Et ita etiam in nostris terminis, in crimine videlicet veneficii tenet cæteris paribus, Godelman.*de Mag.& Venefic.lib.3.c.7.n.18.* asserens, legibus etiam Mosaicis levius punitum, spontè confessum, quàm convictum. Siquidem fur sponte confessus, quintam partem ultra ablatam rem restituere cogebatur, cum aliâs vel pœna dupli, quadrupli vel quintupli locum haberet, Num.5.*vers.7.* Exod.22. Et eandem sententiam probat Johan.Köppen.*2.observ.130.n.11.* 477

Hæ itaq; rationes, si non singulæ ejus ponderis sint ut Judex animi sui motum, ad mitigationem pœnæ capitalis, in hoc nostro casu componere potuisset, conjunctæ tamen omninò id suadere, vel saltem ad cautiorem processus rationem, concedendam dilationẽ, movere debuissent; Cùm jura velint, † interpretatione, pœnas potiùs esse molliendas, quam asperandas, *l. interpretatione 42.ff. de pœn.* Licet † enim crimina punire non sit crudelitas sed pietas, *per ea quæ tradit* Paris.de Put.*in tract.de Syndicat.in verb.crudelitas.num.4.fol.324.fac.text.in cap.non est crudelis.63.q.5.* Interim tamen † illa Iudicis severitas cũ aliquo temperamento benignitatis accipienda est, *l.respiciendum,§.1.de pœn.l.hodie,ff.eod text. in c disciplina,& c.namq; distinct.45.& c.quid faciat,23.quæst.3.* Maximè quando † non solùm ipsa lex delictum certo casu à capitali eximit pœna, sed & insuper adsint circumstantiæ, propter quas jura & leges mitigationem suadent, ut hoc nostro casu ex supra deductis constat; tunc enim Judex non debet affectare † severitatis gloriam, ut loquitur Justin. sed cum benignitate punire, *secund* Belvis. *in Pract.Iud.sub rubr.de pœn.capitali,n.2.* Ferrar.*caut.26.in princ.* Nevizan.*in sylv.nupt.rubr.non est nubendum,n.69.& seq.* Hippol. Riminald *consil.245.n.14. 15.48.& seq.lib.3.* Et Justitiam † cum dulcedine misericordiæ temperare, *d. cap. disciplina,distinct.45.* Nam melius † est Deo misericordiæ rationem reddere, quam inclementiæ, *c.allegant,26.q.7.* Cagnol.*ad l.semper,56.n.1.2.de Reg.Iur.* Wesenbec.*consil.19.n.23.* Et † Judicium sine misericordia futurum ei, qui misericordiam non vult fieri delinquenti, *dicit* Apostolus Epist.Jacobi, *c.2.v.13.& refertur in c.plerumq;,2.q.7.* Speculat.*in tit.de dispens.§.ult.in in.15.cũ ibi allegat.* 478 479 480 481 482 483 484 485

Hinc Rudolphus I. Imperat. † hanc sententiam in ore habuisse fertur: Severum & immitem fuisse, me aliquando pœnituit; lenem & placabilem, nunquam. Et Nero † in primis imperii sui annis, antequam ad tyrannidem manifestam deflecteret, subscripturus sententias mortis reorum capitalium, exclamasse fertur: Quam vellem nescire literas, *teste* Seneca *libr.2.de Clement.* Johan. Gualter.*in Chronolog. Ecclesiast.polit.in vita Neron.* 486 487

Duodecimò redeundo ad principales Nullitates hujus processus, apparet

488 ex Protocollo & actis, puellam † non fuisse decenter durante inquisitione custoditam, sed in ædibus patris detentam, & aditum ad eam promiscuè cuivis patuisse, eamq; tanquam Delphicum, ut narratur in facti specie, oraculum consultam fuisse de rebus magicis, & tàm per parentum, quàm aliorum malevolorum suggestionem, de personis & matronis honestis, multa falsissimè mentitam fuisse, uti non solùm ex narratione Dominorum consulentium, sed & informatione cujusdam præcipui officialis & Consiliarii Reverendiss. Episcopi N. ad mandatum suæ Celsitud. congesta apparet, ubi refert: Es wird von Männiglich in facto vor Gewiß berichtet/ das eine geraume Zeit hero/ viel Leute/ auch Frembde vnd vom Landt/ in des N. (puta puellæ parentis) Hause auß vnnd eingangen/ daselbsten des Mägdleins Anschläge angehöret/ darbey er der N. Brandwein vnnd Broyhan verkaufft/ vnnd einen grossen Vortheil gehabt. Item/ Es were von redlichen Leuten beständig berichtet/ das gemelter N. nach seiner Tochter Hinrichtung verschiedenen Leuten bey Nacht/ vor die Häuser gelauffen/ vnd dieselbe auff seiner Tochter Aussage offentlich vor Zäubersche außgeruffen. Item/ es hatte das Mägdlein auff feind seeliges eingeben jhres Vettern vnd David H. Haußfraw (nach welcher der N. wie sie noch ledig gewesen/ freyen vnnd sich zu jhr nötigen wollen/ aber mit einer Maulschell abgewiesen/ vnd dahero derselben feind gewesen) sie jhres Ehemans Bruders Kind/ welches Natürlicher weise am Schlage gestorben/ vergeben/ vnnd daß sie ein Zäuberin were. Item/ Es were beständig berichtet/ daß der N. in anhören anderer Leute gefragt/ ob nich Hans N. auch ein Zäuberer/ vnnd die Tochter geantwortet/ sie kenne jhn nicht/ er aber mit strengen Worten abermals darauff getrungen/ vnd sich endlich die Tochter erkläret/ gemelter N. were in jhrer Compagni nicht/ möchte in einer andern sein/ worauff der Steinmetz jhn gleichwol diffamirt/ auch durch solche diffamation causirt/ daß es jhm N. von andern verkleinerlich vorgeworffen/ etc. Item/ Das newlich bey J. F. G. Cantzley außbündig gemacht/ daß ein Erlicher Mann Heinrich N. in einer rechthängiger Sachen wieder Cordten N. als ein ernandter Zeuge/ vermöge geläysten Eydts die Warheit außgesagt/ daß darauff gemelter Cordt N. neben noch einem leichtfertigen Gesellen/ in des Steinmetzen Hause zu dem Mägdlein sich verfüget/ daselbsten von Morgen an Brandtwein/ vnnd folgents Broyhan/ biß vff Nachmittag vmb 3. Vhren gesoffen/ vnter vnnd bey solchem Gesöff des N. Tochter/ vber obgemeltem Heinrich N. gefraget/ vnd endlich die Erklärung von jhr bekommen/ gemelter Heinrich N. dessen Fraw vnd Tochter könten die Zauberkunst/ wie solches mit dem Ampts *Protocollo* nothürfftig zubeweisen/ auch gemelter N. selbsten gestanden/ vnd wegen seiner dahero rührender diffamation/ einen offentlichen Wiederruff gethan/ vnd mit Gefängnüß gestrafft worden. Hactenus ille, cui tanquam principis jurato officiali & consiliario, fide digno, in hisce quæ habita diligenti veritatis indagine principi suo retulit, meritò fides habenda.

Ex

Et quibus omnibus patet, puellæ istius malè custoditæ levissimum parentem, ea tanquam obsonio quodam distrahendi vinum adustum & cerevisiam usum fuisse, & Diabolum, per eum ipsamque puellam, scholam & exercitium publicum calumniandi & diffamandi exercuisse, quod utique tanquam rem pessimi exempli Magistratus loci præcavere & nullo modo admittere debuisset, *l. exemplo perniciosum, 7. cum similibus, C. de prob.* cum malitiis hominum non sit indulgendum, *l. in fundo, 38. circ. fin. ff. de rei vindic.*

Conantur autem Dnn. Judices hunc excessum satis reprehensibilem, & multarum calumniarum fontem fomitemque, duplici ratione excusare: I. Quod Diabolus in carcere puellæ insidias instruxerit, eos ut animæ ejus saluti consulerent, puellam tanquam proprii oris testimonio convictam maleficam in paternis ædibus catenis constrictam detinuisse. II. Expresè prohibuisse, ne quis ad colloquium ejus admitteretur.

Verum ad hoc respondetur, Quod Dnn. Judices N. N. solliciti fuerint, de
animæ salute redimenda istius puellæ, in hoc fecerunt Christiani Magistratus
officium laudabile: Quòd verò id modo inordinato & insolito, cum scandalo
publico, & discrimine honestorum & innocentium fecerint, culpa non carent.
Nunquam † enim relatum neque usque receptum est, ream de maleficio & ve- 489
neficii crimine convictam, ut prætenditur in apologia, & capitali pœna damnan-
dam, in paternis ædibus, ad quas cuivis liber patebat aditus, nō secreto sed palam
sine custodibus & ministris publicis detineri. Et solent prudentes Judices reos
capitalium criminum, si ex justa causa carceribus non mancipentur, in loco ali-
quo publico vel etiam domo ministri publici jurati, adhibitis plerumque cu-
stodibus, qui omnia accuratè observent, custodire & diligenter cavere ne cui-
vis liber pateat aditus. Hoc si fecissent Dnn. N. N. istæ honestorum virorum &
matronarum diffamationes, inde non evenissent. Et superat captum nostrum
ista prudentia, patri custodiam filiæ de capitali supplicio inquisitæ, & jam dum
ut protenditur confictæ & damnandæ, committere; qui si storge naturali mo-
tus, & sanguinis sui non planè oblitus fuisset, eam quavis hora citra grave dispen-
dium liberare potuisset, id etiam procul dubio fecisset, nisi occasione hujus cu-
stodiæ, obsonium distrahendi vini adusti & cerevisiæ diutius se habiturum per
filiæ fabulas & calumnias sperasset, & ita lucellum istud paterni nominis pietati
prætulisset.

De inhibitione ista ex actis nihil apparet, & si illa etiam facta esset, non tamen propterea excusatur ille excessus. Quid enim leges (seu inhibitiones) sine moribus, vanæ proficiunt, inquit Horat. Non enim per nudas inhibitiones satis fit justitiæ, nisi magistratus diligenter curet, ut id quod mandatum est, fiat. Sive itaque factæ sint tales inhibitiones, sive non, ex supra deductis patet, aditum cuivis promiscuè & colloquium cum puella pessimo exemplo patuisse, quod cùm ut refertur, illic locorum notorium sit, ulteriori deductione non eget.

490 *Decimotertiò*, constat ex Protocollo & actis puellam nostram varia, † contraria & incerta deposuisse, quæ neque per veritatis inquisitionem, neque modo ad certitudinem redacta & purgata sunt.

Et quidem ex prædictis *variis & contrariis* quædam hic ad ocularem demonstrationem subjungenda esse duximus, ex quibus evidens ap[illegible]ebit Processus & sententiæ nullitas.

1. Die alte Dibbecke vnd Catharina N. hetten jr Margreten Sivers das Zaubern gelehret. *Protocoll. de 23. Ianu. Iunct. Respons. ad art. 6. de 27. Ianuar.*

1. Die N. zu Bremen/ hette jhr die kunst gelehret. *Protocoll. de 27. Ianuar. in Respons. ad artic. 7.*

Item, In der Gerichtlich verlesenen Vhrgicht wird nur der alten Diebbeken allein gemeldet/ ob hette dieselbe jhr das Zaubern gelehret/ *Artic.* 1.

2. Sie were auff dem Lust-Hause vor Bremen der N. zustendig Braud gewesen/ vnd daselbsten zu geschworen. *Prot. de 23. Ian.*

2. Sie were zu Bremen in der N. Hause Braud gewesen / vnd daselbsten zu geschworen. *Protocoll. de 14. Februar.*

3. Wie sie Braud gewesen were ein güldene Decke auff dem Boden gelegen/ vnd darunter ein Creutz/ darauff sie müssen mit dem Rücken liegen / in den Himmel sehen / vnd denselben verschweren. *Protocoll. de 23. Ianuar.*

3. Hette müssen auff ein Creutz liegen gehen/ vnd den Himmel (nota variationem) vnd die Sterne verschweren: hetten jhr darnach [nota rursus variationem] eine Güldene Decke auffs Creutz gelegt/ vnd müssen Braud sein. *Prod. de 14. Febr.*

In der Gerichtlich verlesenen vnd ratificirten Vhrgicht / lautet es also: Sie hette den Himmel vnd Erde verschweren müssen. *Protoc. sub lit. I. art.* 18.

4. Wie sie zu Bremen kommen habe die N. marsche daselbst am Marckt Zucker vnd allerley Kraut gekaufft. *Protoc. de 14. Febr.*

4. Wie sie zu Bremen kommen vnd vor der N. marschen Hause (welches nit am Marckt/ sondern gegē dem Kirchhoff über/ wan man auß der N. strassen in die ander gehet / stehet) vorübergangen/ hette daselbst ein Wage mit Apffeln gehalten darvon die N. marschen ein Sack voll gekaufft / vnnd zu jhr gesagt/ daß sie jhr den Sack wolte ins Hauß tragen helffen welches sie gethan. *Protocoll. de 23. Ianuar.*

5. Die N. marsche habe sie bey der Hand genommen / sey mit jhr in den Hoff gangen / vnd Köel geplücket *Protoc. de 14. Febr.*

5. Wie sie in der N. marschen Hanß kommen/ hette dieselbe gesagt/ sie solte bleiben vnd jhr ein wenig Lausen. *Protoc. de 23. Ianuar.*

6. Sie sey wol 3. wochen zu Bremen bey der N. marschen gewesen. *Protoc. de 23. Ianuar.*

6. Sie sey 6. wochen zu Bremen bey der N. marschen gewesen. *Protoc. de 27. Ianuar. in Resp. ad art.* 15.

Nota,

Nota, in ista puellæ confessionum variatione & incertitudine omninò decuisset judicem loci, Bræmæ, quæ non ita procul à loco judicii distat, ante omnia inquirere, annè talis ita dicta fœmina ibi habitaret? an in foro vel alia platea? an extra urbem tale prædium, de quo puella dixit, haberet? Num puellam hanc in ædibus suis, & quanto tempore habuerit? Quæ omnia præcipit ordinatio Carolina & Jura Civilia, de quibus tamen ex actis nobis transmissis nihil apparet.

7. Sie hette ein Pferd / ein Schwein / vnd einen Welschenhanen alles dem Rath zu Bremen zuständig (durch Zauberey / worzu jhr die N. marsche materialia gethan) vmbgebracht. *Protoc. de 27. in Resp. ad art. 20.*

7. Sie hette Menschen vnd Vieh mit der Zauberey keinen Schaden zugefügt / darbey auch beständig verharret. *Protoc. de 24. Ianuar.*

Nota, Et hic vigore Carolinæ Constitut. inquirendum fuisset apud Senatum Bremensem, num se res ita haberet.

8. Wie sie zu N. loco videlicet judicii, auff Catharinen N. Bette gelegen / vnd dem Tantze zugesehen / hette der Teuffel der N. dischen vnd die N. dische jhm wider ein Stück von der Nasen vnd Backen geschlagen. *Protoc. de 27. Ianuar. in Resp. ad art. 10.*

8. Es sey im Tantzen vor Bremen auff dem Lust-Hause geschehen / da der Teuffel der N. dischen ein Stück von der Nasen vnd Wangen geschlagen. *Prot. de eod. 27. Ian.* §. Sagte ferner / etc.

Nota, hic Judex inquirere debuisset, num circa id tempus fœmina illa nominata, damnum aliquod in genis & naso habuerit, & quale id fuerit, quod utiq; vicinos latere non potuisset, qua de re tamen ex actis nihil apparet.

9. Der Teuffel vnd die N. dische hetten sie (ream Domina videlicet vidua) berichtet die N. vnd jhre Dochter gehöre mit in die Companey. *Protocoll. de 31. Ianuar.*

9. Sie habe die N. selbst im Tantz vnterschiedlich gesehen. *Protoc. de 13. Feb. & de 23. Ian.*

10. Die N. dische sey 3. mahl mit im Tantz gewesen / 1. in Catharinen N. Hause / 2. im Felde nach Hüttbergen / 3. zu Bremen auff dem Lust-Hause. *Protoc. de 27. Ian.*

10. Es were die N. dische zu Eyselberg der gantzen Companey auch mit im Tantzen gewesen / Ergò ist dieselbe mehr als dreymal beym Tantze gewesen.

11. Die N. nimirum Domina vidua hette etwas von einem Auffschertzband der N. dischen / welches Herrn N. von N. solte beygebracht werden / darinnen zwo knutten / vnnd zwo öesen auch etlich garn / so mit dühn zusamen gemacht gewesen. *Protoc. de 10. Feb.*

11. Die N. Domina vidua die N. die alte N. vnnd N. hetten einen schwartzen bandt gekaufft (variatio) darin zwey grosse knutten / vnnd zwey öesen / auch 3. flechten (variatio) gewesen / den hetten sie der Schwertfegerschen (variatio) gethan. *Prot. de 14. Feb.*

In der Gerichtlich verlesenen Vhrgicht lautet es also: Das Band habe drey knutten / vnd zwey öesen gehabt.

12. Das

12. Das Bandt sey Schwartz gewesen. *Protoc. de 14. Feb.*

12. Das Bandt sey Gryeß gewesen. *Protoc. eod. 14. Feb.*

Nota, Hic debuisset Judex loci inquirere, quisnam ille propola fuerit, à quo Domina vidua & memoratæ mulierculæ istam fasciam den Auff-Schurtz-Bandt/emerint, & ab eodem expiscari, quo tempore, quo pretio, &c. Et sic satisfecissent Carolinæ Constitutioni, & fraus Diaboli detecta fuisset. Neque est verisimile, tres vetulas, & cum illis Nobilem & spectatam matronam, ad emptionem vilis fasciæ in unius propolæ ædibus convenire, indeque probabile esse non debuit.

Possent adhuc aliæ plures variationes ex Protocollo, maximè circa venditionem prætensam aurei illius cochlearis, ex actis deduci, verùm hæc modò sufficiant, cum incertitudo confessionum vel ex iis satis ad oculum remonstretur.

491 Indecens † autem & grave est, super re dubia, incerta & varia certam & quidem capitalem ferre sententiam, *cap. grave, 11. q. 3.* Cravett. *consil. 276. nu. 4.* Joh. Petr.
492 Surd. *consil. 151. n. 50.* Quia † exinde facile offendi potest veritas, & justitiæ, *cap.*
492 *fin. distinct.* 33. Curare † itaque debet Judex, ut super re certa & liquida, maximè in criminalibus, ferat sententiam. *§. curare, & quæ ibi not. Dd. instit. de action. Iunct. l. fin. cum similib. C. de probat. l. quæ sententiam, ibi, in unum conspirante con-*
494 *cordanteq;, C. de pœn.* Nihil † autem magis contrarium certitudini quàm varia-
495 tio, Cardin. Clement. *1. de renunciat.* Udalr. Zas. *consil. 16. n. 43. lib. 2.* Quæ † sine contradictione & evidenti mendacio stare non potest. Anton. Fab. *in Cod. rer. in*
496 *Sabaud. Iudicat. lib. 9 tit. 21. defen. 5. n. 3.* Nullumque † evidentius falsitatis signum dari, quam variationem, *tradit* Prosper. Farinac. *post* Bald. *& alios quos allegat, 2.*
497 *consil. 138. n. 11.* Et incertitudo † omnem vitiare dicitur actum, *l. cum duo ubi gl. ff.*
498 *de in diem addicti.* Bart. *in l. quidam, ff. de reb. dub.* Quia † plus uno verum esse non potest. Indeque ex sola testium & delatorum falsorum variatione innocentiam falsò dleatæ præcipitanter ac injustè condemnatæ Susannæ cognovit Daniel, eamq; ab injusta sententia liberavit, Judices istos quod non diligentiùs inquisiverint in veritatem hisce verbis increpans. Siccinè fatui filii Israël, non judicantes neq; quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israël? *Dan. 13. 48.*

Decimo quartò, narratur in facti specie quasdam fœminas ad puellæ hujus delationem fuisse incarceratas, per aquam frigidam probatas, & postea satis inhumaniter tortas, tandemque in carcere exanimes repertas. Atqui constat, Probationem illam † per aquam frigidam esse irrationalem, inhumanam, impiam & jure aperto improbatam. *text. in cap. Mennam, §. purgationem, c. consuluisti. 2. qu. 4.* Et ita omnes, qui non fungum pro cerebro vel peponem pro corde gerunt, statuere, ex scriptis Doctorum virorum apparet. Petr. Binsfeld. *de Cōf.*
500 *malefic. membr. 2. concl. 7. dubi. 1.* Ubi dicit Magistratum, † qui facit Sagam subire
501 probationem aquæ frigidæ, mortaliter peccare: quia illa † Diabolo fabricante
502 introducta sit. Johan. Bodin. rigidissimus aliâs Sagarum censor dicit, † hac via

Diabolum

Diabolum judicia, quæ sancta oportet servari, commutare in scholam magiæ, *lib.4.de Magor.Dæmonom.ca.4.* Petr.Heigi.*Illustr.quæst.39.n.61.* Ubi dicit, hunc probandi modum esse speciem idololatriæ, † veritatem scilicet ab elemento 503
aquæ exquirere, & idolum in ea fabricare, cum potius in rebus dubiis Deum consulere debeamus, quod multis ibidem persequitur & solidè contraria refellit, *cui concordat* D.Joh. Ewich, *Medicus quondam Bremensis in tract.* von den Hexen/*fol.*35 Ubi ita effatur: Was ist dann diß Ungewöhnlich werck anders / † 504
dann eine Versuchung Gottes / oder ein Teuffelisch gespött / vnd einer Sorglichen vnd ärgerlichen Tragædien anfang? Darvon ein Schertzer lachend gesagt/ daß diese Probiermeister der Köche weise folgen / dann wie diese die Cappaunen/ so sie zur Mahlzeit bereiten/erst mit Wasser reinigen/darnach Bradten/ also rüsten Jene auch dem Moloch seine Gerichte vnd Brand-Opffer zu/ꝛc. Et fol.41. concludit, hanc probationem Doctore † Satana ejusque asseclis carnificibus, 505
Idololatris, Sophistis & impiis Philosophis esse stabilitam & introductã, *Quem allegat & sequitur.* Joh.Godelman. In seinem Antwortschreiben/*quod extat lib.3. à princ. tract:de Mag. & Venefic.* Ubi in hæc verba scribit: Hierauff antwort ich rund vñ Teutsch/das solches ein wider-Rechtlicher vnd Teuffelischer gebrauch ist/ vnd ein grewel † vor Gott dem Allerhöchsten/ das auch seine Göttliche Allmacht 506
dardurch weniger nicht erzörnet werde / alß wann zu vor die Kinder durch das Fewer gangen seind. Deuter.*cap.18.* Et *lib.3.c.4.n.23.& seqq.id pluribus persequitur*, dicens, hanc esse communem Dd.sententiam, probationem istam prohibitam esse, proindeque omnes facultates Juridicas in Academiis Germaniæ ita statuere. Et † furiosum hoc probationis genus appellat Francisc.Hotoma.*Disp.* 507
Feud.cap.44.n.6. Et nulla † ne quidem probabili ratione niti affirmat Hieron. 508
Treutl.*vol.2.disp.4.thes.7.lit.c.* Jodoc.Damhouder.*in Pract.crimin.cap.43.* Joh. Borcholt.*de Feud.c.7.n.52.* Henr.Bocer.*IC.& Prof.celeberr. in Acad. Tübing. in tract.de Quæst.& Tortura.c.3.sub.n.*101.Lud. Gilhaus.*in Arbor.crim. c.2.tit.*34. §.3.*n.*158. Ubi dicit, Judicem qui furiosa illa & Diabolica exploratione utitur † 509
actione injuriarum conveniri posse, Joh.Scultet.*in lib.qui inscribitur*: Gründlicher bericht von Zauberey/*c.*11.*pag.m.*243. Ubi in hæc verba erumpit: † Heydnisch/Tyrannisch/Verführisch vnd Teuffelisch ist solche Wasserprüffe/ vbel thun 510
vnd wollen muthwillig jrren / vnd von dem Teuffel betrogen sein / die sie wieder auffbringen vnd ernewren. *Et pag.246.& seqq.ubi ita concludit*: Weil dann nun solche Wasserprüff auß Jrrthumb vnd Aberglauben † erfunden / mit zuthun 511
des Teuffels geschicht / Tyrannisch vnd betrieglich ist / Gottes versuchung vnd Straff auff sich träget / vnd in allen Geist-vnd Weltlichen Rechten alß Gottloß vnd gefehrlich verbotten / so haben je die sie noch gebrauchen zu jhrem Schutz nichts vor zu wenden / sondern müssen jhre Vngerechtigkeit auch wieder jhren willen erkennen. *Hactenus ille.* Herman Newalt.*quondam Prof. Acad.Helmstad. in Apolog.contra Epistol.* Scribon.*& quidem in præfat.* in hæc scribit verba: Die

L meynung

meynung (nemlich von der Wasserprüfe) in welcher Er (Scribonius) steckt/ist
512 nicht allein ärgerlich/sondern gereichet zu Gottes verachtunge/ † ist an jhr selbst Vnehrlich vnd schädlich. Rationes quas auctores allegati adducunt, longum foret hîc adducere, ideoque ad ipsos scriptores nos remittimus.

Solent autem plerumque judices pro tuenda hac probationis specie alle-
513 gare † inveteratam consuetudinem, quæ meritò pro lege custodienda est, per Jura vulgata.

514 Respondet ad hoc argumentum Nicol. Papa, † Malam consuetudinem tanquam perniciosam corruptelam vitandam esse, *cap. mala consuetudo, distinct.*
515 *8.* Et dicit August. *lib. 3. de Baptism. contra Donatistas, c. 6.* Quod † consuetudo cedat veritati manifestæ: quia consuetudo sine veritate, vetustas erroris est. *inquit*
516 Cyprian. *in Epist. ad Pompej. & refertur in cap. consuetudo, d. distinct.* 8. Et † sana ratio exemplis anteponenda, *teste* August. *in cap. sana distinct. 9.* Ideoque Celsus
517 JC. Quod † non ratione, *inquit*, introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet, *l. qui non ratione. 36. ff. de*
518 *Legib.* Hinc Herman. Newalt. *in allegat. supra præfat.* Das es/ † *inquit*, eine alte gewohnheit sey/ist auß des Teuffels list vnd Afferey. Johan. Scultet. *d. cap. 11. pag.*
519 *mihi 241.* ad hoc argumentum ita respondet, † Gewohnheit gilt nicht wieder Warheit vnnd billichkeit: Hundert Jahr vnrecht ist noch keine Stund recht/ vnd was Anfänglich an jhm selbst nicht taug/ wird durch lange zeit nicht Gut gemacht. Sonst möchten sich ewre Herren damit auch entschuldigen/ das solche vnthaten von anfang der Welt von vielen vnd grossen Leuthen begangen sind/ꝛc.

Et cum Dnn. N.N. in Apolog. sua provocent ad Carolinas Constitutiones criminales, & processum suum ex iis & jure communi justificare volunt non opus est plura de superstitiosa ista consuetudine, & irrationali corruptela dicere. Constat enim jure communi istam probationem per aquam frigidam
520 improbatam, † & altum de ea in Carolinis constitutionibus silentium existere. Ideoque in hoc etiam puncto, processus iste ex jure communi & constitutionibus Carolinis nullo modo justificari potest. Et cum in dictis Carolinis constitutionibus, accuratè indicia in crimine veneficii enumerentur, non est verisimile hanc probationem per frigidam, si legalis & rationalis visa fuisset legislatorem omisisse.

521 *Decimo quintò*, non parum suspectus redditur processus, quod † quædam mulierculæ hoc modo per frigidam probatæ, quædam postea gravissimè tortæ, in carcere exanimes & mortuæ repertæ sint. Et quamvis in Instrumentis Apolog. Dnn. N.N. adjectis, Notarius attestetur, quod visum fuerit chirurgis, collum istarum fœminarum fuisse fractum à Dæmone, tamen id ita pro certo affirmare non potuerunt. Quicquid autem sit, suspicione isthæc non carent, *per ea quæ tradit* Joh. Wier. *in tract. suo de Sortileg. & Sag. lib. 6. c. 15.* Joh. Scultet.
522 *in d. de tract.* Von Zauberey. *cap. 11. circ. fin.* Ubi addit, † ex hoc quod fœminæ

veneficii

veneficii incusatæ in carcere exanimes & sibi ipsis manus intulisse reperiantur, non firmiter concludi eas fuisse Sagas: Quia hoc & alii fecerunt, utpote Ahitophel impius Absalonis consiliarius, Judas Christi proditor, qui tamen non fuerunt venefici. Et quòd Diabolus permissu Dei alios quàm veneficos & sagas interfecerit, testantur 7. isti mariti Saræ.

Neque incognitum est Melancholicos † & alios desperationi deditos 523 sibi ipsis non conscientia sceleris sed vitæ tædio manus inferre, etiamsi nullis carceris vinculis constricti fuerint, qua de re habemus textum, *in l. si quis te, 2. C. qui testam fac. poss.*

Fieri itaque etiam potuit, ut quædam ex his propter inflicta tormenta in deliquium inciderint & extinctæ sint: quædam verò propter metum futurorum tormentorum ac squalorem carceris, doloris forsan impatientes, ut loquitur textus modò allegatus, se præcipites dederint. Siquidem doloris impatientibus major solet esse metus iste tormentorum quàm mortis. Et apparet ex informatione nobis transmissa, Carnificem illius loci judicii agitati ad torquendas istas fœminas non potuisse satisfacere judici, sed alium ex vicinia crudeliorum ad hoc negocium vocatum. Non itaq; leviter fuisse tortas fœminas, neque vanum aliarum nondum tortarum fuisse metum, vel inde colligi potest.

Decimo sextò, ex informatione nobis transmissa apparet, post publicatam sententiam puellam istam una cum patre delatore terminum & dilationem petiisse, utique ad effectum præparandæ defensionis: à Judice verò illum denegatum fuisse. Et dicunt quidem in Apologia sua Dnn. N. N. **Das es dero P. H. D. zuwieder / dieser Dirne als einer durch jhre eygene Bekantnuß / auch Vrtheil vnd Recht genungsamb convincirte Zäuberin / dilation vnd frist / die nicht zu eygener jhrer defension gesucht / sondern nur schlecht ohne einige Vrsach gebeten / zu indulgiren**/ *pag. 20.*

Verùm cùm ex iis quæ supra deduximus satis liqueat, processum istum contra puellam istam non servato juris & Carolinarum Constitutionum ordine, nulliter fuisse agitatum, ipsamque insecutam sententiam † eodem morbo in- 524 fectam, executioni mandari illa non potuisset, cum sententia nulla executionem non mereatur, *l. 1. §. ult. l. 4. §. condemnatum, ff. de re Iudic. l. ult. C. de sentent. ex brevic. recit.* Clement. Pastoralis, *circ. fin. de re Iudic.* Berthazol, *consil. crimin. 79 per tot.* Matth. de Afflict. *Decis. 220. n. 9. Iunct. decis. 283.*

Et frustra se referunt in hoc puncto Dnn. Capitulares ad Carolinas constitutiones, cùm eas in plurimis capitulis & ipsis substantialibus hujus processus omninò neglexerint, *l. auxilium, 37. in fin. ff. de minor. l. fin. §. 12. C. de jur. de liber.*

Neque in Carolinis constitutionibus invenimus ullo in loco cautum, puellæ minorenni 17. videlicet annorum non legitimè accusatæ, à nullo defensæ, ex sola confessione, non habita diligenti inquisitione circumstantiarum loci, temporis, &c. condemnatæ, neque aliis argumentis & testibus convictæ,

provocanti & terminum defensionis petenti, eum esse denegandum. Quinimò
525 in hoc Carolinæ constitutiones † cum jure communi concordant, quod regulariter reum , nisi aliter de corpore delicti & circumstantiis confessis liquidò constet, morte mulctandum vel etiam torquendum vetet, ut suo loco deduximus. Indeque, quamvis † quibusdam in locis corruptissimo judiciorum more,
526 *ut dicit* Sichard. *ad l.16.n.14.C.de jur.de liber.* provocationes à criminali sententia non admittantur, sed statim executioni mandetur: tamen id ita rectè Dd. limitant,
527 † si reus delictum esset confessus, de quo etiam aliter quàm per ipsius confessionem liquebat hoc enim fortè casu Judex non erraret, qui sententiam capitalem exequeretur intra tempus datum ad appellandum, *inquit* Bald. *in l.observare, §.proficisci post, n.9.de offic.proconf.quem allegat & sequitur* Clar. *in §.fin.q.96 n.2.* Hieronym. Treutler. *Disput.ult.thes.3. lit.d.vol.2. cui concordat text. in l. observare, 2.Cod.quorum appellat.non recip.*

Ubi Impp. Constantius & constans rescripserunt maleficos & veneficos tum demum post sententiam non esse audiendos, si argumentis convicti, testibus superati, voce etiam propria scelus confessi sint. Sed puella nostra neque argumentis fuit convicta, neque testibus superata, sed tantum delictum ita satis inconstanter & variè confessa adeoque propter variationem contrarietatem & incertitudinem ne quidem voce sua convicta. Ideoque cum contra nudas istas confessiones magna ex parte notoriè falsas, erroneas, varias & incertas plurima deducere & innocentiam suam detegere potuisset, dato sibi defensionis termino, & defensore, in quo concedendo, ex supra dictis rationibus judicem non decuisset se ita difficilem reddere. Cum in mora modici temporis non
528 magna sit jactura, *teste* JC. Ulpian. *in l.21.ff.de Iudic.* maximè ubi † agitur non de glande legenda, vel pecore pascendo, sed de capite & vita hominis Daniel. *cap.13. vers.48.& seqq.* Hinc rectè ait Poëta:

Nulla unquam de vita hominis cunctatio longa est.

Quod vulgò ita versum:

Menschen Tödten ist ein grosse sach/
Man bedenck sich woll vnd thue gemach.

Item illud:

Man kan nimmer zu lang Rathschlagen/
Wann man vom Todt sententz soll sagen.

Et Divus Trajanus, Assiduo Severo rescripsit: Satius esse impunitum re-
529 linqui † facinus nocentis, quam innocentem damnare, *teste* Ulpian. *in l.absentem, ff.de pœn.*

Indeq; Justissimus Judex & scelerum vindex acerrimus Jehovah, Abrahamo patri credentium significavit, propter decem justos, toto Sodomorum multitudini & multis injustorum millibus parciturum si invenirentur, Genes. *cap.18.vers.ult.*

Et

Et sanè stolida hæc puella cum ante sententiam in judicio non fuerit de capite accusata, ætatis lubrico & facilitate ita varia & multa in sui aliorumque damnum contra veritatem, patre delatore & suggestore, qui longè aliũ quam hunc speravit calumniarum & delationis crudelis exitum, fassa est, quòd utiq; si rem ita de capite agi intellexisset, nunquam fecisset.

Præterea licèt propter lubricum consilii in petitione termini non expresserit, quod eum ad effectum formandæ & præparandæ suæ defensionis & innocentiæ deducendæ petierit: tamen hæc utique non alia causa præsumenda erat judici, cum quis sanguinem suum qualiter qualiter redemptum velit, *l.1.ff.de bon. cor.qui ant.sent* Cicer.*pro Milone*.

Decimo septimò narratur in facti specie, **das nach dem diesem Mägdlein jhre vorige Bekantnüß Gerichtlich vorgelesen / vnd sie** sine ullo curatore & defensore, **auff alle Articul mit Ja geantwortet / vnd darauff die Blutvrtheil abgelesen / hette so wol des Vnmündigen Mägdleins Vatter / alß sie selbsten sich höchlich beschweret / ꝛc. Nichts do weniger aber die Vrtheil exequirt.** Jam verò ex his apparet, tàm patrem puellæ, quàm ipsam puellam sensisse se sententiæ illius asperitate & iniquitate gravatam, adeoq; ad superiorem provocasse, quod de Jure Civili etiam in criminalibus non solùm ipsi † reo damnato, sed cuivis 530
etiam extraneo, tantò magis patri, expressè permissum, neq; ulla universali & pragmatica Lege prohibitum, *text.in l.notandum,6.ff.de appell.* Ubi JC. Ulpian. Non tantùm ei, inquit, qui ad supplicium ducitur, provocare permittitur: verum alii quoque nomine ejus, etiam sine mandato, neque distinguitur utrum necessarius ejus sit, nec ne. Credo enim humanitatis ratione omnem provocantem audiri debere. *Et l.lege Julia,7.ff.ad L.Jul.de vi publ.* Ubi idem Ulpianus, Lege, inquit, Julia de vi publica tenetur, qui cum imperium potestatemvé haberet, civem Romanum adversus provocationem necaverit, verberaverit, &c. *l.2.ff.2.§.de pœn.* Ubi idem Ulpian. Cùm, inquit, accipiemus damnatum qui non provocavit, cæterum si provocet nondum damnatus videtur. *fac.l.13.§.2.ff.qui testam,fac.poss.l.6.§.3.C.de appellat.l.29.Cod.eod.* Ubi Impp. Arcad.& Honor. hanc addunt rationem: ut videlicet causa in appellationis Judicio diligentiùs examinetur, ubi contra hominis salutem, per errorem vel gratiam cognitoris oppressa putatur Justitia, *Junct.l.30.C.eod.l.6.§.fin.C.de Episcop.aud.l.2.C.si pendent,appellat.mors interv.cum similib.latè.* Farinac.*de pœnis temperand.q.101.n.1.& seqq.* Et de Jure † Canonico Judicem non deferentem Appellationi, in causa crimina- 531
li ab officio deponi testatur, Nicol.Boër.*decis.153.n.4.*

Et quamvis sint, qui statuere non verentur, de generali & invertereta Germaniæ consuetudine appellationes in criminalibus non recipi: tamen hîc probè observandum, † experientissimos Germaniæ JCtos simpliciter & in uni- 532
versum appellationes in Germania sublatas esse, in criminalibus, nusquam respondere, sed temperamento adhibito restrictè scribere, *in plerisq;* Germaniæ

 locis

locis appellationes non recipi, Matth. Wesenbec. *in paratitl. de appellat. recip. n. 3. junct. his qua tradit idem consil. 43. n. 131.* Ernest. Cothman. *consil. 4. n. 82. vol. 3.*

535 Item per Germaniam † *quodammodo* receptum esse, ne in causis criminalibus appelletur, Johan. Ferar. *in tract de appellat. lib. 1. c. 5. nu.* 58. Daniel. Moller.
534 *lib. 4. semestr. n. 1. & seqq.* Ubi testatur non solùm in † ditionibus omnibus Electorum & Ducum Saxoniæ, quæ pars sunt Germaniæ non exigua, appellationes in causis criminalibus admitti, sed alibi etiam in Germania ita observari. Atque ita facultatem Juridicam Marpurgensem, à Duce Megapolitano consultam respondisse, & secundùm responsum prædictum Celsissimum Ducem pronunciasse, *testatur* Ernest. Cothman. *consil. 16. n. 162. vol. 1.*

535 Idque etiam † ita ex ordinatione curiali Pomeranica obtinere, ac in eandem sententiam Facultatem Juridicam in Academia Rostochiensi respondisse, *testatur idem* Cothman. *consil. 4, n. 84. & 85. vol. 3.* Ita & Facultatem Juridicam in Academia Gissena, de casu criminali ex Ducatu Brunsuicensi consultam de Jure respondisse, *testatnr* Henric. Nebelkrä/ *quæst. 21.* Rütger. Ruland. *in tract. de Com-*
536 *missar. & commission part. 1. lib. 2. cap. 3. sub n. 8.* Ubi appellationes † in criminalibus passim recipi testatur in Sabaudia, quæ Imperii Romani est provincia, R. A. zu Speyer/ *de Anno 1544. in pr. & de Anno 1541.* §. Nach dem aber in dem Sleidan. *lib. 10. comment.* Appellationes in criminalibus, & in specie in Veneficii crimine recipi testatur Anton. Fab. *in Cod. rerum in Saband. Iudic. lib. 9. tit. 12. defin 1. & 2.*

537 Cùm itaque † de jure aperto & manifesto, in criminalibus appellatio sit permissa, allegans de consuetudine locum non habere, ipsam in eo ipso loco, in quo prætenditur illa vigere, probare debet, ex quo regula est in contrarium, *per doctrin. gl. in l. omnis definitio, ff. de reg. Iur.* Johan. Fichard. *consil. 36. n. 5.* Ernest Cothman. *consil. 24. n. 7. 8. vol.* 1. Incertum autem est, num talem consuetudinem contra jura scripta Domini N. N. in illo judicii sui loco probare possint. Neque
538 sufficeret probare solùm non usum, † sed necesse est ut probetur, & casus tales contigisse, vel contradicto judicio vel actibus, longo retrò tempore observatis, contrarium introductum, Cyn. *ad l. 2. C. quæ sit long. consuet.* Bart *in §. anteà in proœm ff.* prosper. Farinac. 1. *consil. 30. n. 108.* Cacheran. *decis. Pedemont. 99. n. 7. & seqq.* Hieronym Schurff. 3. *Consil. 47. per tot.* Honded. 1. *consil. 110. num. 22.* Hugo Donell. *lib. 1. comment, cap.* 10. Ubi eleganter deducit ad tollendam legem veterem, non sufficere eâ non uti, nisi etiam contrario facto populus declaret, eam sibi improbari.

539 Verum † pro ratione dubitandi urgens militat fundamentum, quod desumitur ex novissimis Imperii Constitutionibus, in quibus indefinitè refertur, inveteratam esse Germaniæ consuetudinem, in criminalibus appellationes non admitti, R. A. zu Augspurg/ *de An.* 1530. §. Item/ als jetzt etliche Zeithero/ ꝛc.
540 *Ordinat. Camer. part. 2. c. 28.* Ex quibus † apparet, non solùm illam esse Germa-

niæ

niæ consuetudinem, sed etiam eam ipsam pragmatica Imperii Lege comprobatam, atque ita sub testimonio hoc comprobant, Mynsing. *4. observ. 41.* Geil. *1. observat. 1. n. 28.*

Ad hæc *Respondetur*. I. Publicas istas Imperii Constitutiones † principa- 541
liter ad Imperiale pertinere tribunal, uti modo citati loci & interpretes ostendunt & docent. Ernest. Gothman. *consil. 14. n. 9. & consil. 16. n. 158. vol. 1.* Cùm † 542
verò juris communis correctoria sit lex, restrictè accipi debet, neq; de loco ad locum, neq; de tribunali ad tribunal extendenda, *l. jus singulare, ff. de leg.* Francisc. Aretin. *consil. 44. n. 1* Hippol. Rimin. ald. *consil. 350. num. 7. lib. 3.* Et in specie, quòd statuta & consuetudines tollentes appellationes † in causis criminalibus, tan- 543
quam non solùm Juris Civilis, sed etiam quodammodo naturalis, correctoriæ non extendendæ, sed quoad ejus fieri potest, restringendę sint, *testatur* Ludolph. Schrader. *inter consil. var. German. consil. 40. nu. 81. part. 1. quem ad hoc allegat* Daniel. Moller. *4. semestr. d. c. 33. n. 2.*

II. *Respondemus*, † verba illa allegatarum constitutionum, in hoc quidem 544
esse dispositiva, ne in Camera recipiantur appellationes causarum criminalium, quantum verò ad allegatam in iis consuetudinem attinet, planè sunt narrativa & relativa, cum in iis de tali jure non disponatur, sed saltem narretur, talem in Germania esse consuetudinem. Verba † autem legis narrativa, Jus non faciunt, *l. non* 545
Epistolis, l. non nudis adseverationibus, C. de prob. Bart. *in l. qui. volebat. ff. de hered. instit.* Jas. *ad l. ex his, & per ill. text. n. 2. C. de milit. testam.* Maximè quando in † 546
correctoriis juris & odiosis, ut hoc casu versamur, *cap. 1. in fin. de fil. præstit.* Tiber. Decian. *resp. 120. n. 17. vol. 3.* Surd. *consil. 168. n. 47.* Johan. Gœdd. *cons. Marp. 26. num. 120. vol. 1.* Idq; † tantò magis obtinet, quando principaliter contingit du- 547
bitare de eo, quod in facto præsupponitur, & enunciatur, *uti declarat* Alex. *consil. 21. vol. 1. & consil. 136. col. 7. eod vol.* Bald. *in l. ad probationem, C. de locat.*

Jam verò hic contingit dubium, de ea ipsa universali, quæ *in dd. constitut.* enunciatur, consuetudine, & ex iis, quæ deducta sunt, patet in universa Saxonia, item in Ducatu Megapolitano, Pomerania, & aliis locis Germaniæ, istam consuetudinem non obtinere, sed Jus commune, adhuc dum circa recipiendas appellationes causarum criminalium observari: Ideoq; generaliter ad omnia Germaniæ loca, salva veritatis substantiâ, quæ nudis adsertionibus non vitiatur, *l. illicitas, §. 1, ff. de offic. præsid.* inferri non potest, † cum vel una data instantia argu- 548
menti generalis nervus incidatur, *l. is qui, §. ego, & §. quæsitum, ff. qui vi aut clam, §. pavonū, instit. de rer. divis.* Card. Mant. *de tacit. & ambig. convent. l. 13. tit. 6. n. 43.*

Quamobrem cum istæ constitutiones se referant ad consuetudinē † Ger- 549
maniæ, quam non in omnibus locis obtinere expeditum est, eatenus obtinent, quatenus probari potest, in hoc vel in illo loco Germaniæ per consuetudinem inveteratam, Jus commune abrogatum esse: Quia eatenus creditur referenti, quatenus reperitur in relato. *Auth. si quis in aliquo, Cod. de edend. l. in testamento, ff.*

de con-

*condit.& demonstrat.gl.in c.1.de fid.instrum.*Specul.*de instrum.edit.§.restat.col.fin.*
550 *vers.pen.*Herm.Vult.*consil.Marp.16.n.24.*adeò ut si referenti † aliud insertũ sit, quàm in relato deprehenditur, id per incogitantiam & errorem factum præsumatur, *uti declarat* Decian.*consil.63.n.6.vers.nec obstat. Quem ad hoc allegat*, Menoch.*consil.1.n.95.& 96.*Vicent.Honded.*2.consil.69.n.*79.Surd.*consil.*381.*n.24.*
551 Et veritas † quomodocunq; apparet, prævalere debet opinioni, & ei innixæ assertioni. Socin.Jun.*consil.180.n.82.& 84.lib.2.* Tiber.Decian.*consil.33.n.63.lib.1.*
552 III. *Respondemus* per assertionem † & summi Legislatoris & Principis, etiam in lege pragmatica, factæ non probari consuetudines speciales locorum, utpote in nudo & mero facto consistentes, *text.est apertus in cap.1.de constit.in 6.* Ubi valde accommodatè, & in terminis nostris Bonifac.8. ita constituit: Licèt Romanus Pontifex, qui omnia Jura in scrinio pectoris sui censetur habere, constitutionem condendo posteriorem, priorem revocare noscatur: Quia tamen locorum specialium & personarum singularium consuetudines & statuta, cum sint facti & in facto consistant, potest probabiliter ignorare: ipsis dum tamen sint rationabilia, per constitutionem à se noviter editam (nisi id expressè caveatur in ipsa,) non intelligitur in aliquo derogare. In quo textu satis apertè cave-
553 tur, † in probatione consuetudinis, tanquam dubio facti, etiam summum Principem errare posse, *& ita infert hunc text.*Petr.Foller.*in constit.regn.*Sicil.*tit.de offic.Justitiar.n.9.*Roch.Curt.*de consuetud.sect.8.n.9. Et post hos ita decisivè ponderavit hunc text. Dn.referens in caus.* **Viermundt** *contra* **Viermundt** / *apud*
554 Meichsn.*decis.Camer.14.n.62.& seqq.Tom.3.* Ubi † concludit principi aliquid affirmanti quod juris est, ejus assertioni standum esse, secus in iis quæ facti sunt,
555 *per tradita* Socin.Sen.*consil.87.nu.18.li.3.*Præsertim † cum ex quotidiano rerum usu appareat, quamlibet ditionem, civitatem, imò quemlibet ferè vicum peculiares suas habere consuetudines, Bender.*in tract.de revis.conclus.33.n.16.* Quas Princeps etiam prudentissimus ignorare potest probabiliter, *d. cap. 1. de constit.in 6.Junct.l.2.ff.de jur.& fact.ignorat.*

Quamobrem, nisi illam consuetudinem in specie in illo loco, contra Jus inductam Domini N.N. probare possent, vel nisi ab iis immediatè ad Cameram, & non Reverendissimum loci Episcopum provocationes procedunt, de quo nobis non constat, humanitatis ratione & urgente auctoritate, admittere puellæ hujus, ejusq; parentis provocationem debuissent. Præterea quicquid sit de illa consuetudine, & lege imperii, prohibente appellationes causarum crimi-
556 nalium in Camera † certum tamen est nullitatis querelam in causis criminalibus, in Camera admitti, & aliquoties desuper processus decretos. *Ordinat. Camer.Part.1.tit.28.*Mynsinger.4.*observat.42.*Roding.*in Pandect.Cameralib.lib.1.cap.29.*Rütger.Ruland.*de Commissar.& commission.part.1.lib.2.ca.3.n.2* Geil.*1.obs.1.n.28.*Tob.Paurmeist.*de Jurisd.Imper.Rom.lib.2.cap.4.num.155.* Bender. *de revis.conclus.33.n 30.*

Cùm

Cùm itaq; tam puella ipsa quàm pater ejus suspendi executionem petierint, adeq; ipso facto provocaverint, dubium non est, propter notorias ex prima Actorum inspectione apparentes iniquitates, videlicet quòd puella minorennis in Judicio Criminali indefensa, nulla prævià accusatione, nullo ei dato curatore, ex nudis confessionibus, iisque variis, magna ex parte erroneis, falsis, contrariis & incertis, omissa diligenti loci, temporis, aliarumq; circumstantiarum inquisitione graviori quàm Carolina vult Constitutio, pœna damnata sit, talem provocationem à superiori receptam fuisse, ac Judicem loci suspensa executione, coram Judice superiori, in termino citationis comparere, & legitimè processum esse, per acta criminalia docere debuisse, *per tradita* Geil. *d. obs. 1. n. 28.* Ernest. Gothman. *consil. 29. n. 473. vol. 3.* Hoc cum non fecerit Judex loci, puellę defensionem ab ipsa natura monstratam, notoriè erroneas & falsas confessiones convellendi eripuit, superioris etiam jurisdictionem contempsit & violavit.

Denique tradunt *Dd.* † etiamsi statuto vel consuetudine expresse prohibeatur in criminalibus Appellatio & Nullitatis querela: tamen hoc non procedere, si constet ex actis de manifesta sententiæ & injustitia & nullitate notoria, *gl. Abb. & alii, in c. ex conquæstione, de restit. spoliat.* Marsil. *consil. 64. n. 20. cum plurib. seqq.* Vant. *de Nullitat. tit. ex defect. Jurisd. n. 4. & 5. quos & alios in terminis nostris ad hoc allegat & multis persequitur* Berthazol. *cōsil. crimin. 79. n. 1. 2. 3. & seqq.* 557
Item † q appellatione prohibitâ nihilominus appellare quis queat, ex causa justa quam acta monstrent & notoriam faciant, Tyraquell. *in tract. le mort. saisit le vif. in 6. part. declarat. 6. in princ. n. 4.* Lancellot. *de attentat. part. 2. tit. de attentat. appellat. pendēt. c. 12. n. 57. Quos in terminis nostris ita citat & sequitur.* Ernest. Cothman. *consil. 16. n. 156. vol. 3.* Quin autem ex actis appareat, puellam hanc ejusq; patrem justissimam propter enumeratas supra nullitates & injustitiam provocandi, sanguinemq; suum juvenili facilitate, & erroneis confessionibus periclitantem, redimendi causam habuisse, dubium nemini esse poterit. 558

Decimooctavò considerando jam processum istum, quatenus Nobilissimam Dominam viduam, ejusq; filiam implicat, & inquisitionem ejusq; publicationem contra eas concernit: certum est, illum nullitates palpabiles involvere, & contra aperta Jura institutum esse.

Ubi *Primò* præsupponimus, † inquisitionem specialem contra certam personam, qualis hæc contra Dominam viduam fuit, esse de genere prohibitorum: quia regulariter à Jure prohibita est, nisi in casibus à Jure expressis, *secund.* Bald. *consil. 124. col. 2. vol. 5. quem ad hoc allegat* Robert. Marant. *part. 6. rubr. de inquisitione, n. 6.* Maximè † cōtra personas & Matronas Nobiles, pietate & vitæ honestate conspicuas, in quas suspicio inquisiti criminis non cadebat, *cap. cum oporteat, c. qualiter & quando, extr. de accusat. Constit. Crimin. artic. 25. v.* Erstlich/ob d Verdachte eine solche verwegene vnnd leichtfertige Person/ von bösem Leymuth 559 560

oder Gerücht sey/das man sich der Missethat zu jhr versehen möge/rc. *Junct. artic.* 31. *vers.* zum Vierten/ rc.

561 *Secundò* † certi ac indubitati juris est, inquisitionem specialem piè, ritè & legitimè institutam & formatam non censeri, nisi præcedentibus indiciis urgentibus, vel diffamatione, quæ ortum habuit à personis fide dignis & honestis, *text. in d. c. cum oporteat, c. qualiter & quando, de accus. c. inquisitionis, §. tertiæ, eod. cap. licet*, Heli *extr. de* Simon. *l. 1. §. idem* Cornelio, §. Divus Severus, *ff. de q. Const. Crim.* Carol. V *artic. 6. in princ.* Mars. *in practic. crim. §. 2. nu.* 87. Boss. *in tit. de inquisit. 21.* Menoch. *de arbitrar. q. 78. n. 1. li. 1.* Clar. *§. fin. q. 5. & 6.* Prosper. Farinac. *consil. 86. n. 61. in fin.* Berthazol. *cõsil. 557. n. 1.* Ernest. Cothman. *cons. 29. n. 125. vol. 3.*

562 Etiam † stante statuto, quòd Judex in criminalibus liberè possit procedere, tamen non posset inquirere fama non præcedente, contra non diffamatum, Jas. *in l. milites, C de testam. milit.* Dec. *consil. 175. col. 2. vers. non obstat.* Roland. à Valle, *consil. 3. n. 11. vol. 3. & n. 18. ibid.* ubi dicit, hanc conclusionem servare totum mundum, sive inquisitio ex Jure Civili, sive ex Jure Canonico, sive ex consuetudine, sive ex mero formetur arbitrio, Gravett. *consil. 238. n. 11*: Bursat. *consil.* 94. *num.* 38. *lib.* 1. Cothman. *d. consil. 29. n. 128.*

563 Quin imò illa † diffamatio præterquam quòd à fide dignis ortum habeat, debet esse crebra, ita quod generet scandalum, & quod ad eam amplius conniveri nequeat, *d. c. qualiter & quando*, Gandin. *de malefic. verb. quod vel à quibus, nu.* 11. Socin. Jun. *consil. 37. in princ. vol. 2.* Ruin. *consil. 147. in pr. vol. 5.* Ita, quasi videatur populus ipse diffamatum, tanquam reum criminis deferre Judici, *ut in his nostris terminis & veneficii crimine notat* Godelman. *de Mag. & Venefic. lib. 3. cap. 3. n. 6. & 7. &* 8. Atq; de illa diffamatione ex actis publicis constare debet. Honded. *consil. 108. num.* 12. Berthazol. *consil. crim.* 341. *n. 29.*

564 Ideoq; † Judice sine diffamatione inquirente, non solùm ipsa inquisitio redditur nulla, sed etiam is tenetur inquisito ad expensas, & contrà eum præsumitur de calumnia, Paris. de Put. *tractat. Syndic. verb. inquisitio, col. 2. & 6.* Robert. Marant. *part. 6. tit. de inquisit. n. 31. allegans ad hoc* Bald. *in l. sancimus, 15. col. fin. C. de Jud.* Roland. *d. consil. 3. n. 13.*

At in nostro casu, nulla contra Domìnam viduam ejusq; filiam de veneficii crimine præcessit diffamatio, neque ulla alia indicia, quæ ortum traxerint à fide dignis, sed à puellæ illius patre homine malevolo & calumnatore levissimo, qui enormia hæc delicta falsissima, de Domina vidua ejusq; filia, typo malitiæ, non verò justitiæ & veritatis zelo ductus, Judici intimavit, *ut loquitur* Pontifex, *in d. c. cum oporteat, vers. verum dictus de accusat.*

565 Judicem † autem ad hominis unius ejusq; levissimi & malevoli delationem nullâ præcedente diffamatione, contra honestam personam inquirere disertè vetat, *text. in d. cap. cum oporteat, ibi*: Discretioni † vestræ mandamus, nisi
566 super prædictis (non obstante delatione illo casu facta) famam ipsius læsam esse noveritis,

noveritis, vos ad inquisitionem non subitò procedatis, *concord. Constitut. Crimin.* Carol. *art. 6. in pr. & artic. 25. ibi.* das solches nicht von Feinden oder leichtfertigen Leuten/sondern von Unpartheyligen kommen.

Et Judicem † sine indiciis, de personis maximè honestis inquirentem, tantùm injuriâ inquisitum afficere, sed eo ampliùs graviter puniri posse, & non Judicis sed canis nomen mereri, *apertè scribit*, Raphaël. Fulgos *consil. 106. nu. 2.* 567
uti eum allegat & sequitur Cothman. *consil. 7. n. 47. vol. 1.* Neque eum † Judicem 568
ad delationem cujusq; hominis levissimi, ita quirendo oportet vagari cum discrimine alienæ existimationis, *ut loquitur* Ulpian. *in l. Prætor. 7. in pr. ff. de injur.* Neque honestarum personarum famam & salutem infimorum & malevolorum arbitrio committere, *l. unius, §. servo ff. de quæstion.*

Imò tantum abest, ut talia † hominum leviorum de viris bonis & nobili- 569
bus ac honestis matronis crimen spargentium testimonia contra hos, probationem aliquam certam faciant, *l. 1. § 5. §. 17. & 19 ff. de quæstion. c. 1. extr. de confess.* Wesenbec. *consil.* 98. *n. 11.* Ut ne quidem sinistra eos gravent opinione, *l. 1. §. si servi quasi sceleris particeps ff. de quæst.* Ernest. Cothman. *d. consil. 29. n.* 105. *& seqq.*

Quare cùm in casu præsenti, ad solam cæmentarii illius puellæ nostræ patris & novercæ delationem notoriè falsam & frivolam, non præcedente diffamatione, vel aliis urgentibus indiciis, ad inquisitionem specialem contra Dominam viduam ejusq; filiam processerint, interrogando super articulis delatis puellam, eiq; contra juris ordinem suggerendo dubium non est, inquisitionem illam ipso jure nullam esse, *per text. in d. cap. cum oporteat, & c. qualiter & quando de accusat.* Farinac. *in pr. crim. q. 1. n. 40.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. c. 29. n. 41.* In
tantum quòd hujusmodi † inquisitionis Nullitas, ex defectu indiciorum des- 570
cendens, omnia acta post facta pariter inficiat, nullaq; reddat, etiamsi de crimine excepto agatur, Roland. à Valle *consil. 51. n. 23. vol.* 1. Farinac. *d. q. 1. n. 44.* Honded. *consil. 108. nu. 13. lib. 1. quos adhoc allegat* Facultas Juridica Coloniens. *in consil. quod extat. inter consil.* Cothman *post. 29. n.* 119. *vol. 3.*

Præterea tanto minùs cæmentarii hujus hominis levissimi & infimæ sortis, delationi falsissimæ, contra Dominam viduam ejusq; filiam habentes apud omnes cordatos pietatis & honestatis testimonium luculentum, ut suprà in secundæ quæstionis resolutione *nu. 182. & mult: seqq.* probavimus, Judex credere debuisset, cum nullam aliam delationis suæ rationem reddere potuit, quam hanc, quòd à puella ista stolida, minorenni, pessimè educata, à Diabolo corporaliter obsessa, & quæ se falsò criminis sociam dixerat, audiverit & perceperit, quæ non solùm propter multos, imò plurimos defectus, suprà in secundæ quæstionis resolutione *n.* 200. *& aliquot seqq.* enumeratos, testimonium contra Dominam viduam, ferre non potuit; sed etiam interrogata à Judice, hanc dicti sui ineptissimam rationem adduxit, se à Diabolo audivisse, Dominam viduam ejusque filiam, esse in consortio Sagarum, quamvis posteà variando & contradi-

 cendo

cendo sibi aliam dicti rationem attulerit. Itaque primus hujus diffamationis auctor fuit Diabolus, deinde calumniantium malignitas, & temeraria Judicis crudelitas: Et neq; puella ista, neque pater ejus fide digni & integri fuere ad inducendam diffamationem, & sufficientia ad inquirendum indicia, qua de re suprà latiùs egimus. Et ad probandam talem famam, quæ viam aperit inquisitioni non sufficit testem dicere, se audivisse ab una & custodia quadam puella à Diabolo delusa, & pro obsessa habita, quævé Diabolum dicti auctorem alleget:
571 † sed à majori populi parte ejus loci, in quo fama spargitur, Bart. *in l. de minore, §. plurimum, n. 14. ff. de minor.* Bald. *in rubr. n. 5. C. de probat.* Paris. *consil. 153. nu. 13. part. 4.* Bursat, *consil. 192. n. 31. vol. 2.* Natt. *consil. 388. n. 3.* Quibus & hoc addimus,
572 quòd de Jure † minor non possit esse denunciator maleficiorum. Dyn. *in l. de pupillo, ff. de nov. oper. nunc. quem refert & sequitur* Bald. *in l. in pr. C. in quib. caus. in integr. restit. non est necess.* Tiber. Decian. *in tract. crim. lib. 3. cap. 12. n. 22.*

Si itaque minor non est idoneus denunciator ad effectum formandæ in-
573 quisitionis specialis, † neque is, qui non nisi à minore se id audivisse asserit, idoneus denunciator erit ad inquirendum, cùm non plus credatur deferenti, quàm auctori ejus, nec plus copiæ, quàm originali, *per tradita* Honded. 1. *consil.* 102. *n.*
574 58. quia ex causæ † primæ influxu operatur secunda, Zas. 2 *consil. 1. n. 107.* Geil. 2. *observ. 1. n. 8.* neq; plus est in causato, quàm procedit ab influente potentia causæ,
575 Bald. *in l. 1. ff. de Senator. l. 1. C. de dignit.* Et causâ prima † infectâ, secunda etiam inficitur, quia gubernatur à prima, Cravett. *consil. 1. pro gener. n. 402.*

Deinde puella hæc professa est, se sociam criminis, & ut talem, Dominam
576 viduam falsò indicavit. Atqui dictum † socii criminis famâ non præcedente, non est sufficiens ad inquirendum Judicium, maximè contra personas Nobiles & honestas, in quas suspicio tàm gravis delicti non cadit, Hippolit de Marsil. *in practic. crimin. §. constanter, n. 39. & in §. diligenter, n. 67. & consil. 35. nu. 52.* Plot. *in repetit. l. si quando, 16. §. 4. n. 24. C. unde vi, ubi testatur de communi,* Berthaz. *consil. crimin. 556. n. 9. junct. n. 15.* Roland. à Valle. *consil. 51. n. 25. & seqq. vol. 1.* Robert. Marant. *in spec. part. 6. tit. de inquisit. n. 23.* Ubi dicit rationem hujus esse ex-
577 peditam; quia † fama debet procedere à fide dignis & honestis. Socii autem criminis non sunt tales. Ergò non præcedente fama vel aliis indiciis, dictum socii criminis non sufficit ad inquirendum, *Constit. Crimin. art. 25. §.* Erstlich/ *art. 31. §.*
578 zum Vierdten/ꝛc. Quibus & hoc accedit, quòd in genere † fœminarum narrationes non censeantur fide dignæ, & tales, quibus tutò insistere licet, *ut post* Barbat. & Tyraquell. *tenet* Anton Gabriel. *com. conclus. lib. 7. conclus. 8. n. 42.*

Et quamvis Farinac. *q. 43. n. 130.* Clar. *quæst. 21. n. 6.* & alii statuant, dictum socii criminis facere indicium ad inquirendum, id tamen, si ipsi ita declarant,
579 locum habere, † quando contra socium talem nihil aliud opponi posset, quàm quod de socium criminis fecerit. At si alios præterea defectus patiatur, & aliis etiam de causis sit inhabilis, nullam omninò fidem facit, etiam in criminibus exceptis

exceptis, sed in totum repellitur, *ut per doctrinam* Angel. *in l. qui in Iudicio, ff. de accusat. tradunt* Marsil. *consil. 74. nu. 23.* Grammat. *consil. 38. nu. 9. Consil. 35. nu. 27.* Roland. à Vall. *d. consil. 3. n. 31. 32. 33. vol. 3.* Facult. Juridic. Colonienſ. *d. consil. n. 135.* Et hãc declarationem communiter approbatam *ex* Laurent. Hircon. Riminald. *& aliis dicit* Vincent. Honded. *consil. 93. n. 38. & seq. vol. 2. quod latius per sequitur* Farinac. *d. q. 43. nu.* 178. Ubi inter alia † de defectu socii criminis qui est minor, 580
quod is repellatur, *& in iisdem terminis de minore ita sequitur* Roland. *d. consil. 3. n. 26. & 27.* Berthazol. *consil. crimin. 565. n. 14.* Ubi de socio † criminis vario & sibi 581
ipsi contrario, quod is non faciat inducium, neque ad inquisitionem neque ad torturam, Burſat. *consil. 204. n. 62.* Berthazol. *consil. 40. n. 12. lib. 1.*

Jam verò præter ætatis defectum & variam ac inconstantem hujus puellæ depositionem, multi alii suprà adducti sunt defectus, quod videlicet communiter habita fuerit pro obsessa, quod Diabolus multa & varia per os ejus fuerit locutus, quod fuerit malè educata, malè custodita, & à patre aliisque calumniatoribus ad diffamandas honestas personas instigata, quod rationem dicti reddiderit talem, ex qua non nisi falsitas & calumnia colligi potuit.

Denique tanto minus hujus puellæ dictum nocere potuit Dominæ viduæ ejusque filiæ, quod illa neque mediante, juramento, neque tortura ut socia criminis illud deposuerit, quòd tamen jura nostra postulant, ut aliqua fides socio criminis haberi debeat.

Decima nona, Nullitas ex hisce jam præmissis colligitur, quod sicuti Directores hujus processus criminalis, ex sola delatione hominis levissimi, qui id se audivisse dixit à puella nostra stolida, multis modis ad veritatis testimonium inhabili, quæque dicti sui auctorem Diabolum allegavit, non præcedente diffamatione aut ullis aliis legitimis & ad inquisitionem sufficientibus indiciis contra Nobilissimam Dominam viduam ejusque filiam, nec ritè, nec piè, nec legaliter inquirere, neq; eas inter reos criminum in Protocollum suum referre potuerunt vel debuerunt: ita tanto minus debuerint falsissimas istas delationes & delicta tam atrocia de Domina vidua ejusque filia, per meram suggestionem elicita, & contra juris ordinem in Protocollum relata, in prædictæ Dominæ viduæ, ejusque filiæ ac totius familiæ dedecus & ignominiam, in judicio, quod officina justitiæ & veritatis esse debet, publicare, licet suppressis id fecerint nominibus, iis tamen circumstantiis, ut quivis facilè intellexerit ista de Domina vidua ejusque filia publicari: Insuper ipsam puellam aliquoties Dominam viduam ejusque filiam in ipsa publicatione nominasse & proclamasse, constat, quibus omnibus Judex nulliter & contra juris ordinem procedendo ansam & occasionem præbuit.

Summa itaque hujus argumenti est: † Quando Judex non potest contra 582
aliquem sine evidenti nullitate de jure formare processum inpuisitionis specialis, tunc etiam nec potest nec debet ea quæ contra jur is ordinem inquirendo congessit,

congessit, maximè inquisito desuper non audito, publicare, cùm inquisiti honor & fama inde magis quàm ex ipsa inquisitione lædi possit, & hoc nostro casu de facto Dominæ viduæ fama inde è malevolis lacerata sit.

Vicesimò, ppsito ita, citra tamen veritatis præjudicium, Dominos Directores hujus processus ad solam delationem levissimi istius cæmentarii, justè potuisse inquirere contra Dominam viduam ejusque filiam eas que referre inter reos criminum capitalium, quod jure eos non potuisse modò demonstratum

583 est, † eo tamen casu publicari ille processus in quantum concernebat Dominam viduam ejusque filiam, iis inauditis & ad hoc non citatis nullo modo de-

584 buisset. Idque ex hac juris ratione inevitabili & regula certissima: † Quotiescunq; aliquis ex actu qui geritur lædi, & contradicere potest, toties vocandus est. *text. in l. de unoquoq; & ibi gloss. &* Zas. *ff. de re Iudic. l. nam ita, 39. ibi, adhibitis etiā his qui contradicent, id est qui læderentur, ff. de adopt.* Hieron. Schurff. 1. *consil. 9.* Geil. 1. *obs. 48. n. 1.* Mynsing. *obs. 6. n. 1. cent. 6.*

585 Quod etiam † in summo procedit Principe, qui licèt legibus sit solutus, contra absentem tamen & non vocatum procedere, & aliquid in ejus damnum & præjudicium decernere non potest. *per text. ad hoc singular. in Clement. Pastoralis de re Iudic. l. ul. C. si per vim vel alio modo, l. ult. ff. de natal. restit. cum similibus.*

586 Idque † juri divino congruit, Genes. *cap. 18. v. 21. cap. Deus omnipotens, 2. quæst. 1. cap. quodlibet & quando, extr. de accusat.*

Et hunc processum ipse Jehova supremus Judex in Paradiso judicibus hujus seculi monstravit, dum primos nostros parentes legis transgressores prius ad processum inquisitionis vocavit, & quamvis sciret, illis defensiones legitimas non competere, tamen eas quas protulerunt audivit, iisque demum auditis sententiam publicavit, Genes. *cap. 3. v. 9. & seqq.*

587 Est enim † citatio species defensionis, quæ ex ipsius naturæ promanat fon-

588 tibus, *arg. l. ut vim, cum similibus, ff. de Iust. & jur.* Et † nemini deneganda, *l. de-*

589 *fensionis facultas, & ibi Dd. ff. de jur. Fis.* Ne † quidem Diabolo, si foret in judicio,

590 *ut loquuntur Dd. &* Rot. Roman. *Decis. 364.* Indeque † nec stylo nec ulla consuetudine induci posset, ut citatio in actu, in quo quis lædi & contradicere potest, omittatur. Alexand. post Bald. *in l. si sic sub n. 18. ff. de legat.* 1. Peregrin. *int. cons.* Farinac. *lib. 1. consil. 85. n. 21.*

591 Quamobrem † nullitas ex defectu citationis proveniens inter omnes alias censetur potentissima Vant. *de Nullitat. tit. de defect. citat.* Certum autem est, ex hac inquisitione, ejusque publicatione, Dominam viduam ejusque filiam & totam familiam lædi & contradicere potuisse, prout etiam de facto læsæ sunt: Ideo-

592 que † antequam ille processus in vulgus, & delicta falsa pro veris in judicio de iis publicarentur omninò eas prius vocare, & super capitulis delationis audire Judex, juris necessitate obstrictus fuit, *qua de re text. in terminis est, d. cap. qualiter & quando, post med. ibi.*

Debet

Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi per »
contumaciam se absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fue- »
rit inquirendum, ut facultatem habeat se defendendi: & non solùm dicta, sed »
etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid, & à quo sit dictum apparet) publi- »
canda, nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ: Nec per *sup-* »
pressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponen- »
di falsum audacia præbeatur. Et paulò pòst monet *ibi text.* In inquisitione in »
omnibus diligentem esse adhibendam cautelam, ne fortè per leve compendium »
ad grave veniatur dispendium. *extr. de accusat.* »

Atqui dubium non est, si capitula ista delationis illius cæmentarii, & de-
super nulliter formatæ inquisitionis suggestivæ, Dominæ viduæ transmissa, ipsi-
que defendendi se facultas data fuisset, falsitatem hujus delationis & calumnia-
rum facilè doceri, & ita jure impediri potuisse, ne tam atrocia delicta, de se falsò
publicarentur, prout in seqq. brevibus demonstrabitur.

Neque est, quod hîc quis objiciat, † illos demum esse vocandos, quos 593
principaliter & directò negocium tangit, non verò quibus obliquè & per con-
sequentiam præjudicium generari potest, *l. 1. §. denunciari, 14. ff. de ventr. inspic.*
Udalr. Zas. *ad d. l. de unoquoq;, n. pen. ff. de re Iudic.* Vant. *de Nullitat. d. tit. de citat.*
n. 19. Schurff. *d. consil 9. n. 4.* Molina. *de Iur. primog.* Hisp. *lib. 4. c. 8. n. 3. 4.*

Nam ad hoc respondemus, illud procedere in iis actibus, † in quibus non 594
agitur de præjudicio & damno tertii, non vocati, irreparabili, sed jus ejus salvum
& illæsum remanet. *Et talem etiam casum continet alleg. l. 1. §. denunciari.*

Quia † ideò ibi non requirebatur citatio substituti, quod præjudicium non 595
erat irreparabile, sed salvum remanebat jus substituto probandi partum fuisse
suppositum, *l. 1. §. fin ff. de Carbon. edict. & ita ad hunc text. respond.* Felin. *in cap.*
fin. de Magor. & obed. Prosp. Farinac. *consil. 162. n. 60. in fin.* Eamq; declarationem
senatum Pedemontanum approbare testatur, Osasc. Cacheran. *Decis. Pedem.*
157. num. 14. iunct. nu. ult. in fin.

Atqui per hanc inquisitionem & maximè ejusdem publicationem actum
fuit, de fama & existimatione, adeoque pleno Dominæ viduæ ejusque filiæ præ-
judicio & damno irreparabili. Ideoq; omnino super publicandis de ea delictis
falsis, prius cum suis defensionibus audiendæ fuissent: vel capitula concernentia
earum personas publicari non debuissent. Damnum † namq; famæ grave & ir- 596
reparabile censetur, ideoq; capitali æquiparatur, cum vita & fama pari passu am-
bulare dicantur, *l. 8. §. fin. ff. quod met. caus. l. Iusta. 9. ff. de manumiss. vind. gl. in cap.*
pen. extr. de his qua met. caus. Thom. Grammat. *Decis. 98. n. 3.* Geil. 1. *obs. 123.* Ideo-
que † fama & honor res omnium pretiosissima. *l. fin. duabus. ff. de R. I. l. ex hac le-* 597
ge, ff. si quadrup. paup. fec. dicatur. cap. facta. 11. q. 3. Decian. *tract. Crimin. lib. 3. cap.*
25. nu. 54. Cujus † thesaurus inæstimabilis, Proverb. *cap. 22.* Syracid. *cap. 41.* Et 598
† sicut lilium dans suavitatem odoris, *ut dicit* Bald *in l. 1. col. 1. C. de confess. purgat.* 599
Roland.

600 Rolland.à Vall.*consil.98.n.49.vol.4.* Ejusq; † jactura gravior amissione oculo-
601 rum,*per text.in l.infamia,C.de decur.lib.10.* Geil.*d.obs.123.n.6.* Vitaque sine † fama,viva mors est, *arg. l. reprehendendi, Cod.de instit. & substit. l.pen.de var. & extra.ord.cognit.l.1.§.deportatos ff.de bon.possess.contr.tab.*

602 Usque † adeò ut honestis & Nobilissimis personis magis expediat mori quàm vilipendi,Bald.*consil.312.visis actis,lib.4.col.1.in fin.* Cravett.*consil.168.n.2.*
603 *lib.1.* Et nonnulli † mortem turpitudini anteponendam censent, Luc. Penn. *in l.1.C.de Capitat,civ.cens exim.*

604 Indeque † quod omnis is, qui confingit contra innocentem tale aliquid, quod illius honorem & existimationem lædat, vel propter quod quis famæ periculum incurrere possit,malè agat,& furi latroni ac proditori æquiparetur, *cap. ex merito,cap deteriores,cap.summa iniquitas, 6. quæst. 1. cap. homicidiorum, distinct.1.* Petr.de Ancharan.*consil.365.jus.§. fin.instit. Vti ex illis infert. & concludit* Ludolph.Schrader.*de Feud.part.9.c.4 n.105.*

Si itaq; nec in Civilibus ubi agitur de pleno & irreparabili alicujus præjudicio, etiam per consequentiam, fas non est judici inauditis his, qui ita lædi & contradicere possunt, procedere, tanto minus id licebit in criminalibus & causis concernentibus famam & existimationem honestarum & Nobilium perso-
605 narum, cum † honor quibus libet rebus pecuniariis præferendus sit *l. Iulianus, 26.cum ibi notat.ff. si quis omiss.caus.testam.* Bald.*in c.ex ratione,l.reprehendenda, 5.& ibi.* Jas.*Cod.de instit. & substit.*

Præterea apparet ex Protocollo publicato, multa capitula puellæ nostræ esse prælecta, quæ non ejus sed Dominæ viduæ factum & ei falso imputata crimina principaliter attigêre, & nihil quicquam ad puellæ aggravandum delictum conferre potuerunt, utpote quod Domina vidua Reverendissimi N. sorori aureum cochlear arte magica sustulerit, & una cum alia fœmina ad ipsum certo pretio distraxerit: Item, quod Reverendissimo & Celsitud.suæ sorori in itinere cum N. Roteburgum irent, insidias magicas struxerit, & utrisque grave damnum dederit, cum similibus, quæ omnia veritate manifestatâ falsissima reperta sunt.

Neq; excusatur isthæc nullitas per hoc, quod quidam ex Dominis N. N. à Domina vidua per Notariū & testes requisiti *2.die Iulii, An.1617.* prætenderunt: Die Herrn N. N hetten bedencken gehabt/die Fraw N. zu avisiren :. (videlicet quod contra eam inquisiverint & inquisitionis capitula ejus etiam factum concernentia publicare voluerint) Sintemal solches ein weiter außsehen gemacht/ vnd ein mehrers darauff erfolgen können/ 2. Das auch keine Obrigkeit schuldig were solches zu avisiren.

Ad primum enim Respondemus, si non integrum visum fuit Dominis Directoribus processus, viduæ isthæc, quæ de ea ejusque filiæ fama & existimatione agebantur denunciare, ad evitandas ambages, tantò minus integrum

ipsis

ipsis videri debuisset, ejusmodi atrocia crimina de Domina vidua ejusque filia, antequam illæ desuper cum suis defensionibus auditæ essent, vel aliter per inquisitionem de veritate indubitatò, constitisset, famæ & existimationis detrimento totiusque familiæ labe, pro exploratis facinoribus, publicare.

Debet quidem Judex † ambages in judiciis, maximè criminalibus, fugere, 606
interim tamen id cum illa cautela debet facere, ne fortè per leve compendium ad grave veniatur dispendium, *ut dicit text. in nostris terminis in d. cap. qualiter & quando circ. fin. de accusat.* Ne † justitia & veritas offendatur, Psalm. 72. *vers. 1. &* 607
seqq. Psalm. 101. Sapient. *cap. 1. v. 1. & seqq.* Psalm. 96. *vers. 13.* Syracid. *cap. 4. v. 33. & seqq. l. puniri & ibi gl. verb. Iudices. C. si contra jus vel utilit. publ. l. Iudex, ubi* Sichard. *Cod. de Iudic.* Ne † innocens injustè opprimatur, *l. absentem, ff. de pœn.* Ne 608
viduæ sint † præda & pupilli spolium injustorum, Esa. *c. 10. v. 2.* ne malum dica- 609
tur bonum, & bonum malum, tenebræ lux, & lux tenebræ, Esa. *c. 5. v. 20. C. si quis hominem, cap. væ qui dicitis malum bonum,* 11. *q.* 3. Et sine præcipitantia, Esa. *c. 28. v. 8. l. 1. C. de execut. rei jud.* Quia † hæc est noverca justitiæ, Clement. Pastoralis 610
§. verum de re jud. Bocr. *Decis. 5. n. 13.* Geil. *de Arrest. c. 1. n. 12.* Sine † cujusquam in- 611
juria, ne tempestate potius quàm potestate uti videatur, Zas. *consil. 10. n. 7.* Ferdinand. Vasquetz. 1. *contr. c. 1. n. 20.* Non † ex odii fomite sed charitatis adfectu, *text.* 612
in d. cap. qualiter & quando extr. de accusat. Dei † & legum timore, Nov. *23. c. 3.* 613
Non † temere, *cap. temerarium,* 11. *quæst.* 3. Neque † ex arbitrio & domesticæ vo- 614
luntatis proposito: *cap. Iudicet. §. bonus Iudex.* Sed † servato juris ordine, *cap. eorum, q. in fin.* 11. *q.* 3. Nov. 28. *c. 2. & 13.* Nov. *18. c. 5.* Audita † parte altera, Syracid. 615 616
c. 11. v. 3. Garf. Mastril. *de Magistrat. li. 2. c. 2. n. 84. & seqq.* Et ita † ut vel maximè 617
causæ viduarum intrent ad judicem, & plena cognitione discutiantur & dijudicentur, Esa. *c. 1. v. 23.* Jerem. *c. 5. v. 28.* Cùm itaq; † leges & jura prohibeant contra 619
inauditos procedere & inquirere, & quicquam in eo statuere unde honor lædi & gravari possit, *d. cap. qualiter & quando, cum similibus, suprà alleg.*

Directores hujus processus non excusantur, asserentes, **Sie habens bedencken gehabt**/ secundùm juris ordinem procedere & Dominæ viduæ inquisitionis processum & ejus contenta ante publicationem denunciare, & defensiones ejusdem desuper recipere. Non enim † ex hujus vel illius arbitratu, & 620
crudo ac indigesto motu juris & justitiæ ordo negligendus, Bart. Bald. *& Dd. ad l. 1. & ad l. placuit. C. de Iudic.* Nam ex ficta † æquitate & capite suo velle proce- 621
dere non solùm periculosum, sed etiam temerarium & levitatis est plenissimum, *inquit.* Paul. Carstens. *ad. d. l. placuit, C. de Iudic.* Et † ficta æquitas duplex est ini- 622
quitas, Bald. *consil. 9. n. 3. lib. 1.* Thominus *Decis. 16. n. 17. in fin.* Et † quæ legibus 623
non est fulcita æquitas, pestilentissimum virus est, *inquit* Garf. *de Expens. c. 1. n. 28.* Quantum † itaque a jure scripto receditur, tantum ad æquitate receditur. 624
Jacob. Cujac. *Consultat. 38. in fin.*

Alterum verò quod attinet, **Das keine Obrigkeit schult seye / solches zu**

avisiren / id ita in nostris terminis contra rationem naturalem, sensum communem, jus divinum & humanum, ac justum judiciorum morem asseritur, per ea quæ tradit Ernest, Cothman *consil. 7. vol. 1. passim per tot.*

Siquidem suprà satis ex jure divino & humano deductum & probatum est, Judicem non posse cum discriminæ alienæ existimationis vagari, nec contra inauditum procedere, vel quicquam in ejus læsionem decernere, tanto minus à malevolis falsò delata & conficta crimina de honestis & Nobilibus personis cũ totius familiæ labe in vulgus publicare.

Vigesima prima omnino insanabilis in hoc processu occurrit Nullitas, quod in ea, quæ de Domina vidua cæmentarius iste ex ore stolidæ illius puellæ detulerat, Judex loci non inquisiverit, & tamen delationis capitula, velut explorata facinora publicarit.

Nam I. cùm cæmentarius ille Dominam viduam detulerit, quasi una cum aliis fœminis, Reverendissimo N. ejusque Celsitud. sorori per artes Magicas grave damnum in via Roteburgensi dederit, & puella desuper à judice inquisita
625 id affirmarit, ante omnia judicem loci decuisset, † priusquam puellam super tali delatione contra Dominam viduam in specie interrogasset, apud Reverendissimum, qui narratur tunc temporis fuisse N. quod saltem tertio miliari N. distat, diligenter expiscari, num se res ita haberet, ut antequam ad inquisitionem specialem & ulteriora contra Dominam viduam procederet, certò de corpore delicti sibi compertum haberet, juxta divini & humani juris regulas, quæ volunt ante omnia de corpore delicti constare debere. Hinc Jehova de Sodomitis, descendam, inquit, & videbo utrùm clamorem, qui venit ad me *opere compleverint.* Genes. *cap. 18. v. 21. Ex quo text. Evarist. Papa ita infert.*

Deus omnipotens, cui nihil est absconditum, sed omnia etiam antequam fiant manifesta sunt, non ob aliud, per se inquirere dignatus est, nisi ut judicibus hujus seculi exemplum daret, ne præcipites in discutiendis & judicandis negotiis sint; & ne mala quorumcunque prius præsumant credere, quam probentur, sed ante audita diligenter inquirant nec præcipitando agant. *Cod. Deus omnipotens, 11 q. 1. cap. qualiter & quando in pr. de accusat. cap. licet Helin. de Simon.*

626 Et † severè præcipit Jehova judicibus, ut diligenter inquirant, an verum sit
627 crimen, quod denunciatur, Deuter. *c. 17. v. 4.* Sic † Josua super confessione facta Achan, non ulterius processit, sed misit ministros ad inquirendum, anné uti confessus erat res oblatæ in tabernaculo ejus reperirentur, & iis demum repertis ad ulteriora processit. Jos. *c. 7. v. 20. 21. 22. 23. 24.* Et dixit Salomon, antequam scruteris, ne reprehendas. *cap. eorum qui accusantur, 11. quæ. 3.* Qui ante judicat quàm inquirit, in Labyrinthum erroris impingit: *inquit* Zas. *in quæst. 2. de Iudæ, tom. 5. fol. mihi. 112. text. in l. 1. §. item illud, ad SCtum Syllan. l. 1. §. necessario, ff. eod. l. si quis legatum, § ceterum, ff. ad L. cornel. de fals.* Bald. *in l. qui sine, 22. col. 1. ff. de quæstion. & in d. l. 1. §. item illud ad Syll. Quæ ad hoc allegat & sequitur* Robert. Marant. *in Specul.*

Iudic.

Judic.part.6.tit.de inquisit.n.17.& 18. Prosper. Farinac. *in Pract.crimin.qu.1.n.6.* Aym. Cravett. *consil, 244. in princ. per. l. si quando, in verb. patefacta. Cod. unde vi, & ibi, in* Bald. & Jas. *in 4. notabili.*

Et notat ibid. Cravett. † ad effectum formandæ inquisitionis specialis plenè de commisso delicto constare debere, & non sufficere, si per conjecturas constet. Ideoque manus judicis sunt ligatæ, donec de corpore delicti constet. Marsil. *consil. 18. n. 1. vol. 1.* Cothman. 1. *consil. 12. n.* 28. 628

Neque † reorum confessiones pro exploratis facinoribus haberi oportet, *l. 1. §. Divus Severus, & §. si servi, ff. de quæstion. l. sicut, l. 1. C. eod.* Neq; audiendus est perire volens, *l. non tantum, ff. de appellat, l. 1. § si quis ultro, ff. de quæstion.* Mynsing. *observ. 81. n. 5. cent. 3.* 629

Aliâs † fama & existimatio honestorum, arbitrio infimorum, criminosorum & calumniantium committeretur. *l. unius, §. servo, ff. de quæstion.* Ernestus Cothman. *3. consil. 29. n.* 104. 630

Cum itaque † Judex loci potuisset & omninò de jure debuisset apud Reverendissimum N. inquirere, an suæ Celsitud. & ejusdem sorori damnum illud in odium Dominæ viduæ à Diabolo & cæmentario contra veritatem confictum, datum fuerit, nec ne, *per text. in Constit. crim.* Caroli V. *art.* 54 Ubi ita constitutum: **Auff bekandnuß/ die auß oder ohne Marter geschiehet / soll der Richter an die Ende schicken vnd nach den Vmbständen / so der gefragte der bekanten Missethat halber erzehlet hat/ so viel zu gewißheit der Warheit dienstlich mit allem fleiß fragen lassen / ob die bekantnuß der obberührten Vmbständen wahr sey oder nicht.** Idque hoc casu facere contra juris ordinem neglexerit, & nihilominus ad inquisitionem & publicationem falsò delatorum criminum nulliter, & neglecta omni humanitatis ratione processerit, † tota illa inquisitio & quæ illam insecuta, ipso jure nulla sunt. Grat. *consil. 97. nu. 12. & Consil 57. nu. 11. lib. 1.* Ubi quod ita totus mundus servet. Et † quod quandocunque etiam post sententiam opponi possit ejusmodi nullitas, ex prædicto fundamento ineptæ inquisitionis, multis confirmat Farinac. *d. quæst. 1. n. 5.* 631 632 633

II. Quantum ad aureum cochlear sublatum attinet, dicunt quidem Domini N. N. in Apologia sua. **Daß der Gülden Löffel zur zeit verübten processus hinweg gewesen / vnd damahls niemand wissen können / wohin derselbe kommen.** Verùm quoad inquisitionem contra honestam personam firmandam non solùm † Judici debet constare de corpore delicti, sed etiam de circumstantiis loci, & temporis, anne videlicet illo tempore & loco quo narratur delictum fuisse commissum, id factum sit nec ne: ita enim investigari potest veritas. Jam verò ex actis nobis transmissis **Den Löffel Dieb betrifft** collatis cum puellæ hujus confessione, constat Reverendiss. N. sororem cochlear illud furto sublatum, per integrum ferè annum post illud tempus, quo puella hæc narravit Dominam viduam arte Magica suæ celsitudini cochlear prædictum surripuisse, in 634

potestate sua habuisse, & quotidie eo usam fuisse. Ideoque si Judex in facti veritatem, ut facere debebat, inquisivisset, vel ex hac sola temporis discrepantia falsitatem delationis & calumniarum deprehendere, & non minus quam Justus vir Daniel olim ex sola loci discrepantia falsitatem adulterii, de Susanna delati, cognoscere & innocentiam Dominæ viduæ patefacere potuisset, *Dan.*13. Quo de argumento infra in Resp. ad 10. argumentum plura monebimus.

Præterea ut inquisitio contra Nobiles & honestas personas formetur, non satis est constare de corpore delicti, & honestæ personæ per levissimum
635 quemque falsò imputari, sed debet † præcedere diffamatio & alia verisimilia indicia ex quibus suspicio commissi delicti in hanc potius quam in aliam personam cadat, per ea quæ in præcedentibus ex jure deduximus. Sic pariter Judex loci de propola isto apud quem fasciam istam prætendebatur emisse Domina vidua, qua in præparando veneficio & applicando Domino Eberh. N. usa fuisse prætense dicitur, interrogare debuisset puellam, quisnam ille esset? ubi habitaret? Deinde apud eundem diligenter de istis narratis & omnibus circumstantiis, anné se res ita haberet inquirere, quæ omnia nulliter neglecta, & tamen de Domina vidua ista figmenta tanquã explorata facinora, licet suppresso nomine, publicata sunt. Ex hisce & aliis quæ ex actis deduci possent, rerum argumentis, justo & prudenti rerum arbitro, & affectuum præjudicio non occupato, de nullitate hujus processus, maximè autem quantum Dominam viduam ejusque filiam innocentissimas ejus occasione injustissimè diffamatas concernit, satis superque patebit.

Restat nunc ut argumenta in contrarium adducta ordine refellamus.

636 Et quidem ad *Primum* Respondetur, † Judici asserenti de Justitia processus tantum credi, quantum apparet ex actis, *text. in cap. quoniam, & ibi Dd. extra de prob. cap. quomodo sacerdos cap. cui est illata, cap. capisti, cap. non solum ille, 11. q. 3. l. prolatam & ibi* Bald. *Cod. de sentent. & intercol. omn. jud.* Bartol. *in l. suspectus, per ill. text. ff. de procurat.* Joh. Gœdd. *consil. Marp. 28. n. 73.*

637 Ideoque † citatio causæ cognitio, & ordo juris in judice non præsumuntur, nisi probentur, quia illa scripto constare & ex actis appetere debent. *d. cap. quoniam cap. tenor. de re Iudic.* Matth. Wesenb. *1. consil. 7. n. 7.*

638 Ideoque † præsumptio militans pro judice & magistratu non procedit quoad Justitiam facti & ordinem processus. Wes. *consil. 1. n.* 46. Roland. à Vall. *consil. 1. n. 60. vol. 2.* Gœdd. *d. consil. 28. n. 73.*

639 Neq; † præsumi potest pro judice, qui ordinem judicii & processus non observavit, & cum de injustitia vel nullitate ex actis manifestè apparet, *cap. sollicitudinẽ, §. si verò de appellat, cap. inter cæteras, de sentent. & re jud.* Bald. *in l. sancimus nu. 19. Cod. de Iudic.* Felin. *in cap. quoniam contra, n. 21. extra de probat.* Menoch. 2. *Præsumpt. 67. n. 32. 34. 49. &* 51. Tiber. Decian. *Respons. 65. n.* 4. Ernest. Cothman
640 *consil. 29. num.* 398. *vol.* 3. Ubi dicit, præsumptionem † illam pro Magistratu infumum

simum resolvi, quando apparet ordine juris non observato præcipitanter & indebitè processum. Robert. Marant. *in spec. tit. de inquisit. n. 31. in fine.* Ubi in nostris terminis scribit, contra judicem † sine indiciis inquirentem præsumi omne 641
malum: Et in iisdem terminis scribit Paris. de Put *in tract. de Syndicat. §. inquisitio vers. Iudici faciliter non permittitur inquirere. n. 9. & seqq.*

Ideoq; † si ex abrupto, parte, quæ lædi & contradicere potest, non citatâ, 642
nec allegationibus auditis procedat, validissima & efficacissima est contra eum præsumptio, quod iniquè & injustè, adeoq; injuriosè istud fecerit, *ut post* Alciat. *præsumpt. 9. reg. 3. n. 23. & seqq. scribit.* Johan. Harprecht. *ad §. non solùm, 11. n. 64. instit. de injur.* Imò talem † Judicem non solùm injuriam sed & vim facere, *scribit* 643
Frider. Mindan. *de processib. lib. 2. c. 13. n. 7. & 8. per text. in l. extat. ff. quod met. caus.*

Talis † enim Judex nulliter procedendo dicitur spoliare, & ideò gravatus tanquam spoliatus ante omnia venit restituendus, *c. conquerentur, & ibi.* Dd. 644
de restit spoliat. Afflict. *in commentar. ad constit. Neapolit. li. 1. rubr. 24. de violent. circ. possess. n. 32. 33. & 59. in fin.* Boër. *decis. 238. n. 4.* Cravett. *consil. 18. n. 8.* Adrian. Gylman. *in Symphorem. Tom. 1. tit. 1. vol. 5. n. 12. & 14.*

Constat autem ex ipsis actis, & quæ ex illis suprà deduximus, Directores hujus processus in plurimis ordinem Juris Divini, Canonici, Civilis & maximè *Constitut, Crimin. Carolin.* neglexisse, ideoq; pro iis præsumi, id quod in Apologia prætenditur, non potest. Et hæ nullitates, cum ex ipsis actis quæ notorium inducunt, apparent, probatione aliena non indigent. Neq; tantùm tribuendum est isti † præsumptioni pro Magistratu & Judice, ut contrarium allegari aut 645
probari non possit aut debeat. Nam & † Pilatus hanc pro se habuit præsum 646
ptionem, cum ipso Christo teste, potestatem habuerit desuper à Patre suo cœlesti, interim cum ex actis constet, eum Juris eodem neglexisse, & ad falsas malevolorum & calumniantium delationes Salvatorem innocentem, non habitâ veritatis inquisitione, condemnasse, Johan 18. & 19. Quis pro ejus Justitia præsumet. Eandem præsumptionem Judices illi habuerunt pro se, qui Susannam, delicium fæminarum & exemplar castitatis, ad falsas pessimorum nebulonum delationes, capitis sententiâ damnarunt: interim tamen constat ex actis, quòd cum præcipitanter, & sine sufficienti causæ cognitione processerint, injustè eos pronunciasse & innocentem damnasse, exindeque meritò à Daniele tanquam fatuos reprehensos: Dan. 13. Et dicit Gregorius: plerunq; accidit, ut Judicis locum teneat, cujus ad locum vita minimè concordat: proinde sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat, sæpe suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur: sæpè fit ut odio vel gratiâ moveatur, *c. plerumq; contingit, 11. q. 3.*

Hinc toties legimus in sacris, Jehovam conqueri de Judicibus, & ejus rei vel sexcenta exempla adduci possent. Quamobrem cum ex actis nostris de injustitia processus constet, præsumptio † illa generalis pro Magistratu & Judice 647

per contrariam ex facto ipso emergentem, præsumptionem & probationem eliditur, *l. Divus, ff. de restit. in integr.* Roland. à Valle *consil. 1. nu. 44. lib. 4.* Gœdd. *d. consil. 28. n. 74.*
647 Neq; † præsumptiones generales pro judice tollunt præsumptiones speciales, Franc. Becc. *consil. 52. n. 12. 40. 107. 108.* Farinac. *consil. 42. n. 36. lib. 1.*

Ad secundum respondetur, quomodo hactenus N. N. Justitiam administrârint, relinquunt Domini Consulentes suo loco, neq; etiam quicquam in collegii illius, cujus olim Pater Dominorum Consulentium, N. N. Decanus & caput fuit meritissimum, contemptum & dedecus asserere vel moliri cupiunt: sed hoc tantùm intendunt ostendere, illos qui ex collegii corpore, directores hujus processus fuêre, eum nulliter neglecto Juris ordine instituendo, Dominam viduam ejusque filiam, totamq́; N. Nobilissimam familiam præter jus & fas gravâsse & malè processisse.

649 Neq; etiam † ex antecessorum Justitia successorum salvari potest iniquitas. Licèt enim Symmach. Papa dixerit: Quis sanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo, si desunt bona acquisita per meritum, sufficiant, quæ à loci decessore præstantur: *c. non nos beatum Petrum, distinct. 40.*

650 Tamen non incongruè ad hoc respondit Hieronymus dicens: Non † sunt filii Sanctorum, qui tenent loca sanctorum, sed qui faciunt opera eorum, *c. non est facile, distinct. ead. 40.* Neq; cathedra facit Sacerdotem, sed Sacerdos cathedram, *inquit* Chrysostom. *in c. multi, de distinct.* Sic legimus Scribas & Phariseos sedisse in Cathedra Mosis, Matth 23. *Et facit text. in c. plerumq; in fin. 11. q. 3.*
651 ubi dicitur; † Non omnes prælati pro prælatis habendi: Nomen enim non facit Episcopum sed vita. Salomon, Regum quos sol illuxit, fuit sapientissimus, Successorem tamen Rehabeam relinquit valdè stolidum & injustum, 1. Reg. *cap. 12.* Præterea, licèt sint Nobiles & generis splendore coruscent Directores hujus processus, sunt tamen homines, qui labi & errare possunt, intervenire vel maximè odio, inimicitia & ira, ut in facto, à Dnn. Consulentibus præsupponitur:
652 quia † hæc corrumpunt humanum Judicium, *c. quatuor, 11. q. 3.* Unde Poëta.

Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit
Mœnia, ———————

653 Ac in † solum Deum cadit omnis perfectio, ut de Ludovico II. Galliarum Rege, ejus virtutes commemorans dicit Philippus Cominæ in præfat Historiar. Gallic. Unde Psalmista, vani, inquit, sunt filii hominum, Psal. 72. *vers. 10.* Quod Lutherus ita vertit: Grosse Leute fehlen auch.

654 Et rursus: † Dixi ego, Dii estis & filii excelsi omnes: vos autem sicut homines moriemini: & sicut unus de principibus cadetis, Psal. 82. *vers. 6. 7.* Parum itaque illa de præterito in præsens, hoc nostro casu attendi potest præsumptio
655 Justitiæ cùm ex actis de nullitate processus evidenter constet: Quia † præsumptio quantumvis magna veritati cedere debet, *l. Divus. ff. de integr. restit. l. si qui adulterii, C. ad Jul. de adulter.* Geil. 2. *obs. 97. n. 18.* Matth. de Afflict. *Decis. 107. n. 7.*

Ubi

Ubi dicit, † cessare præsumptionis allegationem, ubi habemus veritatem, & 656
quod plus demonstretur illa per facti evidentiam, quàm per vocis efficaciam, *secundum* Bald. *in l. 1. col. 2. C. de ædil. act.*

Præterea legitur apud Johan. Ewig/Medicum quondam Bremensem, qui in tractatu suo von Hexen scribit, non ita pridem in eodem Judicii loco, propter imputatum veneficii crimen duas fæminas innocentes combustas, referam ipsius verba: Wie gefährlich es sey / der Hexen Zeugnüß zuglauben / ob ich schon mit vielen Argumenten vnd Exemplen köntе darthun / will ich dannoch vmb der Kürtze willen ein einiges alhier erzehlen / welches vor wenig Jahren zu N. sich zugetragen/daselbsten 2. Frawen/ von wegen der Hexerey / der sie von einem andern Stück Weibes beschuldiget / zu hafften gezogen. Alß aber die Beklagten/ nach Form der gebräuchlichen Rechten mit dem Fewer gestrafft / kompt auch die Klägerin bey dem Amptman in Verdacht / wird eingezogen vnd peinlich verhöret/da sie dann bekandt/daß sie selbsten schuldig vnd die zwo verbranten vnschuldig gewest. *Hactenus ille d. tract.* von Hertzen/*part. 2.*

Ad tertium respondemus, † Æquum quidem & Justum, ac Dominorum 657
N. N. ordine multò dignius fuisse, si tàm defuncti Domini N. Dominæ viduæ mariti, quàm Nobilissimæ familiæ, tùm etiam ipsius & filiæ orphanæ conditionis (cum viduæ & orphani inter persona miserabiles, quæ vel maxime calumniis & injuriis expositæ, & eò majorem bonorum favorem merentur, referantur, *l. un. & ibi.* Dd. *Cod quando Imperat. inter pupill. vel viduas, vel alias miserab. person. cognosc.*) rationem accuratiorem directores hujus processus habuissent, & non ita præcipitanter ac nulliter, cum existimationis discrimina Nobilissimæ Dominæ viduæ, quàm rectius venerari & defendere debuissent, vagati fuissent, sed diligentius ex charitatis adfectu, non ex odii fomite, & servato Juris ordine processum hunc instituissent. Hoc autem, cum non factum sit, præsumptiones illæ ex favore ordinis, generis & conditionis desumptæ sua sponte concidunt. Et testatur experientia, † Nobiles & ejusdem etiam ordinis homines 658
inter se ita aliquando odio & ira exardescere, ut hisce non attentis, alter alteri, vitæ, famæ & omnibus bonis insidias struat!

Et dicit Salvator: Inimici hominis domestici ejus, Matth. *10. v. 36.* Quod monuit Propheta dicens: Nolite credere amico: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui: Quia filius contumeliam facit patri, & filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum, Michæ *cap. ult. vers. 5. & 6.* Ideoq; nusquam tuta fides.

Ad quartum respondemus, † quòd querulantes contra processum antea fa- 659
ctum, teneantur justificare suas querelas, ex antiquis non ex novis actis & probationibus, id procedere, si querulantes in processu antea instituto, ad eum vocati, & suis defensionibus sufficienter auditi sint, *per ea quæ deducit* Osasc. Cacher. *Dec. Pedemont, 157. n. 6. & seqq.* Math. de Afflict. *Dec. 396. n. 3. & Dec. 402. sub n. 5.*

Tunc

Tunc enim nihil imputari potest Judici, si reus vocatus defensiones suas tempore ordinati processus deducere non potuit. At constat ex actis & suprà deductis, Dominam viduam ejusque filiam nunquam ad processum inquisitionis contra ipsas institutum vocatas, nunquam cum defensionibus suis auditas, & tamen de iis gravissima crimina, publicè in Judicio lecta & publicata. Nihil itaq; acta illa præjudicant Dominæ viduæ ejusque filiæ non vocatis, neque auditis,
660 quia sæpè, inquit JC. † constitutum est, res inter alios ortas, aliis non præjudicare, *l. sæpè, 63. & ibi* Dd. *ff. de re Iudic. tot. tit. C. ne res inter alios acta.*

Si itaque Dominæ viduæ fuisset denunciatum, vel ipsa aliunde inquisitionis contra se institutæ, notitiam habuisset, potuisset facilè innocentiam suam deducere, demonstrando falsum esse, quòd Reverendissimus N. & Suæ Celsitud. Soror in itinere N. damnum grave acceperit: potuisset deducere & probare falsum fuisse, quòd puella ista dixerat, illo tempore cochlear aureum arte magicâ surreptum, cùm post illud tempus memorata Ducissa cochlear illud ferè per integrum adhuc annum in sua potestate & usu habuerit: potuisset probare, falsum esse, quod unâ cum tribus vetulis fasciam illam à propola quodam emerit, & Domino N. damnum istâ fasciâ dare voluerit; quibus probatis, dubium non est, Dominam viduam potuisse impedire, ne ipsius & filiæ nomen inter reos & capitalium criminum falsò referretur, nevé convicta de iis crimina pro veris publicarentur. Ridiculum itaque & valdè ineptum est, Dominæ viduæ hîc objicere, quòd teneatur Justificare querelas suas ex illo processu de se instituto, quem ipsa tunc temporis, quantum ad se attinet, planè ignoravit, neq; ad illum vocata, vel cum suis defensionibus unquam audita fuit, vel quicquam allegaverit, quòd pars actorum, ad Justificandum illum processum fieri potuit.

Sufficit itaque probare ex novis actis, Dominos Directores de Domina vidua non vocata, non audita, indefensa, falsa crimina pro veris publicasse & eam gravasse. Præterea etiam ex illis ipsis actis processus illius memorati, querelas suas magna ex parte justificare potuit Domina vidua & ejus heredes, cum illa ipsa acta, quàm plurimis nullitatibus scateant, & ex illis processus istè de Jure justificari non possit.

661 *Quintum † quod attinet argumentum*, quod Dnn. N. N. consuluerint, & Medicum & Ministerium Ecclesiasticum super isthac puella, hoc ad processum contra Dominam viduam justificandum nihil confert. Præterea ministerii N. attestatio de puella ista non fuit pura, sed sub conditione, quæ in nostro casu in multis articulis notoriè defecit, & insuper hæsitanter facta, ut suprà in secundæ Quæst. resolutione latiùs deduximus. Quod verò Dominos Directores latuit puellæ hujus matrem & avunculum, tàm gravi melancholia fuisse correptos, ut necesse fuerit eos custodire, &c. Id quidem illos non planè excusat, cum in hoc inquirere debuissent diligentiùs, quod Jus commune, *& Carolinæ Constitutiones* exigunt

Ad sextum argumentum Respondemus, † nos venerandæ facultatis Juridicæ Academiæ Helmstadensis responsum, & quid eos ad ita respondendum moverit in suis relinquere terminis, maximè, cum illud processum contra Dominam viduam institutum, non concernat. Et non dubitamus, si facultas Helmstadensis fuisset interrogata super processu, quatenus Dominam viduam concernit, illam responsuram fuisse, Dnn. Directoribus neque ad ejusmodi frivolas & non verisimiles delationes malevolorum & levissimorum hominum contra Dominam viduam inquirere, tanto minus inquisitionis capitula falsa pro veris publicare fas fuisse. 662

Deinde Responsum illud prædictæ venerandæ facultatis Helmstadiensis etiam quoad hoc in quantum concernit processum contra puellam, non est eò extendendum, ut exinde justificetur processus nulliter institutus; quia responsum illud intelligendum est cæteris paribus & servatis servandis. Putârunt enim Dnn. Respondentes, Judicem loci suo non defuturum officio, & an vera, an verò falsa puella confessa fuerit diligenter & accuratè inquisivisse, cæteraque quæ jus commune & Carolinæ suadent Constitutiones Criminales exactè observâsse. Solent namque † Scabinatus aliaque Collegia Judica quando de 663
Jure in causa criminali respondent, addere clausulam: *Si diligenti habitâ inquisitione de delicto certò constet. uti testatur* Daniel. Moller. 3. *Semestr*. 40.

Et si fortè hanc clausulam omisissent Domini Helmstadienses, tamen illa pro adjecta censeri debet: Quia † clausula adjici solita habetur pro adjecta. 664
Nicol. Eberhard. *in loc. à solitis*. Johcu. Meichsner. *Decis. Camer*. 17 *num*. 5. *tom*. 3.
Maximè † si leges & jura idem præsupponant & requirant, Philip. Matth. *consil.* 665
Marpurg. 26. *n*. 101. *vol*. 2.

Nihil itaque imputari potest Dominis Helmstadiensibus qui hæc omnia præsupposuêre, quæ jura & mos notorius præsupponunt. Quod verò suprà deduximus sententiam illam ultimi supplicii contra puellam suadentibus ita multis circumstantiis & argumentis, nimis duram & rigidam nobis videri, licèt in hoc nos magnopere Facultatis venerandæ moverit auctoritas: *ceu in simili dixit* Celsus *in l. Labeo*, 7. §. *fin. de suppellect. legat*. Tamen propter rationes quas ex juris & legum fontibus adduximus, mitiùs cum ea agendum fuisse salvo eorũ judicio existimamus per jura & rationes *supra Num*. 406. *& mult. seqq*. adducta.

Ad septimam dubitandi rationem Respondemus cum Ernesto Cothmanno JCto eximio *Consil*. 12. *n*. 19. *& aliquot seqq. vol*. 1. Ubi ad adductum Bodini locum ita respondet: † Sanè videtur mihi sententia ista non tantùm erronea, & 666
legibus divinis ac humanis contraria, & periculosissima primum enim cur magis in veneficii crimine processum ordinarium aspernemur, nulla ratio certa ostendi potest: nec enim minus in eo de vita & sanguine humano agitur. Imò in veneficii crimine processum magis solenniter magisq; curiosè ac cautè servari, perquam utile est & extremè necessarium, tùm quod crimen sit atrocius † & 667

majori pœna coërceri soleat; *l.1.C.de malefic.* Grammat. *Decis.33.n.1.* Tum quod
668 in eo facilior sit lapsus † & error, atque adeò majus subsit periculum: *l.1.§.si quis ff.de Carbon.edict.l.addictos, C.de Appellat.cap.ubi periculum de elect.in 6.* Franc. Ponzin.*tract.de Lam.n.67.* Paul.de Castr.*consil.299.n.1.part.2.* Menoch.*consil.149.n.4.lib.2.* Cujac.*in Paratitl.C.de Carbon.edict.* Tum denique quod Constitutio
669 Carolina processum in eo observari severè præcipiat, † & jubeat. Hactenus Gothmannus. Quibus concordant tradita Godelman.*de Mag.& Venefic.lib.3.c.1.*di-
670 centis. Cum in nullius criminis cognitione † & disquisitione judices à tramite justitiæ puniendo innocentes & dimittendo nocentes facilius aberrare possint, ac in crimine veneficii: Ideò cautè agendum est, quando de vita, existimatione & sanguine hominis judicium ferendum est: ne judices ex affectu, vel ignoranti vel dubia conscientia, aliquid admittant, cujus ipsos postea pœniteat, & verum experiantur quod Poëta canit:

Judicii vindex tandem Deus exstat iniqui

Leopold. Hackelman. *quondam in Acad.Jenens.Prof.Illustr.quæst.Disp.24.th.17.*
671 *lit.l.* Et vel maximè in hoc processu ignorantia † Judicis solet esse calamitas innocentis, *teste* August.*de Civit.Dei, lib.19.c.6.* Denique; facit generalitas Constitu-
672 tionis Carolinæ † *artic.83.* ubi ita sancitum: In allen Peinlichen Gerichtlichen händeln / sollen Richter und Schöpffen Unsere Ordnunge gegenwertig haben / und darnach handlen / rc.

673 *Ad octavam* dubitandi rationem Respondemus I. Confessiones † reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere, *l.1.§.* Divus Severus, *& §.si servi ff.de q.l.sicuti.l.pridem, C.eod. latè* Farinac.*q.2.n.7.fac.text in Const.crim.art.54.*
674 Ideoque in criminalibus confessus pro judicato † non habetur, per jura
675 modò allegata & supra passim adducta. 2. Ut aliquis † ex confessione sua damnetur, & non solùm debet Judex certus esse de delicto, sed confessio debet esse certa, constans, & firmiter concludẽs. *per ea quæ deducit* Berthaz.*consil.crim.242.nu.17.Const crimin.* Caroli V.*art.31.§.* Zum fünfften / rc. Atqui constat ex allatis supra decidendi rationibus puellæ hujus confessiones fuisse varias, contrarias, erroneas & incertas, ideoque falsitatis suspicione atque mendacii implicatas, quare sententia capitalis desuper ferri non potuit. 3. Confessiones minorum in criminali judicio sine curatore vel defensore factas iis non nocere, suprà in *sexta* decidendi ratione juris & Dd. auctoritate probavimus.

Ad nonum respondemus: I. Aut illæ confessiones puellæ considerantur quatenus propriam ejus personam concernunt, aut quatenus de Domina vidua ejusque filia falsò effusæ: hoc casu Dominæ viduæ ejusque filiæ, nihil præjudi-
676 cant, tum quia confessiones † unius non debent nocere alteri: Felin.*in c.2.n.12.de fid.Instrum.* Berthazol.*consil.crim.242.n.20.* Herman. Vultej.*2.consil.Marp.39.n.150.* Tum quia per suggestionem non præcedentibus indiciis vel diffamatione de Domina vidua, per Judicem nulliter fuêre extortæ, per deducta suprà in octava

octava decidendi ratione remissivè. Confessiones † autem factæ non præceden- 677
tibus indiciis, tanquam per se nullæ non validant processum nullum, *per ea quæ deducuntur in addition. ad 8. consil.* Prosp. Farinac. Marsil. *consil. 130. n. 25. & alii ibid. allegati.* Tum denique quia falsæ, erroneæ & variæ fuerunt, ut pariter suo loco ostendimus. Quantum verò puellam attinet, neque quoad ipsius personam confessiones illæ possunt purgare vitium processus; quia 1. argumentum hoc regulariter fallit in criminalibus, per deducta ad præcedens argumentum. 2. Jura adducta obtinent, quando confessiones sunt validæ, secus si nullæ: quia
tunc quod nullum † est per se, validum operari non potest effectum, *l. 4. §. con-* 678
demnandum ff. de re Judic. l. non putavit, §. non quævis ff. de bon. possess. contra tab. Jam verò istæ confessiones puellæ minorennis fuerunt factæ sine interventu cu-
ratoris. † adeoq; nullæ per deducta suprà in sexta decidendi ratione. Et ita in ter- 679
minis nostris ad hoc argumentũ, *Respondet* Rolland. à Vall. *consil. 31. n. 8. 9. 10. & 11.*

Non enim omnis confessio est sufficiens ad condemnandum reum, sed ea demum, quæ legitimè & servato juris ordine emanavit: Invalida autem at-
tendi non debet: quia actus † nullus & non factus parificantur, *l. quoties, ubi* 680
Jas. *ff. qui satisd. cog.* Marsil. *singul. 431. & ita deducit,* Berthatz. *consil. crim. 341. n. 17.*
18. Subdens, ex invalida † confessione non posse quem pati damnum, nec illam 681
sub statuto disponente de confessione comprehendi.

Neque obstat ratio huic argumento annexa, quod veritate per confessio-
nem habita, non opus sit ambagibus; quia confessiones † reorum in crimina- 682
libus non sufficiunt ad liquidationem facti, quia de eo aliunde judici constare debet, Bertrand. *consil. 134. n. 3. part. vol. 2.* Berthazol. *consil. crim. 341. nu. 17.* Quo faciunt jura allegata ad præcedens argumentum. Neque adversantur, quæ de Notorio adducta sunt, quod confessio inducat notorium in quo juris ordo non attendatur. Nam ex supra deductis patet, quod in criminalibus sola confessio
non inducat notorium facti. Jura verò † quæ disponunt in notoriis relaxari 683
juris ordinem, intelligenda sunt de notorio facti propriè ita dicti, quod est quando delictum commissum est coram populo vel majore ejus parte, & ita ille vel major pars per sensum visus, vel auditus fuerit testis rem ita se habere, *uti definit.* Farinac. *1. consil. 30. sub n. 90. Et in Pract. crim. q. 21. n. 41.* Quodvé inducit indubitatam rei certitudinem & ita se vulgo exhibet, ut negari non possit, per tradita
Wesenb. *consil. 13. n. 26.* Indeque aliud † est delictum esse notorium, aliud de 684
delicto notoriè ex confessione vel argumentis constare, hoc enim magis ex juris præsumptione, quam ex facti evidentia tale dicitur? Illo casu relaxatur juris ordo, hoc non item, uti declarat Farinac. *d. q. 21. n. 166.*

II. Respondemus in contrarium allegata jura † procedere in notoriis, 685
quæ substantia & qualitate sunt notoria, *per ea quæ latè tractat.* Sigismund Scacc.
de Judic. lib. 2. c. 9. n. 51. & aliquot. seqq. Non enim satis † est ipsum factum esse no- 686
torium ad hoc ut relaxetur juris ordo, sed necesse est omnes etiã qualitates facti

notorias esse, ita ut expeditum sit, nullam reo notoria facti evidentia convicto defensionem competere posse, *per ea quæ tradit* Vultej. *1. consil. Marp.* 16. *n.* 97.

687 III. Respondemus Allegata jura possunt procedere † in notorio facti actu permanentis, *per ea quæ prolixè deducit* Sigismund. Scacc. *de Iudic. lib.* 1. 76. *sub num.* 8.

688 IV. Respondemus Ex confessione † non dici notoriè constare de delicto, quando contra eam aliquid opponi posset, utpote quod sit varia, incerta, incõcludens, erronea, à minore facta, &c. Tunc enim cum confessionis fides vacillare dicatur notorium non inducitur, Hostiens. *in cap. cum speciali de appell.* Johan. Andr. *in cap. cum olim de verb. signific. gloss. in cap. cum sit Romana, de Appellat.* Mascard. *conclus.* 1102. *n.* 9. *&* 10. *& ita declarat etiam* Farinac. *d. quest. n.* 32. Atqui hæc enumerata omnia, contra puellæ hujus confessiones verè adduci & opponi possunt. Ideoque dici non potest. ex iis judici aliquid notoriè constare & indubitatam fidem facere potuisse.

689 *Ad decimum Respondemus*, Farinacium † ita quidem scribere, nulla tamen adducta ad hoc juris ratione vel textu? Et quamvis inter alios pro sua hac sen-
690 tentia alleget Franciſc. Ponzinib. *tract. de Lam. n.* 70. Is tamen † magis in contrariam ibidem inclinat sententiam, quod nec in veneficii crimine si non constet de corpore delicti Judex sine periculo ad condemnationem procedere possit. Siquidem is ita scribit: Declaratur tamen, dummodo talis confessio sit verisimilis vel vera, referens exemplum, de quadam muliere, quæ fuerat confessa, se dedisse venenum viro suo ex quo mortuus fuerat, Judicio tamen medicorum tale venenum non fuisse repertum efficax ad mortem, Ideoque ex tali confessione non potuisse mulierem condemnari.

Deinde leges & jura supra adducta, ex sola videlicet confessione reos non
691 esse damnatos generaliter & per modum regulæ universalis disponunt, † cui standum, donec de exceptione doceatur, *l.* 5. *de probat.* Andr. Geil. 2. *obs.* 151. *sub n.* 3. *& in tract. de Pignor. cap. obs.* 14. *n.* 2. Johan. Meichsner. *Decis. camer.* 18. *fol.* 717.
692 *tom.* 3. Gœdd. 1. *consil. Marp.* 25. *n.* 107. *& seqq.* Indeq; regulam † habens pro se adductam dicitur habere intentionem fundatam. Jas. *in l.* 2. *n.* 35. *ff. si quis in jus vocat.* Bald. *in cap.* 1. *n.* 2. *de alien. Iudic.* Wes. *consil.* 48. *n.* 31.

693 Jam vero nulla lex in veneficii † crimine specialiter disponens reperitur, ideoq; à regula non est deflectendum. Et ita Alexand. *consil.* 115. *n.* 1. *&* 3. *lib.* 3. Marsil. *in l.* 1. §. *præterea, n.* 33. *ff. ad l. cornel. de sicar.* Grammat. *consil. crim.* 36. *n.* 6. In hoc veneficii crimine post alios tenere refert, & sequitur Ernest. Cothman. *d. consil.* 12. *num.* 21. *vol.* 1. Eamque sententiam sequi solere supremum Sabaudiæ Senatum, testatur Anton. Fab. *in Cod. rer. in Sabaud. Iudic. lib.* 9. *tit.* 12. *defin.* 2. *n.* 8
694 Ubi decidit, periculosum esse † ultimi supplicii pœnam illis satis irrogare, quæ delictum ultrò fatentur, de quo tamen non aliter quam ex ipsarum confessione constaret.

Quòd

Quòd de aureo cochleari adductum est, illud tempore instituti processus amissum fuisse, & de eo Judici constitisse, ad condemnationem puellæ nihil confert. Deinde non apparet Judici certò, sed saltem confusè ex rumore constitisse de ejus amissione: talis autem confusa notitia † in criminalibus minimè satisfecit, sed ex diligenti inquisitione de omnibus circumstantiis inquirendum, *text. in Constitut. Crim.* Carol. V. *artic.* 31. §. zum Andern/ *ibi*: Alle mögliche vnd nottürfftige Vmbstände / die nach Gelegenheit vnd Gestalt jeder Sache/ aller best zu nachfolgender Erfindung der Warheit dienlich seyn mögen / erforschen/ ꝛc. *Junct. artic.* 54. *& seq.* Quia non dicitur † constare de facto, nisi etiam constet de qualitate facti, *l. si per alium*, §. *docere*, *ff. ne quis eum qui*, Boss. *in tit. de delict. n.* 3. *&* 4. *Quod multis eleganter deducit* Farinac. *in practic. crimin. q.* 2. *n.* 1. *&* 4. Si itaq; in qualitates & circumstantias hujus commenti inquisivisset, Judex utiq; cognovisset falsitatem delationis & confessionis. 695 696

Ad undecimum argumentum respondemus, ex iis, quæ suprà deducta sunt, superq; patere, Juris ordinem in isto processu, maximà quatenus ille concernit Dominam viduam, non esse observatum, adeoq; præsumptiones juris omnes contra Judicem vigere, *per ea quæ respons. ad prim. argumentum adduximus. Neque adversatur text in l. quod Reipublicæ* 33. *ff. de injur. qui maximoperè in Apologia urgetur*: Quia ille textus † loquitur restrictè & limitatè, tunc videlicet demum excusari Magistratum, si Reipublicæ causa aliquid decernat, quod ad alicujus contumeliam spectet, si id faciat *secundùm bonos mores*, hoc est, † servato Juris ordine, *c. eorum qui, in fin.* 11. *quæst.* 3. solenniter, *cap. inprimis vers. Quod si fortè hæc solenniter acta non sunt*, 2. *q.* 1. secundùm leges divinas, Genes. 18. *vers.* 21. *cap. Deus omnipotens*, 2. *q.* 1. secundùm Juris publici formam, *l. si quis homicidii*, *C. de accusation.* secundùm formam constitutionum, *l. absentem*, *C. de accusat. ex præscripto ordinationum criminalium* Carolinarum, *artic.* 83. *ibi*: In allen peinlichen Gerichtlichen Händeln / sollen Richter vnd Schöpffen / diese vnsere Ordnung gegenwertig haben/ vnd darnach handeln / ꝛc. Ita ut nihil nocendi cupitate, sed omnia consulendi charitate fiant, *teste* Augustin. *in c. prodest*, 23. *q.* 4. non ex odii fomite, sed charitatis adfectu, *cap. qualiter. & quando, extr. de accusat.* 697 698

Quando † enim leges nostræ dicunt, aliquid fieri debere secundùm bonos mores, hoc volunt ne offendatur pietas, *l. filius*, *ff. de condition.* nevé negligatur Justitia & veritas, *c. cum oporteat*, *c. qualiter & quando, extr. de accusat.* Et generaliter secundùm bonos mores fieri dicitur, quod fit † secundùm leges & constitutiones, secundùm Jus naturale & gentium, *per ea quæ tradit* Gœdd. *ad l.* 3. *sub n.* 38. *de verb. signif.* Andr. Geil. *observ.* 39. *n.* 15. Petr. Peck. *in c. non est obligatorium*, *de reg. jur.* 6. Vel secundùm laudabiles & rationabiles locorum consuetudines, Nicol. Reusner. *consil.* 19. *n.* 57. *& seqq.* 699 700

Neque enim † publicæ utilitatis & severitatis prætextu, privata utilitas negligenda, & innocentes supprimendi: quia leges naturæ & omnia Jura eo 701

 respiciunt

respiciunt, ut utilitas publica & privata osculentur se invicem. Hinc JC. Paulus, alterum, inquit, utilitas privatorum: alterum vigor publicæ disciplinæ postulat, *l. locatio, §. in fin. ff. de publican. & vectigal.* Quod eleganter expressit Frideric. Imper. dum dixit: Imperialem decere solertiam ita Reipublicæ curam gerere & subjectorum commoda iuvestigare, ut regni utilitas incorrupta persistat, *& singulorum status jugiter servetur, c. 1. in princ. de prohibit. Feud. alien. per* Frider.

702 Et nota est illa 12. tab lex: † Salus populi suprema lex esto. Nec est Justi-
703 tia, † propter nocentes innocentem supprimere, gravare & diffamare, Vinc. Honded. *consil 99. n. 22. vol.* 1. Interest quidem Reipubl. malis purgare provinciam hominibus, & in delinquentes severiùs animadvertere; sed & magis inter-
704 est ne innocentes † detrimentis afficiantur, *l. servum, 33. §. publicè, de procurat. l. absentem, de pœn. l. 2. §. fratris, ff si aliq. testam. l. si fratres, 53. §. fin. ff. pro soc. l. si is cū quo, 20. ff. comm. divid.* Matth. Wesenbec. *consil. 45. n. 50.*

705 Nec † Magistratui fas est per injuriam aliquid facere, *l. nec Magistratui. ff. de injur.* Et quemadmodum delicta non debent manere impunita, & justificari
706 impius; † sic nec condemnari justus, utrumq; enim apud Deum abominabile est, Proverb. 17. *vers. 15.* Albert. Gandin. *in tract. de malefic. tit. de receptator. n.* 11.

707 Non † enim Justissimus Jehova vult justum perdere cum impio, sed potiùs propter decem justos multis injustorum millibus parcere, Genes. 18. *vers.* 21 *& vers fin.* Ezech. 18. *vers. 5.* Idque etiam Carolinæ inculcant constitutiones criminales statim in exordio, ita videlicet in puniendis delictis, Judicem procedere adhibitâ prudentia, ne innocentes graventur, &c. P. H. O. *artic. 1. ibi*: damit niemand Unrecht geschehe/ rc. Cùm enim leges ideò nocentes, & malos pœnis afficiant, ut innocentes & boni subleventur & defendantur, non debet id, † quod
708 in innocentium salutem directum est in perniciem eorum detorqueri, *text. in l. quod favore, C. de legibus.*

709 Quod enim justum est, † vel justum esse putatur, id justè nobis persequendum est, Deuter. 16. *vers. 20.* Ubi Jehova, justè, inquit, quod justum est per-
710 sequeris, ut vivas, &c. Non enim sunt † facienda mala, ut eveniant bona, monet Apostolus, *& can. forte, 14. q. 5. c. sic non sunt, 32. q. 4. cap. fin. 32. q. 8.* Imò ne
711 quidem bonum † faciendum, si ex eo majus malum oriri potest, Abb. *in c. cum ab omni, n. 2. de vit. & honest. Cleric.* Cravett. *consil. 6. n. 86.* Sigism. Scacc. *de Iudic.*
712 *lib. 1. cap. 12. n.* 49. Unde Paulus, non omnia, † inquit, quæ licent ædificant & ex-
713 pediunt, 1. Cor. 10. *vers. 23.* Ideoq; licitum ita † coarctandum & faciendum, ut
714 illicitum evitetur, *l. tutor. de suspect. tutor.* Majus † autem malum est damnis afficere innocentem, quàm dimittere nocentem, *d. l. absentem, ff. de pœn.* Ideoq; po-
715 tiùs debemus † pati malum, quam ut faciamus peccatum, *c. quod sacris, extr. quod*
716 *met. caus. c. sicut cum trib. seqq. 32. quæst. 4.* Nam facere † vel committere injuriam, quocunq; modo, vel sub quocunq; prætextu, omni Jure etiam natur ali prohibitum est, Mascard. *de Probat. conclus. 902. vol. 2. n. 6. 7. & 8.*

Debent

Debent itaq; Judices † cum Dei & legum timore tribunal conscendere, 717
Nov.23.cap.3. Et actus † suos regulare à Justitia poli & fori, & summopere cu- 718
rare, ne dilectionem proximi offendant, nevé tempestate potiùs quàm potestate utantur, Zas.*consil.10.n.7.lib.2.* Ferdinand. Vasq.*1.controv.cap.1.nu.20. & lib.2. c.51.n.65.* Ubi inferunt, nec summum † Principem prætextu publicæ utilitatis, 719
subditos posse opprimere vel damnis afficere, & si quid agat, id agere debere sine alicujus injuria, *l.2.§ si quis à Principe, ff. ne quid in loc.publ. l. nec avus, Cod. de emancip.lib.* Matth. de Afflict.*decis.286.nu.3.* Andr. Geil.1.*observ.96.n.9. & seqq. & observ.58.n.4. & seqq.lib.2.* Nicol. Reusn.1.*consil.1.per tot.*

Cùm itaque Dnn. Directores hujus processus non secùndùm bonos mores, hoc est, Jura, leges & constitutiones procedendo aliquid ad contumeliam innocentissimæ matronæ ejusque filiæ fecerint, non rectè dict. Legem, quod Reipubl. &c. ad sui exculpationem allegant, neq; culpa carent. Nihil † enim 720
interest, ex quàm honesta causa quis insaniat, *inquit.* Hieronym..2.*contra Iovian.*

Et quid quæso Reipubl. inde boni provenire potuit, quod Domini Directores de Domina vidua ejusq; filia, falsa crimina pro veris in Judicio publicârunt, & diffamationi honestarum & Nobilium personarum occasionem contra omnia humanitatis Jura præbuerunt. Et sanè † qui publicæ student utilitati 721
& severitati, cum oppressione innocentium, illi ventum seminant & turbinem metunt: Oseæ *cap.8. vers.7.* concipiunt quisquilias & pariunt stipulas, Esa. 33. *vers.11.* Ova aspidum fovent, & telas araneæ texunt, & opera eorum opus iniquitatis & violentiæ, ac pedes eorum ad malum currunt & festinant, ut effundant innocentem sanguinem, Esa.*59.vers.5.6.7.*

Similis est ratio aliarum in Apologia allegatarum legum, quòd videlicet Juris executio non habeat injuriam, quia ex suprà deductis patet, non posse dici Juris executionem, si innocentes damnis afficiantur, inauditi & indefensi diffamentur, publicatis de iis falsis & atrocibus criminibus pro veris.

Duodecimum quod attinet, non constat nobis de illo recessu Diœcesano, nec quicquam ex actis nobis transmissis, de ejus contentis exploratum habemus: Putamus tamen recessum illum cum Reverendissimo loci Episcopo tanquam Principe Imperii laudatissimo, & patriæ patre meritissimo ita esse initum, ut juxta allegata suprà Jura & Friderici Imper. at constitut. Et publica utilitas & status singulorum jugiter illæsus servetur: Si itaque talis extat recessus, das man die völlige Vbrgicht mit aller Personen Namen / darauff dieselbige gerichtet / ohne einiges Nachdencken / vbergeben vnd verlesen lassen möge / rc. Ille utiq; non crudè & indigestè, sed civiliter † erit intelligendus, *l.9.ff. de servit.* Ne inde inju- 722
juriarum † oriatur occasio, unde Jura nasci oportet, ceu Impp. Grat. Valentin. & 723
Theodos. rescripserunt, *in l. meminerint. C. unde vi.*

Si autem † ille recessus ita crudè intelligeretur, quascunque de quibus- 724
cunque etiam honestis & innocentibus personis, à malevolis & levissimis

hominibus,

hominibus, confessiones effusas per se falsissimas, ante veritatis inquisitionem publicare, in Judicio licere, quid aliud quam occasio injuriæ & diffamationis
725 honestorum iste recessus existeret. Deinde † iste recessus ita intellectus, non solùm offenderet dilectionem proximi, & innocentes damnis afficeret, sed etiam contra pietatis, honestatis & Juris Civilis ac Carolinarum Constitut. regulas, quæ jubent inquisitionem veritatis ante omnia faciendam, & confessiones reorum pro exploratis facinoribus non esse habendas, directè tenderet,
726 adeoque Jure non subsisteret. Nam ut ait JC. Gajus, contra Juris † Civilis regulas pacta conventa rata non habentur, *l. contra, 28. ff. de pact.*

Et Imper. Antonin. rescripsit: Pacta quæ contra leges, constitutionesque vel bonos mores fiunt, nullam vim habere, *l. pacta quæ. 6. Cod. de pact. l. non dubium, C. de legib. cum similibus.* Non enim verisimile est, Justissimum Principem voluisse inire cum Reverendo Capitulo conventionem contra bonos mores
727 Juris publici regulas, & Carolinas Constitutiones, quia Princeps † tanquam justitiæ plenus præsumitur velle quod Iura volunt: *l. digna vox, C. de legib. l. ex imperfecto, C. de testament.* Barthazol. *consil.* 366. *n.* 27. Cothman. 4. *consil.* 12. *n.* 141.
728 Talis namque præsumitur intentio † Principis, qualis est legum candor & juris naturalis, integritas, *ut ex* Bald. *&* Zas. *tradit.* Geil. 2 *obs.* 76. *n.* 11. Gars. Mastrill. *de Magistrat. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 44. Hieron. Cævall. *in spec. com. opin. q.* 906. *n.* 23. *Quod multis & eleganter persequitur.* Nicol. Reusner. 1. *cons.* 1. *nu.* 126. *usq; ad fin.*

Quare si consideremus istum recessum, ut pactum & conventionem, ad
729 Iuris Civilis regulas in redigendus est: Si verò ut statutum, idem obtinet: Quia statuta etiam debent esse rationabilia; Ideoq; interpretationem † ex jure communi recipiunt & admittunt, *l. si servi vestri, & ibi* Salicet. *Cod. de noxal. action.* Mascard. *de interpret. statut. conclus.* 2. *n.* 80. *& seqq.* Wesenbec. *consil.* 14. *n.* 10. *&*
730 *Consi.* 47. *n.* 38. Forster. *de succession. ab intest. lib.* 8. *c.* 17. *n.* 4.

Illaq; interpretatio † ita facienda, ut quàm minimè à Iure communi recedatur, *l. præcipimus, in fin. Cod. de Appellat. l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrim. l. quod*
731 *verò, & l. seq. C. de legib.* Alexand. *consil.* 140. *num.* 4. *vol.* 2. Cravett. *consil.* 259. *nu.* 2. Mynsing. *observ.* 5. *cent.* 1. Etiamsi † à proprietate verborum esset recedendum,
732 Roman. *consil.* 338. *n.* 10. Cravett. *consil.* 197. *n.* 6. *vol.* 2. Alexand. *consil.* 85. *n.* 12. *li.* 4.

Unde † nec statuto caveri potest, ut nulla admittatur interpretatio, & si talis clausula adjecta sit, tantùm de frivola intelligendum est, *ut monet* Bart. *ad l.*
733 *omnes, n.* 65. *ff. de Iust. & Iur. per l.* 1. *§. pen. C. de vet. jur. enucl.*

Quamobrem recessus † iste de publicandis reorum confessionibus, etiam de tertiis & aliis factis, expressis eorum nominibus, hanc recipiet interpretationem ex Iure divino, naturali & communi, si confessiones istæ veræ sint, & Iudici ex diligenti veritatis indagine exploratæ & indubitatæ, illiq; contra quos istæ confessiones tendunt, non solùm tales sint personæ, in quos suspicio ejusmodi delicti commissi cadat, sed etiam desuper cum suis defensionibus auditi,

auditi, innocentiam suam purgare non potuerint. Si alium sensum quis arripiet hujus recessus, is hoc in effectu asseret, judici licere cum discrimine existimationis innocentium vagari, falsa pro veris publicare & diffamationibus & caluminis viam aperire, quod divina & humana pariter jura vetant.

Quinimò ratio naturalis tanquam † rerum omnium rectissima arbitra, 734 *arg.l.scire oportet*, §. 51.*ff.de excusat.* Angel.*consil.*110 *n.5.* Cothman.1.*consil.22.n.5.* Divini splendoris radius: Contaren.*de Republ. & Magistrat.Venet. lib 1.* Recti consilii & recti judicii fons & scaturigo, Lips.*lib.*1. *de Constant.cap.4.* Cordibus hominũ insculpsit, & cum ipso genere humano, hanc prodidit maximam: Quod 735 † tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Si itaque quis quæreret ex Dnn. Directoribus, si contingeret à levissimo nebulone vel alio Diaboli mancipio apud Judicem N. vel alibi locorum de ipsis eorumq; uxoribus & liberis charissimis, nefanda scelera & atrocia crimina, puta veneficii, furti, latrocinii, raptus, rapinæ & similium falsò, ad suggestionem vel ex odio confitentium aliorumque ita incitantium spargi: essetné æquum ista statim illis desuper non auditis, neque veritate indagata, pro exploratis facinoribus in Judicio publicare, & ita ipsis & toti familiæ labem adspergere? omnes procul dubio uno ore responderent: minimè gentium. Ergo omnia † quæcunque vultis, ut homines faciant vobis, ita & 736 vos illis, Salvatoris præcepto, facere debetis. Hæc est enim Lex & Prophetæ, Matth.*cap.7.v.12.& 13.* Lucæ *cap.6.v.31.*

Denique non videmus quare Dnn. Directores isthæc falsa de Domina vidua ejusque filia conficta & ementita crimina pro exploratis facinoribus publicè prælegi fecerint puellæ: Aut enim illa tanquam circumstantias aggravantes delictum puellæ prælegerunt & publicarunt, & hoc, antequam illas circumstantias ex veritatis inquisitoine, quæ tamen hic planè neglecta est, pro certo exploratas haberent, juxta allegata suprà Jura & Constitutiones Criminales, facere minimè potuerunt. Aut non pro exasperanda puellæ pœna, sed ad gravandam Dominam viduam ejusque filiam: Et hoc malè & contra leges: cum illæ prius non fuerint desuper auditæ, & crimina ista notoriè fuerint falsa & conficta.

Quod itaque neque Reipublicæ neque ulli hominum prodest, alteri verò nocet & innocentem famæ & existimationis jacturâ præter meritum afficit, neque piè, neque honestè, neque justè fieri potest, multò minus Reipublicæ venerandæ causâ factum dici meretur: per ea quæ modò deduximus. Maximè 737 cum Reipublicæ † intersit, cives maximè Nobiles integros sine calumniæ & infamiæ macula conservare. Novell. 85. *in pro.* Ernestus Cothman. *Consil.* 29. *num* 444.*vol.3.*

Quinimò † sinistra ex ipso facto oritur præsumptio, si actus qui geritur 738 nihil prodest facienti vel Reipublicæ, nocet autem alteri, Mascard.*concl.*815.*n.*2. *vol.*7. Joh. Gœdd.*consil.Marp.*28.*n.*69.

Quæ prætereà de stylo judicii argumento huic 12. adjecta sunt, planè destructo eo, super quo constructa erant fundamento, per se concidunt, nec alia refutatione indigent. Quæ denique adjiciuntur, quod præter intentionem fortè Dominorum Directorum factum sit, quòd puella nomen Dominæ viduæ ejusque filiæ in judicio exclamârit, eos omninò non excusat, per ea quæ deducũtur *infr. in quæst. 5.* resolutione *sub 4.* dubitandi ratione *vers.* nec adversatur, &c.

Ad decimum tertium, Respondemus I. Illud responsum venerandæ Facultatis Wittebergensis Apologiæ adjectum esse sine dato vel sine die & consule

338 adeoque suspicione † non carere, *l. 1. & 2. & quæ ibi notant Dd. ff. de edend.*

II. Responsum illud non fuit petitum ante, sed post factam executionem & publicationem, ut apparet ex contentis. Ideoque autem præposterationis

740 vitio vix excusatur: Quia consilium prudentum † debet peti ante factum, Syracid. *cap. 32. v. 24.* Hinc Poëta Mantuan. Ecclog. 2.

——————— *Utile non est*
Consilium post facta dari, quod oportuit ante
Consilium post facta, imber post tempora frugum.

341 Et dicunt nostri: † Zu geschehenen Dingen/soll man das Beste reden.

III. Narrata, super quibus illud responsum fuit impetratum non sunt adjecta Apologiæ, ideoque de ipso responso judicari non potest. Solent enim

342 JCti † respondere secundùm narrata.

343 IV. Responsum † illud Dominorum JCtorum Wittebergensium interpretandum secundùm regulas Juris divini, Canonici, Civilis & Constitutiones criminales, atque adeò credendum eos citra controversiam illud pro indubitato præsupposuisse: Magistratum videlicet consulentem in confessionum istarum, de personis tertiis factarum, veritatem inquisivisse omnesque confessionis articulos, ejusque circumstantias explorasse, & de his certò sibi constitisse.

V. Nos cum Dominis Wittebergensibus in hoc consentimus, quod totum Reverendum Capitulum propter paucorum, qui processum hunc direxâre, excessum, injuriarum actione conveniri commodè non possit, prout suo loco pluribus prosequemur. *Hactenus de tertia Quæstione.*

QUARTO QUÆRITUR

Cum Nobilissima virgo N. N. ejusq; fratres & tota familia, defunctâ jam matre, contra quoscunque citationem ex l. diffamari emaneri curarint, an adhuc imposito silentio nihilominus actioni injuriarum locus esse possit?

434 ET quidem id negandum videtur. Nam, I. Expeditum est quoties † concurrunt plures actiones rei nomine, una quis experiri debet, *inquit* JCtus Ulpian-

Ulpian.*in l.nemo ex his*, §.*1.ff.de R.I.cui concordat IC.*Modestin. *in l. plura delicta*
in fin.princ.ff.de O. & act. Ubi ita respondit: si ex una obligatione plures actio-
nes nascantur, una tantummodo non omnibus utendum est. Ideoque actor, † 745
eo casu quo ejusdem rei nomine plures ei actiones competunt, unum eligere
debet, quâ intentata, regressus ipsi ad aliam non dabitur, *ut dicit* Ulpian.*in l.quod*
in herede, §.*1.ff.de tributar.act.* Joh. Meichsner. *Decis.camer.9.n.26.* & *Decis.13.n.*
109.110.& seqq.tom.3. Et hîc locum habet, ꝙ dicitur, via † quã semel elegisti tibi 546
pateat. *l.si mulier*, §.*fin.ff.* ꝙ *met.caus.* Coler. *de Process.execut.part.1.c.10.n.223.*

II. Duo † remedia ordinaria electivè non cumulativè concurrunt, *per* 747
ea quæ tradit Zas. *singul.resp.cap.20.n.16.* Atqui tàm actio † injuriarum, quàm ex 748
l. diffamari ordinaria est, quia utraque ex lege competit.

III. Facit quod utraq; actio tendat ad vindictam, altera ad perpetuum
silentium irrogandum, altera vel corpori vel famæ damnum inferendum. Con-
stat autem, quoties † plures actiones ejusdem facti nomine ad vindictam com- 749
paratæ sunt, unâ intentata aliam tolli. *l.un. Cod. quando civil.act.præjudic.crimin.*
Bart. *ibid.n. text.in l.prætor edixit*, §.*si dicatur*, *ff.de injur.* Andr. Geil. *1.observ.65.*
nu.1. Joh. Sichard. *ad l.3.sub n.4.C.ad L.Aquil.*

IV. Cum diffamatus in actione l. diffamari petat & concludat, ut diffa-
mator inposterum desistat à diffamatione, priorem diffamationem tacitè cen-
setur remisisse. Ideoq; † ad eam vindicandam admittendus non est. *l. non solum*, §. 750
1.ff.de injur.l.postquam liti.C.de pact. Nam renunciantibus jura sua non datur ad
ea regressus, *cap. quàm periculosum.7.q.1.l.quæritur*, §.*si venditor*, *ff.de ædil.edict.*
l.1.§.qui semet.ff.de success.edict.l.Herennius, *ff.de vict.* Surd.. *consil.152.nu.1.* Me-
noch. *consil.197.n.87.* Roland. à Vall. *consil.95.n.54.vol.1.*

Sed hisce & similibus non obstantibus verior † & communior juris sen- 751
tentia est, actionem injuriarum per intentatum antea remedium ex L. diffamari,
non censeri sublatam. Siquidem dictum remedium L. diffamari C. de ingen.
manumiss. ad hoc saltem datur, ut diffamatori silentium perpetuum imponatur:
tamen cum ultra hanc perpetui silentii impositionem, alia pœna contra diffa-
mantem ex d. l. diffamari, exigi non possit: Interim Reipublicæ ac privatorum
maximè intersit, ejusmodi diffamatores, qui sine legitima causa cum discrimine
existimationis honestorum malo exemplo vagantur, dignis pœnis affici, ideoq;
ne id omninò impunè ferant, læsis patere debet actio injuriarum seu de dolo &
ad interesse. *ut tradit* Speculat. *tit.de empt. & vendit.* §. *nunc dicendum est de re-*
scindend.vendit, vers.ult.not.cum duob.seqq.quem allegat & sequitur. Bartholom.
Blarer. *ad L.diffamari cap.1.n.5.& cap.5.n.32.33.34.35.* Cæsar. Contard. *ad d.l.dif-*
famari,n.130. Hieronym. Cagnol. *ad eand.L.nu.4. Et ita etiam novissimè respon-*
dit. Ernest. Cothman. *consil.4.n.29.& seqq.vol.3.* Ubi id de communi ferè curia-
rum consuetudine servari testatur.

Hisce accedis, quòd in jure nostro sint constituti modi, quibus obligatio,

752 quæ ex injuria oritur, tollatur, quibus remedium intentatum d.l. diffamari non invenitur adnumeratum, ideoq; nec per illud obligatio ex injuriis descendens,
753 censebitur sublata. Sicut enim non quovis † modo inducitur obligatio, ita nec quovis, sed legibus demum constituto & confirmato tollitur modo, *ut eruditè ostendit* Jacob. Cujac. *ad l. 1. ff. de Pact.* Francisc. Duaren. *ibid.* Reliqua pro hac sententia fundamenta patebunt ex responsionibus subjectis ad illatas modò dubitandi rationes.

Ad primum respondetur, adducta jura procedere, videlicet una ex pluribus actionibus competentibus electa regressum non dari ad aliam, nisi plus sit in una
754 quàm in alia. Si enim † ex eodem facto duę competant actiones, postea judicis potius potestate esse, ut quo plus sit in reliqua actione, id actor ferat, *Resp.* JC. Paul. *in l. quoties, 41, §. 1. ff. de action. & obligat. l. si actũ 43. ff. pro soc. l. prædia, 28. ff. de action. empt.* Bart. *in l. nunquam plura, nu. 3. ff. de privat. delict.* Hubert. Giphan. *ad l. 43. §. 1. n. 2. ff. de R. I.* Anth. Matth. *ibid. n. 6. Late* Matth. Coler. *de Process. execut. part. 1. c. 8. n. 53. 54. 55. & seqq.* Georg. Obrech. *de Concip. & form. libell. c. 22. n. 23. & seqq.*

755 Tunc enim unius † præstatio reum conventum ab altero non liberat, etiam in pœnalibus, *l. cum ex uno, 32. Ubi IC. Hermogenian.* Cum ex uno, inquit, delicto plures nascuntur actiones, sicut evenit, cum arbores furtim cæsæ dicuntur, omnibus experiri permitti, post magnas varietates obtinuisse, *ff. de obl. & act. l. 1. l. si colonus, 9. §. ult. ff. arb furt. cæs. l. 1. §. dixerit, ff. de public. l. 1. ff. de vi. bon. rapt. l.*
756 4. §. *cum Domina, & §. ult. ff. de noxal. act.* Obrecht. *d. loc.* Iniquum † quippe esset, ei cui duo jura proposita sunt, propter id quod minus est, auferri id quod uberius est, scribit Hug. Donell. *Commentar. jur. civil. lib. 19. c. 4.*

757 Constat autem pinguius † esse remedium actionis injuriarum quòd non solùm ad pœnam criminalem fisco applicandam, seu corporis afflictivam, sed etiam civiliter ad æstimationem & recantationem intentari potest, quam actionem ex L. diffamari, quæ eò saltem tendit, ut diffamator, nisi in judicio legitimas diffamationis causas deducat, silentium perpetuum imponatur, ut in posterum
758 abstineat: Quod itaque † adjectum est, viam quam quis semel elegit, ei patere, id ex modò deductis ita intelligendum, si quis viam talem eligat, per quam præcludatur postea aditus ad aliam. Jam verò actio L. diffamari non est ejus naturæ & conditionis, ut præcludat viam ad actionem injuriarum.

Ad secundum respondetur, an actio l. diffamari ordinarium, an verò extraor-
759 dinarium sit remedium, inter Dd. non convenit. Nam extraordinarium † hoc esse remedium, post Bald. Felin. & alios statuit Cæs. Contard. *ad d. l. diffamari, num. 98. & seqq.* Sed posito hoc remedium esse ordinarium, non tamen hujus electione actio injuriarum consumitur: quia probatum est modò in præce-
760 denti responsione etiam ordinariis † remediis pluribus ex eodem facto competentibus uno electo, alterum quod pinguius est & plenius actori prospicit, non tolli. Et ipse Zas. *alleg. loc. 2. sing. resp. cap 20. nu. 34.* declarat regulam à se propositam

positam fallere si plures actiones & remedia ordinaria, se compatiantur & cumulari, possint. Jam verò ex casu quo unum remedium pinguius est altero illa se compatiuntur & cumulativè competunt.

Ad tertium respondemus, actionem L. diffamari, † propriè non tendere ad 761
vindictam vel pœnam commissæ diffamationis, sed ad hoc esse comparatam, ut reo injungatur silentium perpetuum, ut in posterum abstineat à diffamatione, nisi judicio experiatur, & si quas se justas diffamationis causas habere putet, legitimè deducat, *d.l.diffamari, & ibi.* Joh. Oldendorp. *num.* 12. Blarer. *in pr. ibid.num.6. & cap.1.n.5.* Didac. Covarr. 1. *var.resolut.cap.18.in pr. & n.7.cum seq.* Boër. *Decis.255.n.9. &* 10. Geil. 1. *obs.9.n.2. & seqq.* Nulla itaque pœna nulla vindicta est, inhibere diffamatori, justas rationes adducere non valenti, ne in posterum diffamari pergat, cum id tàm civilis quàm naturalis ratio eundem prohibeat.

Ad quartum respondemus, illud legitima & probabili carere consequentia. Non enim † sequitur: Titius petiit sibi decerni processus ex L. diffamari. Ergò re- 762
nunciavit actioni injuriarum: Cum ex modò adductis constet, ista remedia esse compatibilia & diffamato cumulativè competere, quo casu unius electio alterum non tollit. Deinde juris est expediti, renunciationem † in dubio non præ-
sumi, sed eam per probationes excludentes & arctiores evidenter probandam 763
esse, *text.in cap.super hoc extra de renunc.* Bald. *in l.1.notab.ult.C.de edict.D.Adr.toll.* Tiber. Decian. *consil.*100.*n.*24.*vol.*3. Cravett. *consil.*206.*n.*10. Wesenb. *consil* 11. Cephal. *consil.84.in fin.lib.*1. Adeò ut ex actu † aliquo etiã ꝓximo non induca- 764
tur, nisi de ea expressè agatur. *cap.sane & ibi gl in verb.Sustinere in fin.ext.de renũc.*

Et generaliter quoties † alia conjectura capi potest, quam remissio juris competentis, illa potius quàm hæc arripienda. Cephal. *consil.* 25. *num.*50. *lib.*1. & *Consil.*434.*n.*5. *lib.*3. Siquidem remissio † juris est quasi quædam donatio *l.con-* 765
tra.§.si filius,ff.de pact. Bart. *in l.si quis delegaverit,ff.de donat.* Wesenb. *consil.*42.*n*
55. Nemo † autem suũ jactare præsumitur, *l.cum de indebito,ff.de condict.indebit.* 766
Atqui ex intentato L. diffamari, remedio, alia, quam remissionis actionis injuriarum capi conjectura potest, videlicet illa, quæ & naturæ illius beneficii competit, ut diffamatori, nisi judicio experiri velit, injungatur, ut à diffamatione desistat, vel etiam in eum finem, ut diffamato certò constare possit, quásnam diffamationis suæ causas diffamator allaturus sit, & si legitimas non habeat, diffamatus eò melius proposita injuriarum actione, diffamationem prosequi possit, in-
deque hoc † L. diffamari, remedium quodammodo præparatorium actionis in- 768
juriarum esse potest. *Vti eruditè monet, in hanc sententiam respondens* Ernest. Cothman. *d.consil.*4. *num.*32. *Junct.num.*54. *vol* 3.

⁂(*)⁂

SUCCEDIT JAM QUINTA QUÆSTIO.

In qua hoc proponitur, quod cum Domini Consulentes pro certo teneant, hanc diffamationem à quibusdam ex Dominis Capitularibus, qui hujus processus, nomine tamen collegii totius, instituti Directores exstitere, vindictæ studio ac eo animo factam, ut per eam ipsis piè defunctæ matri, sorori, totiq; familiæ ignominia & dedecus inferretur, Anne propterea quòd tam ficulneo & fragili fundamento inhærentes, huic diffamationi occasionem præbuerint, recipiendo tàm frivolas, falsas & varias delationes easq; publicando pro veris & exploratis facinoribus & quod eandem diffamationem non obscurè in prætensa sua Apologia prosecuti sint, actione injuriarum conveniri possint?

ET quidem hoc ipsum sequentes suadent rationes & argumenta. I. Quod facere
769 † vel committere injuriam quocunq; modo, tàm naturali quàm civili jure sit omninò prohibitum, *per ea quæ tradit* Mascard. *de Probat. conclus. 902. n. 6. 7. & 8.* Joh. Gœdd. *consil. Marp. 26. n. 70. in fin. vol. 2.* Ideoq; neminem excusari
770 eam committendo, ne quidem Magistratus vel Judicem, † *per text. in l. nec magistratibus. 32. ff. de injur.* Ubi JC. Ulpian. Nec Magistratibus, inquit, licet aliquid injuriosè facere, si quid igitur per injuriam fecerit Magistratus, vel quasi privatus, vel fiducia Magistratus, injuriarum potest conveniri. *l. continet, 3. §. 1. ff. quod met. caus. ubi idem* Ulpianus. Cæterum, inquit, si per injuriam quid fecit populi Romani Magistratus, vel provinciæ præses Pomponius scribit edictum, quod metus causa locum habere, *fac. l. quidem, 29. §. Magistratus. ff. ad L. Aquil.* Prosp. Farinac. *de var. ac divers. crimin. quæst. 105. n. 13.*

771 Igitur II. non solum procedit, quando † Magistratus est singularis persona, sed etiam universitas, Collegium, Capitulum, &c. *arg. l. metum, §. animadvertendum, & ibi gl. ff. quod met. caus. l. sed & ex dolo. 15. §. 1. ff. de dol. mal. Auth. ut nulla communitas, C. de Episcop. & Cler.* Innocent. *in cap. gravem, n. 2. extra de sentent. excom.* Oldrad. *consil. 65. n. 7.* Ubi dicit, communem hanc esse Dd. sententiam, *Quem ad hoc allegat & sequitur* Ernest. Cothman. *consil. 32. num. 208. vol. 3.* Mynf. *obs. 78. cent. 4.* Joh. Harprecht. *ad §. non solum, n. 56. Institut. de Injur.*

772 Siquidem & dolus † delictum & consequenter etiam pœna in Universitatem & Collegium cadit, per allegata modo Jura. Alber. *in l. si quis in tantam, col. 3. vers. quidam dicunt, C. unde vi.* Paul. Paris. *consil. 21. num. 30. lib. 4.* Ubi dicit esse communem conclusionem, Julius Clar. *lib. 5 Senten. §. fin. quæst. 16, num. 8.* Andr. Geil. *2. de Pac. publ. cap. 9. n. & seqq.*

Non

Non obstante quod Collegium Universitas seu Capitulum habeat dignitatem: quia dignitas in delictis nihil relevat, adeò ut ex dignitate † delin- 773
quentis delictum efficiatur gravius. *cap.1.§. Iudices, ubi* Bald. *de Pac. juram. firm.* Aym. Cravett. *consil.* 118. *sub n.* 8. Reatu enim majori delinquit, qui honore potiori præfulget, *cap. nulli, 25. quæst.1.* Et quanto † quis est sublimior, tanto debet 774
esse perfectior Mich. Ulcurrun. *de Regim. mund. q.2. n.14.* Unde illud Satyrici: † 775

Omne animi vitium tanto conspectius in se.

Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Quod nostri ita efferunt:

Je höher Bergk/je tieffer Thal/

Je grösser Mann/je schwerer Fall.

Idem obtinet, etiam delinquentes sint Clerici: quia † illi vel maximè vitæ in- 776
tegritate, & exemplo aliis prælucere debent. *text. in l.8. in fin. C. de Episcop. & Cler. cap. non si in competenter, 2. q.7. cap. Sacerdos, 3. q.7.* Quod multis persequitur Apostolus 1. *ad Timoth. cap.* 3. Hoc faciunt quæ in nostris terminis scribit Philipp. Comminæ. *lib.5. histor. Galli.* † Quo potentior, inquit. & major est, qui facit in- 777
juriam, eò gravius dolere eos, quibus infertur, quod propter auctoritatem illius magis ad infamiam suam pertinere putent.

III. Censetur autem † Magistratus facere alicui injuriam, quando 778
contra innocentem inauditum præcipitanter aliquid facit, dicit, vel publicat, quod ad diffamationem & existimationis ac dignitatis læsionem spectat, *d.l.32. ff. de injur.* Petr. Frider. Mandan. *de Processib. lib.2. c.13. n.7. & 8.* Johan. Harprecht. *ad §. non solùm, n.64. Instit. de injur.* Omne namque † verbum vel factum inju- 779
riosum, quod ad alterius sugillationem vel infamandi causam spectare potest, præsumitur injuriosè seu animo injuriandi factum. *l.1. §. omnem autem, ff. de injur. l. item apud Labeonem, § generaliter, ait prætor, ff. eod.* Bart. *ibid. n.5.* Farinac. *de var. ac divers. crimin. q.105. n* 15. Adeò ut purgatio † & contrarii animi probatio 789
incumbat ei, *l.1. si non convicii, C. de injur. l. item apud. §. fecisse & mult. seqq. ff. eod. cap.1. extra de præsumpt.* Gail. 2. *obs.106. n.1. lib.2.* Mascard. *conclus.902. n.6.7. Ubi testatur de communi* Paris. *consi.149. n.19. vol.4.* Bernh. Wurmbser. *Pract. forens. lib.1. tit.47. obs.10.* Clar. *§. injuria. num* 12.

Constat autem ex actis & suprà deductis, Dominos Capitulares Directores processus hujus, nulliter inquirendo contra Dominam viduam ejusque filiam, & publicando de iis falsa & atrocia crimina per se injuriosa pro veris, existimationem & dignitatem earum multis modis gravasse, ac diffamationi fenestram aperuisse: Ideoque eos id injuriosè & diffamandi animâ fecisse, tàm diu præsumitur, donec illi contrarium evidenter probent.

IV. Nihil interest, an universitas vel collegium ipsum directò aliquem diffamârit, an verò diffamationi alicujus, nulliter & contra juris ordinem pro- 781
cedendo, occasionem præstiterit: Cum certi juris sit, etiam † ex occasione præ-

bita,

bita, jure aliquem conveniri & puniri posse. Jas. *consil.139. num.* 1. *circ. fin. vol.* 4.
782 Ernest. Cothman. *consil.32.n.290.vol.1.* Maximè † quando quis operam dat rei illicitæ, tunc enim semper ei imputantur quæ inde sequuntur. *d. l. si non convicii, Cod. de Injur. l. si ex plagis, §.1. ad L. Aquil.* Felin. *in cap. si autem, n. 1. & 2. de Rescript.* Alexand. *consil.103.n.13.vol.1.* Andr. Geil *2.obs.*110.*n.8. & de Pac. publ. lib.*1.
783 *c.7.n.13. & seqq. Plenè* Cacheran. *Decis.*104.*n.4.5.8.* Sic in L. Aquilia, qui † damni occasionem præstat damnum fecisse videtur, *l. qui occidit,* 30. §. *in hac quoq; ff. ad*
784 *L. Aquil. & in L. Cornelia.* Nihil † interesse putatur, an aliquis occidat, an verò mortis occasionem præstet. *l. nihil interest, ff. ad cornel. de sicar.* Schneidwin. *ad §. fin. num.7. instit. ad l. Aquil.*

Res autem est illicita contra Juris ordinem innocentem & inauditum gravare, & de eo falsa crimina pro veris publicare, item non præcedentibus indiciis vel fama inquirere. Quin imò etiam rei licitæ operam dant, si eam non præstet diligentiam, quam præstare de jure obstrictus erat, exinde conveniri potest: quia
785 & imperitia † culpæ annumeratur, *§. præterea, cum §. seq. Instit. ad L. Aquil.* Ubi Medicus, qui perperam medicamentum adhibuit, tenetur, *l. illicitas, §. sicuti, ff. de offic. præsid. l.2. ff. quod quisq; Iur.* Mynsing. Schneidwin. & Dd. *ad l. §. præterea,*
786 *Institut. ad L. Aquil.* Adeò ut † Judex condemnavit innocentem capite plecti possit, *ut tenet* Bald. *in rubr. Cod. de pœn. Iud. qui malè judic. vers. quæro qualiter debet Iudex, &c.* Salicet. *ibid. in l. fin. eod. tit. text. in l. lege Iulia, §. hodie, ff. ad L. Iul. repetund.* Vel si id per negligentiam faciat, deponi possit, *l. si quos, Cod. de offic. præfect. orient.* Nicol. Boër *Decis.*147.*n.*8.9.20. *& seq.*

Neque adversatur, quod Domini Directores falsa crimina de Domina vidua ejusque filia fecerint publicari suppressis earum nominibus, & quod divinare non potuerint, puellam in Judicio earundem nomina expressuram. Ad
787 hoc enim responderi potest, aliquem † injuriarum teneri, si ad alicujus infamiam, vel dignitatis læsionem aliquid fecerit, dixerit, susceperit, etiamsi eum non nominârit. *per ea quæ tradit.* Jul. Clar. *lib.5. sentent. §. injur. num.*1. *in fin.* Alex. de
788 Nevo, *consil.* 82. Unde & † impersonaliter verba injuriosa proferentem vel publicantem, injuriarum conveniri posse ab eo, ad cujus contumeliam illa pertinent; haud incognitum est, *l. Lex Cornelia,* 5. *§. si quis, & §. quod Senatusconsultum, ff. de injur.* Bart. *in l item apud,*15. *§. cui, ff. eod.* Socin. Jun. *consil.38. lib.3.* Ludolph. Schrader. *de feud. part.9. cap.4.n.*107.

789 Et non excusatur Judex, si dicat, † non putâram, quia illa teste Cicerone,
790 non est vox prudentis. Nam prævidere † Judex prudens debet, quod verisimiliter contingere potest, quodq; ille suspicari potuit vel debuit, *arg. l. si quis domum,* §.1. *ff. locat. text. in c.1. §. novit, ibi: futuris casib. prudenter occurrere, distinct. 23. c. convenientibus, in princ.1.q.7. gl. in c.1. in verb. præcaveri, extr. de serv. nō ord.* Blarer *ad l. diffamari, n.19. C. de ingen. manumiss.* Barthol Cæpol. *consil.34.n.50 53. & 55.*
791 Sicqui † abortionis vel amatorium poculum exhibet, etsi non ea mente dat, ut occidat,

occidat, tamen homicidii secuti pœnam luit. *l. si quis. §. qui abortionis, ff. de pbn.* Similiter vim † inferens, non tantùm de vi, sed & de omnibus facinoribus & 792
damnis violentia illata commissis, tenetur. *C. ad. l. Iul. de vi publ.*

Atqui suprà probavimus, judicem injustè & præcipitanter innocentem inauditum gravantem, censeri vim facere. Cùm itaque noster Judex non solùm ex abrupto non præcedentibus indiciis legitimis, & diffamatione injustè ad inquisitionem contra Dominam viduam ejusq; filiam processerit, & non habita veritatis inquisitione falsa crimina pro exploratis de iis publicârit, sed etiam cogitare potuit, sed saltem debuit, talem publicationem injustam, damnosam esse posse Dominæ viduæ ejusque filiæ & toti N. Nobiliss. familiæ puellamque istam vel ex desperatione impunitatis vel ex malevolorum incitatione, ad nominationem Dominæ viduæ, si ei falsa ista de ea conficta crimina in Judicio prælegerentur, facilè prosilire potuisse, ideoque propter temeritatem & imprudentiam non † excusatur, si cum discrimine alienæ existimationis iniquè vaga- 793
tus sit. *l. prætor edixit, 7. in pr. ff. de injur.*

Quia culpa † casum præcessit, adeoque is non excusat, *per l. 1. §. cum arietes,* 794
ff. si quadrupes paup. fec. d. c. l. quoniam multa, C. ad L. Iul. de vi publ. Cacheran. *Decis.* 104. *n.* 75. Maximè cum nulla justa fuerit causa, quæ Judicem movere debuit, ut isthæc falsa crimina de Domina vidua conficta puellæ prælegi in judicio faceret, cum ejus delictum & factum aggravare ista non potuerint, ut suprà circa fin. 3. Quæstionis deduximus. Ubi autem justa † instituti causa reddi non po- 795
test, utique calumnia præsumitur.

V. Totum Capitulum injuriarum actione nostro casu conveniri posse vel inde maximè infertur, quod etiam post factam publicationem, & ex ea ortam iniustam diffamationem, Apologia quædam sub nomine & auctoritate totios Capituli emanaverit, in qua processus iste omnesque iniquitates & nullitates circa eum commissæ ratificantur, approbantur ab ipso Capitulo ipsaque diffamatio continuatur: Quæ † ratificatio etiam in delictis æquiparatur man- 796
dato, *l. 1. §. sed & si quod, l. 3. §. cum procurator, ff. de vi & vi arm. l. hoc jure utimur, de R. I. cap. 1. de homicid. in 6.* Hieronym Schurff. *consil. 55. n. 14. cent. 3.* Cacheran. *Decis. 138. num. 6. & aliquot seqq.*

Cum enim processus iste à Dnn. Directoribus fuit formatus, nomine & auctoritate Capituli, bene potuit † ab ipso ratificari, etiam per deputatos, Bart. 797
in l. aut facta, §. nonnunquam, ff. de pœn. innocent. in c. gravem, de sent. excomm. Ancher. *consil. 21. n. 32. lib.* 4. Matth. de Afflict. *Decis. Neapolit.* 376. *n. 3.* 4. Quod usq; adeò verum est, ut † non tantùm expressa, sed & tacita ratificatio sufficiat, Myn- 798
sing. 4. *obs. 79. nu. 5. ubi scribit.* Quod † per tacitam ratihabitionem & conniven- 799
tiam universitas delicti particeps reddatur, etsi illud nullo communcato consilio sit perpetratum, *per tradita* Felin. *in cap. dilectus, 2. de Simon.* Jas. *in l. civitas, ff. de reb. cred.* Ernest. Cothman. *consil. 32. n. 319. & seqq. vol. 1.*

800 Satis enim est, quod † per conjecturas & actus sequentes colligatur voluntas & consensus Capituli, ad hoc ut omnes teneantur & puniantur, Card. *in Clemens. 1. de poen.* Felin. *in d. c. dilectus col. fin. vers. tertiò limita. Et ita ponderavit Dn. referens apud* Adrian. Gylman. *in Symphorem part. 1. tit. 2. vol. 1. sub nu.* 206. Eamq; opinionem ut communem refert Villob. *in Com. opin. lit. u. n. 46.* Menoch.
801 *Remed. 9. recuperand. num. 123.* Eò magis quod † Capitulum dicatur Collegium
802 parvum, *ut dicit* Bart. *in l. 1. in fin. ff. de alb. scrib.* Indeque † præsumuntur omnes habuisse notitiam & scientiam, & quòd omnes voluerint actum ratificare, *uti pluribus deducit* Paul. Paris. *d. consil. 21. n. 38. 39. 40. lib. 4.*

Verùm licèt hæc sint ejus ponderis, ut gravissimis & justissimis hisce rationibus moti, sine suspicione calumniæ, Domini Consulentes Reverendum Capitulum injuriarum actione convenire & pulsare possent, attamen inspectis diligentiùs præsentis casus circumstantiis, nō videtur è re Dnn. Consulentium injuriarum actione Capitulum prædictum, convenire, sed potiùs aliis remediis tutioribus experiri,

803 Siquidem I. Certi & indubitati Juris est, ad hoc, † ut universitas aliqua vel capitulum actione pœnali pulsetur, non sufficere, quòd quidam, vel etiam omnes de collegio seu capitulo excessum committant; sed necesse est, ut id fiat communicato consilio, & habito tractatu, factum illicitum committendi, *uti*
804 *distinctè determinat*, Bart. *in l. aut facta, §. fin. n. 9. ff. de poen.* Quem tanquam † Juris nostri speculum & lucernam, uti eum appellat Curt. Jun. *Consil. 9. colum. 13. & Consil. 12. col. 4. Patrem Iuris Catell. Cott. in memoriabil. verb. Iurisperitus, &c.* Hac in re omnes sequuntur Jas. *in l. civitas, n. 3. ff. si cert. pet.* Bald. *consil. 383. nu. 1. vol. 1* Paul. Castrens. *Consil. 104. n. 1.* Quæ est communis opinio, *ut dicit* Abb. *in cap. dilectus, 2. de Simon. quem Adhoc allegat & sequitur* Jul. Clar. *lib. 5. sentent. §. fin. quæst. 16. n. 8.* Matth. de Afflict. *Decis. 378. n. 1.* Hieronym. Schurff. *Consil. 55. n. 13. cent. 3.* Ernest. Cothman. *d. consil. 32. n.* 228. Eamque sententiam à Dominis Adsessoribus Cameræ Imperialis aliquoties comprobatam, apparet ex iis quæ tradit, Mynsinger. *d. observ. 79. n. 1. & seqq. cent. 4.* Andr. Geil. *2. de Pac. publ. cap. 10. n. 4. & seq. Referens apud* Gylman. *in symphorem part. 1. tit. 2. vol. 1. sub n. 202. vers.*
805 *secundum elisionis fundamentum fol. 144.* Non itaq; potest † Universitas conveniri ex delicto quorundam, *per notat.* Innocent. *in cap. gravem, de sentent. excomm.*
806 Oldrad. *Consil 65. Col. fin.* Aym. Gravet. *Consil. 19. n. 8.* Licèt † illi sunt præcipui &
807 primores Capituli, *per tradita* Mynsing. *d. observ. 79. n. 3.* Quia † delictum particularium personarum regulariter non nocet universitati, *cap. accedentibus, de privileg. gloss. ibid. in verb. renunciasse*, Andr. Geil. *in tract. de Arrest. c. 10. nu. 24.*
808 Adeò ut † ne quidem statuto effici posset, ut universitas vel Capitulum, factum singulorum præstet, Bald. *in l. sed omnino, n. 2. C. ne uxor pro marito.* Jas. *in l. si quis*
809 *suo, §. 1. n. 3. C. de inoffic. testam.* Aliud † quippe est ipsum Capitulum, aliud singuli in eo homines, *gl. in l. sicut, §. si quid. ff. quod cujusq. universit. nom. Canonist. in cap. omnes*

omnes, extr. de constitut. Roland. à Valle consil. 53. n. 6. vol. 3. Johan. Goedd. consil. Marp. 28. num. 131. vol. 2. Nostro autem casu non constat ex actis, Dominos Capitulares omnes convenisse, & prævia deliberatione unanimiter hoc conclusisse, ut processus iste ita injustè, & nulliter contra Dominam viduam ejusq; filiam ordinaretur, & illæ ita diffamarentur.

II. Reperimus, non postremi nominis JCtos ejus esse sententiæ, Magistratum † & Judicem ob processum injustum vel nulliter institutum, injuriam quidem facere sine dubio, sed actione injuriarum non teneri, nisi evidenter appareat non solùm inordinatè, sed etiam malitiosè eum egisse, & animum ac propositum injuriam faciendi habuisse, Iacob. de Aren. ad d. l. nec Magistratibus, ff. de injur. quem ad hoc allegat & sequitur Ernest. Cothman. consil. 24. nu. 15. vol. 3. 810

Siquidem ob † inordinatum processum duo tantùm dantur remedia, quorum alterum est appellationis, nullitatis & reliquorum hisce cohærentium, Dd. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re Iud. Alterum verò est actio Syndicatus, l. 2. & ibi Bart. Cod. de pœn. Iudic. qui malè Iudic. Et ita in Romana Curia decisum fuisse, testatur Paris. de Put. de Syndicat. §. injuria officialis, vers. Iudex ad instantiam, num. 2. in fin. & in §. inquisitio, vers. Iudici faciliter, n. 9. 811

Ubi de Judice † temerè & indebitè inquirente, quod teneatur in Syndicatu parti ad interesse, & expensas etiamsi ad delationem vel instigationem alicujus processerit, qui tamen in probatione defecerit: imò aliquando etiam criminaliter Judicem propterea teneri ex Cyno & Bald. ibid statuit. Quamvis eo casu, quo constat ex actis, Judicem inquisitionem formâsse, nullius vel levissimis & inanibus præcedentibus indiciis, neq; diffamatione, censeri esse in dolo, calumnia; & non solùm ad expensas, sed etiam criminaliter puniri posse, incidere in Turpillianum, patique omnes pœnas, ac si esses privatus, quia verè dicitur esse in dolo, post Bart. & alios scribit practica criminalis Magister Prosper. Farinac. tit. de accusat. q. 16. n. 27. 812

Quæ sententia & nobis arrideret, nisi hoc nostro casu adessent circumstantiæ, propter quas difficulter non sine magnis sumptibus & ambagibus, actione injuriarum contra totum Reverendum Capitulum instituta obtinere Domini Consulentes maximè in ista opinionum varietate, possent. Et cum alia tutiori viâ, ipsis satisfieri possit, ut ex Quæstionis sequent. & penult. resolutione patebit, eam ambulandam consultiùs esse putamus.

ARGUMENTA suprà in contrarium adducta, relinquimus in suis terminis, eaq; tanti ponderis esse putamus, nisi in hoc casu circumstantiæ & considerationes singulares, & ea quæ in prima decidendi ratione adduximus, aliud suaderent, iis tuto insisti posse. Quintum adhuc videtur obstare argumentum, ad quod respondemus I. Eandem solennitatem † requiri in ratificatione actus, quæ requiritur in confectione, l. sicut proponis, C. de nupt. l. nuptiæ, ff. de rit. nupt. Decian. consil. 532. n. 2. Aretin. consil. 127. n. 3. Cacheran. decis. 138. sub. 813

num.6.verſ.nec obſtare,&c. Sicut itaq; ad hoc, ut Capitulum delinquat & puniatur, neceſſe eſt omnibus convocatis, præcedente deliberatione & communicato conſilio delictum commiſiſſe, per ea quæ ſuprà deduximus: Ita id ipſum etiam ut cenſeatur factum ſingulorum, ratum habuiſſe Capitulum, ad hoc ut puniri poſſit, neceſſariò præcedere debet, Cacheran.*d.deciſ.*138.*ſub n.18.*

Jam ex actis nobis tranſmiſſis, de eo nihil conſtat, neque etiam opinamur, omnium Dominorum Capitularium mentem & intentionem fuiſſe, vel adhuc eſſe, injuſtum quorundam proceſſum, cum injuſtitia & læſione innocentis Nobiliſſ. matronæ ejusque filiæ & totius Nobiliſſ. familiæ conjunctum, ratificare & laudare: Quin multos potiùs ex iis, juſti & veri amantes, in corde ſuo iſtas iniquitates deteſtari & injuſtè ac falsò diffamatis condolere, certò credimus. Et fieri etiam potuit, hos ipſos, qui Directores ejus proceſſus fuêre, auctores fuiſſe & ſuaſores, ut Apologia iſta prætenſa divulgata ſit.

II. Illa Apologia videtur fuiſſe oppoſita proceſſui inſtituto à Dnn. Conſulentibus *ex L. Diffamari,* quamvis nulliter & contra Juris ordinem, ut in reſolutione octavæ Quæſtionis deducetur: adeoque ad exculpationem & excuſationem potiùs, quàm ad ratificationem nullitatum & diffamationis commiſſæ
814 publicata. Tunc autem demum † ex facto ſubſequenti actus præcedentis maximè illliciti, approbatio & ratificatio præſumitur, quando factum tale eſt, ut fieri non poſſit, niſi actus præcedens ratus habeatur, Bart. & Paul. Caſtrenſ. *in l. Paulus reſpondit, ff. rem rat. hab.* Cravett.*conſil.*204.*n.*14. Burſat.*conſil.*118.*nu.19.*
815 Surd.*conſil.164.n.46.& conſil.*183.*n.36.* Et quælibet † occaſio ſive cauſa ſufficit ad excludendum ratificationem: quia neceſſariò ex facto inferri debet. Roman. *Conſil.291.n.*5. Dec.*conſil.72.n.5.* Marc. Anton. Natt.*conſil.*77.*nu.*14. Maſcard. *de probat. concluſ.1255.n.51.& 53.*

Cùm verò iſta Apologia prædicto proceſſui fuit oppoſita, & etiam proteſtatio expreſſa ei inſerta, quod ad ſui tantùm defenſionem, ad nullius verò diffamationem Domini Capitulares ediderint, non neceſſariò exinde inferri poteſt diffamationis ratihabitio & approbatio.

Hoc tamen huic Quæſtioni annectimus, ſi Domini Conſulentes, contra quoſdam ex his qui proceſſum iſtum nomine Capituli ita nulliter & ad injuriam Dominæ viduæ, &c. formârunt, concurrentibus præſumptionibus quibuſdam & conjecturis concludentibus, odii, inimicitiæ, invidiæ, &c. propter quas illos potiùs quàm alios convenire injuriarum vellent, id jure fieri poſſe non dubitaremus (cùm aliud ſit Capitulum, aliud ſinguli de Capitulo, per ſu-
816 pra deducta] eoque ad minus adigi poſſe, niſi propter factum injurioſum condemnari injuriarum vellent, † ut Jurejurando ſe purgarent, animo injuriãdi, ex odio, & propter inimicitias nihil feciſſe, *per ea, quæ in Cameræ judicio obſervavit* Andr. Geil.2.*obſ.106.n.*4.5.*& cõprobat* Marq. Freher.*de exiſtim.li.3.c.9. ſub.n.*22. Gilhauſ.*de injur.*§.*9.n.38.* Bernh. Grev.*concl.practic106.n.2.&ſeqq.li.2.*

IN

IN SEXTA QUÆSTIONE QUÆRITUR:

Anné Domini Consulentes cæmentarium istum ejusq́ uxorem, quòd de Domina vidua ejusq́ filia tàm gravia & atrocia crimina falsò detulerint, easq́ diffamârint, injuriarum actione convenire possint?

AD quam Quæstionem sine ambagibus Respondemus, cæteris tamen paribus, quod sic. Siquidem † injuria dicitur inferri, quoties alicui crimen 817
aliquod imputatur, & de eo spargitur, quod per se turpe est, & existimationem ac dignitatis statum lædit, quocunque id faciat modo. *l. item apud Labeonem, §. generaliter. & §. ait prætor, ff. de injur.* Bart. *ibid. n. 5.* Ernest. Cothm. *consil. 15. n. 58. vol. 1.* Farinac. *de var. ac divers. crimin. quæst. 105. n. 15.*

Quod etiam in eo locum habet, qui non ex officii necessitate, sed motu proprio judici de aliquo crimen falsum defert, † & diffamationi causam præ- 818
bet: Cum nemo debeat denunciare crimen, quod probare non potest, *per ea quæ habentur in l. 1. ff. ad Turpill.* Aym. Cravett. *consil. 13. sub. nu. 3. post med. quem allegat & sequitur.* Harprecht. *in §. injuria autem, n. 125. Instit. de injur.*

Sicut enim ad accusationem alterius prosilire nemo debet, nisi crimen intentatum & objectum legitimè probet; *l. qui accusaret 4. Cod. de edend. l. fin. B. de probat.* Ita nec ad delationem, qui talis delator sponte se offerens similis est accusatori. *arg. l. ea quidem, C. de accusat.* Luc. *de penn. in rubr. Cod. de delator.* Grammat. *Decis. 39. n. 6. 9. & 10.* Sigismund. Scacc. *de Iudic. lib. 1. cap. 55. sub n. 3.* Ubi dicit, contra ejusmodi delatorem posse opponi omnes exceptiones, quæ possunt opponi contra accusatorem. Jul. Clar. *§. fin. quæst. 7. in fin.* Vbi dicit, de eo qui non ex necessitate officii, sed sponte accederet ad denunciandum, judicandum prout de accusatore, & ratione calumniæ condemnari posse: Quia accusationis & delationis effectus quoad puniendum delictum in idem incidunt, *l. 1. in fin. §. quod quisq́ jur. l. 1. §. docetur, ff. ne quis eum qui in jus vocat.*

Ideòque † denunciatores tenentur probare, vera esse omnia quæ in de- 819
nunciatione continentur, *uti post alios notavit* Joseph. Mascard. *de Probat. concl. 505. num. 1. & seq.* Quod & in denunciante ex officio calumniosè multis *defendit* Cravett. *consil. 68. n. 8. 9. 10 per text. in l. 3. C. de advocat. divers. judic. & alia jura ac rationes ibid. adductas.* Ergò tanto magis id obtinet in denunciante sponte, & motu proprio. *Latè* Prosp. Farinac. *de Accusat. quæst. 16. n. 15. 16. 17.* Ubi testatur in fine, † se vidisse ejusmodi delatores propter calumniam fustigatos, vel ad tri- 820
remes missos. Quamobrem si delator non probet crimina quæ detulit, dolus & animus injuriandi in eo præsumitur. *l. 1. C. de advocat. divers. Iudic. cap. 2. ibiq́ gl. extra de calumniator. cap. qui crimen, 2. q. 8. §. qui verò. de elect. in 6.*

Neque excusantur delatores nostri, quod dixerint, se audivisse à puella, cum non minus reus sit, qui crimen ab aliis confictum spargit, quàm qui ipse

confingit, *text. in cap. in cunctis*, §. *hac igitur, ibi:* Nimiæ levitatis esse, si quis mala gravia credere studeat, quæ probari non possunt, 11. *q.3. c. non solum ibid.* Ideoq; ex eo quod non solum crimen intentatum non fuit probatum, sed etiam notoriè de falsitate delationis constet, libido & animus injuriandi satis deprehenditur. *d. l. 1. C. de advocat. divers. Iudic. l. si non convicii, C. de injur.*

821 Siquidem indubitatum est, † quod mendacia summam fraudem & quam maximè deliberatum dolum arguant & ostendant. Car. Ruin. *consil. 29 n. 6. vol. 1.* Cravet. *consil. 142 num. 17.* Hippol. Riminald. *consil. 274. num. 53. & mult. seqq.* Neque adversatur quod dici solet, quamlibet causam etiam injustam & fatuam excusare à dolo, *l. igitur*, §. 2. *de liberat. caus.* Mynsing. *3. obs. 98. n. 4.*

822 Quia illa regula non procedit, † nisi injusta causa habeat probabilem simplicitatem vel ignorantiam, absitque ab ea præsumpta vel astutia, vel vafricies *d. l. igitur*, §. *potest, de liber. caus.* Udalr. Zas. *consil. 12. n. 106. lib. 1. ubi dicit*, Nullum esse juris textum qui assertionem istam sine illo temperamento firmet. Proinde si qui ex Dd. eam doctrinam aliter docerent, hi non viderentur æqua docuisse; Quia statuerent tenebras lucem, & ut dicit Esaias, bonum malum. Nunquid enim semper filii Belial causam prætexerent injustam, & sic impunè grassarentur? Quid enim non audet homo malitiæ deditus? *Hactenus Zasius:*

823 Causa autem † illa, quod audiverint à puella, minorenni & à Diabolo divexata, non habet probabilem simplicitatem, neque tollit præsumptionem fraudis & astutiæ, cum puella ista tàm propter ætatem, quàm propter sexum & vitæ conditionem non fuit fide digna, ut ex ejus ore fas esset, tàm atrocia crimina de matrona honesta & Nobilibus personis in Judicio deferre & divulgare, quo casu ex tali causa quem non excusari à dolo, si fœminis credat, *uti post* Barbat. & Tyraquell. *limitando prædictam regulam tradit.* Anton. Gabriel. *Com-*
824 *mun. conclusion. lib. 7. concl. 8. n. 42.* Sicuti † nec rumor incertus, & vagus excusare solet *per ea quæ tradit* Mascard. *de Probation. concl. 254. n. 40.*

825 *Secundò*, regula illa non procedit † in illicitis, & jure prohibitis: quia in his semper dolus vel notorius est, vel saltem indubitatò præsumitur, *gloss. & Dd. in l. dolum Cod. de dol.* Geil. *1. de Pac. publ. cap. 7. nu. 23.* Petr. Frider. *de Process. lib. 1. cap. 23. n. 14.* Wes. *consil. 33. n. 6. & seqq.* Illicitum autem & Iure divino, naturali ac civili prohibitum est, de proximo crimina falsa & atrocia ex frivolis & ineptis causis deferre & divulgare, ideoque id faciens à dolo non excusabitur.

826 *Tertiò*, procedit illa regula † nisi aliunde ex aliis iisque fortioribus & validioribus conjecturis dolus præsumatur & appareat, *ut tradit* Harprecht. *add.* §. *injuria autem, n. 134. Instit. de injur.*

Jam verò non solùm de falsitate delationis notoriè patet, sed etiam adsunt conjecturæ; quæ ostendunt, cæmentarium istum ex odii & malitiæ virulentia potius suggessisse filiæ ista crimina, ut ea de Domina vidua assereret, prout etiam hac occasione alios honestos viros, & matronas diffamatas suprà deduximus.

Quam

Quamobrem cum falsò cæmentarius ille cum uxore sua de Domina vidua ejusque filia atrocissima crimina divulgârit, & ad Judicem detulerit, quod fuerint in consortio Sagarum: quod Domina vidua arte magicâ Reverendissimi N. sorori aureum cochlear surripuerit; quod illi & Reverendissimæ suæ Celsitudini in itinere N. grave damnum attulerit. Eaque omnia falsa & conficta fuisse mendacia notorie constet, quis dubitet, hosce delatores non solùm ad damna & interesse teneri, sed etiam criminaliter, vel civiliter injuriarum actione conveniri posse. Et cum forsan parùm habeant in bonis, expedit potius criminalem adversus eos actionem ad corporis inflictivam, apud competentem & non suspectum Judicem intentare: Præsertim cum falsitas delationis notoria sit, nec ipsi innocentiam suam legaliter purgare valeant. Non dubitamus cæmentarium † istum ad minimum fustigatione & relegatione, uxorem verò 827
vel hac solùm plecti posse. *Iuxta l. fin. ff. de injur.* Wesenb. *in Paratitl. n. 16. ff. eod. tit.* Geil. 1. *obs. 65. n. 2. 3.* Treutl. *Disp. 30. th. 6. lit. h. vol. 2.* Et in terminis falsi delatoris ita se observasse, *testatur* Farinac. *de Accusat. quæst. 16. n. 17. in fin.*

Certum enim est, injurias hasce † atroces esse, tùm ratione falsò delatorum criminum atrocium, §. *atrox. & ibi* Dd. *Institut. de injur.* Tùm quòd † contra Dominam viduam, tanquam Nobilam & honestam matronam ac spectatæ dignitatis fœminam, ejusque filiam virginem verecundam, malitiosè effusæ; *secundùm* Angel. *in l. non solùm, §. quumq; n. 3. ff. de injur.* Practic. Corrad. *rubr. de injur. n. 9.* Farinac. *de var. ac divers. crimin. q. 105. n. 205.* Tum † quia apud Prætorê seu loci Judicem sparsę: *l. Prætor edixit, §. atrocem, vers. nam in Prætoris conspectu ff. de injur.* Aretin. *in d. §. atrox, instit. de injur.* Azo. *in sum. n. 16. C. eod.* Paris. *consil. 174. n. 11.* Adrian. Gylman. *votor. Cameral. Tom. 2. part. 2. vol. 14. n. 8.* Tùm quia ad Protocollum dictatę & scripto comprehensæ: *l. Lex. Cornelia, §. si quis, ff. de injur. l. un. C. de famos. libell. c. 1. 5. q. 1.* Zas. *in l. cum lex, n. 12. ff. de legib.* Tum † quia apud Judicem repetitæ: Ancheran. *consil. 325 n. 2.* Tum † quia plures injuriæ & delicta sunt, *l. 1. vers. quia duplici, C. de rapt. virgin.* Ernest. Cothman. *consil. 15. n. 82. & seq. vol. 1.* Tum † quia in Judicio criminali, & loco publico multis adstantibus & audientibus publicatæ & proclamatæ, *d. l. Prætor edixit, §. at ratione, ff. de injur. l. sed est quæstionis, §. 1. ff. eod. c. 1 ibi multis, coram adstantibus, extr. de maledic. & per illum text. post Hostiens.* Iohan. Andr. *& alios* Farinac. *d. q. 105. n. 186. & 189.* Cravett. *consil. 168. n. 11.* Tum quia toti familiæ dedecori: August Beror. *consil. nu. 8. vol. 3.* Tum deniq; ratione perniciosi eventus, cum nequissimi isti dilatores ista hâc suâ delatione tantũ effecerint, ut injurię istę & calumniæ à Iudice loci, quamvis neque piè neque justè pro exploratis facinoribus fuerint publicatæ, & multi maximè vulgus hominum inde sinistrè de Domina vidua ejusque filia suspicati sint, Nevizan. *consil. 76. n. 7.* Ernest. Cothman. *consil. 4. num. 24. vol. 3.*

Margin numbers: 828, 829, 830, 831, 832, 833

SEPTIMO QUÆRUNT DOMINI CONSULENTES.

Anné injuria istæ pro scriptis & realibus potiùs, quàm verbalibus habenda, adeoq; etiam anno elapso actio injuriarum salva sit?

AD quam pariter sine circuitu respondemus, injurias hasce non solùm ore prolatas, sed etiam scriptura comprehensas, easque publicè in Judicio lectas, ipsa testari acta & scripta. Et cum supra respondimus, totum Capituli corpus commodè injuriarum actione conveniri non posse, hîc disquirendum, anné etiam ex parte cæmentarii, ejusque uxoris injuriæ hæ scriptis factæ censeri
834 possint: Et quidem certum est, injuriam † in scriptis fieri, quoties aliquis scripturam famosam componit, scribit, edit, hoc est, copiam describendi facit, vel quod perinde est, alteri scribendum dictat, *L. Lex. Cornelia, 5. §. si quis, 9. ff. de injur. §. 1. & ibi* Schneidwin. & Dd. *Instit. de injur. l. item apud Labeonem, 15. §. si quis, 29. ff. eod.* Ubi JC. Ulpianus, si quis, inquit, libello dato vel Principi, vel alicui, famam alicujus insectatus est, injuriarum erit agendum. Constat autem ex actis cæmentarium nostrum ejusque uxorem, non solùm voce injurias hasce Judici detulisse & sparsisse, sed ad album seu Protocollum articulatè dictâsse, easque ex ore eorum ita ab actuario in publica monumenta conscriptas & rece-
835 ptas esse. Iam verò eò modò dictis Iuribus † non solùm is injuriam in scriptis fecisse censetur, qui scribendo alicujus famam insectatur, sed etiam qui tale quid edit apud Iudicem vel alium quemcunq;. Edere autem, ut explicat Ulpianus IC. non solùm est copiam describendi ejus quod jam antea scriptum est, facere, sed etiam *Dictare*, vel ad album Prætoris demonstrare, quid dictaturus est, *l. 1. §. 1. ff. de edend.* Iohan. Oldendrop, *Class. 1. act. 8. in princ.*

Ideoque nihil interest, sive quis porrigat libellum Iudici in scriptis, vel porrigat querelam seu delationem verbalem apud acta Iudicis, & tabellio eam in scriptis redigat, *ut explicat* Salicet. *in l. pen. n. 2. C. de accusat.* Iul. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 12. nu. 7.* Hinc etiam in crimine libelli famosi nihil interest, an aliquis scripserit, vel alii scribendum dictarit, *secund.* Angel *in l. Lex Cornelia, §. si quis librum, n. 1. ff. de injur.* Ant. Gomez. *de delict. c. 6. rubr. de injur. n. 1. in pr.* Cephal. *cons. 341. num. 5.* Farinac. *de var. ac divers. criminib. q. 105. n. 445.*

Ex hisce itaque fundamentis indubitatis præsupponimus, injurias istas non solùm voce & verbis, sed etiam scriptis factas. Ideoq; quamvis ex communi-
836 niori Dd. sententia verbales non reales sint, actionem tamen † super iis competentem non annalem sed perpetuam esse, in foro & praxi receptior est sententia:
837 cùm scriptura † sit perpetua. quæ semper manet semperq; loquitur. Udalric. Zas. *in l. cum lex. n. 12. ff. de legib. per text. in l. Arriani, C. de hæretic. facit text. in l. quadam, §. nummularios, ibi quarum probatio scriptura continetur, ff. de edend.* Paul.

Paris.

Parif.*consil.112.n.44.vol.1.per text.in l.1.§.initio, ff. de offic.præfect. urb.* Hinc Oldendorp. Germaniæ Sulpitius, *uti eum appellat* Ernest. Cothman. *respons. Acad. 1.n.125.* scribit, quòd plus lædant scripta & diutius hæreant, quàm vulnera, *Class.7. act.10.vers. Usus autem sum exemplo, &c.* Habent enim scripta actum permanentem, *ut dicit* Bald. *in un.n.5.vers.primo casu, C.de confess.* Et semper, continenter ac quotidiè loqui censentur. Parif. *d.cōsil.112.n.44* Ioh. Althus. *lib.1. Iurispr. Rom. cap.53.vers.pœna hac tollitur.* Et hanc sententiam præter allegatos tuentur. Bernh Wurmbs. *Pract.forens.lib.1.tit.*47.*obs.11.n.3.* Hieronym. Schurff. *consil.12.n.1.cēt. 1.* Mynsing. *Respon.59.n.9.* Vultej *ad § pœna autem, n.8.Instit. de injur.* Borcholt. *in §.fin.instit.* Hackelman. *Illustr.quæst.Disp.23.th.15.lit.c.* Eamq; tanquam jure & rationibus firmioribus suffultam Cameram imperialem in decernendis processibus & causarum decisione sequi, *testatur* Andr. Geil. 2.*obs.*104.*n.4.* Et ita conclusum in causa Pauli Wobesers, contra G. Whrangell 25. *Septemp. An.* 1567. *Auctor. Decision.sive præjudic. Camer. verbo injuria. vers.injuria picta vel scripta, fol.154.* Ubi pariter attestatur, ita observatum in causa Hanaw contra Grosschlag 22. *Septembr. An.*1578. Ab eaque recedendum non esse arbitratus est Dn. Referens cui reliqui Adsessores omnes adstipulati sunt in causa cujusdam civitatis N. contra D.N. apud Gylman. *Tom 2.votor.Cameral.part.2.vol.12.n.1.* Ac juxta eam aliquando pronunciasse Academiam Friburgensem *testis est* Udalric. Zas. *ad d.l. eum lex, n.12.ff.de legibus.*

Decisiones † autem Cameræ esse instar legis, & pro lege merito sequenda, scribit Hermann. Vultej. *lib. 2. de Feud cap.3.num.9 in fine.* Cum ipsa repræsentet Imperatorem & summi principis consistorium, *ut idem* Vultej. *Respondit Consil. Marpurg.19.n.94.& consil.21.num.264.vol.3.* Ubi, à Camera Imperiali, Imperatorem & statum Imperii repræsentantem, decisa, dicit vim legis habere argumento eorum quæ traduntur de decisionibus consilii Neapolitani & aliarum curiarum supremarum, Matth. de Afflict. *Decis.169.n.9. & Decis.190.nu.7.* Robert. Marant. *in specul. judic.tit. de Appellat.n.252.* Menoch. *Remed.1.recuper. possess.n. 189.* Ubi, quod decisiones Consilii Delphinatus vim legis in ea regione habeant. Idem de decisionibus Rotæ, Gratinopolitanis differit Wesenb. *ad §. respons.instit.de I.N. G.& civil.* Menoch. *consil.53 n.28.* 838

Ideoq; Cameræ † Decisiones communi Dd. opinioni rectè præferuntur. Vult *d consil.21.nu.264.* Cæsar Ursill. *in addit.ad* Afflict. *Decis.1.nu.*10. Francisc. Vivi. *Decis. Neapol.401.n.26.& seqq. & adducit* Bernh. Grævæ. *in procem. conclus. pract. cōcl. 2.n.32. Et facit text. in l.filius,14.in pr.* ubi IC. Paul. *Quæstionē ex anteriori senatus decisione resolvit, in verbis: sic enim senatū censuisse, ff. ad l. Cornel. de fals. l.1.§.hoc autē SCtū.ibi: & ait sextus sic esse sæpe iudicatū, ff.de SCto Syllan.cū simil.* 839

Et extat † in jure novissimo sanctio pragmatica, ut in quæstionibus inter Dd. controversis Senatus Cameralis sententiæ, vota seu decisiones anteriores in novè emergentibus casibus, observentur, donec Imperatoris & statuum Im- 840

perii communi definitione terminentur, R. A. zu Speyer / *de An.* 1570. §. Damit aber aller verenderung / *&c. ibi.* Damit auch die opiniones so bey den Rechtslehrern gantz Streittig / vnd aber etwan in relationibus causarum mit Approbation des gantzen Raths angenommen / mit fleiß colligiren, &c. *Junct. verbis*: Gleichwol sollen Cammerrichter immittelst (videlicet antequam Imperatoris & statuum conventione & sanctione aliter non sit decisum,) in decernendo processus & decidendo causas sich denen gemeß verhalten. Ubi itaque claram habemus textus determinationem, meritò longior cessat disputatio, *l. ancilla, C. de furt.* Wesenb. *consil. 24. n. 14.* Decian. *consil. 2. n. 102. vol. 2.*

Superesse adhuc difficultas quædam videtur, cujus Domini Consulentes in facti specie non meminerunt, à quo hæc actio institui possit? Cum enim
841 Domina vidua defuncta sit, videtur ipsius † morte extincta injuriarum actio, cum mors omnia solvat, Nov. *22. cap. 20. in pr.* Ideoque eam neque heredibus neq; in heredes dari, *l. Injuriarũ, 13. l. itẽ apud, 15. §. Injuriarum, ff. de injur. l. sicũ, 10. §. qui injuriatur, ff. si caution. in Iudic. tot tit. C. si reus vel accusat. mortus fuerit.*

Sed quia non solùm Dominæ viduæ, jam piè defunctæ, sed etiam filiæ ejus adhuc viventi, nominatim injuriæ fuerunt illatæ, ut etiam in omnium relictorum liberorum, & totius familiæ ignominiam illæ redundent, dubium non est, prædictam Nobiliss. virginem unà cum fratribus & sororibus totaq; cognatione suo
842 ac matris, & respectivè cognatæ nomine, actionem injuriarum criminalem † seu accusationem contra cæmentarium illum ejusq; uxorem, pessimos injuriantes instituere posse, *l. Lex Cornelia, in pr. §. 3. ff. de injur. l. 1. §. 1. §. 2. l. 2. l. 3. ff. de deliber. caus.* Bart. *in d. lex Cornel. in pr. ante n. 1. & ibi* Alexand. *in addit. lit. b. Idem* Bart. *in l. ne pupillo, §. si quis ipsi in qua quæstion. ff. de nov. oper. nunciat.* Paul. Cast. *consil. 275. col. 2. vol. 2.* Mascard. *de Probat. lib. 1. concl. 68. n. 4.* Prosp. Farinac. *de var. ac divers. crimin. q. 105.* Menoch. *lib. 2. Arbitrar. cas. 262. n. 1.* Ofasc. Cacheran. *Decis. Pedemont.* 104. *n.* 3. Tiber. Decian. *in tract. Crimin. lib. 3. cap. 5.* Iohan. Petr. Surd. *Decis. Mantuan. 89. n. 1. 4. 11 & aliquot seqq.* Iohan. Schneidwin. *ad §. patitur, n. 15. Instit. de injur.* Robert. Marant. *in Specul. part. 6. tit. de inquisit. n. 60. & seq.* Fichard. *consil. German. 98. n. 3.* Ludov. Gilhaus. *de injur. & famos. libell. §. 7. n. 23. & seqq.* Tyraquell. *de pœn. temperand. caus. 51. n. 68.* Henningus Goden, *consil. 102. n. 11. & Consil. 107. n. 2. 3. & seqq.* Hartman. Pistor. *observ. 99. n. 1. Et ita etiam de jure consultus respondit* Ernest. Cothman. *consil. 87. n. 10. & seqq. vol. 2.*

Idque non solùm vivente, sed etiam defuncto injuriato obtinere, ut liberi & cognati injuriantem accusare, & injurias parenti vel cognato maximè in judicio & scriptis illatas, vindicare possint, *eleganter firmat* Matth. Wesenb. *consil. 22. n. 2.* Ubi dicit, quod licèt actio injuriarum non transeat ad heredem tanquam heredem, cum non sit in bonis defuncti, in quibus terminis jura supra allegata loquuntur, sed bene possit † accusare hæres tanquam persona con-
843 juncta, cujus interest, & qui persequitur vindictam propriam persequendo

injur. jam

injuriam defuncti, *per text. in l. 1. §. & si forte, ff. de injur.* Ubi addit JC. rationem, quòd spectet ad existimationem nostram, si qua defuncto cui successimus, fiat injuria vel si fama ejus lacessetur; quia videlicet semper interest heredis defuncti existimationem purgare, *text. in l. d. 1. §. 6. ff. de injur.* Hieron. Schurff. *consil. 61 num. 13. cent. 1.*

Et quamvis allegati textus loquantur de injuriis, jam defuncto & cadaveri illatis ratio tamen subjecta generalis est, & fortior in vivente quàm in defuncto militat. Ideoque idem jus argumento à fortiori vigeri debet. *l. non possunt cum seq. ff. de legib. l. pen. §. si quis, 5. vers. & licet municipum, ff. de Iur. & fact. ignor.* Minor enim est injuria quæ fit defuncto quàm illa quæ fit viventi, *ut ex notat. per* Bartol. *in l. fideicommissum, C. de fideicommiss. tradit.* Cravett. *consil. 205. n. 26.*

Ideoque hæredibus maximè liberis, ut injuriam patri vel matri defunctæ illatam prosequantur criminaliter, jure permissum est, præsertim † si injuriæ sint 844
factæ in scriptis & in judicio, *per tradita* Wesenb. *d. consil. 22. n. 2. Et ita etiam extendit & sequitur* Cothman. *d. consil. 87. n. 16. vol. 2.*

Quod etiam eo casu quo defunctus † injuriam remisisset, injurianti, ut ni- 845
hilominus conjuncti de familia eam vindicare possint, procedere, *diserte declarat* Joh. Petr. Surd. *d. Decis. Mantuan 89. nn. 4. quem allegat & sequitur* Farinac. *de var. ac divers. criminibus, quæst. 105. n. 289. in fin.*

Sed ex concione funebri typis divulgata & nobis transmissa constat, Dominam viduam vindicationem sibi illatarum injuriarum Deo justissimo Judici, & liberis suis debito modo prosequendam ante mortis horam commisisse, & injunxisse his verbis: Sie wolte für jhre Person solche Verleumbder für das Gericht Gottes wissen zu fordern / vnd das Vbrige in dieser Welt jhren Kindern vnd Erben gebührlich zu Eyffern befehlen/ꝛc.

Quamobrem liberi defunctæ Nobiliss. Dominæ viduæ ultimo elogio, & mandato ad injurias hasce debito modo, & per legitimos Juris tramites vindicare obstringuntur. Idque † & piè & justè Domina vidua liberis suis injungere, 846
& ab his rectè effectum dari & potest & debet. Exemplo Davidis viri secundùm cor Dei, & Salamonis filii ejus sapientissimi: Ille enim injuriam sibi illatam à Semei filio Gera, uti & protervias ac delicta à Joabo commissa, huic tanquam successori & heredi in regno, sanguine vindicanda commisit, quod & is ita ex patris jussu piè & justè executus est. 2. Reg. *cap. 3. v. 2.*

* *

SUCCEDIT JAM OCTAVA QUÆSTIO,

In qua eventum Quæritur;

An nè hoc casu quocommodè adversus capitulum injuriarum actio instituti non possit, directò & in specie contra ad ipsum denuò citatio ex L. diffamari peti, & ex ea processus formari possit, præsertim cum

contra jamdum agitatum & finitum judicium ex prædicta L. diffamari in genere contra quoscunque diffamatores institutum Apologiam quandam ediderint, & judiciariæ tela terga obverterint?

SED cum ex actis nobis transmissis constet, citationem & processus ex L. Diffamari generaliter contra quoscunque & ut ex narratis supplicationis & citationis satis evidenter apparet, etiam contra Dominos Capitulares N. propter nullitates in processu suo, maximè quatenus tangit Dominam viduam ejusque filiam, commissas, directò fuisse impetratos, eoque rem deductam, ut post emissam secundam citationem edictalem, peremptoriam, & accusata solenniter contumaciâ, nemine comparente, servato Juris ordine, omnibus & singulis diffamatoribus, qui diffamationi occasionem præbuerunt, à deputatis Reverendiss. Domini Episcopi Commissariis, per sententiam, perpetuum impositum silentium 25. *Ianuar*, *Anno* 1619. illaq; in rem judicatam transiverit, de-
847 nuò ex eadem causa & ad eundem effectum, agi non poterit: † Hoc etenim rerum judicatarum auctoritas non patitur, ut ea, quæ semel finita sunt ex eodem capite & fonte instaurentur, *l.* 5. *C. de re Iudic. & ibi* Cujac. *in Paratitl.* Azo. *in summ. l. fin. C. sentent. rescind. non poss.* Ubi constantinus Imperat. rescripsit, decisas semel causas judiciali sententiâ, ne quidem per rescripta Imperialia resuscitari. Cùm itaque Domini Consulentes, processus ex L. Diffamari in genere contra quoscunq; & ita etiam contra Dominos Capitulares jam ante obtinuerint, eoque rem perduxerint, ut quibuscunque & consequenter etiam Dominis Capitularibus per sententiam silentium perpetuum fuerit impositum, illaque neque per Appellationem vel aliud remedium suspensivum extincta vel suspensa sit, suum transeundo in rem judicatam sortita est effectum, etiam contra Dominos Capitulares, in quantum illi diffamationis illius commissæ, reos se fecerunt, *per ea quæ post alios deducit* Blarer. *ad L. diffamari, cap. 8, n. 41. & mult. seqq. iisq; plenum attulit præjudicium* Geil. 1. *obs.* 12. *n.* 5.

848 Neq; per prætensam † illam Apologiam Directores Processus illius nulliter instituti, ex quo orta hæc diffamatio, effectum emanatæ citationis, & desuper in contumaciam publicatæ sententiæ, sibi ipsis in prætensa illa Apologia Jus dicentes, impedire aut effugere Jure potuerunt; sed omninò citati comparere, & in competenti hoc Judicio, si quas suæ diffamationis & processus contra Dominam viduam ejusque filiam nulliter & neglecto Juris ordine instituti, justas proferre rationes & causas potuissent allegare, & Judicis sententiam, causâ plene discussâ expectare debuissent. Nam ideò judiciorum vigor, Iurisque publici tutela videtur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi valeat permittere ultionem, *rescribentibus Impp.* Theodos. Arcad. & Honor. *in l. nullus*, 14. *C. de Iudæ. & Calicol.*

Et exstat Decretum Divi Marci in hæc verba: Optimum est, ut si quas te putes

putes habere petitiones actionibus experiaris. Cum Marcianus diceret: Vim nullam feci: Cæsar dixit: tu vim putas esse solùm, si homines vulnerentur? Vis est, & tunc, quoties quis id quod deberi sibi putat, non per Iudicem reposcit. *teste* JC. Callistrato, *in l. exstat, 13. ff. quod met. caus. l. 10. in verb. non expectato Iudiciorum ordine, & c. Cod. unde vi, l. 11. ibi: nec citra præsidialem Iussionem res debitoris arbitrio suo auferre potest, C. de pignorat. act.* Non enim singulis permittendum est, quod per Magistratum publicè fieri debet, *teste* IC. Paul. *in l. non est singulis, ff. de Reg. Iur.* Iuris igitur æquabilis decernendi gratiâ Iudices inventi sunt, Claud. Cantiunc. *de offic. Iudic. c. 2.* Ubi in hæc scribit verba: † Si in sua sibi quemq; causa Ius dicere Majores nostri sustinuissent, quid non sibi permisissent, vel potentiores in infimos? Vel veteratores isti cautelarii in simplicis cultores veritatis? Imò quæ non tyrannis ex illa licentia profluxisset: Hujus igitur æqualitatis conservandæ gratia, arbitrati Legumlatores, iniquum admodum esse, in re propria tribuere alicui licentiã, Ius sibi dicere, *l. un. Cod. ne quis in sua caus. judic. l. qui Iurisdictioni præest, 10 ff. de jurisd.* Quibus licèt solutus videatur summus Romanorum Princeps, *l. Princeps, ff. de legib.* Adeò ut ipse in causa propria judicare possit, *l. & hoc, 41. ff. de hæred. instit. §. fin. instit. de vulgar. substit. ubi* Tiberius *& l. pœn. ff. de his quæ in testã. del. ubi* Anton. Impp. *in causis ꝓpriis judicarunt*, Bald. *in l. rescripta, C. de precib. Imp. offer.* Zas. *in l. est receptũ, n. 8. & 9. ff. de Iurisd.* Castald. *de Imp. qu. 91. n. 2. & seqq.* Natt. *consil. 487. n. 49.* Cravett. *consil. 5. n. 6.* Placuit tamen, legibus soluto Principi, legibus se allegatum profiteri Principem, *l. digna vox, C. de LL.* 849

Indeque † vigore Aureæ Bullæ Caroli IV. receptum, ut ipse Imperator vel Rex Romanus super causis, pro quibus imperitus fuerit, coram Eleoctre Palatino Rheni respondeat, *text. in Aur. Bull.* Carol. IV. *c. 5. §. fin.* Thom. Michael. *de Iurisd. cõclus. 131.* Vult. *ad l. 1. n. 4. & seq. C. ubi senat. & Clariss.* Sixtin. *de regalib. li. 1. c. 8. n. 52. & seqq.* Heig. *illustr. qu. part. 1. q. 4. n. 8.* Rosenth. *de Feud. c. 12. concl. 3. n. 13.* 850

Si itaque ipse Imperator super causis, pro quibus impetitur, judiciorum vigori & ordini se submittit, neque ab observantia judiciali se eximit, tantò minus id aliis minorum gentium Magistratibus licebit vel integrum erit, Apologias scribendo Judicialem auctoritatem spernere, & pro suo arbitratu, partis & Judicis vices subire. Hinc toties in novissimis cautum legimus Imperii constitutionibus, † omnem viam facti, sive id fit armis, sive scripturis sive picturis, in ipsis etiam Imperii principibus & statibus esse prohibitam, nulliq;, cujuscunque sit conditionis & dignitatis, fas esse, judiciorum vigorem spernere & facti viam eligere, *text. in* Reichs Abscheid zu Augspurg/ *de Anno* 1555. *§.* dargegen sollen die Stände / ꝛc. *In verbis*: Es soll sonsten kein Standt den andern / mit der That/oder sonsten mit vnguitem führnehmen / sondern in alle wege/nach laut vnnd anweisung der Heiligen Reichs Rechten / sich an gebührenden ordentlichen Rechten benügen lassen / ꝛc. S. A. zu Wormbß / *de Anno* 1521. *sub rubr.* Röm. Kays. Mayst. Landfrieden/ *in fin. princ. ibi*: wer zu dem andern zusprechen 851

vermeinet/der soll solches thun an Enden vnd Gerichten/ da die Sach ordentlich hingehöret/R. A. zu Speyer/*de Anno* 1526. §. zum andern/ rc. *in fin. verbis*: wer zu den andern zu sprechen hat/soll das mit gebührlichen Rechten thun/bey Pöen vnd Straff deß Landfriedens/rc. R. A. zu Regenßburg/*de Anno* 1541. §. wo aber jemandts/rc. *ibi*: mit Recht vnd dessen ordentlicher Execution/ *& de Anno* 1542. §. vnnd damit die Zeit/rc. *juncta ordinat. Politic. de Anno* 1548. *sub rubr.* von Schmächschrifften/rc.

Hæc Jura, licèt de actore loquantur, idem tamen in personis reorum conventorum obtinere dubium non est, cum quoad Processum & Juris ordinem plerumque actor & reus pari Jure censeantur, per Jura vulgò nota. Quinimò in Judicio hoc L. diffamari non Domini Consulentes, sed Domini Directores hujus prpcessus, vel qui eorum factum probârunt, actoris vices sustinuerunt, *per ea quæ tradit* Geil. *1. observ. 9. & latè ibid.* Bernhard. Græv*æ. concl. 9. per tot.* Mynung. 6. *obs.* 90. Neque etiam opitulatur Dnn. Apologistis, quòd sint Clerici, & constituant corpus dignitate valdè conspicuum: Siquidem etiam adver-
852 sus † Prælatos & Clericos competere beneficium L. diffamari, *tradit* Felin. *in cap. accepimus, & per illum text. extr. de fid. instrum.* Alexand. *consil. 103. quos allegat & sequitur* Cæsar. Corrad. *in tract. L. diffamari. c. 3. n. 33. & seq.* Ubi id ampliat, ut tali casu non solùm Prælatis, sed etiam eorum successoribus perpetuum censeatur impositum silentium: *& c. 5. n. 3.*

853 Et constat ex novissimis † Imperii constitutionibus; ipsaq; praxi in viridi observantia posita, Electores Principes & Status Imperii, tàm Ecclesiasticos quàm Seculares, hoc nostro L. diffamari remedio in Camera certis casibus non attenta status dignitate conveniri posse, Geil. 1. *obs.* 10. *& seq.* Myns. *loco supr. alleg.*

Quamobrem, cùm Domini Consulentes ad Jus provocarint, & servato Juris ordine processus & tandem sententiam obtinuerint, eaq; neq; per appellationem vel simile remedium extincta vel suspensa sit, sed in rem judicatam transierit, contra quoscunque diffamatores suum sortita est effectum. Neque enim unquam relatum, neque usquam receptum, ceu loquitur JC. *in fin. l. 1. ff. de Senator.* Apologias scribendo & edendo reum conventum, vel actorem observantiam judiciorum declinare, vel sententiæ & rei judicatæ effectum impedire posse. Ideoque cum Reverendo Capituli N. Decano citatio hujus processus solenniter fuit insinuata, ut constat ex relatione nuncii, & passim publicè affixa, utique Capitulum per Syndicum vel procuratorem comparere, & exceptiones si quas habuissent, vel dilatorias vel peremptorias opponere, si sententiam perpetui silentii impedire voluissent, Juris auctoritate obstricti fuerunt. Aut enim existimarunt Dnn. Capitulares, citationem attingere, Reverendum Capitulum, aut non. Si hoc, non opus fuit Apologiam scribere, vulnus factæ jam antè diffamationis per eam refricare, & Dominorum consulentium matrem jam piè defunctam, & filiam adhuc viventem, ulteriùs præter meritum

gravare

gravare & affligere: Si illud: omninò comparere & Jure agere debuissent, per modò tradita.

* *

IN NONA QUÆSTIONE DUO PROPONUNTUR:

I. Annè modò memoratis remediis deficientibus, vel propter difficultates circa ea incidentes vel aliis emergentibus hoc casu incommodis, Domini Consulentes contra Dominos Capitulares, ad nullitatem processus tutò agere, & apud superiorem obtinere possint; ut iste processus superioris auctoritate annulletur & cassetur?

AD hanc Quæstionem breviter respondemus, Dominos Consulentes † ad 854
processus illius, respectivè contra matrem & sororem nulliter & neglecto Juris ordine instituti & publicati, cassationem, propositâ nullitatis querelâ procedere, idque deductis nullitatibus ex ipsis actis, quæ notorium inducunt, obtinere posse, dubium nullum esse dubitamus, *per ea quæ tradit* Mynsing. *obs. 42. Cent. 4.* Johan Fichard. *consil. German. 123. per tot.* And. Geil. *1. observ. 127. n. 8. & seq.* Ernest. Cothman. *consil. 14. n. 53. & aliquot seqq. & consil. 16. n. 134. & seq. vol. 1.* Auctor. *decis. sive præjudiciorum Cam. verb. Citatio super Nullitate, fol. 73. Et est text. in ordinat. Camer. part. 3. tit. 34. §.* vñ soll also die Nullität/ꝛc. *Et in ead. ordinat. part. 2. tit. 28. §. item* nach dem auch/ꝛc. *Ibi:* da sich jemand belagen würde/ das in peinlichen Sachen sey vnerfordert vnd vngehört/ vnd also nichtiglich/ oder sonst wider natürliche Vernunfft vnnd Billichkeit/ wider jhn procedirt/ gehandelt vnnd geurtheylet/ vnd derhalben principaliter vff die Nullität vnnd Proceß ansuchen würde/ ꝛc. Als dann soll der ansuchenden Parthey solcher Nichtigkeit halber Ladung erkandt/ vnnd darauff Rechtliche Hülff mitgetheylet werden/ꝛc. Cùm itaque ex ipsis actis & iis, quæ in 3. Quæstionis resolutione deduximus, evidenter appareat, quàm plurimas & insanabiles nullitates, contra Jura naturalia, Civilia, & constitutiones criminales Caroli, in processu isto N. commissas, & Dominorum Consulentium piè defunctam matrem & adhuc viventem sororem ac totam cognationem exinde graviter læsam, hoc remedio experiri tutissimè poterunt.

Verùm enim verò cùm in optione † gravati sit, vel coram eodem Judice, 855
qui pronunciavit, vel coram ejus superiore nullitatem principaliter in Judicium deducere. Bart. *in l. si expressam. 19. sub n. 14. ff. de Appellat.* Felin. *in c. in literis, n. 4. de offic. & potest. Iud. deleg.* Sebast. Vant. *de Nullitat. rubr. coram quo possit, &c. n. 7. & 8. Vbi testatur de communi* Sigismund. Scacc. *de appellat. quæst. 19. remed. 1. Conclus. 6. n. 73.* Mynsing. *observ. 92. n. 6. cent. 5.*

Hoc etiam casu in optione Dominorum Consulentium erit, annè Nulli-

tatis.

statis querelam apud Reverendum Capitulum N. velint proponere, & postulare, ut processum à se institutum, quatenus ille Dominam viduam ejusq; filiam attigit, publicè in Judicio per decretum annullent, & pro nullo declarent; illaq; acta inquisitionis à publicis actis separent & cancellent, refusis sibi damnis & expensis. Et si hæc via Dominis Consulentibus placuerit, non dubitamus Reverendum Capitulum, ipsorum postulationi non defuturum: Siquidem prin-
856 cipalibus † constitutionibus cautum est, ea quæ infamandi alicujus causâ in monumenta publica posita sunt, tolli de medio, *inquit* JC. Marcian. *in l. constitutionibus, 37. ff. de injur.* Constat autem ex actis & deductis, crimina ista à cæmentario & uxore ejus infamandi causa falsò conficta, delata & nulliter io monumenta publica relata, esse notoriè falsa, ac ad infamationem Dominæ viduæ jam defunctæ ejusq; filiæ & totius familiæ spectare, ideoque à monumentis publicis, quæ non falsorum criminum suggestionibus, sed explorata rerum veritate, firmitatem obtinent, removenda, *arg. l. fin. C. de re judic.*

Et si fortè quis persuadere vellet Dominis Capitularibus, hoc sine scan-
857 dalo aliquo & disreputatione Reverendi Capituli fieri non posse, is sciat, † Judicem potiùs admittere debere scandalum, quàm veritatem relinquere, & falsa crimina pro exploratis, in monumentis publicis reservare, *ut ex* Hadrian. *refert.* Nevizan. *in sylv. Nupt. lib. 5. n. 116.* Quia iram Dei supra se provocat, qui veritatem opprimi prospiciens, eam pro viribus non ostendit & defendit, *c. quisq; & cap. nolite, 11. q. 3.* Veritati enim meritò omnia cedere debent, *c. fraternitatis, de frigid. & malefic.* Ideoq; melius est pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium, *inquit* Augustin *c. nemo peritorum, 11. q. 3.* Nam Magistratui & Judici, utpote Dei vices in hisce terris obtinenti, Psal 82. *vers. 6.* Sapient. *6. vers. 5. Nov. 105. cap. 2. in fin.* Magis debet esse cordi custodia Justitiæ & veritatis, quàm obedientia voluntatis, Sapient. 1. *vers. 1.* Psalm. 72. *v. 1. & seqq.* Psalm. *101. vers. 5. c. Judicet 3. q. 7. l. puniri, ibi gl verb. Judices, C. si contra Ius vel utilit. publ.* Speculat. *lib. 3. part. 3. de sentent. §. in fin.*

Quamobrem nullius rei major quàm veritatis esse debet reputatio. Si itaque Domini Capitulares hoc denegarent, eo ipso significarent, se potiùs falsæ isti diffamationi velum & patrocinium velle quærere & iniquitatem operiri, Psalm. *73. vers. 6.* quàm veritati jam detectæ & singulari Dei beneficio manifestatæ, testimonium præbere, quod utiq; de tàm laudabili & spectato collegio non est præsumendum.

Hâc viâ relictâ, si superiorem adire vellent, Domini Consulentes, sive is sit Reverendissimus Episcopus loci, sive Camera Imperialis, possunt narrare Nullitates processus, & petere ut decernatur citatio adversus Reverendum Capitulum, ad videndum, declarari processum nullum, & resarciendum damna & expensas. Prior via esset compendiosior, & sine magno sumptu iniri posset: Posterior autem magis quidem regia, sed prolixior & sumptuosior,

ac magnas

ac magnas simultates, odia & inimicitias Dnn. Capitularium, adversus Dominos Consulentes, forte implicaret.

Alterum hujus Quæstionis Caput quod attinet, anné videlicet Domini Consulentes contra Reverendum Capitulum N. propter abusum Jurisdictionis ad privationem ejus agere possint? Pro Affirmativa seqq. videntur militare rationes, quòd communis & generalis sit conclusio, abutentem Jurisdictione suâ, † maximè in criminalibus, & neglecto Juris ordine cum asperitate procedentem, privari posse, *arg. §. Dominorum & quæ ibi tradunt* Dd. *Instit. de his qui sunt sui vel alien. Jur. l. 2. §. Dominorum, & ibi.* Bald. *ff. eod. l. 1. C. de emend. serv.* Petr. Anton. de Petr. *de potestat. Princip. c. 8. n.* 74. Ubi dicit, quòd abutens dominio sibi concesso, non mereatur dominari. Curt. Jun. *consil.* 137. Grammat. *Decis.* 104. Vbi refert, per magnam curiam ita judicatum, & in regio consilio Neapolitano comprobatum Myns. *obs.* 8. *nu.* 5. *& seqq. cent.* 5. Matth. de Afflict. *Decis.* 265. *n.* 72. Regner. Sixtin. *consil. Marp.* 8. *n.* 113. *vol.* 3. Geil. 1. *obs.* 17. *n.* 2. Hieronym. Treutler. *Disp.* 3. *th.* 12. *lit. c. vol.* 1. Vnde illud laudabile curiæ Parisianæ promanavit edictum: *Le Seigneur, qui abusè de sa justicè, en doit estre prive!* hoc est: abutens imperio privator. Papon. *lib.* 13. *Arrest. tit.* 2. *arrest.* 5. *& lib.* 23. *tit.* 5. *arrest.* 1. Johan. Gall. *Quæst.* 340. Zachar. Viet. *de exemption. concl.* 14. Quia expedit reipublicæ, ne quis jure & re sua malè utatur, *inquit Sacratiss. Imperat.* Justinianus *in §.* 2. *Instit. de his qui sunt sui vel alien. jur.* Et privilegium omninò meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *inquit* Gregor. *in cap. Privilegium,* 11. *quæst.* 3. *cap. plerunque, ibid.* Qui suæ voluntatis motus, non autem causarum sequitur merita, ipse potestate sua se privat. *d. caus.* 11. *q.* 3. Et summos etiam Principes & Reges propter sævitiam & injustitiam regnis & imperio exutos, tàm sacra quàm profana testatur historia. Cujus rei habemus exemplum in Rehabeam. 2. Chronic. *cap.* 10. Syracid. *cap.* 47. *v.* 28. In Athalia, 2. Reg. *cap.* 11. *cum similibus.* Hac occasione Tarquinium, Neronem, Wenceslaum & alios imperio Romano privatos, expeditum est. Ita etiam aliquando in regno Angliæ accidisse testatur Froslard. *lib.* 1. *histor. Gall.* Et de Rege Neapolitano refert memorabile exemplum Cominæ *lib.* 1 *de Bell. Neapolit.* 858

Pro Negativa autem sententia facit, † quod Jurisdictio Collegio & Ecclesiæ competens, proter abusum quorundam de Collegio, ipsi Ecclesiæ adimi non possit. *cap. delictum de reg. jur. in 6. gl. in cap. placuit,* 26. *q.* 3. Felin. *in cap. ad Apostolicam, n.* 2. *de Simon. Dd. in l. jubemus nullā, C. de SS. Eccles.* Cæsar Contard. *in tract. L. diffamari, cap.* 3. *n.* 38. *& seq.* Vbi concludit in simili, quòd in materia L. diffamari, respectu juris prælati diffamantis, ei rectè imponatur silentium, illæso remanente jure Ecclesiæ, *per tradita Roman. consil.* 369. *incip. circa primum. col. fin. Faciunt tradita* Andr. Geil. *de Arrest. Imper. cap.* 10. *n.* 24. Hieronym. Schurff. *consil.* 55. *cent.* 3. Et quæ supra in resolutione quintæ Quæstionis deduximus. 859

860 Deinde ut ad privationem † procedi possit, necesse est, ut præcedat superioris monitio, quâ judex monetur ut ab asperitate desistat, quod si facere cesset, tunc demũ privatur. *per tradita* Andr. Geil. *d. obs.* 17 *sub n.* 4. ubi dicit ita in praxi observari. Bernhard. Grævæ, *conclus.* 17 *considerat.* 1. *lib.* 1 Sed in nostro casu talis monitio nulla præcessit. Possent tamen Domini Consulentes apud superiorem,
861 præter annullationem † ad mulctam agere fisco applicandam propter excessum istum valdè irregularem, *per text.* In P. H. O. Caroli V. *artic.* 1. *ibi*: In dem allem eine jede Oberkeit möglichen Fleiß anwenden soll / damit die Peinlichen Gericht zum besten verordnet / und niemand Unrecht geschehe / als dann zu diesen grossen Sachen / welche deß Menschen Ehr / Leib / Leben und Guth belangen / tapffer und woll bedachter Fleiß gehörig. Darumb dañ in solcher Uberfahrũg / niemand mit Rechtmässigem Vorträglichem Grund keine verlassung und Hinlässigkeit / entschüldigen mag / sondern billich derhalben / vermög dieser Unser Ordnung gestrafft / das also alle Oberkeit so Peinlich Gericht haben / hiemit Ernstlich gewarnet sein sollen.

862 Possunt † item damna, expensas & interesse petere sibi adjudicari, *arg. art.* 20. *Ordinat. Crim.* Caroli V. Bald *in l. sancimus,* C. *de judic. & in rubr. C. de poen. Jud. qui malè judic.* Paris. de Put. *in tr. de Syndicat.* §. *inquisitio, vers. Judici faciliter non permittitur inquirere, &c. n.* 9. & 10. Rob. Marant. *in spec. part. tit. de inquisit. n.* 21. & 31. *in fin.*

Salvo semper cujusvis rectiùs sentientis judicio.

FINIS.

